

Phy

20

FRANCISCI ANTONII
PHILOSOPHI ET MEDICI
LONDINENSIS

PANACEA
AUREA

SIVE

Tractatus duo de ipsius

AURO POTABILI,

*Nunc primum in Germania ex Londi-
nensi Exemplari excusi,*

Operâ

M. B. F. B.

JACOBUS SERENISS. REX ANGL.

*Numquid ego ANTONIUM puniam,
quia Deus illi benedixit.*

HENR. NOLLII.

MEDICINAM UNIVERSALEM

*negant multi, sed ij plerumq, id faciunt, qui
ipsam assequi non valent.*

HAMBURGI

Ex Bibliopolio FROBENIANO.

ANNO MD CXIIX. 12.

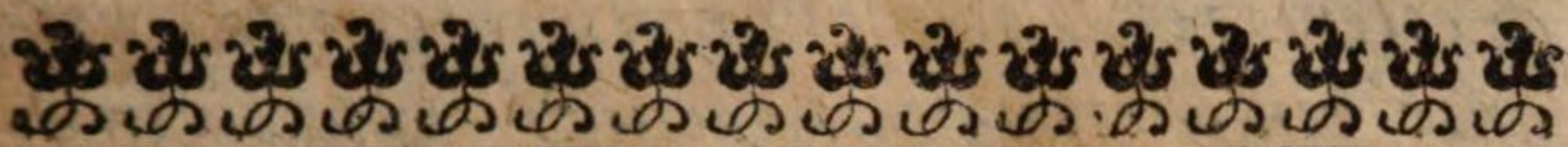

*D. HENRICUS PETRÆUS No-
sologia Harmon. Tomo II. in Dissert-
tat. inaugurali, pag. 22.*

TALE opinor esse aurum FRANCISCI AN-
TONII Londinensis in Medicina Docto-
ris, cujus fama haud ita pridem increbruit,
quod absque omni corrosivo in formam
mellis redactum est, quoque summo cum
successu in gravissimis morbis, & opinione
hominum desperatis, uti se scribit, cujus do-
ses complures Magnifico nostro Reſtori D.
D. Hartmanno, Socero meo colendissimo
ad faciendam probationem, ut & Clariss. D.
D. Mosano, Archiatro Principali, Patrono
meo observandissimo transmissæ sunt, apud
quos id vidi, deque eo sermones con-
tuli, imo & ipse cum maximo
fructu probavi.

PRÆFATIO.

LECTORI S.

Amus tibi, benevole Lector, Tractatus duos FRANCISCI ANTONII, Viri integerrimi, & in Philosophiâ Hermeticâ versatissimi, Londini primum editos, nunc autem in Germania recufos. Neque enim alibi potius Sapientiæ Adamicæ & Hermeticæ honore iteratæ editionis litari debebat; quæ pulsa ferè aliis regionibus in nostram patriam hoc ultimo seculo cum puriore religionis formulâ immigravit. Itaq; & olim JOSEPHUM QUERCETANUM, virum nunquam sine laude nominandum, è Galliâ (qua tantum non ejectus fuit odio publico & improbissimo SCto. collegii Medici Parisiensis, post editum Tractatum de Auro Medicinæ Universalis subjecto) evocatum maximis honoribus apud Illustriss. Hassiæ Landgravium condecoravit: & nunc simillimo fato Fr. Antonium à Londinensibus Medicis pessimis indignissimisq; modis habitum, qua potest, fovet atq; complectitur. De cujus Auro Potabili, uti

de ceteris rebus omnibus non idem omnes sentiunt: multi etiam mendaciis & convitiis insectantur. Quæ est sors fatalis rerum optimarum, cum impossibile sit & bonum esse, & placere pluribus. Itaque hodie plerisque videas, cum vel nomen Medicinæ Universalis audiunt, ringi, excandescere, insanire: non secus quam si ruina & perniciies omnibus Pharmacopoliis ab Hermeticis esset metuenda. Qui quidem veri Philosophi nunquam hac mente vel Aurum potabile, vel aliam ullam Panaceam commendarunt, ut intelligi vellet aliorum medicamentorum usum esse supervacuum. Scilicet singuli quotidie Solem Planetasque comedunt (ignoscant Dogmatici cum Hermeticis loquenti) nec eam tamen causam ab aliis cibis & liquoribus abstinent: quomodo etiam Sol metallicus seu Aurum potabile minime solum agris commendatur aut adhibetur. Princeps & monarcha Planetarum est Sol æthereus; sicut aurum inter metalla: Planeta, quedam Solis vasa sunt pro materia varietate aliam atque aliam vim sortita; non otiosa, non supervacua, quomodo nec alia Medicinæ inutiles, etsi Auro potabili suus locus & bonos concedatur. Quin sicut Dogmatici, cum Cor, aurum illud microcosmicum, fontem vitæ & balsami radicalis ac soterii pronunci-

nunciant, non idcirco vim naturalem Hepatis, aut rationalem Cerebri damnant: ita nec Hermetici sive Metallica sive Vegetabilia cetera corpora, cum Solem mineralem depradicant. Nulli etiam sincero Hermetico tam facilis jactura sue frontis visa est aliquando, ut omnes morbos, quotquot aeternum duratura mortalitatis conditione miseros nos exercent, sive Auro, sive quo alio pharmaco, certa fide, successuq; ἀναμυστικῶν τῶν πωπelli posse predicaret. id quod tamen velut Scholæ Hermetica scitum passim illius adversarii jactant accusantq;. Scilicet tam absurdi esse possunt Verbi Naturæq; secretarii, ut superbiss. pollicitatione credere mortales jubeant, nullo matricum, agrorum, materialiumq; discrimine, semina excipi, adolescere & provenire? Qui nō nesciunt aliter respondere semen sparsum in arenam, aliter in glebam pinguem aut etiā saxa? Qui observaverint bigamum priore matrimonio sterilem, posteriore, mutato jam agro, matrice, materia, optatos conjugii fructus decerpere? Qui passim videant Verbum Dei, panaceam animarum unicā, nunc spinis suffocari, nunc in saxis perire, nunc à volucris diripi, alibi provenire? Qui experimentis didicerint, Aurum regeneratum, tincturam Physicam, Lapidem Phi-

losophorum (Christi Jesu, lapidis divini & The-
 sophici, unicū ac excellentissimum typum) trans-
 mutare metalla, ligna, folia, pannos non trans-
 formare? Non depuduerunt ergo sic Hermeti-
 ci, qui sciant formas sive semina non induci in
 materiam penitus ineptam, ut spondere velint
 legibus Naturæ contraria, putentq; ullū dari Me-
 dicamentum, quo morbi citra exceptionem abo-
 leantur. Atqui & hoc illi credunt, singulari Di-
 vine providentiæ consilio morbis affligi permul-
 tos, adversus quos nulla Medicamenta opẽ sint
 allatura. Quæ res est altissimis Majestatis Di-
 vine tenebris involuta, & quam nulla Semeioti-
 ce indaget, nulla Pharmacia evertat. Nec pudet
 hic fateri Hermeticos suarum Medicinarū imbe-
 cillitatẽ, postquā (fide Fernelii) inductus à Dia-
 bolo morbus à Dogmaticis Parisiensibus utcunq;
 doctissimis nullā vi pharmacorū depelli potuit.
 Non est n. consilium adversus Altissimum, qui
 creatis Medicinis vires adimit, sicut igni in for-
 nace trium puerorum: & quomodo, quæ servi,
 negotiorum nostrorum actores, nobis invitis fe-
 cerint, nihil agunt nec obligant. Quid? an igno-
 rabunt Hermetici, sicut vitia animi corroborata
 usu, inducunt necessitatem peccandi, suntq; omni
 culturā discipline & virtutis asperiora: ita
 morbos corporis in cōsuetudinem primū, deinde

in Naturam etiā abire; vivis interim ac spirantibus hominibus, non aliter quā arbores medullitus exesas & cariosas frondere tamen ac vivere conspicamur? In quem statum postquam res est deducta, parum præstabit generosissima quæcunq; Panacea: nec idcirco tamē nominis sui prerogativa excidet: certē nō magis, quā vel homo rationale animal desinit definiri, quia stultorum plena sunt omnia; vel DEI verbū regenerandi, immutandi, illuminandiq; potentia spoliatur, quia infiniti reprobi & maledicti inveniuntur. Itaq; cum tam modestē de suis pharmacis sentiant veri Hermetici, certē Christiani hominis officium obliviscuntur penitus, qui alienum sensum affingunt innocentibus, & vapulare jubent sobriē loquentem Philosophiam. Nam si qui fortē magniloqui, gloriosi, eruscatōres, scioli, in DEUM & Naturam jejuni alia crepant & mentiuntur; non sunt illi de cætu nostro, nec privata improbitate nocere debent publicæ ipsius Philosophiæ integritati. Veri Hermetici, Medicinæ Universalis titulum iis rebus tribuunt, quæ potentiā complectuntur inferiorum corporum virtutes: etsi omnes agrotos non restituant in eum, unde exciderunt, sanitatis gradum. Quin, sicut cephalica, splenetica, cordialia, ma-

(a) 4

lactica,

lactica, epulotica, sarcotica, nominis sui iacturā non faciunt, licet apud Titium aut Sejum titulo suo non responderint: ita Aurum potabile verè ac Philosophicè preparatum, etiamsi aliquando effectū frustretur vitio egrotorum, non desinit tamen esse quod audit. Boni sagittarii est scopū ferire sæpius, quia semper non potest. Ut nugæ agant adversarii διωαμιν καθολικῶν, Auro potulento derogantes, quia non omnes agros sanitati equaliter restituat. Hoc autem solum est quod queritur, & quo demonstrato tipulā leviores sunt omnes obrectatorum disputationes: Utrum dico Aurū vim universalem restituendi balsamū, sedem & sanitatis & morborū, Naturā & divinitus inditam habeat: deinde si Aurū potulentum, quod artifex aliquis commendat, verè & philosophicè sit preparatum. Quæ duo cum ratione & experientia comprobata munitaq; sunt, salva res est, vicinus: constatq; Medicamento sua auctoritas, & Artifici cuicunque suus bonus ac existimatio. Ac de Auri quidem viribus in Medicina piget congerere quæ ipsi Dogmatici annotarunt, suntq; partim à Franc. Antonio in rem præsentem adducta. Qui cum omnes uno ore fateantur, Aurum præcipuā virtute ante omnia creata pollere Cor & balsamū confor-

confortandi, illudq; juxta constet facile in totâ
 arbore vitalem succum conservari, si radici bene
 sit; dubitari quidem non potest, quantarum vi-
 rium sit Aurum ad medicos usus traductum. Ut
 meritò in antiquissima Adamicâ & Hermeticâ
 Philosophia, quæ rerum omnium creatarum
 consensum, similitudinem & harmoniam con-
 templatur, Christus, Aurum, Sol & Cor inter se
 comparentur: ut qui unius cognitionem habue-
 rit, is singulorum naturas, vires & efficaciam ut-
 cunq; pervideat. Quæ sunt alterius, uberiorisq;
 tractationis: & disputabuntur à nobis cum Iesû
 amplissimis tractatibus in Opere harmonico
 Verbi & Naturæ, itemq; parvi & magni mun-
 di. Quod si qui forte Solis illius metallici admi-
 randas vires capere nondum possunt, iis ego au-
 ctor sum, ut auri vegetabilis sive Solis (vini in-
 quam) divina Naturæ charismata expendant,
 ac tum (si magna licet componere parvis) de So-
 le metallico pronuncient. Quippe cujus admira-
 bile cum auro sympathiam & affectionem ma-
 gneticam norunt veri Philosophi: vires autem
 tantas tamq; stupendas in eo agnoscunt, ut me-
 rito auctor & fons Naturæ Christus Jesus san-
 guinis sui typum ipsum esse jusserit, cum sacrosan-
 ctæ Cœnæ mysteria discipulis moriturus com-

mendaret. Ergo cum catholica auri vis in cu-
 randis humani corporis morbis posita sit extra
 controversiam, de Artificis & Philosophi, cujus
 tractatū geminū publicamus, sive sapientia, sive
 integritate restat dispicere. Scio permagni no-
 minis viros censuisse Aurum in formam potabi-
 lem (sic ut in metallum ullā artis curiositate re-
 formari amplius nō possit) nunquam, quantum-
 vis connitantur homines, iri redactum. Qua in
 sententiā fuit Julius Scaliger, quā & tanto vi-
 ro libenter condonamus, & non magis miramur
 in talem hominē cadere potuisse, quam quod ali-
 quando Romæ pluit lapidibus. Æqua est morta-
 litatis conditio, cui omnes sunt obnoxii, errare,
 labi, impingere: quam quisquis dedignatur aut
 erubescit, is vero parum reverenter Divinæ Ma-
 jestatis consortium affectat. Scilicet sicut Augu-
 stino ignoscimus, cum negat Antipodas; ita nos
 Scaligeri, quantumvis alias magnum & subtile
 iudicium, at in hac Philosophiæ parte crudum &
 cæcum, nec moramur, nec protervè deridemus.
 Vanum & otiosum est rationibus dimicare, ubi
 sensus & experientia testes habentur omni ex-
 ceptione maiores. Quin sicut post detectas no-
 vas macrocosmi oras, & certa experimenta na-
 vigantiū, fidem derogamus umbraticis superio-
 ris ævi Doctoribus, qui Zonam torridam inhabi-

tari, & orbem nisi tripertitū negabant: ita nos
 in Hermetica Philosophia sensu & usu edocti,
 vanas & quidlibet adstructuras destructurasq;
 λογισμὰς negligimus. Eodem loco habemus
 temerariū nonnullorum judiciū, quibus persua-
 sum est Aurum nisi per corrosiva destrui ac sol-
 vi posse: qui nimis benignam materiā sui tradu-
 cendi præbent hominibus, qui alienas culpas ope-
 rosè student refutare: palamq; faciunt nec soli-
 dam nec veram corporum Naturalium notitiā
 se habere. Atqui in vera & antiquissima Philo-
 sophia aternū & immutabile axioma est, nullum
 corpus esse, quod non suum liquorem habeat, quo
 solvatur, non secus atq; glacies in aquā calefa-
 cta: unde, cum Aurum corrosionis expers fate-
 antur ipsi Dogmatici, certe liquorem sive men-
 struū ejus proprium, diversæ naturæ esse perne-
 gamus. Quin illud palam edicimus, Philosophi-
 cas aquas, quibus Sol metallicus dissolvitur, citra
 ullum incommodū, non secus atq; fontana solet,
 bibi posse. Ut inscite facundiam suam fatigent in
 Auro potabili infectando, qui nil nisi corrosiva
 somniant & scribunt. Erat ex hoc numero nuper
 Hamburgi quidam Empiricus ex mercatore, qui
 temere & in alieno foro de Auro potulento ni-
 mis inscite pronuncians, solo risu à me multari
 merebatur: quod illum sua inscitia vel sic satis

puniret. *Asserebat autem abesse non posse, quin menstruum, quo Aurum tabescit ac dissolvitur, similiter viscera hominis liquefaceret. Scilicet tam stultè & barbarè loqui eos par est, qui lumine Naturæ nō collustrati, audent nihilominus de illius maximis arcanis litigare: nesciuntq; fulmen dura comminuere & emollire, mollibus parcere; gladiū pecuniamq; liquefacere, intactis oculis aut vaginā. Ac mihi quidem hominis indocti insulsum judiciū tunc audienti succurebat, simillimo modo delirare eos, qui negant salia in usum Medicum recipienda, quia vermes ipsa occidant: ignari acetariis deinceps pariter ipsis abstinendum, quod oleo ungantur, quod est peremptorium omnium insectorum. Sed nihil nobis nunc rei est cum manifestè insanis: quos in tanta Naturæ luce, per veros Hermeticos dudū restitutā, cecutire adhuc non certè miramur magis, quam quod post cælestis Doctrinæ reparatiōē infinitos adhuc reperire est, qui alia quævis amplecti malint. De Franc. Antonii Auro, ut sententiam nostram exponamus, id quidē potius est, & vero prorsus necessarium. Ac in primis illius vires quod attinet, sunt illæ infinitis experimentis virorum illustriū & clarissimorū hactenus abundè comprobata, tot etiam tamq; admirabiles, ut Antonianum Aurum potabile jure*

PRÆFATIO.

meritoq; Medicina Universalis nomen sibi possit vindicare. Quod si qui post illius solis metallici usum penitus non convaluerunt, eos quidem meminisse par est, neq; solē astralē verno suo ad nos appulsu solere ad vitam revocare, quæ transactæ hyemis frigore penitus fuerunt enectæ: nullamq; esse Medicinā, quæ singulis certissimo eventu ac ope possit adhiberi. Nec agrè ferre debebunt, qui non ilicò ab assumpta hac Medicinā cōvalescunt: quin potius usum illius continuent, cogitentq; Aurum astrale sive solem æthereum non statim ubi ver appetit, sed æstate primum & autumno, fruges, poma, uvæq; producere. nimirum non eadem celeritate sanant Medici & Apostoli. Et si vero experimenta ab auctore ipso fideliter publicata satis esse poterant ad exprimendum ruborem illius adversariis, imponendamq; fibulam fatali quorundam pseudo-Hermeticorū & pseudo-Dogmaticorum calumniandi libidini, interest tamen publicè non ignorari, quid de Antonio Reges & Principes sentiant. Serenissimus certe Britannia Rex, cujus vel sola auctoritas & respectus æternum silentium imponere poterat obtrektoribus, oblato ipsi ab Apuleis & Lucianis Londinensibus inficetiss. libro contra Antonium vulgato, hanc memorabilē vocem edidit: Quid vero tandem est in isto libro, quod fa-

PRÆFATIO.

ciat ad rem & cōtra Antonium? aut num-
 quid ego Antonium puniam, quia Deus illi
 benedixit? Quibus verbis melior spongia in-
 dignissimo mendacissimoq; famosi libelli auctori
 non poterat obtingere: quem quidem hominem
 suo loco ac tempore nos nec Medicinā nec Gram-
 maticam didicisse palam faciemus, utcumq; ipse
 in utraq; palmam omnibus aut præripuisse, aut
 ambiguum saltem fecisse velit videri. Vivit et-
 jamnum illustrissimi Principis ac Dni. Domini
 Mauritii Hassiæ Landgravii, Herois sapientiss.
 & doctissimi conjux, quæ singulis Nundinis
 Francofurtensibus non parvam Auri preparati
 portionem per Equitē Anglicum, virum diver-
 sis legationib. celebrem, cōemit ab ipso Antonio:
 certe non factura iterato tantos sumtus, si aut
 Guineus vera scripsisset, aut ipsa se deceptam
 comperisset. Quod si ex fructibus arbor digno-
 scitur, scito nostri Salvatoris, quis dubitet aurū
 Antonianū sine vitio malāq; fide præparatum?
 Id quod deinceps nec ipsi Londinenses adversa-
 rii poterunt negare, postquam publico Examine
 in Aula Regia, mensibus superioribus Auri ab
 Antonio coram Collegio Dogmaticorum soluti
 Veritas sive ars fuit explorata & comprobata.
 De quo præstat ipsum Antoniū audire, cujus Epi-
 stolā nuper ad nos datam, integrā subjiciemus.

PRÆFATIO.

S.

PErgratæ mihi fuerunt tuæ literæ, mi M., ante
biduum ad me delatæ. Per eas te incolumem & opta-
tum portum satis oportune attigisse intelligo. Tu
de meis rebus, ut manifestè apparet, valde es sollicitus :
ego in tuis non ero negligens. invenies omnia parata ad
tuum beneplacitum. Meministi, ni fallor, quæ fuerint hic
acta ante tuum discessum in aula regia de solutione auri
ad Regis nostri Mandatum. Omnia erant perducta ad
finem usque cum tu mecum ibidem adesses : restabatque
nihil nisi examinatio fæcum. Multas fecerunt illi moras,
& examen ultimum subterfugiebant, cum animadvertis-
sent ea, quæ prius in Magisterio præcesserant ; nec appa-
rebat in fecibus ulla auri quantitas insoluta : unde veri-
tati manifestæ contradicere non valuerunt. Tandem ta-
men inviti & importunitate nostra compulsi, adduxe-
runt illuc secū operarios duos, vocatos apud nos **Goldt-
finers** quorum ars consistit in depuratione ac separatio-
ne auri atque argenti ab aliis metallicis corporibus, cum
aquis fortibus aut per testam. Illi examinationem fæcum
aggressi sufflarunt illas super testam cum plumbo, ut mo-
ris est, & in examinatione tandem novem solummodo
invenerunt auri grana , quæ nostro Regi obtulerunt ;
Portio autem auri ad solutionē dispositi hæc fuit , Uncia
una, drachmæ duæ, scrupuli duo, & grana octo ; fiat jam
cōputatio de reliquo. Hoc pro certo prædicare poteris.
Quod reliquum est, mitto, ut coram tibi communicem :
post paucos etenim dies ero semper in expectatione tui
reditus. Mea conjux & tota mea familia te salutant, ac
bene tibi ac feliciter optant. Vale, vir dilecte, & me
amare perge : ego te vicissim amabo. Data Kal. Jul. 1618.

Tuus, aut non suus

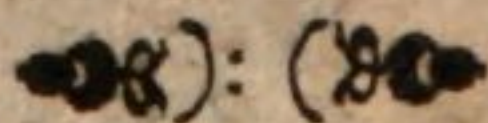
FRANCISCUS Antonii.

Vicit

PRÆFATIO.

Vicit ergo coram Rege serenissimo in conclavi Ducis Illustriss., presente Dogmaticorum Collegio Philosophia Hermetica ; vicit Veritas : cui, quod initio diximus, hic honor iteratæ editionis, & in Germania præcipuè debebatur. Quanquã nos hoc officium etiam hospitalitati & privatis meritis Auctoris debuimus, quibus nos domi suæ superioribus Mensibus ultro affecit. Faxit Pater Domini nostri IESU CHRISI, ut quotquot ingeniũ & aptum & dignũ sacris Naturæ mysteriis explorandis sunt sortiti, tam hos, quam alios tractatus legant ad Dei gloriam, commodum proximi, privatumq; animæ, corporis & fortunarum emolumentum. Aut n. me fallunt omnia, aut intelligent demum facile esse omnibus veris Philosophis & Virgilii ramum aureum, & Homeri Nepenthes invenire. id quod tamẽ de Antonii auro Tirones nolim accipere ; quippe quod necdum ad tantã perfectionem, nec gradum & sphaeram tam sublimem est exaltatum. Fruere tamen hoc tantisper, mi Lector, & Auctori mihiq; precibus tuis ad DEUM dignam gratiam repende. Hamburgi die ult.

Julij 1618.

MEDICINÆ CHY-
MICÆ, ET VERI PO-
TABILIS AVRI AS-
SERTIO,

Ex LUCUBRATIONIBUS
FRANCISCI ANTONII LONDI-
NENSIS, IN MEDICINA
DOCTORIS.

*Ille curru sublimis eat ;
Me mea quies animi securam
Consciarecti, reddat beatum.*

**JACOBO D. G. MAGNÆ
BRITANNIÆ, FRANCIÆ, ET
HIBERNIÆ REGI, PIO, PRU-
DENTI, ET SEMPER AU-
GUSTO.**

HOMINUM STUDIA
*in temporum revoluti-
onibus miras subiere
mutationes. Medicina
ipsa aliquandò sincerius
quandoque remissius fuit tractata, ut
annales ferunt. Tempore suo Hippo-
crates Artem hanc negligentia muti-
lam reperit: quam ille in ordinem re-
degit, restauravitq;: restitutam, rur-
sus inquinaverunt posteriores. Ita sensim
sine sensu pristinae Philosophiæ splendor
omnis evanuit. Singulis tamen semper
in aet.*

in ætatibus singuli sunt reperti, quos in
abditâ Naturæ intromisit Deus pulsan-
tes acriter: videlicet, veri diligentissi-
mâ inquisitione, perseverantiâ in ince-
pto, & oratione piâ. Hæc sunt illa me-
dia quibus nituntur Philosophi, & mul-
tis mediis assueti, ab exiguis princi-
pijs ad summa pervenerunt. Idem &
nobis censeo faciendum qui humanæ
saluti invigilamus, ut intueamur Na-
turam in intimis suis visceribus. Tum
demum apparebit, quàm mirificè crea-
tæ res majestatem Creatoris nobis ex-
plicent. Liceat jam mihi (Serenissime
Rex) in Medicinis exercitato, pro te-
nuitate meâ, illa de Medicina coram
Celsitudine vestra palam effari, quæ ex
propriis lucubrationibus petita, in pu-
blicum patriæ meæ emolumentum per-
magni interesse confido. Sis mihi etiam
propitius (ô Rex) ut sub tuâ Majesta-

*tis tutela ac patrocinio, pauca hæc exi-
re, atque in vulgus emanare liceat. Hæc
in recessu majora fortasse apparebunt,
quàm primâ fronte promittunt. Sed
qualia aut quanta sint, quoties cupieris
in viva practica demonstrare paratus
sum. Veram ideò illam, atque antiquis-
simam Hermeticam Medicinam diu
sepultam tenebris, jamq̃ emergentem,
pro Regio tuo munere ac multiplici do-
ctrina subleves: ut omnibus patris pa-
triæ muneribus perfunctus, vitam lon-
gam felicemq̃ ducas, & perennem glo-
riam pro benemeritis erga bonas
artes posteris relin-
quas.*

Nec jaceat sine patrocinio virtus.

Post multos & ineffabiles labores, vigilias, sumptus, præparationum fide-
li exercitatione continuâ, quæsitâ ego
omnia ad optatum tandem perduxî fi-
nem auspicante Deo. Interea, nihil sinistri præ-
fagiente animo, debitam mercedem expectans,
frustraneos deploro labores. Ego triticum se-
minavi: Inimicus homo Lolia in terram no-
stram insperxit. Ita rei bene gestæ comitem esse
tristitiam cerno. Hanc igitur Apologeticam,
querelam in lucem emisi, justam (ut spero) &
honestam. Primum, ut me vindicem ab impo-
sturæ crimine. Dein, ut industria, perfectio, ve-
ritas, arque experientia nostra certa manife-
stentur omnibus. Non sum equidem nescius,
reperiri paucos inter eruditos, qui hanc Philo-
sophiæ partem non irrideant. Cæterum expe-
rientia practicæ, veritatem Theoriæ corrobo-
rat in omni disciplina. Itaque cohortor omnes,
ne pulcherrimam rerum experientiam temere
rejiciant. Non vos unquam pœnitebit (ô viri
sanguine & virtutibus generosissimi) ista per-
legere, & vera esse scire. Sub breviusculo ser-
mone totum hoc negotium comprehensum es-
se volumus, ne tædio vobis esset prolixa ora-
tio. Non expecto ut liber evadam a censoribus
maledicis ac invidis. Sed nil eos moror. Gratû
erit omnibus (nil metuo) Naturæ ac Artis ami-
câ providentiâ, duros mortaliû languores
benignè posse refocillari.

Virescit vulnere virtus.

CAP. I.

Potabile Aurum, an sit.

CAP. II.

*Potentissima Medicina vis latet in
Metallis.*

CAP. III.

*Inter Metalla Aurum summum obti-
net in astruenda vera Medicina.*

CAP. IV.

*Mysterium Auri solvendi, & per A-
lambicum elevandi.*

CAP. V.

*Petit Author publicum examen fieri
veritatis hujus Mysterij per oculos testes,
aut silentium imponi oblatrantibus sempi-
ternum.*

CAP. VI.

*Quòd Aurum potabile universalis
Medicina dici mereatur.*

CAP. VII.

*De multiplici usu ac viribus nostri po-
tabilis Auri.*

CAP. I.

CAP. I.

Potabile Aurum, an sit.

VRVM, SOLIDISSIMVM illud corpus ac primum Metallum, ignis furiosam flammam non per-
timefcens, aëris corruptioni resi-
stens, ærugini terræ, & aquæ putre-
factioni: an humano labore ac artis ministerio
ita subigi possit, ut tutò intra humanum corpus
sumatur: præterea, ut etiam in Medicinam sa-
lubrem evadat, & summarum virium (ut polli-
centur Chymici) iudicium jampridem est valdè
anceps apud eruditos. Confligunt de hoc mili-
tes, & ubi steterit victoria in ancipiti esse cre-
dunt plurimi. Non assentiuntur Platonici, non
Peripateticæ scholæ.

Picus Mirandula nobilis ille Comes, & Phi-
losophiæ sacris initiatus, nec non rationum ar-
gutijs plurimum pollens, Peripateticis astipula-
ri videtur. Ille adversus auri æstimationem,
nonnulla produxit in mediũ, qualia sunt hæc.

Quòd à Medicis antiquioribus, multa ma-
gis laudata sint quam Aurum, quæ humani cor-
poris temperamento prodesse dicunt magis, &
laudata magis ad vitam refocillandam.

Quòd plures à Plinio vituperationes Auri,
quàm

quàm laudationes esse perscriptas animadvertit.

3. Quòd sapes & odores omnium Metallorum sint quodammodo foetidi, ex sententia Magni Alberti generatim data.

4. Quod Aurum sordet, & tingit manus, & contrectantes inquinat, propter Sulphur quod ei admiscetur.

5. Quòd Dioscorides nullius ex Auro Medicinæ protulerit experimenta.

6. Quòd ingrato sint sapore Metalla omnia, & odore sulphureo, & ideò quod non possint quoquo modo non obesse ijs, qui ægri decumbunt: tantum abest, ut abeuntem animam suo delinimento retineant.

7. Quòd nulla Metalla nutriant, cum nequeant concoqui, sicut in carnem vertantur & sanguinem; Inepta igitur penitus ad medicandum.

Hæc præcipua sint eorum, quæ à *Mirandula* producuntur in redargutionem Medicæ æstimationis Auri. *Plinius* autem ac *Dioscorides*, de quibus mentio fit, in Chymicorum officinis nunquam versati, commune iudicium secuti sunt: & de Auro crudo sententiam tulerunt, veluti & Magnus ille Albertus, sapes atque odores omnium Metallorum meritò vituperans. Sulphur enim extraneum (quod verum est) in generatione Metallorum superveniens, Metallicis corporibus profundius immiscetur, & tenacius ijsdem adhæret: nec est Aurum, licet perfectissi-

fectissimum fit Metallum, immune aut liberum ab omni maculâ. Medica autem omnis vis, non in Auro illo crudo licet obrizo cernitur, ubi crassa sua materia desultat, & fæculentia in profundo adhæret: sed ubi corporea sua moles debita præparatione subacta fuerit, Metallica etiam forma omninò destructa, non tantum superficie tenus ne recrudescat materia, sed verè Philosophicè, ut spirituale corpus evadat, & irreducibile, aut frustra fudas. In Basilica Chymica nuper edita sic scriptum reperies: Fatentur vulgares Medici Aurum Cor confortare, quod non de communi Auro mortuo aspectu saltem Cor exhilarante, sed de Philosophico, Vivo, Regenerato, plus quam perfecto, & in omni liquore solubili audiendum.

Adde insuper quod *Mirandula* ipsemet confitetur, se illa perstrinxisse non decernendo, sed disputando: quando Potabili Auro utuntur quidam ad omnes tollendas ægritudines, atque ad vitam quantum per vires naturæ licet prorogandam. Egi (inquit) causam eorum qui Aurum potabile vellent dispendere: quod quidem ego colligere maluerim, & optarem egregiè posse ad nostri corporis aliorumque salubritatem. Præcipuè cum constet Antonium Chirurgum nostrum superioribus annis matronam ex foro Cornelij Phthisi moribundâ, paucis diebus ab ipsa tabe liberam sanitati pristinae restituisse, solo potabili Auro, quod ex ipsius patris Nicolai confecerat disciplina.

Apparet ex his, quod licet *Mirandula* ambiguus quodammodo hæsitare videatur, ne forte Peripateticis contrarium sentire dicatur, manifesta tamen experientia evictus, istius Philosophiæ veritatem planissimis verbis confirmavit: veruntamen sub hac cautela, quod inter mille mortalium myriadas pauci sint reperi, qui potionis aureæ conficiendæ sci, gnarique fuerint.

Descendamus ad alios etiam, qui singulis in ætatibus maximè claruerunt, Philosophos æquè ac Medicos. Omnis enim Philosophica disciplina usq; dum per suum effectum dignoscatur, Philosophantium testimonio vera esse comprobatur.

Raymundus Lullius summus ille Philosophus, pius, & Christianæ religionis strenuus propugnator, in intima illa Naturæ secreta ita penitus introivit, ut nihil intentatum reliquerit, usque dum ad supremum præparationis Auri gradum pervenerit. Multa eius monumenta apud nos extant, in quibus comprehenditur integrum magisterium veræ ac Philosophicæ solutionis Auri, ac totius eius regiminis, ut redigatur tandem in formam potabilem, & vera medicinalem: idq; sub continua quadam orationis serie. Interea tamen genuinæ præparationis scopum, & *Raymundus* ipse, & Philosophi similiter omnes ænigmaticè tantummodò insinuarunt: occultaverunt autè pro eorum posse secretum ipsum, ne indignis patefieret, Practicum

cum posuerunt omnes sub diversis regimini-
bus, multiplicibus imbibitionibus ac distillati-
onibus ut expedit. Solidum enim hoc corpus
licet perenni madefactum gurgite, nullam o-
mnino solutionem admittit. Sed si terram hanc
nostram pluvia atq; imbres sæpius ac copiosius
humectent, & illam Sol suo calore & fervore
iterum desiccet, successu temporis solutionis
fructus prodibunt, & emollefcet materia mellis
instar. Mellea hæc substantia Catholica est Re-
medium, & potest bibi, & sumi, in vino, bro-
dio, aqua stillatitia, aut liquore quocunque: ut
plenariè in libro suo de Conservatione vitæ hu-
manæ tractavit,

Arnaldus Villanovanus eodem tramite in-
sistens delineavit Spagyricum processum Au-
ri & Argenti simul. Vna est enim eademque
linearis via in utroque artificio. Quod inter
Sophistas & vulgares Artistas in usu non est.
Eorum solutivum appropriatum ad Aurum,
nullum habet cum Argento commercium, nec
è contra.

Petrus Andreas Matthiolus celeberrimus
Germaniæ Medicus, petitioni Andreæ de Bla-
wen satisfaciens in Epistola quadam quæ ex-
tat, respondet in hæc verba: De facultatibus
Auri potabilis, dubium non est quin eæ sint ma-
ximæ. Ausini dicere, neminem Medicum abso-
lutè esse posse, imò ne mediocrem quidem, qui
in hac nobilissima distillandi scientia non sit
exercitatus. Id cum alibi, tum imprimis in
Chroni-

Chronicis Morbis est animadvertere, ubi tota massa sanguinea in universo venarum ambitu corrupta est, & referta multorum Morborum seminariis. Hi (inquam) citra Metallica devinci vix possunt. Ea enim sola, vi ignis ita attenuantur, eamq; penetrandi vim acquirunt, ut habitum totius corporis facile permeent: cum interea cæteræ plantæ eousq; ignem non sustineant. Ac qui ejusmodi Morbos citra scientiam res Metallicas tractandi aggrediuntur, ij plerunque re infecta, cum magno dedecore, & suo, & Artis Medicæ desistunt.

Andreas de Blaven Med. Petro Andree Matthiolo, S. P. D.

Sæpius sum admiratus, plurimos ætatis nostræ summos Medicos, Naturæque indagatores acerrimos, qui cum in materia Medica cognoscenda & explicanda plurimum navarunt operæ & laboris, interea tamen Auræ illius aquæ, magni in primis, & nunquam satis laudati Remedij, mentionem omnino nullam faciunt. Quam tamen adeò nobis commendarunt ex veteribus quidam, ut cæteris eam omnibus Medicamentis facile prætulerint. Quippe qua, vires utut illæ langueant, restituantur in tantum, ut rejuvenescere utentes, vigoremque inde incredibilem facultatum omnium corporis recipere videantur. Ejus rei causam, an in difficultate eius aquæ parandæ, quod in conficiendo Chymicos labores requirat, quos pauci sciunt, vel

vel tanquam sordidos abhorrent; an in avariti-
am & sumptuum parsimoniam referam, dubi-
to. Complures certè esse scio, qui cum ipsi rem-
ita arduam, vel ignaviâ, vel mentis hebetudine
non valerent assequi, conatus in ea aliorum in-
dustriorum hominû summopere contemnant
& elevent. Quorum ego impudentem & insci-
am temeritatem deploro, &c. & in sequentibus
hæc superaddit: Unicè detestandi videntur
zoili isti, qui viros bonos, cum, ut vitæ usuique
mortalium consulant, plurimum diligentia, cu-
ræ, laboris, & sumptuum, in inquirendis hisce
Naturæ secretioribus Medicinis conferant, in-
vide eos ridendi, mordendi, ac carpendi finem
nullum faciunt: neque tamen ipsi interea, me-
liora in lucem restituant. Hæc nostra jam res
agitur. Sed meliora spero.

Nec vis ulla adigat præclaro absistere cæpto.

Virtutis Regnum viret, æternumq; virebit.

Josephus Quercetanus.

Miræ actiones proficiscuntur ab Auro,
cum est spirituale, & mole corporis exutum.

Aurum in conservanda hominis vita &
valitudine, & Animalia, & Plantas superat, quia
constantiores spiritus habet quàm plantæ aut
Animantes.

In Auro summa est propugnandæ vitæ
nostræ, & conservandæ Medicina.

Nihil sub Cælo invenias magis homoge-
neum, magisq; simile, ac tenuioris substantiæ,
sempe-

temperatioris naturæ, corruptioni seu putrefactioni minus noxium, quam pura Metallorum substantia.

Marsilius Ficinus.

Aurum ante omnia probo, tanquam omnium rerum temperatissimum & à corruptione tutissimum. Calorem naturalem cum humore mirificè temperat, humores à corruptione sanat. Veruntamen oportet durissimam Auri substantiam subtiliorem facere, penetratiusque facilissimam.

Joannes Fernelius.

Aurum temperatissimum, ad naturæ robur, & affectus Melancholicos, ad exoletum Stomachum, ad Cardiacos, & præter rationem mæstos, efficax.

Author Demogorgon.

Aurum permanens in substantia Metallica, etsi aqua vitæ quam maximè subtilietur, nullam penitus affinitatem aut convenientiam aliquam adipiscitur propinquam carni humanæ, nisi corrupta prius forma dura, & redacta ad ipsius materiam primam sufficienter purificatam & digestam. Nam sic acquirit hanc affinitatem & convenientiam cum corpore humano, quam etiam cæteri cibi & Medicinæ præservativæ possident, quas tamen hæc longè præcellit in virtute.

Bernhar.

Bernhardus Penotus.

Aurum absque omni corrosivo præparatum, absque periculo omni ac nocumento humanum corpus sanat, omnem Morbum contagiosum pellit.

Quando Aurum venit in corpus, & à nostro Balsamo apprehenditur, tunc clarificat Balsamum sanguinis, à fumo malevolarum stellarum.

Cardanus in lib. De Subtilitatibus.

Aurum est res arcana perfectissima, temperamento æquali, ac mirabili proportionem Elementarium virium composita: cui nullum corpus mixtum æquiparari potest. Vulnus cum illo factum non inflammatur.

Aurum habet vim confortandi & exhilarandi Cor. Namque per venas Mefericas ad Hepar, tandem ad Cor, inde per universum corpus facillimè transfertur. Desiccatur superfluitatem omnem à substantia Cordis, & spiritus sua claritate illuminat, confortat sua soliditate, temperamento suo temperat sanguinem, præservat putredini resistens, eundemque purgans, domat Melancholiam & Maniam, vires ac spiritus exoletos refarcit.

Hieronymus Rubeus lib. de Distillationibus.

Nihil valentius puto ad diuturnam incolu-
memque

memque vitam servandam, iusto Perfectorum Metallorum usu, quod substantia sint nequaquam corruptibili, & quæ plurimum duret.

Aurum temperamento, si quid aliud, humano simile est: eamque ob causam calore suo ferè Cœlesti, vires nostri corporis, vitalem potissimum, earumque sedes, nempe Cor, Cerebrum, Iecur, roborat, sanguinis ac spirituum substantiam puriorem illustrioremque reddit.

Rubens præterea memorat juvenem quendam: qui cum infirma admodum esset valetudine, & assiduis penè Morbis tentaretur, innumeris generibus remediorum expertis, Auri cujusdam potabilis usu ita convaluit, ut Septuagenarius juvenibus vix cederet. Cumque veneris desideria infurgerent, ejus usum intermittere coactus fuit.

*Jacobus VVeckerus Basiliensis in
Antidotario suo.*

Aurum Cor, & vitalem facultatem mirum in modum corroborat. Inferitur Medicamentis, quæ atrabiliariis competunt Morbis. In ore contentum, anhelitus graveolentiam tollit. Cardiacæ, Melancholiæ, Cordis palpitationi, Morbo attonito, Comitiali, Elephantiaco medetur. Adhæc, spiritus animales, vitalesque recreat.

Si recte conficiatur Aurum potabile, mirabiles utilitates affert. Nam tenuitate substantiæ solidas fibrarum partes altius penetrare potest,

test, & per omnes expandi; sinceritate temperamenti, calorem nativum excitare ac tueri; densitate ac tenacitate, humidum radicale ac primigenium solidius ac firmitus reddere, ne citò absumatur.

Julius Palmarius.

Julius Palmarius Parisiensis Medicus, ad annum sexagesimum suæ ætatis totus Medicinæ Dogmaticæ incubuit, & in usitatis Pharmacis spem omnem reposuit. Tandem vero ad Metallica vel invitus confugit, in exemplum Joannis Fernelij præceptoris sui. Cujus laboris ac sedulitatis nunquam me poenitebit (inquit *Palmarius*) quicquid calumniatores obganniant malevoli.

Ille in libro suo quem de Elephantiasi inscripsit, in hæc verba epilogizat: Omnium Remediorum Elephantiacorum vires superat Catharticum nostrum Metallicum, ac rem omnem ac ferinam humorum omnium malignitatem mirè obtundens, ac nihilominus blandè adeò alvum solvens, ut pueris & prægnantibus tutò dari possit. Constat autem ex Hydrargyro & Auro sic permistis atque immutatis longa maceratione, ut vim Catharticam assequatur. Una autem atque eadem opera, & pituitam, & grossos omnes humores expurgat, & calidam atque siccam viscerum constitutionem emendat. hæc ille.

Osvr aldus Crollius.

Auro Natura non contemptibiles indidit vires, quas qui scit eruere & Arte tractare, concipiet Aurum quod mortuum & sterile videbatur, vivum esse & prægnaans: unde verus Philosophus mirabilem, & omnibus expetendam concinnabit medelam, quæ humanorum corporum Morbis incurabilibus affectorum omnia vitia tollet.

Mitto jam Paracelsum, eiusque testimonium copiosissima supellectile ditatum. Ejus invisum nomen multorum aures haud facile ferunt. Ego igitur illum de industria mitto, ne fortè quis existimet ab illo uno novitatis avido fundatam esse hanc Philosophiam, ut Dogmatici falsò calumniantur. Imò multis retrò seculis claruerunt Philosophi, quibus hæc placita gratissima fuere.

Caricter, ut in Evonymi thesauro.

Aurum potabile bibitum, Cordi lætitiā præstat, ejusque vires auget, & Morbos repellit: Senectutem retardat, humores augens nativos: Omnes corporis partes illæsas tuetur: Lepram curat: sanguinem mundat, hæc in genere. Ad particulares tandem descendit Morbos, singulis à Capite ad Calcem sua specifica assignans, quæ transmutant operandi vim ab uno membro in aliud juxta vehiculi proprietatem.

Vt Ga-

Ut Capitis dolori, cum aqua Betonica.

Scotomiae & vertigini, cum decocto Buglossi & Melissae.

Lethargo, cum aqua ardenti & Lilijs.

Memoriam corruptam, cum foeniculi decocto & Acororum potatum restaurat.

Melancholiam submovet, omnemque amentiam cum aqua boraginis.

Facit ad Morbum attonitum, cum aqua ardenti.

Cum Paeoniae albae radice Luna decrescente decocto, ad Morbum Comitialem.

Ad membrorum mollitiem, cum aqua Salviae stillatitia, aut decocto ex ea.

Ad distillationes seu Rheumatismos, cum Iridis aqua.

Ad fluxum sanguinis narium, cum aqua Scabiosae.

Valet & Tussi, cum aqua Capillorum Veneris.

In sputo sanguinis, cum Plantaginis aqua.

In Phthisi, cum aqua Mellis, & Lacte.

In dolore & abscessibus Pulmonis, cum aqua Cancrorum fluvialium.

In tremoribus Cordis, cum aqua Melissae, & Buglossi.

In dolore ventriculi, cum aqua Menthae, vel ipsius decocto.

In Calida dispositione, cum Rosacea, aut Myrtillorum aqua.

In Dysenteria, aut ventris tormine fluoreq;
cum aqua Plantaginis.

In Coli dolore, cum Ardenti aqua.

In Vermium passionibus, cum zedoariæ decocto, aut Absinthij.

In Hepatis tumoribus, aut obstructione, aut aqua intercute, cum aqua Scariolæ & Hepaticæ in causa calida: in causa frigida cum Spicæ Nardi decocto, aut Cinamomi.

In Ictero Morbo, cum aqua Caprifolij, vulgò Periclimenos nuncupati, aut fero Caprino.

In Lienis passionibus, cum aqua Fraxini, aut Tamaricis.

In Renum passionibus, oppilatione, & lapide, cum Tribulorum marinorum, aut Raphani, Alkakengi, aut Pimpinellæ, aut pulvere Philanthropos seu Aparinæ.

In Stranguria, & Renum ulceribus, cum Caprillo lacte.

In Mensium suppressione, cum aqua Sabinae aut Matricariæ.

Auxilium sterilitati præstat, cum aqua Nepetæ & Lavendulæ.

Arthriticis, Morbo articulari, Podagricis, Ischiadicis, Chiragricis, & extenuatis, cum aqua ardenti, aut Paralysis, aut Lavendulæ.

Pestilenti febri, cum Acetosæ, aut Buglossi & Scabiosæ.

A vene-

A veneno præservat, & veneno affectos, morfosque à Cane rabido curat, cum aqua Tormentillæ, Dictamni albi, & Bistortæ, aut aqua radicis Pæoniæ.

Febres quotidianas, tertianas, quartanas, in accessione seu Periodi principio exhibitum, cum aqua Scolopendrij.

Vagas & erraticas, Causumque cum serapio violato delet.

Utq; unico dicatur verbo, asserunt, Aurum potabile cum aqua ardenti nobilem inducere effectum in humano corpore, omnesq; ferè pelleri morbos. De ipso autem in magnis Morbis scrupulum exhibendum censent: in mitioribus, scrupuli dimidium: in parvis, ad duorum granorum hordei pondus, decuplo decocti ipsi miscendo.

Vt autem potabile nostrum Aurum juxta præscriptas hæc regulas proportionem ac pondere justo debite administrari possit, æquum erit ut hoc Aurum quodammodo induretur, & aptum reddatur solutioni in quocunque liquore. Quod & nos paratum habemus, ne quid desit, quod ad tanti Mysterij complementum, maximè in capitalioribus morbis spectare videatur.

Martinus Rulandus.

Mart. Rulandus in suis curationum Centuriis mentionem facit sæpius de Spiritu vitæ Auræ (quem nominat) Cujus vires & effectus

varios quos in Morbis persanandis præstitisset, annexo Catalogo commemorat. Cujusmodi sequuntur.

Alvam constipatam solvit.

Aperit & purgat Membrorum, venarum, meatuumq; omnium orificia obstructa.

Bilem utramque, Pituitam, & aquositates expurgat.

Calorem nativum confortat.

Calculos vesicæ & Renum frangit & educit.

Capitis Morbos Phlegmaticos,

Colicam frigidam & flatuosam sanat.

Cordi prodest, & corroborat omnia principalia membra.

Hydropem omnem, Ascitem, Anasarcam, tympanitem repellit.

Inappetentiæ medetur.

Ingenium acuit.

Juventutem conservat.

Linguae Paralyfim sanat.

Lienem, ejusque affectus corrigit.

Morbos Chronicos & contumaces.

Morsus Canis rabidi sanat.

Menses retentos citat.

Mulieres foecundas reddit.

Pestem sanat.

Stomachi ardorem,

Spasnum,

Stranguriam aufert.

Tormina ventris,

Tristitiam pellit.

Tussim diuturnam, veterem, & recentem remouet.

Veneno resistit.

Ventriculi flatus, ardorem, & alia mala depellit.

Vomitum compescit & sedat.

Istæ, & istiusmodi plures recensentur facultates secretæ in Aureo suo spiritu, quem confecerat *Martinus Rulandus* Medicus.

Tædium foret & supervacaneum Philosophantium testimonia ulterius prosequi. Nostra hæc oratio longius æquo (quod vereor) exspatiatur. His superfedendum censeo, brevitati studens.

E contra *Erastus* Medicus alioquin celeberrimus, quæ de Auro Potabili traduntur, fabulas esse, & Impostorum nugas clamitat. Sed non ferat quis iudicium temerè de ignotis. Ille non Aurum solummodò & Argentum, cæteraque Metalla, sed Gemmas etiam, Margaritas, Corallium, omnia denique subterranea ac fossilia, eò quòd vitam non participant (ut ille vult) è Medicorum familia exterminat. Nullam enim *Erastus* aliam agnoscit in rebus creatis vitam, quàm quæ manifestè vegetans est aut spirans, ut etiam Peripateticis placet. Sed nihil est corporale ex creatis rebus omnibus, quod non habeat in se latentem quendam spiritum Divinū donum, alienum quid à corporea mole, quæ ad agendum penitus est inepta.

In ipsa Mundi fabrica, ubi primùm terræ facies & interiora eius viscera rebus singulis obvestita sunt, Spiritus Domini perlustravit omnia, in Coelis, supra terram, in Mari, & in terræ visceribus ad eius centrum usque penetrans: & hoc Spiritu singula sunt repleta, & erant omnia valdè bona. Nihil superfluum invenitur, nil diminutum, nec quicquam Numinis expers. Divinitus est igitur infusus rebus omnibus suus quidam Spiritus, qui continet in se occultè creatæ rei potentiam, vim, virtutem, vitam, qualèm Deus posuit in creaturis suis.

Mineralia autem præ alijs rebus omnibus, occultiori quodam modo viventia sunt: ut ferri in Magnete, in Gagate palearum attractio nobis demonstrat. Et quamvis ista rerum Metallicarum vita crassiori quadam cohibeatur materia, potest tamen arte secerni, & in lucem afferri, ad perpetranda miracula in humano corpore.

Erastus ille, longâ verborum serie demonstrare contendit, in vita carentibus, qualia sunt (inquit) superius cōmemorata Metallica, Gemmæ, Margaritæ, Corallium, lapides, & hujusmodi, nihil esse in illis utile quod Medicamenti rationem obtineat, cum virtus Medicinalis in vitâ solâ consistat, vegetabili scilicet aut animali. Quantò satius ac melius sensit *Petrus Severinus Danus* Philosophus ac Medicus in Idea sua Medicinæ Philosophicæ, sub his verbis.

Perfectissimorum corporum Balsami & desideratæ

sideratæ proprietates, tam duris corporum, carceribus continentur, ut favorem & benevolentiam, quâ humanæ Naturæ debent, demonstrare non possint. Ita Corallorum, Perlarum, Gemmarum, Auri & Argenti, reliquorumque Metallorum virtutes, dolent se frustra in mundanam provinciam venisse, & Mortalium sceleratam temeritatē continenter accusant, quòd tantarum prædestinationum immemores, ad quas Naturæ providentia destinabantur, in peregrinos & infames usus, tantarum rerum Majestatem commutaverint. Impuritatem pellis, inscitiam mentis tegere coguntur, & dolosa superbiæ, avaritiæ, luxuriæ, perfidiæ, adulterij, discordiæ, & mortis ministeria subire. Hoc est, in non naturalem usum res transferre, iniquas usuras exercere. Inventi sunt qui folia Auri Electuarijs & Tabulatis miscuerunt, qui pulveres Corallorum, Perlarum, & Gemmarum ad confortationes Cerebri & Cordis magna simplicitate exhibuerunt. Infelix mortalitas: inutilibus quæstionibus & disputationibus vitam traducimus. Naturæ præcipuos thesauros, in quibus gravissimorum morborum Medicinæ ab Altissimo collocatæ sunt, intactos relinquimus. Nec ipsi solùm relinquimus, sed alios inquirere volentes, prohibemus, impedimus, condemnamus, irridemus, & mille ludibriis afficimus. Hæc ille.

Non enim ad servilem solummodò usum creavit Omnipotens suprema illa corpora. Non

(inquam) ad explendam cupiditatis sitim, non ad ornatum, non ad pompam, aut ad superbiae ministeria. Altiora sunt Arcana, quæ in eorum abyſſo recondita latent.

Præterea contra Eraſtum illum, liceat mihi opponere Joſephum Quercetanum Medicū, nuperrimè respondentem ad phantasmata illa Anonymi cujuſdam Pariſienſis, ſub nomine (ſcilicet) ſexaginta Medicorum Pariſienſium, uno eodemque Morbo laborantium. Ille fuſius hæc omnia exaravit.

Operæ pretium eſt (inquit ille) oculis obſicere, quantus & quam pretioſus fuerit auxiliorum Metallicorum uſus apud antiquos, quibuſque modis Antidotos ſuas illi exornarunt ac locupletarunt, quas præ omnibus commendatiſſimas habuerunt, ut citra tamen præparationem ea Metallica Remedia uſurparent. Nihilominus negari non poteſt, quin vires majores ea aſſequantur, ac efficacius agant, ſi ſolertis Chymici induſtria depurata, abjectis ſupervacaneis fecibus noxiis potius quam utilibus, in uſum ſic ritè præparata revocentur.

Et quamvis ſpecie verboque tenus Galenicorum ſchola, Mineralia non ſine impio & ingrato faſtu à ſuâ practicâ deteſtetur: tamen in gravioribus Morbis omni vegetabilium derelicto ſubſidio, ad Mineralia confugit, licet ea temerè, ignaviter, & proinde inutiliter uſurpet.

In Antidoto quæ Aurea Alexandrina dicta eſt,

cta est, hæc Metallica recensentur: Sulphur, Aurum, Argentum, Saphirus, Smaragdus, Jaspis.

In Antidoto è Rosis quem valere dicunt adversus Stomachi calorem, Iecoris, Lienis, Pulmonis, omnemque calidam totius corporis intemperiem. Cardiacis item, nec non ad omnem animi defectum ex caliditate ortum: inter cætera Metallica recipiuntur hæc: Aurum, Jaspis, Sulphur, Cristallus.

Antidotus è lapide radiante, ad omnes Melancholicos affectus ac Cardiacos celebratissima est: In quam ingrediuntur Aurum, nec non lapis lazuli.

Antidotus Mirepso vindicata, quæ Dysentericis, ac Coliacis summè est utilis, lapidem hæmatitem, Sulphur vivum, Alumen scissile, & ustam Calcitidem excipit.

Antidotus quæ Triphæra dicitur, è ferro, frigiditati & humiditati ventriculi atque inflammationi, nec non frigidis & putridis humoribus è ventriculo, universoque corpore expurgandis conferens: stomomatis ferri libram unam admittit, quæ ferè reliquorum ingredientium pondus ex aromatibus adstringentibus ac roborantibus constitutum superat.

Huc annectuntur Antid. Argyrophora dicta, Antid. quæ Ecloge nuncupatur, hoc est selecta. Quidam etiam ex optimis Mithridaticarum compositionibus habent, Sulphur, Nitrum & adustum Plumbum.

Antid. è zinzibere intromittit lapidem lazuli,

zuli, lapid. Armenium, Antimonium & Aurum: in deliquiis animi aut Cordis defectibus maxime utilis, ut ipsi venditant.

Si illi Medici, crudis ejusmodi Medicamentis, noxijs potius quàm utilibus, commendantur ac laudantur, cur nos tanto Artificio, tamque salubri præparatione eorum virus infringentes ac innoxia prorsus, imò summæ efficacæ ac utilitatis ea reddentes, ab imperito isto Anonymo novitatis impudentissimè insimulemur?

Hæc ego ad literam transtuli ex responsione Quercetani ad Anonymum illum, qui usque adeò aspernatur auxiliorum Metallicorum administrationem: nec meliora his dare possum. Quin & Erastus ipsemet hæc omnia vel invitatus confitetur sub finem sui tractatus: ubi agnoscit Galenum ipsum, & posteriores etiam in quibusdam confectionibus miscuisse Aurum ad hilaritatem excitandam & mœstitiam pellen-
dam. Quid reliquum est igitur quod in hac causa defensionis indigeat? Standum (ni fallor) iudicijs tùm antiquorum tùm recentium Medicorum, Dogmaticorum simul ac Chymicorum, qui unanimi consensu admittunt in Medicinam.

Metallica auxi-
lia.

CAP. II.

*Potentissima Medicinæ vis latet
in Metallis.*

Satis jam dictum arbitror (quantum huic proposito inservire videatur) Remedia Metallica admittenda esse in Medicam familiam. Proximum erit ut doceamus, istiusmodi auxilia debite præparata, validissimas obtinere vires in tota Medicina, tum ad valetudinem conservandam, tum ad Morbos profligandos.

Ad tuendam sanitatem Medicinæ conservativæ debent multum durabiles esse, & à corruptione remotæ. Siquidem Natura non dat quod in se non habet: nec quicquam de seipso potest exerere, nisi id ipsum etiam in se contineat. At vero in usitatis Pharmacis ac vegetabilibus plerisque; extinguatur omnis naturæ vigor. Quædam enim uno eodemque anno enascuntur, maturescunt, & putrent: florescunt quædam jam, mox proximâ disparent horâ. Nimis igitur invalidæ sunt hæ species ad prorogandam in valetudine humanam vitam.

Idem de rebus Animalibus sentiendum est, licet in his interitus etiamdum tardior esse soleat, nec tam repente eorum consumantur ignes.

Mineralia autem longissimæ sunt ætatis.

Diu

Diu in his Natura operatur antequam perfectionem suam assequantur. Diu in Cœlesti obedientiâ ac spiritualitate permanent: durante quo termino, virtutes Cœlestes de Cœlo continuo descendentes, penetrant in hæc inferiora, & vim præstantissimam infundunt in ipsum Metallicum radicale: unde Metalla, omnia Elementata facile superant. Ipsorum radicale humidum adeo constans est ut corrumpi nequeat. Nihil igitur materiâ Metallicâ magis durable est: & per consequens sanitatis conservativum maximum.

Jam verò quod ad Morbos profligandos attinet, quibus humanum genus solet esse obnoxium, nihil valentius esse puto, justo rerum Metallicarum usu. Permeabiles illæ sunt ad remotissimas corporis partes, ad quas usitatis Pharmacis non patet aditus: & pervicacissimos affectus ex altioribus impuritatibus excitatos temperant ac solvunt. Siquidem Metallorum spiritus subtiles, strenuè adoriuntur fortissimas quascunque obstructions, omnium penè Morborum radices. Eligenda est igitur hujusmodi materia præ cæteris rebus omnibus, & præparanda in Medicinam & cibum suavissimum, ad sanitatem tuendam, & vitam absque ægritudine sustentandam, quantum pervires naturæ licet.

C A P. III.

Inter Metalla Aurum summum obtinet in adstruenda Medicina vera.

Metalli-

M Et alla septem ex Astrologorum suffragiis septem principalioribus membris humani corporis specificè respondent. Singulis illis membris singula Metalla appropriata sunt. Aurū nobilissimū corpus, nobilissimo mēbro destinatur, eiq; inservit, cordi videlicet, quod domiciliū est vitæ. Cor scaturigo est vitalis spiritus & sanguinis, omnibus reliquis membris motum & vigorem impertiens. Hic vigent natus ille calor & humidum primigenium fomentum vitæ: & ex hoc solo fonte illa primò derivantur: dein in alia etiam emanant membra Cordi famulas & ministras. Hunc igitur calorem fove, & humore nutri, ad refocillandam humanam vitā, & spiritus ac vires corroborandū. Nativus iste calor non plus æquo fervidus, sed omninò temperatus est. Nā si excessivus esset, humorem citò absumeret: si diminutus, extingueretur ilico ab humore. Humor similiter radicalis non phlegmaticus, sed totus homogeneus & essentialis esse debet, qui pabulum vitæ ministrat. Nullo autem modo eis consuli melius potest, quàm ipsis Auri qualitatibus. Aurum maximè homogeneis constat partibus, & in summo gradu temperamenti exultat. Natura sagax ita contemperavit in hoc corpore calidum frigido, & humidum sicco, ut nihil redundet aut deficiat, quod verum temperamentum minuat. Unde ab igne non comburitur unquam: quia unum Elementum protegit

tegit aliud adversus ignis pugnam. Tale quid digestibile factum, ut humanis spiritibus obtemperet, vitalem in cordis centro calorem cum humore nativo fovet & adauget, eundemque participant cum Corde reliqua membra jugali foedere. Aurum igitur jure optimo principatum obtinet. Et (ut uno dicatur verbo) quascunque in corpus humanum vires, operationes, functiones, reliqua omnia Metalla in se habent; has omnes Essentia Auri exequitur sola. Quin & leprosum corpus humanum invertit totum sicuti intestinum in Macello, ut ipsissimis verbis utar. Hauriamus igitur ex hoc fonte saluberrima Medicamina, si perfectam sanationem gravissimorum languorum moliri velimus.

Obiectio.

Sed arbitrantur plurimi, Hermeticam illam antiquam sobolem & Spagyricam prolem, penitus esse jam extinctam: & hoc tantum Mysterium Hermeticae disciplinae Naturaeque lumen, in elapsis tantummodo aetatibus reluxisse putant; nostram hanc, umbras solummodo rerum comprehendere,

Pauca vigent hodie prisci vestigia veri:
frustra igitur & inutiliter desudare homines in hisce Arcanis inquirendis.

Solutio.

Sciant autem & confiteantur omnes, quod semina in sapientiae thesauris absconsa, temporibus

ribus & nationibus destinata fuere in omni seculo ex statuto Dei decreto. Hæc Dei Magnalia à Deo ipso dependent, qui cui vult elargitur, & subtrahit. Quod liberum est igitur Dei donum, homines hominibus eripere non debent.

Jam tandem tempestivum videtur descendere ad res proprias nostras. Quoniam igitur hoc subjectum quod nobis jam præ manibus est, tractatus hujus suggessit argumentum : & quoniam hæsitare scio quam plurimos, utrum Medicamentum illud nostrum, quod Auri poculenti nomine insigniri voluimus, sit ex Auro obrizo præparatum (ut publicè datur) aut conflatum quid (quod illi clamitant) ex vitriolo, Salis oleo, Sale Tartari, aut similibus : operæ pretium duxi, & omninò necessarium, hunc omnibus ex animo scrupulum ut evellam.

Primum igitur (agendum est enim cum Philosophis, & cum iis qui in hac provincia per aliquot fortasse annos militarunt) totius regiminis nostri quo utimur in hoc Magisterio, nos specimen hic ponemus, Theoriam simul ac Praxim : ut sciant artis filij & Mysteriorum naturæ indagatores, non esse hæc inanis ostentationis ludibria, non imposturæ insignia : *nec aliunde esse petita, quam ex ipsis Spagyricæ artis principiis certis* : quæ ut cæterarum rerum Elementatarum omnium, ita & ipsius Auri solidissima docet dirumpere membra, & Essentiam eius evocare, ut humanis spiritibus tandem obtemperet. Gratum opus languentibus ægrotis : ingratum for-
C tasse

tasse ijs quibus displicent hi conatus. Tu tamen perge,

Quo superum decreta vocant & sancta voluntas.

Tu quoque presenti qui nos hoc munere donas.

Et celsum Dux prodis iter,

Qui tectos natura aditus, qui sacra recludis

Atria, & amissæ restauras Artis honores,

———— surgentem ægrius herbam
Horrentes inter spinas, tribulosq; feroces,

Irrora:

Informis non semper hyems Saturnia fundat

Frigora, & argenti contristet Sydere terras;

Sic mihi leta seges plenis florebit aristis.

Liceat mihi cum Philosopho sic carminibus perorare.

C A P. I V.

*Mysterium Auri solvendi, & per
 Alembicum elevandi.*

COrpus Auri solidum, indiget præparatione longâ, atque operatione continuâ: ut primò calcinetur, postea solvatur. Calcinatedum enim corpus quod solidum prius erat, jam discontinuum evadit, & veluti impalpabile quo ad tactum, magis quàm prius solutionis susceptivum. Non calcinatedum solu-
 tionem

tioni nimis erit contumax. Neque tamen cum rebus corrodentibus, aut humanæ naturæ infestis calcinationem moliri debemus: ut vulgò fieri solet, per aquas (nimirum) fortes, ex vi-
eriolò, Alumine, Nitro, & similibus. Ablutiones enim licet vigesies repetantur, venenatas impressiones aquarum fortium auferre nequeunt. In verâ ac Philosophica calcinatione, nullæ recidivæ fiunt cruditates, aut venenatæ impuritates vomitionum, resolutionum, palpitationum Cordis procreatrices. Cavendum semper ne ex hujusmodi malitiâ, aliquid in medicando damni patiamur.

Calcinarum hoc corpus Spagyrico ritu in vase vitreo collocamus: cui affundimus aquam Coelicam Raymundinam dictam: quam protinus ebullire conspicias, & in altum ascendere absque alio calore. Cessante ebullitione, & juncturis peroptimè clausis ne quid respiret, in temperato calore per aliquot dies statuimus. Ita sensim aqua hæc nostra flavo colore tingitur, ac si Croco perfunderetur. Quod clarum est evacuamus in aliam ampullam per inclinationem cautè ne turbentur fæces. Aliam affundimus aquam priori similem iteratis semper vicibus, usq; dum ulterius non coloretur aqua. Omnes coloratas has aquas simul collectas, per lentissimum Balnei calorem edistillamus. Exit aqua clara (ut prius) Materia Auri soluta, subsidet in vitri fundo Mellis instar, solubilis in quocunque liquore.

Dura illa compages jam soluta est, & Metallica Auri forma omnino destructa: adeo ut in nullum ulterius Metallum reduci possit. Interim tamen nullâ ignis violentiâ devastari potest hæc substantia, aut in favillam aduri, quod perfectionis Auri certissimum est signum. Ista enim solutio, est sub conservatione suæ speciei, & est solennis ac verè Philosophica, non corrosio illa sophistica & vulgaris. Præterea suum humidum primigenium conservatur integrum, quia nostrum hoc agens Auro ipso contemperatum in natura est, non contra naturam, ut sunt aquæ fortes, quæ non omnino sunt de intentione Philosophorum. Ex contrariorum enim conjunctione commixtioneque corrumpuntur semper Essentiæ rerum, vincente prædominanteque contrario. Vera autem ac Philosophica illa solutio fieri semper consuevit cum rebus in natura temperatis: ita non irritatur natura Auri, nec vim ullam, aut violentam inimicitiam persentiscit.

Temperatum id quod requiritur in hac Philosophia ita complexionatum quid est, ut hoc ipsum recipiat & incorporetur cum eo cui fuerit adjunctum, sic ut veterem & suam complexionem haudquaquam patefaciat amplius, sed virtutes illius tantum quod ei fuerit adjunctum. Et ob hanc causam Mercurius Philosophorum cognominatur, & Mercurio Planetæ assimilatur. Recipit quamcunque impressionem veluti cera, & omnium horarum dicitur esse, homo.

homo. In sphæra Ignis, igneam vim edit: in
sphæra Aëris, aëream: & sic in reliquis. Atque in
hoc elucidatur etiam illud Raymundi, in con-
fectione Medicinæ suæ secretissimæ atque uni-
versalis; ubi cum aqua sua Cœlica uno eodem-
que Menstruo, centum quadraginta trium spe-
cierum selectissimarum Essentias evocat: Mine-
ralium (nimirum) Animalium, ac vegetabili-
um rerum. Ut ex Auro, Gemmis, Margaritis,
Corallis, & Ambra: ex terra sigillata & Bolo: ex
Silicibus combustis: ex Ossibus, Cornibus, Ra-
dicibus, Stirpibus, Frondibus, Seminibus, fru-
ctibus: ex humano sanguine: ex Saccharo, Mel-
le, Manna, ex Terebinthina: ex Gummis, & suc-
cis plurimis: Istarū specierum omnium Animas,
Tincturas, Essentias evocat, & suas illis partici-
pat reciprocè vires, unde & earum etiam ope-
rationes adauget. Disrumpit solidissima Auri &
Argenti membra: & teneros Rosarum flores,
Gariophyllorum & Anthos, consimili attritu,
& eodem planè artificio, non corrumpit, adurit,
aut inficit. Expertus ista loquor de proprio no-
stro Menstruo verè Raymundino, cujus adeò
amicabilis & blanda est solutionis actio in re-
bus omnibus ac singulis, ut agens universalis di-
ci mereatur. Robustissima enim quæcunq; cor-
pora cum debilissimo, temperat in uno gradu.
Hoc est illud de quo Crollius, sic loquitur: Aqua
sapientiæ Philosophorum una est, quæ omnia
Metalla ac lapides ab impuro puncti quaterna-
rij coagulationis vinculo Philosophicè & natu-
rali-

raliter liberat : nec est sub Cœlo modus alius dissolvendi Philosophicè corpus Solis, quàm per universale menstruum Mercuriale Philosophorum totius Naturæ secretissimum. Insequentibus etiam addit. Qui dei benignitate fontem universalis Menstrui attingit, ille ex Philosophorum veridico relatu poterit non solum omnia ac singula Metalla, verum etiam lapides tam nobiles quàm ignobiles, ac Minerales etiam ejusdem beneficio naturaliter & radicaliter in sua tria resolvere, qui resolutus & potabilis liquor regeneratus, separatis sponte in fundo facibus, postea à pie-docto Medico usibus humanis pro sua voluntate & arbitrio secundum Morbi exigentiam legitimè accommodari, & stupendo successu administrari potest. Atque hæc de Menstruali agente nostro dicta sint, ne calumniandi ansam captet quispiam ex solutione nostrâ. Nos corrosiva quæcunque è nostro Magisterio exterminamus, & quæ contra Aurum complexionata sunt omnia.

Sed ut meum propositum non destruat, ulterius progrediendum censeo. Namque hic primus est tantummodò operationis gradus: verus tamen ac Philosophicus, tutus in medicando ac salutaris. Nos in via tantummodo perfectionis potionis aureæ etiamdum insistimus.

Diducas (alios adhuc) rivos fecundo è fonte beatos.

Quantas autem in curandis Morbis sustineat,
Aurum

Aurum vires sub ista mellis forma existens, ab eventu clarum est, & aliorum judicijs hoc relinquo. Nos enim per annum integrum & amplius eodem usi sumus optimo cum successu, in gravissimis Morbis, & hominum opinione desperatis, antequam transire fecimus per Alembicum tincturam ipsam separatam à corpore.

Proximum igitur regimen est juxta Spagyricum processum, ut separatio fiat Spiritus à corpore: nimirum ut tinctura elevetur, & per Alembicum transeat in recipiens vas. Ita purum, quod est anima, separatur ab impuro, id est, corpore. Nam virtus activa & potentissima vis, in Tinctura duntaxat existit. Hoc ut dextrè fiat sic progredimur.

Coloratas illas superius commemoratas aquas, non in Balneo distillamus (ut supra) usque dum deveniat Aurum in formam mellis, sed per cineres elevamus, quæ fortiolem sustinent ignitionem. Ita anima Auri, quæ in spiritu dicti menstrui hospitatur (vehiculo inquam suo proprio) veluti in ventre venti portatur. Ascendit in caput Alembici, & guttatim decidit in recipiens vas sub colore rubicundissimo. Terram autem Auri in vitri fundo conspicias, nigram & siccam veluti rem mortuam, spongiosam, item & levem. Non tamen projicias has terras quæ sunt nigrae & siccae, ut suadet Philosophus.

Distillatum hoc Menstruum, & una cum Essentia Auri mixtum, in cucurbita vitrea munda, cum suo Alembico ac recipiente, juncturis

optimè sigillatis collocamus in Balneo tepido. Blando hoc calore distillabitur tibi aqua clarissima. In vitri fundo remanebit tinctura, quam optas. Tincturam hanc per vini spiritum solvimus; spiritum separamus alternis vicibus: & in hunc modum colorem illius clarificamus (ut Philosophi verbis utar) hoc est, ad gradum puritatis summæ exaltamus. Hæc est vera tinctura Auri à Philosophis tantopere decantata, quâ nos fruimur, & manavit ab altissimo. Hæc tinctura summum in expurgando, renovando, restituendo, universi corporis sanguine mysterium continet (ut in Archidoxis habetur.) Est etiam Essentia ipsa Auri, sic dicta, quia tinctura rubea tracta separataque fuit a suo corpore, ut habetur in libro de Contracturis, ubi Paracelsus discrimen ponit, inter Potabile Aurum sic simpliciter dictum, & essentiam Auri, quæ in altiori gradu collocatur, & in longè minori dosi exhibetur.

Altera enim illa Mellea substantia cujus prius memini, quæ continet in se Spiritum simul ac Corpus auri, quæ nondum per Alembicum transiit, Potabile Aurum nuncupatur, à Philosopho, eò quòd redigitur in substantiam quæ bibi potest, una cum alijs spiritibus & liquoribus. Nullam igitur nobis imposturæ notam inurere debetis (ô viri laureati) si eodem nos utamur titulo, qui utramque possidemus: primam scilicet solutionem Auri in mellis formam redactam, solubilem in quocunque liquore ve-

reveluti mel ipsum, & revera potabilem, uti solutum Mel; atque Tincturam, Animam, sive Essentiam ipsam Auri separatam à suo Corpore, atque in altiori præparationis gradu existentem, & Potabilem etiam.

Obiectio.

Sed instant plurimi, qui fidenter affirmant Potabile Aurum nullum esse aut nuncupari debere, nisi post completum Elixir, sive lapidem Philosophorum, in quo est materia sanitatis ac divitiarum simul. Utrunque enim ex eodem fonte fluit. Et cum Crysopejam sive Argentopejam non agnoscant prudentiores, altiorisque ingenij homines, de Auro etiam potabili sententiam dicunt.

Solutio.

De Metallorum quidem Metamorphosi, ex omnigena Philosophorum lectione inquirere licebit. Quod Medici est ego tracto: reliquum in suo valore maneat. Et licet non desint plurimi qui existiment in Auro semen esse Auri ad propagationem aptum,

*Nam simili semper frondescet virga Metallo:
ut cecinit ille.*

nos tamen illa ad quæ vocati non sumus relinquimus, & alijs commendamus, qui otij gratiâ res novas tractant: & dicimus, quòd una est Alchymica intentio ad transmutationem, altera ad Medicinam tantum: ut patet ex diversis re-

giminibus, & signis demonstrativis in utroque opere apparentibus. Medicus suum probe exequitur munus, si ponderosum Auri corpus leve reddat: durum emolliat: si indigestibile, digestionem obedire faciat, & humanis spiritibus obtemperans: si Metallicam Auri formam exuat, novamq; inducat irreducibilem. Longè aliud requiritur ad projectionem Metallicam, de quo non est hic ulterius disputandi locus. Nobis sat sit docuisse, Artem potionis Aureæ conficiendæ veram esse & certam: Potionem similiter ipsam summam esse Medicinam.

CAP. V.

*Petit Author publicum examen fieri
veritatis hujus Mysteriorum per oculos testes, aut
silentium imponit oblatrantibus
sempiternum.*

Subvereor ne hæc quæ dixi omnia, tanquam inanis ostentationis ludibria condemnaverint, qui norunt quàm multi nobilitate, opulentiâ, eruditione, atque acumine conspicui, in eadem quâ nos Spagyricorum provinciâ per tot annos militarunt, frustra tamen & inutiliter desudarunt, ut ab eventu clarum est. Mirum igitur quod ego, non electus unus, sed relictus ex omnibus, id mihi polliceor, quod alijs multò melius (quod fateor) undique instructis concessum non est: unde & impostu-

ra eximia reus esse existimor. Quid jam agendum, ut me expediam à tanti criminis suspicione? Scio ego quantis fluctibus me objecerim. Sed esto: fluctibus superatis, leviori posthac utemur remigio. Quare, ut me ab omni suspicionem liberem, nihil mihi magis in votis est, quàm ut tres, quatuor, aut plures (quò testatior fiat veritas) adversarij mei hujus Mysterij spectatores constituentur; cum quibus totidem alios judicio æquè maturo, ingenijs autè paulo mitioribus, adesse, rei que gerendæ interesse velim. In quorum conspectu, nisi quod in me suscepim, nullo fraudis fucò adhibito, effectum dederò, ac Mysterium verbis jam initum re complevero, nullam deprecòr infamiam. Quod si non impetravero, illud saltem opto, & (quod æquum est) postulo, ut liberior in posterum veritati fiat transitus.

Tu, si quid novisti rectius istis,

Candidus imperti; si non, his utere mecum.

Hæc si imposturam ullam sapiant, detegant eam ejus æmuli, aut in posterum semper contescant. Clam (quod scio) indies me petunt criminibus suis falsis. Sed non est ex omnibus qui me imposturæ coram redarguit. Indixi bellum apertum: veritas non quærit angulos, nec metuit pœnas. Non sum ego multum sollicitus, ut hisce viris bonis satisfaciam, quibus (mehercle) non persuadebo unquam, etiamsi persuasero. Vobis autem Britannia Magnæ inclyta soboles, qui nobili stirpe nati, verâ nobilitate claristis,

de locis
affectis.

estis, vobis (inquam) hæc scripta sint: vobis & feritur, & metitur: vestra interest hæc novisse. Interest (inquam) quia vestra tunc res agitur, paries ubi proximus ardet. In Particularibus insistere nolo. Recordemini tamen mecum (si placet) perijsse hac ætate plurimos, quibus Cathartica propinarunt, ipso Morbi statu etiamdum in Naturæ silentio requiescente. Interni enim Morbi occultas habent plerunque generationes atque invisibiles: juxta illud Galeni. Partes licet corporis in superficie constitutæ, una cum affectuum Idea facilè sensibus deprehendantur: tamen qui in imo corpore latent affectus, exercitatum ratione virum desiderant. Sed licet maximè exercitatus sit Medicus, quandoque tamen bonus dormitat Homerus. Indicationes Morborum sæpenumero diu silent, & omnes humani sensus obstupescunt; miramurque sæpius ex levibus occasionibus, tantas symptomatum calamitates supervenisse. Quid igitur agendum Medico ineunte Morbo accersito, ubi sensuum subtilitates adhuc deficiunt? Si omninò destituatur æger Medicinali levamine, dejicitur ille citò ad tristitiam & desperationem. Medicus etiam in opprobrium ducitur & contemptum. Regendus fortasse infirmus juxta præscriptos veterum Canones, rebus temperatis, & temperamento finitimis, quæ vel non immutant corpus, aut si immutant, nociva impressio corrigi possit facillimè, ut suadet Arnaldus de Villa nova. Sed nec hoc tutum erit consilium

silium semper. Venenosi Morbi sæpissimè infestant: & populariter debacchante Peste licebit cernere, non infimam solummodò plebeculam, sed illustres familias Peste contaminatas, primariosque Cives divitiis affluentes, Pestilentia vis adeò cita est, & occasio præceps, ut nullam omninò admittat moram. Præcipuum sit igitur in Medico qui ægrotum curat, ut Cor benè defendat; postea Morbum strenuè aggredia-
tur.

Variolæ similiter, Morbilli, & hujusmodi omnis interna lues, protinus protrudenda est ad exteriora, rebus ad id appropriatis, ne venenum Cor ipsum petat, & subito interimat. Omnis autem purgativa facultas, venenum ad interiora trahit, & amicam ebullitionem (quæ fit quandoque Naturæ solo impetu vigoreque strenuo) impedit ac retardat, unde retro fluit infestans virus. Triste fatum decumbenti, ubi sic delinquitur. Tua igitur jam res agitur quisquis sis: venenosi enim morbi ubique grassantur, etiam in ipsa Aula Regia; nec hisce Remedijs obtemperant latitantes illi Morbi: Intenditur potius eorū virus. Quantò satius ac tutius consuluit nobis in his Sever. Danus, ubi (inquam) ingruentis Morbi judicium fuerit adeò anceps. Si occultas (inquit ille) Morborum provincias accedere velimus, internas & constantes rerum proprietates scrutemur, quales sunt in supremis illis corporibus: Auro, Argento, Gemmis, Margaritis, Corallis: hisce comitibus, du-
cibus

cibus ac nuncijs, occultas Morborum radices
 inveniemus, & inventas placidè auferemus.
 Tutum est consilium: acquiescite in hoc, ut be-
 nè sit cum ægrotis vestris. Sed displicent hi co-
 natus, requiruntur labores, vigiliæ, ac sum-
 ptus. Redibit tamen vobis semper cum fœnore
 & labor & sumptus. Novas autem curationum
 Ideas in Medicinam introducere consentaneū
 esse non judicatis. At hæc disciplina antiquissi-
 ma est longeque verissima. Ab ipso Hermete
 Trismegisto, proximè post diluvium originem
 duxit. Hæc est illa vera Medicina quam Dei e-
 loquia laudatam volunt: non autem culinaria
 altera ars quam plebecula admiratur, quæ ta-
 men nec laboriosa est, nec profundè quæsitæ:

Auriferos (autem) inter rivos Neptunia Thetis.

Ducit lata choros, vitreisq; exultat in undis.

latenter enim quiescit in Auro præcipuus Na-
 turæ thesaurus: hunc eruere nos conamur velu-
 ti ex imis terræ penetralibus, ad perpetranda
 miraculosa in sanatione Morborum: quem a-
 depti, eccum Medicinam quæ occultos mor-
 bos prorumpere cogit, manifestos extirpat.

Apta sunt hæc arma & congrua ad quam-
 cunq; militiam: tuta, jucunda, &
 summarum vi-
 rium.

CAP. VI.

Quod Aurum Potabile universalis

Medicina dici mereatur.

E St quedam universalis curandi ratio apud Philosophos, quæ maximè universalis & suprema nuncupatur. Materia hujus operis gradus excellentioris est, quàm aliorum omnium Arcanorum: quorum quidem virtutes, vires, & proprietates continere dicitur omnes & præcellere. An hæc Medicina parari possit, in controversiâ vocatur quæstio. Optanda esset universalis illa, sed paucis concessa fuit. Eam nos in valore suo relinquimus. Alia sunt intermedia Arcana, universalia tamen Remedia, sed subalterna. Hæc valdè appropinquant ad proprietates & conditiones universalium Curationum, & æmulantur ipsas. Capitales illi Morbi, quorum Monarchia inexpugnabilis censetur à plurimis, hisce remedijs sæpissime obtemperant. Hujus ordinis Arcana quæ ex Auro prolicita fuerint, ex testimonio omnium Philosophorum pretiosissima sunt & summæ virium, si Spagyricâ arte ritè præparentur. Essentiâ Auri quæ potabilis est in omni liquore, ex disciplina Ray. Lullij, confert unicuique pro quacunque infirmitate, ut habetur in libro suo de conservatione vitæ humanæ, & in libro Mercuriorum, & libello Elucidarij. Et valet ad omnem

nem humanam infirmitatem, ut apparet in libro de Medicina secretissima. Huic sententiæ adstipulantur alij etiam Philosophi. Adæquat (inquiunt) humores inæquatos: Vitales omnes spiritus mirificè roborat: & infinitis alijs dotibus ornatur Aurum, quæ in particulari Medicina non cernuntur unquam. Illa erroris plena est: altera omninò secura. In Particulari sanatione fructus solummodò tolluntur: Symptomata, Paroxysmi, dolores mitigantur: excrementorum evacuationes instituuntur (unde debilitatur natura ut plurimum, idcirco corroborations adjunguntur) sed fixioris Morbi radices vix extirpantur unquam. Seminales Morborum tincturæ recidivæ fiunt, & novos per intervalla cruciatus excitant. Particularis tamen sanatio cum universali Medicina adjuta, universalis curationis officio sæpè fungitur, impuritatum radices consumendo, & nativam virtutem confortando.

Universalis autem ac perfecta sanatio illa dicitur, ubi operationes non sunt evacuationes illa usitatae & excrementitiæ, quasi Crapulâ laboraret, copiosiores fortasse quàm vires facile ferunt: sed ubi illa absolvuntur quæ desiderantur, ejectiones spontaneæ & humanæ naturæ consentaneæ, per sedes, per urinam, per sudorem, per insensibilem transpirationem: quæ quidem omnia perficiuntur cum una eademq; Medicina, resolvendo, consumendo, dissipando impuritates morbosas, & corroborando, consoli-

consolidando, custodiendo innatum Microcosmi vigorem. Istiusmodi curationes omnes, quæ roboratione, sedatione, & mitigatione absolvuntur, tutissimæ sunt, præstantissimæ, & altissimæ. Tales omnino exercentur operationes in poculento Auro, cujus spiritualis vis à corporea mole libera, altius penetrat, locisque distantibus facile actiones imprimit, collapsas spirituum vires refocillat, corroboratque innatum robur adversus internum hostem quemcunque demum Morbum. Merito igitur inter universales Medicinas annumeratur.

CAP. VII.

*De multiplici usu ac viribus nostri
Potabilis Auri.*

HÆc de Potabili Auro medicinali tantum (non illo transmutatorio) à Philosophis decantata sunt. Nostrum autem Magisterium ex Auro de quo jam habetur quæstio, quantas & quales sustineat vires, in profligandis morbis, & atrocioribus affectibus contemperandis, probatione non indiget ulteriori, quam oculari experimento & quotidiano. Non desunt ubique locupletissimi testes, in Aula Regia; in Civitate hac celeberrima; denique per universam Britanniae nostræ Insulam.

Dirum illud vomitionis malum, ubi omnia Vomitus
D tum com
ingesta pascit.

ingesta rejiciuntur crebrò, tam alimenta, quam medicamenta cum assiduo cruciatu ac tortura totius corporis (lugendum spectaculum) Indomitum inquam atque inexpugnabile hoc malum, portiuncula minimà potionis nostræ Auræ compescit ilicò. Latitantem enim intus quemcunque hostem semper domat, & mitigat ferociam ejus, eumque temperat ex temperata sua natura. Nunquam non victor evasit essentia ista.

Dysente-
ricis me-
tur.

Ut vomitum, ita & alui fluxum nimium sistit: non constipando ventrem ut moris est, quod novum sæpenuerò facessat negotium, unde etiam posterius malum priori pejus quandoque evadit: sed confortando collapsas membrorum ac spirituum vires, aut redundantium humorum acredinem ac ferociam nimiam mansuefaciens. Ita tamen immoderatum fluxum restringit, ut non desit debita ac quotidiana excretio, naturæ nostræ consentanea.

Urinam
erentam
solvit &
nimiam
sistit.
n Peste
correptis

Urinæ succurrit difficultati: ejusque stillicidio ex acredine confluentium urinarum, aut propter iafestos humores de corpore emanantes.

In Epidemicis & Peste correptis Catholicon est Remedium, si tempestivè sumatur: Grassante nuper peste in hac civitate, testimonia apparebant satis ampla.

n arden
i febre.

In ardenti febre, & acutis hujusmodi morbis, ubi spiritus incendio flagrant, hæc medicina dicto citius (quod ajunt) vasorum Naturæ orificia obstrueta deoppilat, spiritus liberat in
refri-

refrigerium cordis jam effervescentis, madidumque paulativè inducit sudorem sanitatis prænuncium.

Resoluta rigore membra ita ut motum & sensum amiserint, quandoque etiam loquelam ipsam, restituta sunt solo potabili hoc Auro, ex eo quod blandum (uti assolet) promovebat citò sudorem. In Paralyfi,

Non soporiferum est aut stupefactivum: at tamen post vigilias, conciliare solet somnum quietum ac profundum, maximè in viribus longâ ægritudine dejectis, in tabidis, in parturientibus ad summam debilitatem prostratis, abortum patientibus, & prægnantibus infirmis: non autem opiaticâ ullâ vi, sed proprietate confortativâ, omnes passiones doloresque suaviter sedans, calores extinguens, turbatos spiritus & abjectos suo delinimento refocillans: sedat etiam discrasiam febrilem.

Quid excellentius in tota medicina? quid optabilius, quam blandum in hunc modum, conciliare somnum, absque omni incommodo? Sternit enim viam rectâ ad salutem. Ingrati sunt erga Deum atque homines, qui Dei hæc Magnalia sepulta velint.

Alias quascunque medicinales ejus vires lubens prætereo: longum esset iter ad omnia; Summa sequor. Non tamen pigebit huc attexere testimonia quædam honorifica in confirmationem eorum quæ superius sunt posita. Nuda nostra assertio, vix (fortasse) merebitur fi-

dem. Hæc ego ex vernaculo sermone uti decuit transtuli : litera scripta apud me manet.

Cum essem apud venerabilem Antistitem, mihiq; plurimis nominibus colendum, Episcopum Wintoniensem, post varios hinc indè collatos sermones, tandem de Auro tuo potabili sententiam meam postulabat. Respondi, Aurum potabile inter omnia quidem medicamenta facile primas tenere, si debite præparatum ritè administretur. Hujusmodi autem illud tuum esse, octo his ultimò elapsis diebus certo experimento deprehendi. Quatuor enim sunt anni ex quo nurus mea cum magno intuentium stupore, continuis ferè Epilepsiæ ab utero paroxysmis, & formidolosis convulsionibus correpta fuit : adeò ut ad eam stomachi debilitatem adducta fuerit, ut nec cibum, nec liquida, nec medicinas, absque vomitione & animi deliquio sumere posset, quamvis Galeno-chymicas medicinas permultas hauserit, à Doctore Chanello, viro in utroq; genere erudito, præparatas. Hæc ego gravia symptomata præsens intuitus, coram reverendo Præsule vices illius multum lugebam, negaviq; quicquam ei profuturum, nisi fortè aurum potabile præberetur. Hic ille, pro solita sua misericordia & charitate, inquit ad manum illi esse de tuo, & quidem si illi porrigerem, mihi libentissimè præstare velle. Accepi conditionem, statimq; post reditum meum qui fuit die Dominico

minico ultimo, illam reperi decumbentem, oculis in caput retractis, manibus retrò contortis, thorace admodum elevato, in corpore autem strepitus audiebatur, tanquam sonitus aquarum multarum & flatuum. Aurum potabile exhibui, atque intra semihorulæ spatium, omnia illa gravia symptomata evanuerunt, quæ quidem à primâ syncope ad horas 24. nunquam antea cessaverant, & erant fermè continuæ. Ab inde carnes edit, quas quidem in mensem antea non gustaverat: easque retinuit, quæ paulò ante ne potum quidem continuerit: eo usque revaluit. Et si possim efficere ut soluta sit, ut peccantes humores præcipitet, non dubito quin præter omnium opinionem convalescat. Quod si fiat, Auro tuo potabili acceptum feram, ut medicinæ præstantissimæ & legitimè præparatæ. Nec non possum te, uti virum dignissimum colere, deque patria optimè meritum, qui tantam hanc medicinam in lucem attuleris. Quocirca noli putare (reverende Doctor) me Auro tuo potabili detraxisse quicquam, sed illud potius de hoc tanto bono impensius laudavisse: cujus quidem facti mei testes habeo & frequentes & uberrimos, & in his (certo scio) principem Episcopum Wintoniensem. Vale.

Tui studiosissimus

GEORG. LEUKNERUS

Medicinæ Doctor.

G Rassetur hic inter nos (egregie Doctor) Morbus quidam noviter ortus, qui caput, stomachum, & ossa totius corporis ita afficit, ut alios in Phrenesin, alios etiam in Maniam adigat. Nonnullis in domo patris mei hoc morbo correptis, Aurum tuum portabile propinavi: quo quidem & citò & indubitato liberantur. Si quidem morbus invaluerit, paulò tardius restituit. Si statim post accessum morbi sumatur, vim ejus ita retundit, ut graviora symptomata non sentiant. Utcunq; se morbus habet, medicina tamen tertio aut quarto hausta, illum profligat. Hisce experimentis penum omnem exhausti. Peto igitur à te ut penuriam meam resarcias. Cursori isto uncias trade quatuor, in quas ab illo accipies solidos viginti.

Vale, Barkhamstead.

13. August. 1609.

Tuus fidelis H. Cary.

P Ost tuum nuper à me discessum, pauperem quendam è villa nostra solo auro tuo portabili restitui, qui die Solis ultimo in aurora subita Paralyfi mutus remanserat per totum illum diem. Sub noctem autem, & sensus omnis, & motus tibias ejus usque ad genua deseruerat. Utinam ita cum mea filiola operetur, ut salvam indentidem & valentem restituat. Vale.

August. 31. 1609.

Tui amantissimus H. Cary.

Servavi

Servavi apud me, uti pretiosum aliquem thesaurum, aquam illam quam Aurum potabile nominas, quam termino Trinitatis à te acceperam. Servavi (inquam) donec coactus eam necessitatibus amicorum condonavi. Erant enim hic duæ nobiles Dominae adhuc à partu languidæ decumbentes; quarum una in Caufonem inciderat: ambabus dubia salus; erant etiam prorsus insomnes. Hauſto autem tuo liquore aureo, & somnum, & solitas corporum vires, & animorum lætitiā recuperaverant. Et cū tantas ejus vires deprehenderim, nollem eo planè destitui. Peto igitur ut unicias mihi duas illius ipsissimi liquoris transmittas, Nuncius iste pecunias numerabit. Et cum proximè Londinum accessero, & te videbo, & tibi de medicamento hoc, gratias, ut meritus es, agam. Kirbiæ, Decemb. 10. 1609.

Tui amantissimus

WALTERUS HASTINGS.

Dei vix potest (reverende Dr. Antoni) quantā animi lætitiā perfusus sum, quòd tam feliciter Auro tuo potabili Comitissa Dorcestriæ usa sit. Eoque magis lætor, quòd uxoris meæ suasu illud assumpserit. Hac ipsa quā scribo aurorā dignissimo Comiti Marito ejus in Aula Regia fiebā obviū. Hic mihi retulit quam mirabiliter, quàm celeriter aqua illa Dominae suę vires labefactatas reparasset, adeò languenti antea & infomni, magnasq;

tuo nomine uxori meæ gratias habuit, quod te adduxerat. Hoc ego arripui, & indicavi, quanta antea præstiteras eo solo liquore in uxoris meæ sanatione, illâ admodum insolenti quidem, & de qua te plurimum amem. Dixi quos angores perpeffa est: dixi quanta vitalium spirituum consternatione percussa: dixi quàm fuit vicina morti, è cujus faucibus ita erepta est, ut cum aquam tuam ter gustasset, & quies, & cibi appetentia, & cætera signa sint consequuta salutis: quam etiam infra quinque aut sex dies integram & illæsam recuperavit. Huic autem tanto tuo beneficio id reddam quod habeo, ad summum nempe ut illud prælustribus meis amicis prædicem, qui tuâ operâ in posterum usuri, majora tuis studijs præmia rependant, quam meæ fortunæ tenuitas patietur. Rogo te ut huic tabellario uncias quatuor firmiter clausas ad me des: has rus mittam. Si eo successu quo priorem meam copiam in urbe distribui, nonnullas (certò scio) gratias merebor. Nulli enim (audeo dicere) nulli adhuc medicamentum illud impertivi, cui mirificissimè opem & salutem non attulerit. Nominabo tantum duos: filium meum & malo & medicamentis tabescentem, & dilectum fratrem Tho. Leuknerum. Per plures filebo, & famulos meos & vicinos. Vale. Januarij, 7. 1609.

Tibi verè amicus

Lodovicus Leuknerus

Reca-

Recapitulatio opusculi in summa abbreviata.

UT huic tractatulo imponam finem, præmissa quæcunque sunt, in veritatis Philosophicæ indubitatæ attestationem scripta sint. Manualis experientia quæ mihi ab Altissimo concessa est, & comprobavit sæpius, & palam (ubi ad id vocatus fuero) confirmabit hæc omnia. Non ego alicujus judicium exhorresco. Si quis ambiguus hæsitet probe confirmabitur, nisi malitiosè contentiosus fuerit. Ne sit igitur Authoris fides suspecta, nisi prius evictus fuerit Author, qui sitibundus cinerium expectat & examen publicum. Ego in questione hujus veritatis cognoscendæ de orationis ornatu non fui admodum sollicitus. Tenui ego (uti potui) meâ Minervâ, quæ huic instituto inservire mihi visa sunt, complevi breviter. Veritas nudam se gestiens verborum illecebris nullatenus indiget. *Quæ cecini vera sunt, & apertas fores cerno ad altiora Arcana.*

F I N I S.

21 FEB 1941

APOLOGIA
VERITATIS ILLU
CESCENTIS,

PRO

AURO PO

TABILI:

SEU

Essentia Auri

AD MEDICINALEM POTAB

BILITATEM ABSQUE CORROSIVIS RE-

ducti; ut ferè omnibus humani corporis ægitudinibus,

ac præsertim cordis corroborationi, tanquam UNIVER-

SALIS MEDICINA, utilissimè adhiberi possit; una

Cum rationibus intelligibilibus, testimonijs locuple-

tissimis, & modo convenienti in sin-

gulis morbis usurpandi,

producta:

36)

(56

Authore

FRANCISCO ANTONIO Phil. ET

Med. Doct. Anglo, Lond,

IN APOLOGIAM AURI POTABILIS

FRANCISCI ANTONII,
EPIGRAMMA.

ONS Jovis Hammonij latis celeberrimus oris.

Dicitur Æthiopum pingue rigâsse
solum.

Ille fuit sanis quondam gelidissimus undis,
In cœlo medium Sole tenente diem.
Manè tepens mutavit aquas, & vespere fervens
Bullit à tenebris nox ubi tecta foret.
Pellæus Juvenis per tristes fertur arenas
Huc procul Ægypto continuâsse viam.
Rumor enim toto fuerat dispersus in orbe
De mira tanti vi, facieque loci.
At nihil inde tulit precij, nec forsan honoris,
Ille salutiferas nec sibi sensit aquas.
Non opus Æthiopes lustrare, sed Anglica tellus
En nunc Aureoli Fontis ab imbre scatet.
Qui tepet, & rigido torpentes frigore nervos
Calfacit, & motus dat renovare suos:
Qui riget, à calida postquam ardent corpora
Et sopor in tota nocte quietus abest. (febri,
Aureus

Aureus Aonio fluxit de culmine rivus,
 Lectus ab Antonio qui fuit uber aquis.
 Hunc ne turbet Aper non Candidus, hunc malè
 Crudus
 Ne bibat in venas Frivulus, aut Bibulus.
 At quisquis validos sentis in pectore morbos,
 Huc ades, atque hausto gurgite sanus eris.
 Magna latet líquido virtus medicaminis Auro,
 Aureaque humanis sufficit unda malis.
 Opto, sit infelix, si cui Postponius ille,
 Antonius cum sit nomine, dictus erit.
 Anteit Antonius multos, Potabilis Auri
 Quos premit invidia, gloriolæque furor.
 Qui vitam non odit, amet tua pœcla metalli,
 ANTONI Aonij Gloria luxque jugi.

Pro tempore.

M. M. C. P. M. D. E. E. P. C.

EIDEM RECIPROCUM HEXA-
 STICHON AB
eodem.

ANTONII AONII Fons auri labitur undis,
 Labitur auri fons AONII ANTONII.
 Invidia crepet, huic fallax qui scommata jactat,
 Scommata qui fallax huic, crepet invidia.
 Vulneribus, rogo, quod pereat, qui vulnera figit
 Vulnera qui, pereat quod, rogo, vulneribus.

Clarissimo

CLARISSIMO ET DOCTIS-
SIMO VIRO,

DOMINO FRANCISCO
ANTONIO MEDICINÆ DOCTO-
RI, ET CHYMIÆ EXPE-
rientissimo, S.

EG I, vir clarissime, tractatulum
tuum de Auropotabili apud vos in An-
glia editum; argumentum sanè & in-
tentio bona; qui aliter aestimet, vix
mibi inter bonos aestimandus. Floscu-
los tuos dulcissimos ex Chymia veræ hortis delibatos
grato animo lustravi; verum cum illis binos araneos
venenosissimos insidere viderem, exq; illo nectare ve-
nenum sibi haurire & texere futilia & inutilia reti-
cula, vix me continere potui, quin illos turgidos &
horridos uno ictu, ne dicam flatu, dissiparem. At cum
animadverterem eorum texturas & opuscula per-
multis admiranda existere, ideo nihil incommodi
illis animalculis hætenus inferre volui, ne scilicet
Crabrones cum araneis conspirent. Mitto interim
en spongiam Muriaticam, seu muria acri imbutam,
quâ plagas ab illis bestiolis illatas aut virus infixum
eluere, abstergere & sanare possis; aut si mavis, illorū
non candidas lituras aut texturas delere & omnino
supprimere. Hanc pro usu tuo tibi habe, sive luci sive
tenebris mancipandam, meq; quod facis, ama.

Tui nominis observantissimus

HERMES MALAVICI.

SPONGIA

SPONGIA MU- RIATICA CONTINENS EPIGRAMMATA APOLOGE-

tica opposita criminibus GUINNI libro
contentis, & Carminibus ei-
dem præfixis,

Authore, cui nomen

HERMES MALAVICI.

Ad ANTONIO-MASTIGAS

Primum Epigramma.

Hortus in Hesperijs Anglorum confitus
oris,

Floribus omnigenis Palladis uber erat:
Qui medicata ferens dives Potabilis Au-
Pôcla, Machaonias suppeditabat opes. (ri

Hic Hygieja suam transmoverat aurea sedem,
Humanisq; libens est medicata malis.

Hic, & Diva Salus habitat, Parcæque sorores
Vitæ continuo stamine fila trahunt.

Livor ut adspexit flores tam divitis horti,
Faxo, refert, ne sit luxuriosa seges.

Dixit: araneolos & binos misit in illos,
Hesperidumque jubet spargere virus agros.

Illi dant monitis aures & dicta capeffunt,
Incipiuntq; atro ducere fila pede.

Queis

Queis ita Pæonium irretire reflexibus hortum
 Tentârunt, herbis & spoliare suis.
 Verùm nō tulit impatiens Malavicius Hermes,
 Spongiolam salibusque imbuit ipse suis :
 Inque manus mittit Francisco Teutonis orâ,
 Bestiolas acri quâ lavet ille sale.
 Nec mora, dū lotio bidedes aspergit Arachnos,
 Ecce redit flori vis medicata novo :
 Omneque virus abit plantis tam nobilis horti
 Hesperidum ; virtus in sale tanta latet.
 Ite per umbrosas ô vos animalcula sylvas,
 In folijs telas & malè nete rudes :
 Hic ubi Strymoniaë Pygmæi bella volûcri
 Miscent, non tricis hic locus aptus erit.

Ejusdem ad Eosdem secundum.

*S*ultores duo Centonem geminum arte suentes
 Nobile jactabant Palladis illud opus :
 Visum est hoc nitidum pulchroque colore politum
 Pandoram varijs exuperare bonis :
 Utile sed nullis dabat experientia rebus,
 Nec quis eâ poterat commoditate frui :
 Centonem pueri geminum dum fortè capeffunt,
 Hoc usu & lusu gratius esse vident.
 Inde fit ut tractent pueri versatile Gwinni,
 Et Rawline, tuæ quod fuit artis opus.
 Ignari gaudent rerum novitate, quid obstat
 Cum magnis pueros ludere saepe viris ?
 Namque viri ex pueris sunt crescentibus annis,
 Menteque sunt visi reppuerasse viri.

AD PRIMUM CAR-

MEN GWINNII LIBRO

PRÆFIXUM.

MArtis avis ternos ter ubi transegerit an-
 Dira venenosi seminis ova parit: (nos,
 Quę si tardigradus lethali viscere bufo
 Foverit, horrificam suscitatur inde lucē:
 Quam referunt noto Basiliscum nomine dici,
 Omniaque intuitu viva necare suo.
 Tale cerebroso de viscere Guinnius ovum
 Edidit (heu quantum criminis illud habet.)
 Insidet huic bufo, versisque tepentibus alis
 Adjuvat ut lucem fœtus inire queat.
 Prodiit hinc illo basiliscus lēthifer omni
 Artifici, Chymicę qui probat artis opus.
 Infelix nimium fœdo Bufonius ortu
 Cernitur, & curis nil sapuisse suis.
 Non fuerat natus gallinę Candidus albę,
 Qui dedit, at Corvo nigrior ille nigro.
 Authores proprios ovum exitiabile perdat,
 Virtutis referens experimenta suę.
 Niteris in vanum Basilisci infausta propago
 Virus in humanum continuare genus.
 En nova vis medici fulget Potabilis Auri
 Quę valeat tantam suppressere arte lucem.
 Macte tua virtute; malum, Francisce, venenum
 Tolle lubens terris quod Basiliscus agit.

Aliud ejusdem ad secundum.

UT bellum bellum, sic est mihi Candidus ille
 Candidus, atrata qui dedit artis opus.
 Sanè insanivit, qui tot spurco ore cacavit
 Stercora, quæ centum vix benè plaustra
 vebant.

An non hoc misero cerebrum dementia morbo
 Exagitat, postquam lingua ita vana crepet?
 Nullus in infaustis magis his incondita claustris
 Effutit, aut si quem febris acuta premit.
 Thersiten longè superat convitia jactans
 Gwinnius, huic cedit dente minace Theon.
 Victor erit, fatuis si cui victoria verbis
 Obtigit, aut vincat plumbeus Aureolum.
 Plurima qui sine mente dedit dictoria, si sit
 Veriloquus, palmam Gwinnius unus habet.
 At si simplicitas veri ratione vel usu
 Spectetur, Gwinnus nil nisi verba dedit.
 Verba dedit, libro dum grammaticaster in uno
 Quæve Calepinus, quæve Perottus, habet.
 Dictorum cumulos congeffit Gwinnus acerbos,
 Vaniloquâ precium dignus ab arte ferat.
 Dira gonorrhææ contagia sparsit & imbres
 Verborum similes dum probat aure sonos.
 Si lubeat resonas audire & reddere voces,
 Gwinnius umbrosū pergat adire nemus.
 Hic repetat proprium mittens ad sidera nomen,
 Mirificum Gwinnus nominis omen habet.

Aliud

Aliud ejusdem ad tertium.

FIlia Solis erat, socios quæ vertit Ulyssis
 In pecudes, formis restituitque suis.
 Unus erat turbâ, cognomine Grillus, in
 illâ,

Noluit humanos qui reparare sonos.

Dulce etenim fuerat cœno immerfisse lutoſo
 Roſtra, volutabris & remanere ſuis.

Pocula ſed Circe non præbuit aurea Græcis,
 Crede mihi, ex herbis illa venena dedit.

Illecebris vexat ſimilis dementia multos,
 Ut renuant veri cognitione frui.

Quæis malè mentiri volupe eſt, & ſcommata
 falſis

Edere, ſeu linguæ bella movere, dolis.

Grunnitus tantos, latratuſque inter, en unus
 Emicat, hinc Grilli qui malus omen habet?

Candidus, an niger eſt, Grillus, qui proluit ora
 Fœcibus immundis, Candidus an niger eſt?

Hoc ſcio, quòd falſò dicatur candidus, ergo
 Sit niger, & cœno gaudeat ille ſuo.

Ipe bovis Cyprij meritus fuit eſſe merendam,
 Omnivoro tantos qui capit ore cibos,

Turbidus involuit cunctos aper ille per agros
 Omnia, quò Chymicæ dente terantur opes,

Immotæ ſed enim captis hæ mente manebunt;
 Eſt Erymantheo clava parata Sui.

Aliud ejusdem ad quartum.

E Gregiam (quis enim neget hoc?) Collegia
laudem
Hinc referant, medicâ quotquot ab arte
cluent.

*Guinniacum dum fortè probant AURUM, non AU-
Nil auri siquidem continet ille liber. (RUM.*

*Candidus ut carbo, cuius bene noscitur author,
Si volucris sese vocibus ipsa probet:*

*Crocitu corvus, propriis clangoribus anser
Proditur, argutas si strepat inter aves.*

*Vox irata canem prodit; sua vox quoque porcum,
Rumpitur immuni voce solum Neadis.*

*Talia si fuerint illorum pectora, qualis
Hic liber, Illyricâ sunt nigriora pice.*

*Mille scatet vitiis, fedissima mille cloaca
Criminibus, puros quæis gravat ille viros.*

*Faller? an à prisco talis fuit editus ævo,
Londinij medicus quo capit ordo probrum.*

Monstrum horrendum, ingens, nisi me præfagia fal-
Protulit infelix Gwinnius auctor opus. (clam)

*Quale fuit melius primo extinxisse sub ortu,
Ne daret exemplis plurima damna suis.*

*Aliud ejusdem in Battologiam ipsius
Gwinny.*

L Incolæ ex ductu, Gwinni, velut alter A
pelles
Nosceris, artificem te grave jactat opus.

Ile Deam pinxit, Cyprio velut æquore natam,
Nec tulit auctorem parva tabella parem.

Condinij præstans tu Censor in ordine quartus,
Antonio-mastix diceris! esse libro.

Ilius in morem, quem nunc post terga reponis,
Judicium vulgi certius ut videas.

Ne te posset amor recto subvertere fætus,
Omnis enim est oculis menteque captus a-
mans.

Primus en ex vulgo occurro tibi, libera lingua,
Post carecta modò tu lateas, mihi sit.

Sunt tria, quæ miror, Gwinni inquisita libelli,
In quibus haud quisquam par queat esse tui.

Vin' ut id ingenuè sine fuce pectoris addam,
Quo velut in speculo tu videâre tibi?

Copia verborum, quæ reddant grata sonorem
Syllabicum, est dictis gratia magna tuis.

Cum loqueris, putidum, putridum, putret atq;
putrescit

Putre facit purum (sunt tua verba) putum.
Millia vis exempla, darem; sed parco papyro,
Larva hominis, nullâ mente vidêris homo.

Deinde tuis nulla est connexio rebus, ab uno
Pergis ad oppositum, dans sine aquâ fabu-
lum,

Nullus inest toto versus vel codice, qui non
Testetur muscæ te similem ingenio.

Illa quidem gyros æstivo ducit inanes
Aëre, nec causa est, cur eat & redeat.

Denique judicium fallax te deferit, omni
Re vacuum, nec quid dixeris, ipse vides.

Non multum retulisse juvat, sed qualia vera,
 Multiloquus multum sermo tenet vitij.
 Hæc tria si studeas proprio delere libello,
 Uda tuum, quantum est, spongia tollet o-
 pus.

Lychnobium scio te pingui studuisse Minervæ,
 Cui Liber dictet libera dicta libro.
 Hunc modò si lymphis tractes nutricibus, acris,
 Quem Liber libro dat, sapor arte perit.

*Ad Epigrammatistam calumni-
 antem in fine libri.*

ANtonius cum sim, nequeo Postponius esse:
 Prima modò dempta est littera, sis No-
 nius.

Viro Amplissimo

MICHAELI MAIERO

PHIL. ET MED. DOCTORI,

PALATII CÆSAREI CO-

MITI, EQUITI,

Exempto, &c.

*UÆRIS à me (Doctiss. Ma-
jere) quid ego de poculento illo auro
Antoniano sentiam, quod omnibus u-
bique medicis in ore est. Equius esset
ut pro tuâ praxi & medicâ & chemi-
câ, judicium ego tuum & limatum illud & politum
requirerem: sed quia inhumanum esset, quarenti tibi
non respondere, & planè impiū, quos expertus sum,
ejus medicinæ effectus non confiteri; simpliciter, &
apertè quod quæris eloquar. Scio per plures esse no-
strates medicos, eosq; etiam insigniter doctos, qui il-
li medicamento non modò laudem vel minimam
invident, sed noxium etiam clamitant, & indignum
ut ad usum medicum adhibeatur. Sanum sit illis &
salvum judicium; cuique tamen pro rei veritate
fari licebit. Ego igitur ut illud medicamentum præ-
stantissimum esse sentiam, & ad usus permultos ido-
neum; fecerunt mirabiles ejus & laudatissimi effe-
ctus,*

Etus, quos in valetudine meorum expertus sum: quorum unum, aut alterum non erit indignum recensere. Unum ex filiis meis octennem Caros quidam aut Coma invaserat: quumque esset ἀναλυσία, nihil temere in medicinā tentandum censui. Post aliquot septimanas quum morbum indies invalescere perspicerem, Marasmm timui aut Lethargum: somnus enim erat ferè perpetuus, marcor insignis, nulla cibi appetentia, dejectæ vires. Hic ego pro illâ, quæ mihi est cum Doctore Antonio, necessitudine, opem ejus implorabam: grana aliquot essentia auri in suo liquore solvit, & propinari jussit; tertio obtuli, & planè revaluit. Pro filiâ autem meâ infante, quæ tum mihi unica erat, perpetuas illi gratias debeo semperq; debebo; quod medicinæ illius felicissimo subsidio in deploratâ vitæ spe restituta est. Bimestris illa infantula subito ingruente morbo correpta elanguit. Fecit sedula mater quæ filiæ languenti debuit, sed incassum abierunt omnia. Spe igitur vitæ jam inclinâtâ, tentare tamen volui, ecquid in aureo illo liquore esset subsidij. Antonius Cometæ grana aliquot in cochlear instillavit, lactis materni aliquid addi jussit, & in os infantula paulatim ingeri: suspiria altè duxit & gemitus tanquam animam mox redditura: at sumpto liquore (mira sed vera loquor) post semihorulam & gemere cessavit, & mammam pressit: post duas horas aliquantulum ejusdem liquoris gustavit, idq; tertio; sub vespertinum hæc facta omnia; mane autem apparuerunt exanthemata illa sive variola, quæ in omni-

bus infantibus ad nonum ferè diem efflorere solent ;
in illâ autem ante id tempus non apparuerant. Sic
facta est salva & sana ad biennium: subinde ex va-
riolis gravissimè egrotavit, quas tandem croco lacti
incocto prolicui: illis autem toto corpore apparenti-
bus, stultissima nutrix absente matre foras produ-
xit infantulam: sic omnis morbi malitia ipsum cor
appetivit. Hinc de salute periclitata, quum vita ipsa
esset in ambiguo, ad aureum illum liquorem tan-
quam ad anchoram sacram confugiebam; quem
quum bausisset, & debito calore fota esset, salutaria
omnia sunt consequuta. Quare quum ex singulari
Dei misericordia, optimo illi medicamento, filia
mea vitam bis acceptam referam, de illo auri liquo-
re & ejus essentiâ poëta verbis dicam, Ἄριστον μὲν
ὑδωρ ὅδ' ἔχρυσός ἀϊδόμενον πῦρ, quod pluri-
mos humani corporis morbos ita atterit & absunit:
ut tanquam auxiliare illud Medæ carmen colla-
psas vires refocillet. Vale.

Dignitatis tuæ studiosus

ALEXANDER GIL.

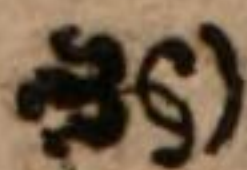

A Urea messis erit, Phœbo radiante super-
ba
Et stipulam grandi pondere spica pre-
met.

Aurea crescentes calamos ditabit arista,
Nec numerus magni ponderis ullus erit.
Tu modò mactæ tuâ constans virtute: Trium-
phi

Sic tibi magna novæ gloria prolis erit.
Heus ego vaticinor. Facili mihi Carmina venâ
Suggerit ad mystas Dives Apollo suos.
Quod restat nihil est: Ascende, sedeto, videto;
Te ludente tibi perficietur opus.

TIMOTHEUS WILLISSIUS,
Doct. Med.

PRÆ-

PRÆFATIO AD LE-
CTORES, UT JUDICII
SIC CANDORIS
Eximij.

*Uod olim, Candidi lectores,
Alexandro illi Magno Regi singulari
cum præconio ascribitur, eum in cau-
sis dubiis unam aurem accusanti, al-
teram reo præbuisse; id quemcunque
sive Judicem, sive Censorem, imò lectorem & audi-
torem judicio valentem maximè decet: ut nimi-
rum non saltem à Calumniantium ore dependeat,
iisq; arrectis auribus adstet, sed quoq; se defenden-
tium calamo integrum reservet, & veritatem causæ
magis, quàm favorem aut odium personæ, respiciat.
Hoc animo & nutu cum vos (sive sublimi, sive imo-
stis nati loco, dummodo literis humanioribus imbu-
ti) in primis fore non dubitem erga quemcunq; præ-
sertim literatum: hinc Apologeticum hunc meum
librum de Auro Potabili seu Essentiâ Auri, vestris
non tam manibus quàm animis suscipiendum, legen-
dum & fovendum obtuli; non diffidens, quin in eo
magis sinceros, & mites, quàm rigidos, & severio-
res*

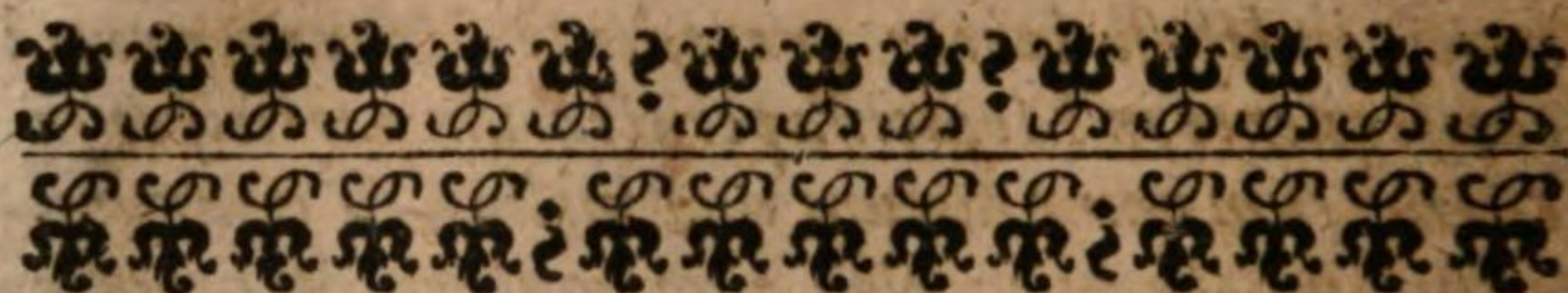
res affectus, declaraturi sitis. Quòd si verò antehac meorum detrectatorum malitiâ & importunitate circumventi, calculum contrà me jeceritis, hoc est, sinistrè de me meisq; rebus senseritis; id imbecillitati humane ut ascribendum sentio, ita ad vos ipsos magis informatos, seu Apologiâ meâ certiores redditos, appellare volo. Si enim (ut quidam conquestus est non immeritò) sufficiat quenquam accusare ac calumniari, quis nostrum à calumniis unquam liber evaderet? Hoc mihi unicum est remedium contra sycophanta morsum, hoc mihi scutum contra tot adversantium tela, nempe esse immunem ab omni furore, & præcinctum veritate, quæ nuda me cum conscientia purâ nullorum injuriis prostituet, sed, Deo dante, potentissimè eripiet. Vobis autem omnibus, quotquot estis candidi & veritatis amici, hunc tractatulum meum non solum, sed etiam Medicinam in eo protectam, consecro, ideò, quia & materia universalis est per se, & homo, aliàs hominis gratia conditus, ad utilitatem hominis omnia sua mancipare debet. Unde, ut Socrates olim à quodam interrogatus, Cujas esset, respondit, se Cosmopolitam, seu mundi totius civem, ac non solum Atheniensem agnoscere: Sic quilibet in Arte medicâ promotus, cujuscung; patriæ aut nationis extiterit, se toti orbi, quoad possibile est, ac præsertim Christiano, adstrictum officio suo æstimare posset: cum id à professione nec muneris, nec fidei (quæ charitatem in omnes exercere jubet) sit alienum, sed maximè requisitum. Ne itaq; miremini, quòd vos omnes absq; discrimine patriæ vel alterius terre, appellem, mearumq; rerum,

rum, indefesso labore precedente, & experientiâ
consequente, in Medicinâ peractarum participes fa-
ciam: cum omne donum quò melius, eò communi-
cabilius habeatur: Non eam equidem ob causam,
quasi persuasum mihi sit, ab alio vel alibi tale quid
minimè præstari posse: sed quia Deus Opt. Max.
(cujus gratia inexhausta, ad diversas gentes, regio-
nes & personas sese indies effundit) me hoc Arcano
honoratum voluit, ut aliis quibuscunque ad hoc aut
simile Medicamentum, universali proximum, inda-
gandum ansam præberem, quò vehementissimis
morbis levamen præsentissimum, tutum & jucun-
dum postulantibus non deesset. De cujus, nempe Au-
ri Potabilis usu, efficacità ac viribus, quomodo tam
veteres, quàm recentiores consentiant omnes, inde
patet, quòd ab iisdem statuatur, quemcunque verum
Medicum Auro quodam Potabili probatissimo in-
structum esse debere, æquè, ut è vegetabilium ordine
petitis Pharmacis: Quæ tantum abest quòd con-
demnem, ut etiam ultrò in tempore eadem adhibe-
am, nostrog, huic auro Potabili pro cujusque ratio-
nalis Medici judicio adhiberi velim: Hoc, ut est in
cujusq, discretionem circumspectâ, cui, quidquid desi-
derari hac in parte possit, lubens submitto; sic, ut
studium hoc nostrum juvandi alios, candidâ inter-
pretemini mente, etiam atque etiam rogo: quos
omnes Deo Opt. Max. commendatos velim.

Datum Londini Anglo-
rum.

DIVISSO

DIVISIO TRA- CTATUS.

ANTE quinquennium ferè Tra-
ctatulum de Medicinæ Chymicæ
& verè Potabilis Auri Assertionē,
in lucem emisimus, cujus hæc sunt
Capita : 1. Potabile aurum an sit.
2. Quòd potentissima medicinę vis lateat in me-
tallis. 3. . Quòd inter Metalla Aurum summum
obtineat in astruenda verâ Medicinâ. 4. Quale
sit mysterium Auri solvendi & per alembicum
elevandi. 5. Quod publicum examen hujus ve-
ritatis fieri debeat, ut silentium imponatur
oblatrantibus sempiternum. 6. Quòd Aurum
potabile universalis medicina dici mereatur:
ac tandem 7. De multiplici usu ac viribus no-
stri potabilis auri. Quod scriptum, cum verita-
tem nudam & simplicem ob oculos omnium le-
gentium demonstret, ideoque simplici & plano
sermone à nobis editum, etsi multis doctis &
veritatis amantibus, tam hic, quàm alibi re ipsa
satisfecerit; nescio quo pacto tamen quamplu-
rimos excitavit invidos & detrectatores, qui,
cum

cum ipsi vix quicquam boni præstent, aliorum conatibus optimis se opponant (utpote privato & sordido inhiantes lucro) idque potissimum in hac civitate Londinensi. Horum maledicentissimis centonibus, quibus eruditorum aures plus nimio in seculi probum hætenus oneratae fuerunt, responsum in particulari parallelum seu æquivalens, nullus, sat scio, à me requireret, qui detrectatorum verba, meæ institutionis propositum & mentem, ac hujus temporis, ne dicam, ævi brevitatem & preciositatem benè consideret. Quid enim ex chartis maledicis utilitatis præsentibus aut posteris provenit, nisi quòd caninam facundiam suorum auctorum testatam faciant, uniq; calumniarum auctori, Diabolo, litent ac rem gratam præstent? Redeat igitur Echo septivoca ad suam primam originem, seseq; multiplicet in infinitum, Mem non est insanas reverberare voces singulas. Apologiam verò omnibus ex æquo opponere, tanquam scutum Veritatis, nostræ maximè intentionis est; idque varias ob causas. Primò ut honorem & famam meam à calumniatorum morsibus illæsam (quod boni & cordati viri est) conservem & defendam. Secundò, ut Veritatem, veluti Rosam inter spinas compressam, à puncturis, seu maledictis adversariorum liberem, & æthereæ luci restituam. Tertiò, ut Auripotabilis vires ex sese revirescentes, tam exteris, quam inquilinis hoc scripto (unde Deo gloria, & hominibus utilitas nō exigua accedat) communi-

municem. Quod idcirco in tria membra seu partes dividam ; quarum primâ , Tractatus nostri antea editi Assertionem de Auro potabili ; quod nimirum quædam universalis medicina, aut saltem appropinquans ad eam statui possit, magis dilucidam faciam ; ac rationibus infallibilibus demonstrabo. Secundâ, talem esse hanc nostram medicinam ex Auro petitam, testimonijs & exemplis productis clarissimis, quoad sufficiat, convincam. Tertiò, usum & modum utendi in singulis morbis patefaciam, ut & alij, non invidi donorum Dei æstimatores, hoc arcano frui possint, adjectis circumstantijs omnibus, quæ huic proposito conveniant.

DE PRIMA PARTE.

V Niversalem non dari medicinam varijs argumentorum rationibus sunt qui contendunt : Quibus sanè assentior, si intelligant præcisè omnem affectum contra naturam pro morbo : Multi enim ex his sunt fatales & immedicabiles, nec manum medicam, nec curam admittentes. Ne nostra igitur dicta quisquam aliter, quàm volumus, accipiat, distinguendi sunt Morbi : Sunt autem omnes, vel à nativitate, vel casu superveniente orti, vel ab humoribus junctis cum intemperie, vel à sola intemperie producti. Qui à nativitate & casu aliquo contingunt, ut sunt exempli gratiâ, defectus alicujus in manu vel pede digiti, vel superabundantia ejusdem, cæcitas, surditas, hermaphroditica corporis constitutio, nasi resectio, & his similia, Chi rurgiæ operam, licet & hanc rarissimè, nunquam medicinæ, requirunt. Qui verò sunt alterius ordinis, nempe, à causis in corpore humano generatis, quales sunt plerique medicis rationalibus ad curandum propositi ; hi si medicinâ unâ aliquâ preciosissimâ mitigari, tolli & curari possint, certè

hæc Universalis dici merebitur. Ut enim perfectus medicus est, qui secundum artem omnes morbos curare sciat, quamvis multos pro incurabilibus ut relinquat necessum sit, non ratione imperfectionis agentis, sed quia natura subiecti non aliter admittit; ita etiam Universalis medicina habebitur, quæ potiores, licet non omnes, eradicet: non ob impotentiam medicinæ, sed subiectorum inhabilitatem. Talem medicinam universalem reverâ dari & haberi posse, præter experientiam antiquorum infallibilem, rationibus firmissimis approbari potest.

I.

*Ratione
medica-
menti.*

Primò enim Polychresta Dogmaticorum hoc planè evincunt, quæ si non solum uni morbo aut causæ conveniant, sed pluribus, quid ni & dabitur medicamentum adeò nobile, ut ex polychresto Panchreston seu Universale fiat? Nil autem refert, si respondeatur, polychreston ab arte fieri ex compositione, Universale verò dictum ex uno peti, quod impossibile videtur, ut unum quid sit contrariarum virium. Sed ad hæc quilibet sibi responsum petat ex simplicibus polychrestis per se suâque naturâ absque ulla compositione: ut apparet in Aceto, Rhabbaro, Plumbo, Nitro, Argento vivo, Vitriolo, ipso Opio, Camphora, & innumeris alijs: ex quibus quædam adstringunt & aperiunt, quædam calefaciunt & refrigerant, quædam alias contrarias operationes & effectus præstant in identitate suæ substantiæ: Veluti usus docuit, & ipsi auctores hoc unanimi consensu attestantur.

stantur. Quid jam dicemus de Auro, quod omnis antiquitas pro medicinæ universalis sacrario agnovit & hucusque posteris commendatum reliquit? Id nimirum omnes jam dictorum, nec non aliorum simplicium facultates æmulari & exprimere, imò æquare, nec hoc solum, sed multis modis quoque superare, ut mox patebit.

Prætereà, cum fons quasi & scaturigo plerumque morborum sit una intemperies, quid obstat cur non eorundem propulsandorum statui possit unicum auxilium, atque hoc temperatissimum, quale est Aurum? Ipsum licet elementatū sit ex quaternario numero, æquali tamen lance librata sunt omnia sua Elementa: Nulla est unius redundantia; nullus defectus alterius; nulla repugnantia in omnibus. Terra Elementum proportionatur æqualitati Aquæ, Aëris & Ignis: Aer commensuratur Aquæ, Igni & Terræ: Ignis similiter, Aquæ, Aëri ac Terra. Unde fit ut corpus perfectè anatyzatum dicatur: quia unum Elementum non prævalet alteri, nec unum resolvitur sine alio: sed quodlibet docet alterū præliari contra ignis pugnam: (ut loquitur Lullius) atque hinc est, quod furiosam flammam non pertimescat Aurum, verum stabiliter in igne perseveret absq; diminutione. Ex hac Elementorum proportionatâ misturâ, resultate temperamentum in mediocritate summa dispositum: Unde Baconus: Aurum, inquit, est mediū inter quatuor qualitates. Cum

*II.
Ratione
Auri.*

*Epist. tert.
tia de Ar.
te Chy.*

igitur in Auro ex Dei decreto sit tanta adæquatio & temperamentum subtile, hoc in primis qualitatibus primò relucet: ideoque adversatur calido, frigido, humido, ac sicco inordinato, refrænans has intemperies & paulatim vincens eas, reducensque tandem ad verum temperamentum. Et sic custoditur inviolatum Hipp. illud Oraculum: Contraria contrarijs remedio sint: Mediocritas enim omni extremo contrariatur, veluti & unum extremum alteri. Quod in Physicis & Ethicis locum habet: hinc liberalitas tenacitati & prodigalitati, ut virtus media vitij extremis adversatur; & fortitudo temeritati & timiditati.

*Tertia
Ratiq.*

*De locis
effectus
ib. 5.
cap. 5.*

Tertia succedit ratio ad temperiem corporis humani spectans; Mors (inquit Gal;) semper ad immodicas sequitur Cordis intemperantias: Et morbi similiter. Simul enim cum Corde omnes vitiantur partes (ut loquitur ille.) Consideremus itaque Aristocratiam corporis humani, quomodo Cor præsideat aut imperet suo calore & spiritu vitali reliquis membris & visceribus: Consideremus similiter quo pacto intemperies à membris cæteris communicatur Cordi, unde hoc languet, & per consequens, individuum interit. Jam verò, si temperies ab Auro imprimatur Cordi, unde hoc restauratur, reliqua membra & viscera hoc sentiunt, indeque robur & vires recuperant. Hinc Medicus Dogmaticus dextro oculo ad vires ægri refocillandas respicere debet. Si enim illas semel
adco

adeò neglexerit, ut collabascant, postea frustra remedium adhibebit. Rectè igitur monuit ille qui dicit: Primum in medico est, ut Cor benè roboret: postea ut morbum strenuè aggredia-
tur.

At quomodo(inquies)Aurum adeò durum *Obiecti*
in substantia,& stomacho humano indigestibi-
le, ad Cor penetrabit, suisque viribus illud re-
staurabit,cum saltem Cor ex spiritibus claris,
copiosis & temperatis roboretur; hi autem ex
bono sanguine generentur, ad quem Aurum
sit ineptum?

Respondeo: Multi observârunt,quædam *Responsio*
contingere ex occultis naturæ proprietatibus,
quorum causam manifestam nos homines ex-
primere non possumus: ut videmus in Magne-
tica vi attractiva ferri,& ad polum mundi se di-
rigente,innumerisque alijs: & tale quid fortè
in Auro corroborante Cor humanum fieri,ut
ejus rei causa certissima tradi nequeat. Interim
de viribus Auro ascriptis nullus dubitare po-
test,qui tot classicorum auctorum monumen-
ta legerit, tam veterum, quàm recentiorum:
quemadmodum in priori nostro Tractatu satis
abundè,capite primo,eorum testimonia in me-
dium attulimus,quæ suo loco videnda & confi-
deranda sunt. Unius Arnaldi de Villa nova ex-
cellentissimi, & Philosophi & Medici, de Auro
hîc producam: qui libro de Conservanda Ju-
ventute & retardanda senectute, capite secun-
dò: *Et est sciendum* (inquit) *quòd innovatio &*

confortatio cutis fit cum potatione aquæ Auri purissimæ propriè. Ipsa namque Alopeciam curat & Tyriam, & transmutat corpus humanum, syncerat & innovat ipsum, & virtus multarum rerum approximat huic operationi: Sed ipsa est, quæ prædictum miraculum facit, & quæ non corrumpitur, & complexioni humanæ est conveniens, & neque calefacit, neque infrigidat, neque humectat, neque desiccatur, imò est omni temperamento temperata, omnemque rem excedit in temperantia & perennitate, quam habet. Etiam subvenit stomacho frigido, timorosos facit audaces, Cardiacos confortat, valet contra Melancholiam & Alopeciam, & calorem naturalem confortat & temperat: nec est res aliqua quæ stare possit loco ejus: & virtus ejus in sua manifestatur substantia, quia est in ea caliditas, ideò clarificat; & in ea est magna temperantia, ideò magnum temperamentum efficit super omnem rem; & quia est perennitas, ideò conservat corpus humanum: & in ea est assimilatio complexioni humanæ, & ideò incorporatur, si præparetur ut decet, & in ejus præparatione est totum secretum, quod sapientes propter invidiam occultaverunt. Confirmat autem & syncerat Cordis substantiam, & suæ puritatis impressione omnem deiecit impuritatem ab eo, & tuetur illud, & clarificat spirituum substantiam, & movet sanguinem ad cutem, & inducit pulchritudinem invenilem abstersione levi.

Hæc ille, & multò plura de Auri dotibus eximijs. Quòd si mihi quid in hac difficillima quæstione, (quomodo Aurum Cor corroboraret, & tot præterea propulset morbos) videatur

deatur, liberè dicendum sit absque præjudicio, id faciam, ita ut cuilibet sua opinio reservetur ad libitum : Aurum esse inter omnia corpora mixta temperatissimum in qualitatibus omnibus elementorum, nullum est nubium : hoc est, haberi in auro humiditatem caliditati, & siccitatem frigiditati conjunctam, illam ut agentem & prævalentem, hanc ut patientem, & quietam : Unde Aurum non solum quid quasi incorruptibile in Aqua, Igne, Aëre & Terra, ac terrena æternitatis imago existat, sed etiam Cordi humano maximè conveniat, quod ex sanguine calido & humido spiritus vitales, per motum systoles & diastoles fabricat : Temperies autem illa in Auro duplex statui potest, una Arithmetica, atque hæc æquationem facit omnium qualitatum, quam retinet Aurum, dum in suâ corpulentâ substantiâ remanet, non solum in potabilitatem. Secundum hanc, Aurum operari non nihil, credibile est ; cum tot medici vires Auri in hac suâ crassitie etiam manentis adeò extollant, ut Aurum ignitum extinguant in liquoribus ; aut foliatum, aut limatum cum conservis propinent ægrotis ad vires refocillandas. Atque hæc temperies in Auro est in materiâ & formâ : hoc est, tam in patientibus quàm agentibus ejus Elementis. Unde cum forma majorem operandi vim habeat, & nobiliora Auri elementa complectatur, nempe ignem & aërem, unde caliditas & humiditas quasi vinculo naturæ hu-

manæ amicissimo vinciuntur ; Hinc Aurum manens in suâ corpulentâ crassitie minus virum exerere potest, quàm si rarescat, solvatur, & in sua componentia Elementa reducatur, hoc est, potabile fiat. Tum enim prædominantur virtutes agentes, formales, igneæ & aëreæ, quæ suâ proprietate spiritibus corporis humani, ipsique cordi aggregatæ, hoc mirâ suâ facultate reficiunt, illosque gratâ similitudine restaurant & augmentant : quæ temperies Geometrica dici potest, utpote, in quâ prævaleat proportionalis qualitas cordi humano amica, & complexionata, calida humiditas, seu humida caliditas. Quid ? quòd radicale humidum, in quod calor innatus agit in corpore humano absque intermissione (ut flamma lampadis in oleum) idque consumit, hac Auri temperie Geometrica ex parte restitui possit, atque sic senectus ad tempus prohiberi ? Hinc est quòd Auro easdem vires assignant ; quod Arnoldus Villanovan. innumerique alij demonstrant. Verùm objiciet aliquis instando, Si Aurum est exactè temperatum, nullam actionem in humano corpore exerere poterit, cum actio omnis à prædominante qualitate procedat, æquatæ autem qualitates mutuis vinculis coërceantur. Ad quod dicendum, quòd medici suadent eo tempore, quo morbi intemperies etiamdum incognita est, temperatis utendum esse, quæ nulli qualitati manifestè nocere, sed omnibus ex æquo convenire queant. Quòd si hoc cum ratione medici,

Obiectio.

*Responsio
ad Objectionem.*

ci,

ci, & utilitate ægrotantis fiat, multò rationabilius & utilius erit, propinare medicamentum non solum temperatum in qualitatibus, sed ita in eis excellens, & firmatum, ut à nullo contrario oppugnari, aut simili dissolvi possit: quemadmodum in omnibus vegetabilibus temperatis contingit, ceu patet in Manne per se quidem temperata, in biliosa autem natura, aut stomacho calidiori facilè bilescente, & calorem præternaturalem augente. Tale quid in Auro temperato non verendum est, quippe quod suam temperiem in ignibus fortissimis invictam conservet, ejusque Ideam, ceu radium subtilem, Cordi transmittat contemperando. Sive itaque dicamus, juxta Hippocratis decretum, Contraria contrariis tolli, ad Morbum ejusque causam & Remedij qualitatem; sive Similia similibus conservari, ad vires Ægri seu Cordis corroboracionem respiciendo, Aurum utroque modo convenientissimum morbis erit remedium, præsertim si ad potabilitatem per solutionem Philosophicam redactum sit.

Datur quoque universalis medicina ex consideratione naturæ ægri seu affectus contra naturam. Nam si morbus validus, quasi onus, incumbat ægro, vires autem imbecilliores ei portando ad metam non sufficiant, quid hinc agendum? An non potius refocillandæ vires, ut persistent & evincant onus, quàm ut onus tentetur abjici, & pereant vires? Unde patet omnem ægritudinem viribus confirmatis evinci

*Quarta
Ratio
respectu
ægri*

posse à naturâ, quæ sola est morborum medicatrix & victrix, non pharmacum. Quod in multis peregrinantibus usu venit, id quoque similiter in ægrotis. Non licet illis semper sarcinam detrahare, ut pascas, sed pastum præbere poteris, ut perdurent. Hic nunquam morbus abigitur inconsultis viribus, sed vires reponuntur sæpe ad morbi decrementum. Huc spectat illud Arnaldi. *Hoc egerunt olim veteres quidam medici. Eorum unica intentio fuit vigorare naturam: quæ alleviata & vigorata perficit omnia ut expedit. Ita nunquam subvertebant hominem. Cum Cordialibus igitur nunquam desinas operari.*

*Lib. de
simplicibus.*

*Quinta
ratio.*

Quintò, cum constet plerosque in corpore humano morbos ex obstructione viscosæ, pituitosæ aut mucilaginosæ materiæ fieri, quæ non separata sit à vasis suæ concoctionis, sive ob imbecillitatem innatam aut supervenientem; hinc separatâ hac & discussâ, obstructionem tolli, morbum profligari, & symptomata cessare animadvertimus. Ex ejusmodi enim obstructionibus varia genera febrium, ut ardentium, putridarum, hecticarum & malignarum, exoriri solent: Imò tam calidi quam frigidi morbi seu symptomata, quibus etsi magno cum juvamento interdum adhibeantur remedia ex vegetabilibus petita; tamen cum plerumque sint momentanea & non satis efficacia; aut, si hoc, nimis tamen corpus commoventia & rarò sine noxa, vix unquam cum temperie, simplicitate & jucunditate quæ requiritur: Hinc ijs omnibus anteferri debet, quod

quod sit temperatissimum & æqualitati corporis humani proximum. Hoc n. nec frigore suo nocebit partib. aut affectibus frigidis, nec calore calidis; sed omnibus ex æquo, ab obstructione liberando, prodesse poterit. Causam adimi oportet (ex consilio Galeni) propriâ cujusq; naturæ inventa cōtrarietate; si ab obstructione ita affectum corpus ægrotum, hac reclusa. Huic consilio acquiescendū est nobis in tali passu, & referandæ fores clausæ. Ita placidum insequitur refrigerium in calidis, collapsi spiritus refocillantur, & sanitas in propinquo est. Idem statuendum de morbis frigidis, seu à frigida causa excitatis. *Cum sanguis steterit* (inquit Hippocrates) *atque cum eo spiritus, in frigidationes fiunt, Vertigines, Aphonia, Capitis gravitates, & Convulsiones, quibus succedunt Paralepsia & Epilepsia, qui affectus sunt frigidi.* Quid multis? Constat satis affectus varios, maximeque inter se discrepantes, imò planè contrarios, ab unicâ illâ obstruente impuritate originem trahere. Unde igitur irrepererunt isti tot morbi, eadem remedia eorum intrent, & per eadem sequantur retrò vestigia. Materia hîc obstruens cum sit in omnibus, sublatâ hac in quolibet affectu, hic ipse tollitur. Expedias (inquam) hanc materiam ac dissipes, aperias naturæ meatus, ut spiritibus pateat aditus per sua organica vasa, ita sequitur virum, & per consequens sanitatis restauratio. Verum ex jam dictis difficultas alia suboritur, quomodo nimirum humores adeò copiosi non

*Metb.
Med.*

*De Victu
ratione.*

Obiectio.

Responsio

nonnunquam existentes in humanis corporibus, inde possint ejici medicamento, quod non evacuet ut solent cathartica per vias communes, sed saltem corroboret vires aut Cor refo-
cillet? Respondeo. In multis morbis (fateor)
esse copiosos humores, causas & continentes
seu proximas & antecedentes, quæ nisi excer-
nantur suis locis & temporibus, vix sperata sa-
nitas consequetur. Quocirca si tum clementi
quodam evacuativo adjuvetur natura ægri &
dicti medicamenti universalis, eò melius & ci-
tius virium corroboratio & morbi propulsatio
contingeret. Verùm si hoc non fiat, & hujus rei
ratio per se consideretur, nihilominus Natura
viam sibi inveniet melius, quàm ipse medicus,
qui saltem adjutor & minister Naturæ est, non
magister. Nam in singulis Morbis, quò Natura
evacuationem instituit, eodem & medicus eam
dirigere tenetur, dummodò sit critica & non
symptomata ex imbecillitate, & circumstan-
tijs morbi conveniens. Possem quidem hoc lo-
co rationes plures alias non parvi momenti pro
demonstratione hujus partis adducere: verùm
cum illæ vel sub hætenus relatis comprehen-
dantur, vel ab alijs antehac allatæ sint ad simile
propositum, nos illis hic brevitatis gratia su-
persedebimus, & saltem unicam ex placitis
Raymundi Lullij acutissimi Philosophi adhuc
proferemus: qui in Theorica sui Testamenti,
Cap. 32. *Benedictus* (inquit) *sit Deus gloriosus o-*
mnipotens, qui humano generi dedit intellectum ad

Ratio
sexta à
placit. R.
Lul.

conjungendum & integrandum particularitates
confusas totius Medicinae cum universalitate reali,
per quam remanebunt rectificata omnino. Et ideo
fili monemus te, si desideras esse perfectus Medicus,
non ponas te complacentiae particularitatum medi-
cinae, quia confusae sunt & non hodiè integræ. Natu-
ra enim eas pati non potest propter confusionem ni-
miam, sed complacere in unica medicina, quia non
est nisi una sanativa totius malitiæ, pravitatis & in-
firmitatis, & confortativa spiritualium virtutum,
&c. & paulo post. Qui multas & plures particu-
laritates sciet ad universalitatem reducere, inter
alios erit melior. In particularitatibus sunt virtutes
confusæ, & in universalitatibus sunt reales virtutes
in unum congregatæ, & excitatæ, sicut totius Na-
turæ cursus manifestat, & est Medicinarum medi-
cina. Et qui talem habet medicinam donum
dei habet, quia thesaurus, est incomparabilis.
Iæc ille. Quibus licet arcanum Philoso-
phicum intellexerit, satis tamen demonstrat, ef-
fe medicinam universalem in rerum natura;
quæ, sive ab Auro propageretur, sive Aurum ipsa
propaget, perinde est. Imò, ipsum Lullium in
numeris suorum operum locis de auro ma-
nifestissime loqui, licet interdum de tincturâ in-
ermisceat, quilibet animadvertere potest. Sic
bro de medicinâ secretissimâ docet modum
extrahendi quintam Essentiam ab auro. Et sci-
t, inquit postea, fili mi, quòd eodem modo, quo
extraxisti & separasti & depurasti quintam es-
sentiam ab auro, etiam ab omnibus alijs sepa-
rare

rare debes suprâ notatis mineralibus, &c. Et in libro Mercuriorum dat aquam Auri sanis cum diversis mixturis, cum vino, phlegmaticis: cum brodio carnis, melancholicis: & sic in alijs. Accipe (inquit) de aqua Auri ad quantitatem medij cochlearis, & erunt securi ab omni ægritudine, & rectificati contra qualitatem temporis. Similiter infirmis administrat eandem aquam Auri diversis modis in omnibus morbis. Hæc & his similia in Auro latentes vires manifestissimè demonstrant humanæ naturæ amicissimas: quas asseruisse, & medicinam universalem esse, indeque peti, pro prima hujus Tractatus parte declaranda nobis hîc sufficiat.

DE SECUNDA PARTE.

HACTENUS adductis rationibus pro medicina Universalis, nonnullis ingenio mitiori præditis, & doctrinâ, satisfecisse instituto nostro videmur, cum ipsi per se suæque naturâ inquisitioni summi arcani insistant, aut alios insistere quamplurimos animadvertant: verum permulti id persuaderi sibi haud patientur, etiam si persuaderemus, utpote suo nutu ab his & similibus naturæ & artis secretis abhorrentes, quibus nihil dixisse aut scripsisse præsumimur. Utrique, & hi & illi perne-
gabu

gabunt hanc nostram Auri præparationem esse veram aut veritati propinquam, hoc est, nostrum Aurum potabile non esse illud decantatum medicamentum universale, ad omnes languores corporis humani tollendos accommodum. His duplici modo responsum velim : primò, Ratione, idque breviter. Secundò, Experimento, idque copiosius. Omnis enim veritas & cognitio his duobus tanquam criterijs & fulcris innititur, quibus detractis illa corrui, confirmatis stabilitur.

Quoad rationem, in Tractatu nostro priorì, cap. 4. 5. & 6. pro hac veritate satis adduximus, quod suo loco lustretur: Nihilominus hinc considerari velim, multas esse vias ad unam sylvam ac diversa media ad eundem finem. Sunt qui ad summam medicinam adspirant per Mineralia aut imperfecta Metalla, alij per vegetabilia aut Salia, nonnulli per Animalium rejecta aut partes; quibus sua inquisitio placeat, quousq; libeat. Mihi curæ fuit & est in Auro naturæ satis noto, Magnalia recondita perscrutari & indagare: è quibus quantum consecuti sumus, experientia ipsa attestetur. Scribant invidi & oblatrantes, ut velint, in suis contonibus contra me, Aurum non Aurum; hoc certo certius est, Aurum à me, in non aurum, sed Auro centies preciosius medicamentum redactum esse. Est enim Aurum instar regiae alicujus domus, quæ non solum extrinsecus omni ornatu fastuoso splendet, ut desiderium sui perlustrandi

lustrandi penè omnibus naturæ contemplationi deditis, relinquat ; sed & intrinsecus abundantissimo remediorum penu scatet, ad quam tamen paucissimis aditus pateat. Hujus Gazophylacij, etsi non omnes dotes, quæ innumera-biles sunt, æstimare possim : tamen haud paucas, neutiquam aspernandas, in eo animadverti, quæ suo honore ut dignissimæ, sic de illis magno illi Regi, Deo, qui has Naturæ fores nos pulsare jubet, gratiæ pro meritis reddendæ sunt. Quotusquisque ex mille inquirentibus huic simile reperit arcanum ? Quis non in cortice durissimo semper hæsit ? ut ad nucleum aureum liquorem rarissimè pervenerit ? Verùm ad rem.

Ratio 1.

Nullum est dubium, quin illa medicina, quæ fit ex Auro naturæ (ut Arnaldus de Villa nova hoc extollit) soluto absque ullis corrosivis in substantiam melleam & medicinalem, potabilem, & solubilem in omni liquore, sit præstantissima, Aurumque potabile verum & genuinum dicendum & habendum. Sed hæc nostrataлис est, ut jam antè alibi demonstravimus, & ex sequentibus patebit. Ergo est verum Aurum Potabile. Major patet ex consensu omnium, quicunque aliquid memoriæ de Auro potabili tradiderunt. Minor constat ex nostro Tractatu edito, & ipsa nostra practica non privata solum sed publica : non semel, sed sæpius repetita cum suis signis demonstrativis in opere apparentibus : Menstruum quod primo fuerat in formâ aquæ

aquæ claræ tingitur in rubicundissimum colorem : abstracto menstruo mellea relinquitur substantia, decantata à Philosophis. Nihil celeri præter Menstrualem illam aquam. In aqua est totum scire & secretum (ut loquitur Lullius.) Si verò quis inferat : si hoc est verum illud quæsitum Aurum potabile, cur id communicas alijs ? huic respondeo à contrario sensu. Quia est, ideo communico : Illud non communicabile, solum suo Authori prodesse poterit, aut potissimum. Hoc quia innumeris hominibus ad sanitatem præstitit emolumentum, an minus preciosum ? Sol quia lucet omnibus visibilis, an indignior planeta Mercurio, qui rarissimè in conspectum hominum procedit, radijs solaribus tectus ? Neutiquam opinor : licet rarissimum carissimum in mundo plerumque habeatur.

Ratio. 2d

Ad hæc, Illa medicina quæ Auri potabilis veros & indubitatos effectus re ipsa comprobat & præstat, pro eo debet haberi, cum materia & forma aliàs id declararunt : sed hæc nostra medicina effectus præclarissimos, solo auro potabili dignos, jam pridè edidit : Ergo pro vero auro potabili haberi debet. Ab effectu n. ad causam firmissimum ducitur argumentum, & e contra. In sacris, Propheta magnus ab effectis judicabatur. Sic Elias, Elisa & Apostoli resuscitaverunt mortuos ad exemplum Christi Salvatoris : cujus doctrinam illi prævijs, hi sequaces attestati sunt, unâ virtute divinâ. In artibus ita se quoque res habet : imò in naturæ & artis operibus.

Ita Aurum potabile ex suis genuinis viribus, quas antehac satis copiose ex alijs auctoribus in priori nostro tractatu congessimus, dignoscitur. Minor argumenti exemplis sequentibus patefiet.

Rat. 3.

Ratio tertia desumi poterit ex mirifico operationis modo circa hoc aurum potabile contingente: Quicumq; aurum naturæ solvit, ut reduci nequeat in aurum, & in formâ ruberrima per Alembicum evehere potest, absque ullo dubio fecit inde aurum potabile medicinale, & hominum sanitati maximè conferens. Verùm hoc ipsum ego ex Dei gratia non semel, sed multoties præstiti. Ergo Aurum potabile indubitatum feci. Connexio majoris propositionis inde constat, quia aurum manens in suâ duritie & compositione, non potest dici solutū, ideoq; nec medicinale, sed manet aurum ut prius: & e contra, solutum fit novarum virium, cum forma agens in auro à materiâ suâ non ita refrenetur, sed liberè operetur in corpus humanum. Sic si auri substantia in rubro colore ascendat in Alembicum, maximè eam medicinalem & tenuissimam esse convincit: quòd partes aëriæ & igneæ prævaleant terrestribus & aqueis, easque evehant unitas. Minor patet ab experientiâ meâ, quam toties feci, cujus, si opus sit, testes oculatos quamplurimos nominare, & inter eos, medicos eruditissimos producere possem. Verùm ut Avicenna, in libro de Anima, triplicem probandi modum instituit, nempe sophisticum, diale-

dialecticum, & visionis: ita ego duplici hic ero contentus: nempe Dialectico, de quo hactenus: & visionis seu experientie ocularis, de quo nunc agemus.

EXPERIMENTA ET TESTIMONIA EX INNUME- RIS PAUCA, SELECTA, QUIBUS huius aut potabilis mirae virtutes in morbo- rum curatione felicissime convincun- tur & veluti ad oculum de- monstrantur.

VIRI magnifici, clarissimi, & humanissimi, quorum literas ad me aliunde missas hinc in apertam lucem prolaturus, vel alias, quorum testimonia, aut morborum curationes pro rei necessitate declaranda producturus sum, hisce protestor & significatum volo vobis, quorum interest, me non hoc in cuiusquam contumeliam, sed potius honorem, honorificamque memoriam, imprimis veritatis laborantis gratiam facturum; cui, & mihi, ut tantum concedere velitis, etiam atque etiam rogo. Præterea non existimo ququam vestrum id ægrè laturum, si non ordinem aut locum dignitatis seu præminentiae cuiq; debitum assignem, cum tale quid in ejus-

modi scriptiōibus difficulter fieri posse, nec à quoquam præcisè factum animadvertam. Vobis nunquam non ad honestissima quæque officia, ut hætenus, inveniar promptissimus.

TESTIMONIA TRANS-
MARINA.

AURI POTABILIS
EX ANGLIA DELATI, ET SA-
CRÆ CÆSARÆ MAIESTATI OBLATI
usum, duplici felicitis successus ratio-
ne commendatum,
approbo.

R I M Ò quidem quod Juveni-
cuidam, robusto aliàs, verum tunc
febre incluso, Malignaque, cum
delirio vexato, pondere unius un-
ciæ hoc aurum Potabile propina-
tum, vermes quatuor oblongos, teretes, eosque
vivos, ipso dormiente per os prolicuerit: Et ab
eo tempore ab omni febre, Congelatione &
Delirio immunem reddiderit; cum tamen an-
tea multa pertentata fuerint: & per quatuor
septimanas non sine vitæ pericu-
lo graviter decubu-
isset.

Fuit

Fuit insuper hoc Auro Potabili adjutus, Vir quidam robustus, verum febre Quartanâ (quæ illum circa autumnum invaserat, per totam hyemem) ita fractus, ut vires deficere viderentur, & Hydrops præ foribus esset. Is post multas reiteratas evacuationes, assumptâ hujus auri potabilis unciâ, in Cardui Benedicti aquâ, in tantam prorupit sudoris copiam, quantum me aut vidisse, aut ab alijs audivisse non memini. Præterquàm enim quòd spontaneus erat & copiosus, ut duabus personis abstergendo illo negotium facesseret, perduravit etiam per tres dies junctis noctibus. Omnium autem mirabilissimum, quòd tantum abest virum illum triduo sudore & triduanâ inedia viribus defecisse, quantum observatum est, illum ipsum hac spontaneâ naturalique evacuatione, horatim robustiorem, firmiorem & alacriorem redditum; & finitis his diebus, omninò sanitati restitutum fuisse attestor ego.

IO. ATHMESTETT, IN PUBEN-
heimb & Weyer. Med. D. Sacræ
Cæsareæ Majestati à Cura.

G 3

Reve-

Reverende Domine. Cum legerim veram vestram assertionem de summâ illâ medicinâ, auro potabili, audiverimque rarissimos & mirificos effectus ejus à Domino Rosse Majestatis ejus Legato : Dn. N. Drury & M. Stafforde, nec non à diversis alijs Nobilibus & Generosis, qui supremæ huic electioni & Coronationi Francofurti interfuerunt : non potui nec volui omittere, quin visitarem vos hisce paucis lineis, officiosè orans, ut pro satisfactione pretij, possim fieri particeps hujus tam magni doni à Deo dati. Et cum ceperim ex literis Dn. H. Carye, quòd quatuor unciaë hujus summæ medicinæ vaneant viginti solidis, rogavi hunc Generosum ut exponeret quatuor libras starlingenses, quo libram unam ejus haberem; quam si obtinuero ex vestris manibus, unâ cum dosi, modo & tempore exhibendi (Nam non lubens aberrarem contrarius vestre experientiaë) ego perpetuum vobis adstrictum & obligatum me agnoscam. De his officiosè vos rogo propter communia studia, ne hac meâ petitione fruster, &c.

CASSELLIS IN HASSIA.

II. Julij. 1612.

Vester, licet incognitus, tamen amantissimi. amicus Jacobus Mosanus Med.

Reve-

Reverende vir salutem, &c. Gratissimè accepi tuum Potabile aurum. Non sum eo aliquando usus, nisi urgenti maximâ necessitate, & deficientibus alijs quibuscunque remedijs. Expertus sum ejusdem vires, in vomitu extremo : in Palpitatione Cordis : in dysenteriâ malignâ & contagiosa : in suffocatione & epilepsiâ matricis : in dolore colico. Quib. in morbis omnib. (frustrâ prius tentatis alijs auxilijs, tam internis, quam externis) unica dosis istius medicinæ tantopere prævaluit, ut ægroti illi omnes assumptâ medicinâ, veluti paucissimis in horis pristinæ sanitati restituti fuerint. Insuper unum quidē experimentum feci in melancholiâ hypochondriacâ inveteratâ : sed non simili cum successu ut in prioribus morbis. Attamen (ut ingenuè fatear) mirum in modum confortatus est ægrotus ille, &c.

Deus te incolumem diu servet. Vale.

SLEUSINGEN. 24 SEPTEMB. 1612.

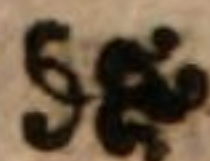
*Tui semper amantiss. Ja. Mosanus
Med. D. Landgra. de Hassia
Med.*

Reverende D. Antoni, aut me immemorem,
aut ingratum existimare possis, per varia tua
in me collocata officia, &c. Vestrum illud
aurum potabile est admirabile medicamentum
in plurimis ægri tudinibus. Dedi id in princi-
pio paroxismi Podagrici, unde ex superorto se-
mel sudore, omnis dolor & afflictio cessavit, &
patiens incepit ambulare. In Dysenteriâ, in epi-
lepsiâ, in vermibus Infantum: in morbillis &
Variolis: in nimio menstruorum fluxu: in o-
mnibus ferè Matricis affectibus præstantissi-
mum est remedium. Sinas omnes illos, qui con-
trâ id scripserint, loqui vane & nihil ad propo-
situm. Hoc concedatur eis, quòd multa legerint,
& scripserint doctè: verùm nihil ad medicinam
vestram refutandam. Quicquid ego ejus expe-
rientiæ, licet exiguæ, fecerim, sufficere posset ad
demonstrandam eorum vanitatem. His
commendatum me vobis
velim, &c.

Vestri amantiss. amicus
Ja. Mosanus.

CASSELLIS HASSIÆ AD ME-
missum, Anno 1614. 16. August.

Verum

Verum ut viri omnibus doctrina & virtutum numeris absoluti, Dn. Doctoris Jacobi Mosani jam memorati, Medici illustrissimi Principis, Hassiæ Landgravij, experientissimi relationem per literas mihi factam & magis declararem & testatam faciam: operæ pretium futurum opinor, si hic cujusdam viri generosi Angli, in Germania tum morantis, de hac ipsa re significationem clariorem apponam. Nomen hujus est Alexander Oldfelde, qui Anno 1613. 22. Julij, ad Nobilem virum Dn. Richardum Nortonum Equitem Auratæ Militiæ literas transmisit, ab ipso mihi communicatas: in quibus inter cetera hæc habentur verba:

Rem unam ferè oblivione præterjissẽ; Concedas ut ejus relationem faciam. Nam verissimũ est, quod cõmorans Halæ. 28. die Maji, obviam factus sim Landgravij Hassiæ Doctori medico, qui loquitur Anglicè admodum benè. Nam consecutus est omnes suos gradus Oxoniæ. Inter conferendum cum eo de medicinalibus interrogavit, num ego agnoscerem Doctorem Antonium. Respondi, me de eo audivisse, Tum ille: Cum de ejus auro potabili intellexissem, & quòd excellens esset medicamentum, tũ ad ipsum misi ut probarem: Cumq; allatum esset, primum, quod feci, experimentum fuit in virgine quadam ætatis 21. annorum, quæ valdè vexata fuerat Morbo caduco. A quo tempore nunquam in eundem collapsa est, & jam annus atq; eo amplius intercessit. Dederat illi unciam unam pro vice, ac

eo die quo propinavit, undecies in paroxysmum inciderat : & prout antè dixi, hucusque nunquam. Dederat quoque infanti, ætatis non supra quatuor menses, qui eodem affectu valdè vexabatur, & contulit illi præsentissimè. Insuper dederat cuidam, fluxu sanguinis ægrotanti, unde in tantam maciem redactus fuerat, ut nemo cogitasset illum vires unquam recuperaturum. Propinavit similiter illi unciam integram pro vice, idque semel, & è vestigio sanitati restitutus est, optimeque se habuit. Dederat quoque mulieri puerperæ quæ fuerat extremè imbecillis à fluxu dysenterico, quem nulla medicina sistere valeret, præterquam hoc, quod, quamprimum accepisset, sane reddita est. Hæc ille retulit bonâ suâ fide, & optabat ut D. Antonius propior viveret, quò satis de eo medicamento habere posset ad suos usus.

PERMAGNA quædam negotia nondum expedita, mihi diuturnum imposuere silentium. Aurum tuum Potabile, quod in usus meos proprios ex Angliâ mecū huc asportaveram, dum liberaliùs hic multis impertior, ad summam ejus inopiam redactus sum. Quam tamen æquiori animo fero, quòd mirabiles ejus effectus in multis expertus sim. Baroni à Criessa duo erant filij, uterq; exanthematis seu variolis laborabat. Candidus illi impertior: sed censuere medici nil profuturum in tanto vitæ discrimine. Ita natu major eo non gustato, fa-
tis

tis concessit. Alteri autem annos. 17. nato de
vita similiter periclitanti, cochlear unum aut
alterum porrexerunt, qui vivit & valet. Pater
ipse similiter ægrotans assumpsit, & convaluit
ilicò. Alios nobiles & Generosos mitto quàm
plures. Adeò liberalis extiti de meâ illâ copiâ, ut
jam ferè eam expenderim. Permulti optant, ut
haberem tantam ejus quantitatem quò pro pre-
cio suo habere possent. Quapropter aut per
quosdam nostratum mercatorum proximis
Nundinis Francofurtum migrantium, aut per
quendam fidelem in comitatu Illustrissimi Co-
mitis Palatini, aut Dominae Elizabethæ, mittas
mihi magnam quantitatem trium illorum ge-
nerum, addito precio, &c.

VIENNÆ AUSTRIÆ dabam

3. Feb. Anno. 1612.

Steph. Lesieur.

DOMESTICA TESTI- MONIA.

TArdius equidem, quàm institueram. (do-
ctiss. Francisce) ad te rescribo. neque cer-
tè par esse judicavi, ut in re tanti momen-
ti, sine multiplici ejus experientia prius
factâ, sententiam meam interponerem, cum sit
experimentum sæpè fallax, ut rectè monuit sum-
mus ille medicorum antesignanus Hipp.
Sed nunc tandem paucis, explicabo virtutem,
& præ-

& præstantiam tuæ medicinæ. Et primùm quidem, quod feci, experimentum fuit in propriâ meâ filiâ annorum circiter sedecim; quæ per biduum continuis vomitionibus laborabat, ingesta quæcunque rejiciens : eratq; prorsus infomnis, propter graves, quos sentiebat, cruciatus internos. Quum alia medicamenta frustra, & irritò successu tentaveram, ad tuam medicinam, tanquam ad sacram anchoram, confugiebam; Quam cum hausisset, retinuit, & parùm dormivit: sed post duas horas, semel & simul multum evomuit, & postea rectè se habuit.

Secundum fuit in magnifico viro Guilhelmo Samuel Milite : qui ardenti febre correptus, æstu continuo flagrabat, noctes & dies ducebat infomnes : aderat & renum imbecillitas, & urinæ suppressio, neque per Clysteres, Purgationes, Vomitus, & sanguinis missionem (quæ omnia tentata sunt) incendium mitigari potuit: sed ingravescebat morbus, erantque omnia symptomata (meo judicio) indies graviora. Sua debebam ut de medicinâ tuâ haustum sumeret. Sed non potui statim persuadere, ut medicinam novam & incognitam gustaret. Tandem amicorum rogatu & morbi importunitate victus eam sumpsit : & mox secutum est placidum refrigerium, reficiebantur spiritus, confortati sunt renes, & urinam satis copiosam reddidit. Ille verò ab eo tempore nunquam cessavit hanc medicinam summis laudibus extollere : quanquam (ut ingenuè fatear) gravissimo

no morbo diu afflictus, pristinas vires nondum
perfectè recuperavit.

Tertium erat in Nobili Virgine, quæ diris
convulsionibus correpta, post injectos Clyste-
res, & assumptam hanc medicinam convaluit.

Postremò rogatus sum, ut de hac medici-
nâ quicquid haberem, mitterem ad antiquam
quandam matronam, jam senio & morbis con-
fectam, quæque jam moritura videbatur. Quæ
nocturnæ ab assumptâ medicinâ sensit multum leva-
minis, & spirituum refectionem: quanquam ut
ego existimo, non poterit eam in tam perditio-
nata è mortis faucibus eripere. Vale vir doctiss.
& me (quod pro tuâ humanitate fecisti) ama.
Ego te vicissim summo amore & officio prose-
quor.

GAYTON E MUSÆO NOSTRO

10. Septemb. 1611.

Tui amantissimus

10. Markes.

Omine Doctor Antoni: Quamvis inter nos
hactenus nulla familiaritas intercesserit:
tamen cum sim testis oculatus, vestræ ge-
neralis charitatis ad totum mundū extensæ con-
ferendo in usum humanū excellentissimā illam
quintam Essentiam ad naturæ restorationem;
hinc audacior factus, præsumo vestrum favorē
propter paucula grana de eadem: quæ propter
distinctas has operationes, quas vidi & animad-
verti

verti in duobus meis amicis in ipso quasi momento mortis, à me adeò estimari debet, ut preciosissimo in pretio semper habeatur. Intelligas enim (si placet) esse jam integrum annum à quo veniens ad ædes fratris mei, Dn. Guilhelmi Samuelis Equitis aurati, inveni ipsum longâ ægritudine victum, & continuis dolorum torminibus ita infirmatum, ut non modò adstantes omnes ipsi timerent, sed etiam tres tum præsentis medicinæ Doctores; Conveniebant inter se, ægritudinem fuisse morbum, quem vos vocatis Scorbutum. Nullus tamen ex eis removere aut mitigare cruciatus illos intolerabiles poterat: imò potius affligebatur magis eorum conatibus. Tandem æger ipse in memoriam revocavit, quòd quidam Magister Markes Theologus & medicus vestram illam medicinam valdè approbaverat. Misit igitur ad ipsum, & me præsentem eam sumpsit. Mirum est dictu, quàm miraculose & efficaciter operata est; Nam in instanti liberavit eum à doloribus suis, qui antea videbantur intolerabiles: conciliavit somnum, quo prius destitutus erat multis diebus ac noctibus: appetitum restituit amissum: abhorrebat enim antea ab omni cibo, & (quod omnium mirabilissimum est) cum antea moverentur sedes ab assumptis eorum medicamentis, videreturq; mille mortes perferre, eò quod excoriaverant vias illas suo calore; jam postquam hanc vestrâ assumpserat, subsecutæ sunt sedes circiter quinque quolibet de ac nocte admodum blandæ & delectæ.

electabiles. Hæc cum animadvertisset medicus quidam suus, consuluit ut ipsi ministrarentur cordialia aliqua ad subveniendum naturæ faultatibus, quæ tunc debiles erant. Verum cum hoc suum consilium fratri meo per uxorem expositum esset, ipse omnino adversabatur: urgeat tamen medicus vehementius, ut illâ ipsâ nocte assumeret cordiale quid, asseverans, nil esse nisi Cornu Unicornis, lapidem Bezoardium & his similia. Prævaluit tandem: sed insequuntur priores cruciatus, & adhuc peiores; inde secundâ jam vice & in mediâ nocte coactus fuerit mittere ad eundem Magistrum Markes, qui illum deinceps, ut antea, liberavit eodem tuo auxilio, & ab eo tempore (Deo sit gratia) benè se habuit. Hoc modo sanatum fuit corpus valde obstructum. Similiter & tantum præstitit in dissoluto morbo. Fuit enim in Comitatu Lecestrensi Nobilis vir Dn. Jo. Hunt Eques Auratus, qui morti valde propinquus erat ex dysenterico fluxu: aderat etiam & ardens febris. Ille liberatus est ab utroque malo hoc unico remedio: Dominus D. Ashworth, qui partim viderat, partim etiam audiverat mirabiles hosce effectus, ultimâ hac elapsa æstate periculose ægrotans Oxoniæ, suum filium misit ad magistrum Markes pro portione aliqua hujus vestræ medicinæ. Ille multum metuerat, ne patrem suum non vivum in reditu inveniret: qui tamen vivit & valet, quod certè attribuo tuæ medicinæ: an ille hoc confiteatur, ignoro.

HENRICUS SKIPWITH.

MACTE VIR PROBITATE

& scientiâ singulari.

UXoris meæ frater M. Henricus Skipwith nuper narravit mihi, quàm amicam me mentionem coram ipso feceris. Utinam reciproco quodam affectu significasset, quoties à me fieri mentionem tui audiverat. Attamen quomodocunq; , oportet te certiolem fieri, me perpetuò tibi devinctū duplici vinculo. Namq; in desperatâ illâ meâ ægritudine, cum & præsentibus medici, omnesq; mei familiares, vires meas ita collapsas viderent, ut deploratū me haberent; amicus quidam meus ex providentia Dei (mentionē faciens de eximijs virtutibus tui Portabilis auri) duo ejusdē accepit grana, quæ in aquæ Endiviæ cochlearibus quinq; dissolvebat, & sic mihi propinabat. Post hujus assumptionem, intra horæ unius spatiū, incredibile dictum est, quantum levaminis senserim doloris, & quantum corroboracionis vitalium spirituum. Manē assumpsi, & felicem ejus operationem ad noctem usq; persensi; Per totum enim illum diem operabatur per secessum veluti meus mea desiderare posset, usque dum summa nocte illi assistens medicus, D. C. (postquam ego illi valedixissem & me ad requiē composuissem) redijt ad me, habens quid in extremitate cultelli, quod mihi in os intulit jam dormituri. Hinc cum evigilarem, reverâ sensi me relapsū ut prius. Tum extremè desperans de meâ vitâ, vocavi (ultimâ meâ voce prout cogitabam)

tabam) uxorem meam, sollicitavi eam, ut iterum mitteret ad istum meum amicum, rogarique ut consideraret pro suo iudicio, num non duo grana minus essent, quam ut tantam morbi malitiam superarent aut vincerent. Tria igitur grana ejusdem essentiae auri, meus ille amicus mihi ministravit posttridie, quæ subito, ut prius, mirifice meas refecerunt vires, & operabatur per inferiora ad septem integros dies, viribus quotidie crescentibus ab ipsa operatione. Tum demum valde iratus est D. Co. eo quod ejus consilium non amplius amplecterer. Interim librum (nescio quem) conscripsit, inhumaniter me calumnijs prosequens, & dictam medicinam despectans, quæ ex Dei providentia mihi vitam & sanitatem restituerat. Vanus ille liber suus est, & vanus jure appellandus, cum nemo sit qui de eo inquirat. At nunc tandem ad præcipuam istarum literarum intentionem accedam. Mittas obsecro per hunc meum adfinem duodecim grana tui potabilis auri sub eadem formâ prout frater meus H. Skipwith nuper à te accepit: hic tibi precium persolvet, &c. Auctor salutis Deus, qui in perpetuum te præservet, cui elargitus est eam gratiam, ad consequendum illud sanitatis restaurativum, vitæ prolongativum aurum potabile. Benè vale reverendissi. D.

UPTON. 15. FEB. 1612.

*Vester certè amicissimus amicus,
Wilhelmus Samuel.*

H

Dignissi-

Dignissime Domine, ex suasu reverendi viri D. Doctoris Hunton in his finibus satis noti, tuum requirimus uterq; consilium & iudicium, in deplorato statu cuiusdam nostri amici Equitis aurati: & petimus aliquam vestri potabilis auri portionem, cum debito administrandi modo. Generosus ille vir ætatis est circiter 80. annorum, naturâ cholericus. Infirmitas eius primam contraxit originē fortasse ex nimio sed licito coitu. Post ea in quodam suo itinere, cum vix sex miliaribus à domo suâ abesset, coactus est sepè ab equo descendere & urinam reddere; quo tempore, & subsequētib; etiam diebus, unâ cum urina reddidit aut sanguinem, aut quid simile, nescio an semen corruptum, aut corruptæ mulieris. Inde usque adhuc urinam retinere non valet, ex imbecillitate vesicæ opinor. Præterea renum patiebatur fluxum, à quorum affectuum nullo etiamdum liber est. Expectamus idcirco à te aliquid levaminis. Pro tuis sumptibus ac consilio generosus hic vir plenè tibi satisfaciet. Ego met etiam ipse in proximo termino te visitabo, nec ingratus ero.

DATUM A TRENTO, Sep. 12. 1611.

Vestri amantiſſi. N. W. Med.

Peritiſſi.

Peritissime vir D. Antoni. Reducas in memoriam (si placet) literas ad te missas, circiter 12. Septembris scriptas. Accepimus tunc temporis à te uncias quinque auri potabilis auri, ad Dei, tui, nostrum, gloriam, audem & utilitatem. Morbus, quo laborabam, prioribus exprimitur literis. Præter quem etiam tumorem quendam ex coxendice ad plantam pedis usque sum perpeffus, ac si esset Oedema. Sentio enim nil doloris : nescio certè an ex frigore, aut ex assiduo cubitu in illud dextrum latus contractum. Nam per 17. septimanas die ac nocte maxima ex parte lectitavi, si ita loqui liceat. Accepimus, idque ex literatissimo, tuique studiosissimo Doctore Hunton, te habere mellem medicinam seu substantiam post dissolutionem auri, auro potabili tempore priorem. Desideramus aliquam eiusdem portionem, cum administrandi usu : sex etiam auri potabilis uncias. Sentio per totum corpus doloris mitigationem, decrescit etiam paulatim tumor cruris : Sistit & gravedo & stillicidium urinæ, & reliqua abiêre mala. Petijt à nobis librum tuum D. Hunton, ut alium mittas precor. Tuis studiis, & assiduis in bonis artibus conatibus sit Deus propitius. Vale.

BLYBROUGH Octob. 10. 1611.

Amicissimus tuus H. A.

*Febris
quarta-
na.*

SEquens generosus, Secretarius Nobilissimi viri
Comitis Southamptonia, cujus ad me episto-
lam hîc cito, laboravit diu febre Quartanâ.
Inquâ cum ipsi medicus vir doctissimus longo
tempore medicinas administrasset, morbus autem
nec integrè profligaretur, nec vires restaurata es-
sent, suavit ipsi medicus ille ut meo auro potabili u-
teretur. Quod factum, nec sine fructu, ideog, post ad
me proportionem aliâ scripsit in hunc modum:

Domine, tantum emolumentum ex vestro
auro potabili sensi, uti plus ejus nunc desiderê.
Nam certò affirmare possum, quòd multum vi-
rium acquisiverim ab eo tempore, quo id as-
sumpsi, & recuperârim spiritus suprâ modum
absumptos, ex importunitate morbi. Portio
mea nondum omnino exhausta est: sed pluscu-
lum habeo in alijs locis remotis, &c.

EX ÆDIBUS SOUTHAMTON,
26. Novemb. 1612.

*Vestri amantissi. amicus,
Thomas Risley.*

Domine D. Rogo, tantum mihi officij
præstes, ut pro viginti his solidis de præ-
stantissimâ illâ Quintâ Essentiâ mittas.
Nam prout tibi narrabam, unū solum-
modò ex illis vitris ad meam proprium reser-
vavi usum: & hoc etiam quidam ex intimis me-
is a-

is amicis à me obtinuit : adeò ut vix unicum jam mihi superfit granum. D. Brianus Cave Eques auratus violentâ febre correptus fuit : ille post sumptionem hujus medicinæ, unū solummodò paroxysmum sustinuerat, & deinceps perfectè sanatus est. Et quidam ex meis servis ardentissimâ febre correptus fuit : quem cum domum redirem, moribundum inveni. Propinavi ei de hac medicinâ, paulò ante proximum, quæ copiosissimos excitavit sudores : & post duas repetitas vices (Deo sit laus) perfectè sanatus est, &c.

LOWGHBURROW DIE
Sancti Mathæi. 1612.

Firmissimus tibi amicus, H. Skipwith.

DOmne, paucis post tuum discessum horis, D. Lewknar huc aduenit ad D. meum Episcopum Wintoniensem. Et cum post cœnam Dn. Episcopus relationem habuit quandam de viribus & effectu tui potabilis auri, D. Lewknar ad hæc respondens ait, quòd die Saturni proximè jam elapso, adueniens ego ad Cowdrie, generosam quandam fæminam inveni jam morituram : loquela ipsius fuit amissa, nec præsentem aliquem agnovit. Huic per vim Cochlear unum potabilis auri in os infudi. Illa protinus convulsiones quasdam per-

H 3

pessa

peffa est per duas integras horas : tunc repeto cochlear unum , & sudor non exiguus invasit. tertiâ vice post duas horas repeto , & in somnû suavem incidit. Evigilans autem dixit : Detis mihi plus de eodem : postea autem optime quievit per integram noctem. Sequenti autem die ego ad illam iveram spectatum quid ageretur : & inveni eam comedentem de pullastro. Hæc retulit D. Lewknar corum D. Episcopi fratre, Stevardo Juris Civilis Doctore, filio D. Epif. meipso, et alijs.

WALTHAM 15. Augusti. 1612.

Tuæ felicit. studioss. Tho. Webbes.

Hic ipse D. Lewknar, cuius sit mentio in prædicta epistolâ, postea misit ad meipsum epistolam, expetens plus de eodem auro potabili. Viderat autem hic vir doctiss. jam antè huius medicine mirabiles virtutes in nuru suâ, filii sui uxore Epileptica; de qua re jam antè ad me scripserat, quemadmodum partem eius epistolæ primo nostro Tractatui appendicis vice adiunximus : unde absque dubio, multi ex inimicis meis ipsiusque veritatis, eum valdè accusarunt, quemadmodum ex sequenti eius epistola ad me missâ videre licet, quæ sic incipit :

D. Antoni, ego amarissimè taxatus sum ideò, quòd testimonium dederim de bono illo
succes-

successu vestri potabilis auri ; quod tamen omninò me detertere nequit: Scio ego pro certo aurum potabile ritè confectum (ad quod paucissimi pervenerunt) summarum esse virium. Sit quomodocunq; fit, credo equidem vestrum esse valde bonum ; experientia hoc edocuit. Mittas igitur ad me uncias duas per hunc meū cognatum , & scribas ad me an prævaleat in mensibus movendis, &c.

Pro certo tibi polliceor, quandiu eventum videro bonum, Collegium totum non me aversum : ita similiter nec ulla amicitia , adulatio aut luerum inducet me unquam , ut approbem periculosam ullam aut incertam medicinā, &c.

T U U S G E O R G I U S L E W K N A R.

Nullum est mihi dubium (optime affinis) quin gratum tibi fuerit , de effectu tui potabilis auri aliquid audire. Quædam mea vicina, uxor Ro. Downinge de vitâ periclitabatur post longam & diuturnam ægritudinem (preces enim in Ecclesia pro eâ habite fuerunt) ego ac meus filius Barnerus à meridie ad eam accessimus: aderant etiam ex vicinis plurimi : Inter quos medicus quidam, qui præsentibus nobis propinavit ægrotanti potionem quandam. Illa autem protinus eam evomuit: Tum maritus eius nobis affirmavit , quòd intra mensis integri spatium ne Cochlearis vnius quantitatem de quacunq; re assumpsisset, quin

eam similiter evomuiſſet. Hinc filius meus valdè me ſollicitabat, ut darem ei de potabili tuo auro cochlear unum. Non aſſentior, tamen, cum pro mortuâ omnino haberetur, atque idcirco medicinæ fidem (fortalſe) detraheret, ac mihi met ipſi foret opprobrium, nihilominus importunitate victus, dedi cochlear unū, quod retinuit, præter noſtrū omnium expectationem. Nec ita multò poſt, calor quidam naturalis ſparſim per totum corpus fuſus eſt, ubi antea præ frigore ſemimortua videretur. Tum, de cereviſiu cum Mace & cruſta panis incoctâ unâ cum cochleari veſtræ medicinæ obtulerūt, quod ſimiliter ipſa hauſit, & poſt mediam horam cochlearia aliquot de eadem cereviſia abſq; medicinâ ebibit, ac digeſſit totum. Tertio die poſt, miſimus ad eam ſervum noſtrum, cui illa nunciavit ſe comediffe majorem pulli partem, & ſperare ſe venturâ ad nos poſt paucos dies, &c. Scias inſuper quod quidam M. Boswel Concionator de Parochia de Saffron Walden in Comitatu Eſſexiæ, ſeriò mecū egerit pro unciâ unâ potabilis auri: uxor enim ejus ex longâ ægitudine deplorata eſt habira. Illa autem ex unicâ illâ unciâ tantū levaminis ſenſit, ut deinceps ad te miſerit pro majori ejusdē quantitate: quā cum accepiſſet à te, remiſit ad me meam unciam, & magnas gratias, &c.

COWLING 23. Die Maij, An. 1611.

*Veſtri certè amantiffimus cognatus,
Tho. Wulrydge. (Juſticiarius eſt
in Comitatu Eſſexiæ.)*

A B honorabili & Nobili Domino Præside Eboracensis, Domino Sheffeld, sequens Epistola missa est ad Megistrum Edwardum Smyth, Iurisconsultum in le Temple.

M. Smyth salutem, &c. Meus Dominus petit, ut quamprimùm ad Doctorem Antonium eas, et ab eo impetres, ut mittat ad Dominum meum per hunc Nuncium (idque quò citius eò melius) Essentiæ auri, & Tincturæ auri, utriusque eandem proportionem quam nuper ab eo acceperat meus Dominus. Multa facit ejusdem experimenta Dn. meus, idque optimo cum successu, ad honorem Doctoris Antonij, & medicinæ suæ approbationem, &c.

EBORA. Septemb. 30. Ann. 1613.

Semper tuus. Georg. Wetherye.

RELATIO FACTA PER ME ELIAM HOLMES EX MANDATO DOMINI MEI Edmundi Shefeilde Baronis, Do- mini Præsidentis Ebo- racensis.

Vxor Joannis Goulbrough servitoris mei Domini, in Mense Augusto decubuit ægra per aliquot dies, antequam de eo Domino quid intro-
tuit: Missus tandem ego ad eam, invenio languidam, & miserè decumbentem.

H 5

Involun-

Involuntarium & continuum patiebatur fluxū incendio magno flagrabat: venter, oculi, ac reliqua corporis membra valdè intumuerunt: prorsus infomnis fuerat per 4. integros dies ac totidem noctes: deficiebant adeò vires, ut seipsam movere in lecto non valeret, nisi aliorum ope juvaretur. Verba quæ proferebat, vix quisquam ex astantibus licet propinquis audire potuerat. Propinavi ei ex iussu Dni. mei, de auro potabili cochlear unum. Nullum autem eius effectum per horam quasi unam animadvertere potueram: tam diu enim cum eâ manseram. Postea (ut mihi ab astantibus nunciatum est deinceps) ægrotans eructabat aliquoties, & tandem materiam quandam aquosam è stomacho rejecit. Revertor ad illam eodem die, circa vesperam, & repeto proportionem priorem, mox somnus invaluit, quietus, sed non diu durans. Tunc, aliquantulum sentiens levaminis, loquuta est, inquiens: M. Holmes, quid hoc est, quod meus Dominus ad me misit? Nam, Deo sit laus, valdè refocillantur mihi spiritus, & dolores mitigantur. Ex corde igitur pro meo Domino precabor. Obdormivit etiam illa eadem ipsa nocte per duas integras horas: Manè iterum adveniens tertium propino cochlear, unde parum evomuit: alui tamen fluxus nondum cessaverat: frigore enim correpta fuit ab incuriâ custodiæ, unde dolores acres invasere, & tanta virium dejectio, ut operam & oleum (quod dicitur) me amisisse omne existimaverim. Sed
Deus

Deus nobis adfuit, cui placuit huic benedicere medicinæ. Nam post 4. aut 5. alia assumpta cochlearia, ventris cessavit fluxus, recuperantur aliquæ vires, adeò ut erigere se in lecto valeret & cibum capere: post alia tria deinceps cochlearia passa est ut vestiretur, & si quis parum sustineret eam, valebat per cameram hinc inde deambulare. Assumpserat illa in toto cochlearia 13. Tum demum agnoscebat se optimè sanitati restitutam fuisse, egitque Deo gratias: mihi autem sic locuta est: iam quæso labori tuo ulterius parcas, &c.

Thomas Taylor, quidam ex servis œconomi præcedenti anno, circa idem anni tempus, malignissimâ febris correptus fuit & durante diu. Etiam si enim vir valdè robustus esset, ita tamen debilitatus fuit ex violentia febris, ut vix se sustinere potuerit aut erectus incedere: appetitus etiam ita fuit prostratus, ut per longum tempus nullum admitteret nutrimentum. Sæpè quoque, ac si furiosus esset, è lecto noctu surgens in terram procubuit, ibidem manens donec removeretur ab aliquo fortè interveniente. Hoc anno in eundem inciderat morbum ex omnibus indicijs ac circumstantijs. Primus paroxismus per sex horas perduravit, cum cordis dolore accerrimo, ita ut exclamaret violenter. Meus Dominus non permisit ut aliquid ei daretur in hoc paroxismo. Sequenti die, eadem supervenere symptomata: tum Dominus me misit ad ipsum, cui

*Febris
maligna.*

dedi cochlear unum : post hanc assumptam medicinam, rejecit per vomitum sæpiùs repetitum materiam pessimam : Cessante vomitione, dedi illi aliud cochlear, & superdormivit : Paroxismus etiam mitior evasit, & per tres solummodò perduravit horas. Tertio Paroxismo adveniente dedi aliud cochlear, & intra quartam horæ partem evomuit : deinde dedi aliud, & exiguo tempore post iterum vomuit : tertiâ vice dedi cochlear, & hinc ad sedes urgebatur, quibus dum vacaret, evomuit copiosam materiam, atque hæc fuit pessima, diversis coloribus mixta & mucilaginosa. Post hunc vomitum, dedi iterum cochlear in eodem Paroxismo, & superdormivit, neque ullum in posterum sensit Paroxysmum, &c.

*Febris
Cōtinua
& malis-
sima.*

ALius in nostris ædibus servus, nomine Henricus Kickinson, quotidianâ febris superiori illi non absimili affligebatur : Acerrimus dolor omnes suos occupaverat artus, imprimis autem ipsa ossa, unde ad tantâ imbecillitatē redactus erat, ut ne tactum alicuius perferre potuerit. Ex huius febris malignitate tantâ, quasi ad insaniam redactus est, cum amissione & loquelæ, & agnitionis cujusquam. Ad eam imbecillitatem est redactus, ut de morte omnes cogitarent qui eum agnoverunt.

runt. Per quatuordecim dies in hoc statu perduravit. Tandem ego ad illum sum missus. Primum quod ministravi cochlear, conciliavit ei somnum, per horam unam aut circiter: expergefactus parū vomuit. Nocte eādem aliud cochlear obtuli, post quod dormivit per duas horas. Tum demum locutus est ad hunc modum: An non ulterius adhuc accessurus est ad me M. Holmes, & huiusmodi alia protulit, clarè demonstrans se plurimum boni accepisse ex eo quod dederam, Deoque gratias hinc egit. Totum quod ei dederam ad undecim cochlearia accessit. Ille (adjuvante Deo) sensim emendatus est, & tandem convaluit.

Multos alios huc adducere possem, quibus præsentaneum auxilium hoc remedium præstitit: Inter hos, Domini mei liberos, tam masculos quā foemellas, qui varijs affecti morbis, sæpissimè sunt sanitati restituti hoc unico remedio. Etiam ipse meus Dominus solet ejus ex usu præcavere sæpenumero calculum. Tuetur etiam sanitatem ex eo integram; & Domina mea etiam multum inde levaminis in pervicacissimis affectibus est experta.

DEnique de meipso hoc confiteri liceat. Ego aut vertigine, aut graviori fortasse morbo sum vexatus. Sæpius enim in anno cū perfectè sanus esse videor, loquelam

*Paralysis
& stupor
partium.*

loquelam meam subito amissam sentio, idque per spacium mediæ horæ; postea, capitis dolorem accerrimum: tum stupor quidam primo plerumque impetu labia & linguam invadit; post ad manus descendit, easque extendit ad modum Paralyseos, tum ad pedes usq; descendit. Per totum hoc tempus capitis dolore affligor: Vomendi etiam desiderio teneor, sed vomere nequeo, antequam hoc paroxismo per sex horas aut circitèr detentus fuero: tum demum vomere incipio, cum difficultate tamen. Post duas autem aut tres vomitiones meliusculè me habeo: Vix respirare valeo, dum in hunc modum affligor, nec loqui, nec intelligere, nec audire, quid dicatur? Tandem in somnum incido, & post revalesco. Sed non mox perfectè sanus evado: imò, non nisi post septimanam integram. Deo ita visum fuit, ut Londini in Menſe Decembri, 1613. cum præsens esset meus Dominus, subito senserim, ex visu meo paulatim tunc deficientè, ex capitis dolore consueto, appropinquare paroxysmum mei affectus. Precabar igitur veniam à meo Domino, quia non valebam negotia eius expedire quibus eram intentus. Ipse mihi præcepit, ut mox assumerem de potabili auro; in meâ enim fuit semper custodiâ. Ego autem efficacius mixturam feci quàm solitus sum, & tunc assumsi. Post quartam horæ partem confortati sunt spiritus ac sensus: & frigiditas, quæ me tum invaserat ut alijs temporibus, in temperiem est redacta. Multi quoque
flatus

status discutiebantur, tam per superiora, quam etiam inferiora. Desiderium quoque vomendi habui, ac etiam dormiendi: verum meus Dominus concedere hoc noluit, sed in ambulatione me detineri iussit. Intra horam autem optime reconvaleui, nisi quod caput parum adhuc toleret: Verum (Deo habeo gratiam) in usitatum paroxysmum non incidi. Adhuc, solutam mihi fecit alvum, cum solito modo sim magnovere constipatus. Hoc mihi semper incumbit malum, verum ab eo tempore persisto sanus. Annus autem præterijt integer. Hæc omnia, si necessitas postulaverit, juramento attestari sum paratus. Hic subsisto.

*Vester amicus Elias Holmes,
dicti Domini cubicularius.*

FEB. 4. 1614.

Non possum intermittere quin hoc loco Reverendissimi, pietate, doctrinâ & virtute ornatissimi Domini, Domini Thomæ Bilsoni Episcopi Wintoniensis dignissimi, Patroni mei honoratissimi mentionem cum debita reverentia faciam; qui prout est vir authenticus & fide dignissimus, hujus nostri auri Potabilis, à Deo ipsi inditas vires & efficaciam apud omnes, summos & Magnates prædicat & attestatur: & si necessitas po-

stula.

stulaverit, vel ipsi Regiæ domui & familiaribus v-
rè attestari poterit, quomodo non solum ipsemet
afflictâ sui corporis valetudine (dum continuis circ
Biblia sacra unâ cum aliis ex Hebraico in Anglicum
sermonem translata conferenda maceraretur lab-
ribus) sed etiam alii innumeri ex gratiosæ suæ chari-
tatis communicatione per aurum potabile nostrum
optimæ sanitati sint restituti: Cuius honoratissimi vi-
ri, cum ipse suâ vivâ voce plus auctoritatis deside-
ranti prestare possit, quàm ego ejus ad me literarum
recensione, scriptis missas attestaciones hâc lubens
prætereo, contentus paucorum, ex multis, commemo-
ratione, & testimoniis, quibus reverendissimus dictus
Dñus Episcopus in summis necessitatibus & pericu-
lofis morbis liberaliter id cōmunicavit, & post effe-
ctus ejusdem breviter annotari voluit, ut sequitur.

Mandatum accepi à Domino Episc. ut di-
ligentiùs inquirerem de ijs, qui in hoc Comita-
tu de diversis morbis conquerentes, sanitati pri-
stinæ sunt restituti per aurum potabile datum
eis ab Episcopo, in deploratâ suâ valetudine, ali-
is remedijs frustra priùs tentatis. Ego cum pau-
cis solummodò adhuc convenire potui, vicinis
(videlicet) nostris. Alij autem quamplures
sunt, qui remotius à nobis habitant: quos, ut
commodè potero, in posterum cōveniam. Me-
liùs, ut spero, ero instructus, ubi tu huc ad nos
proximè adveneris, quod brevi futurum spero.

WALTHAM EPISCOPI

Novemb. ultimo. 1612.

Tuus semper Anth. Langford Secre-
tarius Dni. Epis. Winton.

Reverende vir D. Antoni, licet tibi penitus ignota sim; tamen cum divina providentia te nobilis scientiæ peritum, præcipuam causam constituit deperditæ meæ valetudinis restaurandæ; nolui silentio præterire, quantoperè sim devincta honoratissimo Domino Episcopo Wintoniensi, qui ex suâ bonitate ac favore usitato, gratis mihi elargitus est de auro tuo potabili, debili meo ac infirmo corpori valde amicabili. Peto igitur ut de eâdem medicinâ à te impetrem, cum id totum, quod habueram, sit erogatum. Operationem ejus invenio blandam ac mitem supra alia omnia quæcunq; medicinalia. Temperatum quendam sudorem promovet, humorum malignitatem mitigans ac solvens. Quantoperè ego id æstimem, hæc mea epistola erit pignoris vice. Obnixè cum rogo, à cujus imperscrutabili potentiâ tanta processit virtus, ut tuis inceptis faveat & benedicat. Cujus gratiæ te commendo, &c.

*Bene tibi exoptans Lucia Jervoice uxor
D. Tho. Jervoice, Equitis aurati,*

Quotidiana febris per integram septimanam me invaserat, cujus duo paroxysmi adeò vehementer me excruciarunt, ut de vitâ periclitarer. Tū ego in tertij paroxysmi medio æstu, de auro potabili cochlear unum assumpsi, & intra quadrantem horæ gravissimi

*Febris
quotidianæ.*

vissimi mei dolores cessarunt, qui antea sunt soliti, per tres aut quatuor horas me affligere: Calor etiam post horam unam omninò remisit, & optimè me habui. Sequenti die expectatus febris circuitus per totum illud diem non reversus est: nocte tamen me graviter afflixit: accepi igitur, ut prius, potabilis auri cochlear unum, quod, ut prius, operabatur: sudorem etiam promovebat, & sic ex gratia divinâ à febre liber evasi.

Alexander Olfielde.

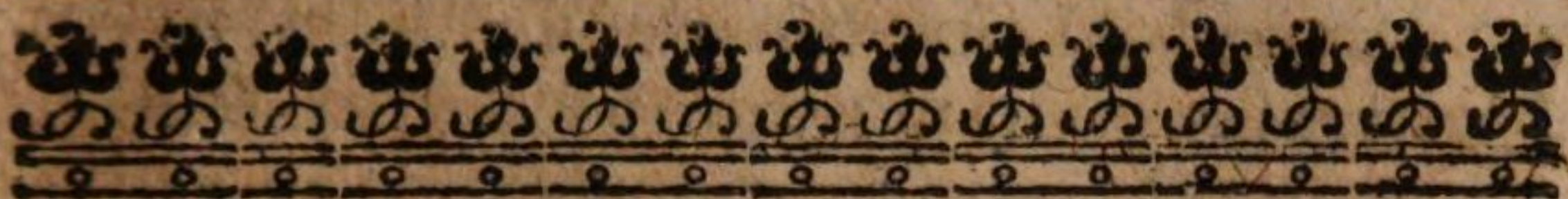
*Febris
Continua*

Domine, de ægritudine mei filij hoc tibi sit notum. Quotidianus fuit illius morbus: Cum frigore semper incepit veluti febrili, quod tamen eum non diu detinuit: mox ardore admodum vehementi flagrare est solitus, qui per tres aut quatuor horas perdurabat: interim vomitu crebro corripitur. In hunc modum indies per integrum mensem & eo amplius excruciatum est. Post varia frustra tentata, accepit tandem potabile aurum, idque in initio ipsius paroxismi: quod prima vice vomitum compescuit, & ardoris vehementiam sedavit. Hoc repetijt per tres aut quatuor sequentes dies, unde sensim decrevit paroxismus, atque ita eum penitus reliquit.

DURLAY 10. JANUARI. 1612.

*Franciscus Fortescue
Armiger.*

SEQUI.

SEQUITUR BREVIS
COLLECTIO ET RELATIO
QUORUNDAM PAUCORUM IN HOC
comitatu Southamptoniæ, quibus in suis ægri-
tudinibus aurum potab. opem præstitit, ex
ore eorum verè relata coram me
Antho. Langforde.

HOMAS Wheeler de Wal-
tham colonus, annos natus 67. no-
va quadam & incognita, sed tunc
temporis usitata ægritudine (ex
qua plurimi moriebantur) per in-
tegrum mensem detentus fuit, atq; adeò de vitâ
periclitabatur, ut publicæ preces in Ecclesiâ fue-
rint habitæ, & Campanæ sonitus bis editus. Ille
in deplorato hoc statu, Potabilis auri portiu-
culam quandam accepit, atq; ilicò aliquid sen-
sit levaminis, sudavit etiam per horam unam
aut alteram: deinde, acceptâ aliâ portione, su-
perdormivit quasi per horam: tertiâ vice acce-
pit, & per vomitum rejecit humorum copiam.
Postea autem sensibilibiter veluti per gradus re-
stituta est sanitas, quâ, Deo sit gratia, perfectissi-
mè adhuc gaudet, & diu frui poterit, licet ad-
modum provec̃tæ sit ætatis.

*Morbus
malignus
mors.*

*Febris
Continua
ardens.*

Edmundus Laurentius de Waltham, vir generosus, ætatis 36. annorum ardenti febre continuâ spacio duorum dierum ac noctium absq; intermissione vexatus est. Accepit cochlear unum aut paulo minus potab. Auri, ac post mediam horam melius se habuit calore evanescente, & corpus ejus sensim in pristinam temperiem redijt: atque in hunc modum brevi tempore sanitatem recuperavit.

*Febris
acuta, ardens.*

EGidius Ethericke de eodẽ Colonus, natus 40. annos, acuta ac ardenti febre per octo dies ac noctes detentus fuit: quo toto tempore nec dormire nec quiescere potuit. Huic datum fuit auri potab. cochlear unum, & postea sub vesperam aliud cochlear, unde dormivit eadem nocte per duas horas: proximâ nocte assumens eandem quantitatem, totam dormivit noctem, atque ita sanus evasit.

*Febris
quotidianæ.*

Guilielmus Hills ibidem habitans Colonus, annorum 55. in quotidianâ febre quintum sustinuerat paroxysmum. Appropinquante autem sexto, assumpsit cochlear unum de auro potab. quod frigidum anticipavit paroxysmum, & conciliavit ipsi sudorem; & post tantundem denuo acceptum, primò bonum vomitum, postea tres movebat sedes: dein dormivit, quod non fecerat per quinque præcedentes dies ac noctes; & sic sanatus est.

Iohannes

Johannes Walter Colonus, 40. annorum, in *Febris tertiana.*
quinto paroxismo tertianæ febris, accepit cochlear unum de potab. auro, unde intra horam unam paroxismus illum reliquit, nec redijt amplius.

Idem Johannes testatur, quòd postquàm ipse-
met curatus fuerat, duo adhuc cochlearia potabilis auri apud se habuerat. Ea dedit puellæ *Febris tertiana.*
cuidam in Parochia de Hambledon, annorum 14. quæ ex tertianâ decubuerat per quadrantem anni, & magnoperè languebat: sanata est etiam ista per duo illa cochlearia.

Henricus Hindle de Waltham, annorum, *Febris continua.*
47. per quinque dies continuos, absque intermissione ullâ, continuâ feбри correptus fuit. Ille nec edere nec bibere quicquam valebat quod non evomeret. Post quintam exacerbationem sesquicochlear de potab. auro accepit, quod retinuit, & induxit ipsi sudorem quendam continuè per quatuor horas: tum denuo tantundem assumpsit, & per tres ulteriùs horas sudavit: postea surrexit è lecto, & evomuit pintam unam viscosi & crassi phlegmatis. Et post duas horas de carne vitulinâ comederat, quam etiam optimè retinuit & digessit. Sequenti etiam die foras egressus est, & brevi tempore pristinam sanitatem recuperavit, quâ adhuc fruitur.

*Cordis
dolor.*

Johannes Cole de Waltham, Mercator, anno-
rum 43. gravissimo cordis dolore afflictus, per
spacium trium dierum insomnis erat, nec ul-
lum alimentum sumpserat: undè adeò infirmis
viribus evasit, ut de vita periclitaretur. Huic
propinarunt astantes de auro potabili, nescien-
te ipso quid egerint: intra horam unam aliud
etiam cochlear; & paulò post tertium, unde su-
dor continuatus est, & in spacio duorum die-
rum perfectæ sanitati est restitutus.

Personæ omnes inferius notatæ, acceperunt
quoque in perduto suo statu, aurum pota-
bile à Domino Episcopo: verùm cum ijs
nondum locutus sum: Nihilominus certum
est eos optimè curatos à periculosis morbis.

*Robertus Moore, Clericus, & Magister in arti-
bus, nova febris laborans.*

Hamme generosus in eadem.

*Uxor Magistri Arnewood in foresto habitans
in eadem.*

*Uxor Magistri Cotton de Mansione, que vo-
catur Roche-Courte.*

*Uxor Johannis Hawkeswoorth de Waltham ex
chronico morbo, quo diu laboraverat.*

Richardus Pecham.

*Senex vietus & veterinosus quidam, nomine
Tho. Beale, ætatis centum annorum, sanatus, &
etiam dum superstes.*

Edwar.

*Edwardus Searle generosus de Corhampton,
in nova febris, de quâ diu antè decubuerat,
Nicolaus Prior.*

Hilcufque descripta & posita literarum testimo-
nia, cum saltem pro exemplis, & non omnium
singularium enumeratione habenda sint; in-
telligenti & candido Lectori satisfactura non du-
bito. Nec verò velim lectoris benevoli patientiâ lu-
bens abuti: alias possem his longè plura & proluxio-
ra producere: cum constet, per totam Angliam vix
esse Comitatum, aut ditionem aliquam, unde nō pro
meo hoc auro potabili impetrando, & diversis nobi-
libus & generosis viris in suis necessitatibus confe-
rendo, missum sit: quod, ut satis evincere liceret,
omnibus profuit, nulli obfuit unquam, ita, ut Fato
Divino suus attribuatur locus, cui non medicus nec
medicina humana, at solum cœlestis medicari pote-
rit. Adhæc quilibet ingenuè consideret, quòd non
mei instituti fuerit, (ut nec est Dogmatici medici,
nisi certas ob causas) à quoquam feliciter hoc auro
potabili curato testimonium curationis expetere.
Nunc autem in sequentibus brevem offero annota-
tionem personarum quarundam & agritudinum,
quibus hæc nostra medicina præsentaneam opem,
post Deum, præstitit. Non tamen in Centurias redi-
gam: paucissimis contentus ero. Nec nostri est pro-
positi, Curationum à me publicè habitarum in con-
spicuis locis, mentionem facere, nec circumstantias
hic adjicere, idq; ob causas peculiare. Saltem in-
signia quædam quasi obiter ingeram, veluti in se-
quentibus apparebit.

UT quo major est Solis splendor, eò umbræ à corporibus solidis & opacis projectæ, sunt evidentiores; sic quò illustrior ex rebus benè ac fideliter peractis gloria consequitur, eò manifestiores invidiæ stimulos experitur. Quod uti verum est in omni hujus vitæ tractatione sive negotio, ita inprimis in curationibus meis locum obtinet. His, Livor ille nulli parcens, & calumnia veritatis inimica, in initio quidem pro posse & more suo resistenterunt: Sed nunc nolentes volentes à Temporis filiâ, quæ est Veritas, victi ex Dei nutu succumbunt. Ut autem ingenuus Lector eò melius hujus medicamenti innoxias virtutes perspiciat (præsertim si à malevolis aliter quàm optimè, de eo quid supponere incitetur) unam aut alteram ab invidis arreptam ansam aut occasionem me falso calumniandi, proponam, & breviter explicabo.

Quidam in hoc regno nobili ortus profapiâ, Nobilissimus Eques auratus Adolphus Carye, cum in morbifica quadam symptomata incidisset, atque ideò medicum famâ clarissimum ad se accersivisset, acceptis ex ejus præscripto medicamentis, inter quæ & purgativum, non saltem primas venas, sed validè satis evacuens, paulò post exanthematis laborare visus est. Quorum eruptio, cum (ut arbitror) nimis forti revellendi vi à medicamento

mento

mento purgante impedita fuisset, & fortè incuriâ, nescio quâ, factum, ut variolæ, nec copiosè fatis effluerent, & quæ comparuere, retrocederent. Undè æger in præsentissimum vitæ periculum inciderat, adeò ut omnes adstantes de ejus salute desperarent. Missum est igitur ad ægri fratrem, uti secum solitos medicos mox adduceret. Verum cum ille neutrum domi offendisset, atque hinc ob fratris desperatum casum valdè mæstus, mihi obviam fortè fortunâ in viâ factus esset, me ad se vocatum rogat, ut secum ad fratrem decumbentem contenderem : Quod, cum medicorum ipsi addictorum nomina audivissem, ipse detrectavi, præsertim cum ante hoc tempus, dictum Dominum nec de facie, nec aliàs familiariter de nomine novissem. Ad quæ ille respondit, Sese, qui me ex amici cujusdam curatione optimè noverat, optare, & poscere, ut in tam honesto proposito sibi adessem : Cui cum morem gererem, ad ægrum accedens sub noctem, inveni ipsum omninò in pessimo vitæ statu, delirantem & furibundum, absque quiete ac somno. Disparuerunt omnino exanthemata, & venenum cor strenuè adoritur. Ministravi ei de hac meâ medicinâ cochlear unum : quo assumpto, mox quievit, & aspectu mitiori visus, in somnum levem incidit. Post horam unam, adhuc tantundem ei ingessi : unde se bene habere, & vires majores, confortatis spiritibus, recepisse ipsemet contestatus est, & amplius superdormivit. Sudor etiâ

naturalis per totum corpus se manifestavit, atque iterum, quod optimum signum erat, exanthemata dicta apparuerunt. Ego per integram illam noctem ipsi adfui, & per intervalla debita repeto medicinam, nunc meracius per se, nunc dilutius in brodio aut alio liquore. Mane proximo, cum unus ex ejus medicis accederet, ac me præsentem animadverteret, occasionem hinc aucupatus, acriter in me invehitur, quod apud suum ægrotum adessem: Cui responsum, Me ab iisdem ægro proximis adductum etiam invitum, à quibus alij medici rogati fuerant, & fortè majoribus precibus. Tantum abfuit, ut jam dicti medici in salutem ægri, quem videbant nunc in bono statu, mecum consulerent, & conjunctis operis Curationem prosequerentur, uti etiam non quieverint antequam me ablegassent, licet contra ægri & astantium voluntatem. Qualem invenerim hunc ægrum superius dixi: qualem reliqueram apparet similiter. Quid refrigerantis, aut adstringentis sirupi, electuarij aut alterius medicinae per totum illum diem administratum fuerat, omnino nescio: Hoc tamen scio, quod sequenti nocte in eadem relapsus est symptomata, quæ prius: fortasse verò ex defectu prioris Alexiterij, quod validè satis per superiorem integram noctem, repetitis vicibus assumptum, materiam morbificam protrusit foras: jam autem omnino intermissum est. Satiùs fuisset, venenum quod supererat, eadem quâ prius arte extirpasse.

tirpasse radicitus. Nam absque dubio reliquiae erant. Regurgitantibus igitur iisdem exanthematis à superficie ad centrum, seu ab exterioribus sui partibus versus Cor, eadem symptomata & mala apparere necessum fuit, quæ prius. Recidivæ hujusmodi periculosissimæ sunt, ubicunque ægris accidere solent, quales huic Nobili viro Domino patienti lethales contigerunt. Quod cum dicti medici, in quorum manibus & curâ moriebatur, vidissent, unus eorum in Aulâ Regiâ suæ quasi innocentiae, meæ autem culpæ commissæ præconem agens, mortem ipsius proclamavit. Nec hoc solum, sed me coram Collegio medicorum Londinensium, detulit, ac citatum iniquissimè accusavit: Ubi cum testes meæ legitimæ & innocuæ actionis satis locupletes producerem, nempe quatuor ex servis adstantibus Domini demortui, qui uno ore attestati sunt, me ad dictum suum Dominum in extremis jacentem, desperatum, & delirio jam præoccupatum, cum variolæ disparuerant, accessisse, eiq; post aurum potabile nocte per vices à me ministratum, sensum mitiorem, quietem & symptomatum omnium remissionem, nec non variolarum eruptionem copiosam apparuisse: undè in bonâ temperie fuerit. Sequenti verò die, cum, me excluso, dicti medici suas mixturas illi propinassent, omnia in deterius adeò conversa esse, ut mors subsequuta sit. Ac insuper Regia Majestas huic actui meo coram Collegio transigendo quatuor nobiles

biles & honore conspicuos viros, nempe duos dicti Adolphi fratres, Dnm. Henricum & Dnm. Philippum Carye, Equites auratos, Dominum Knevet Baronem, & Dnm. Guil helmum Godolphin Equitem, deputasset, ijque rem omnem velut acta esset, quomodo ego eum acceperim (nempe in extremitate mortis) & reliquerim (in bonâ temperie) illi verò eundem à me acceperint (in statu optimo) & reliquerint (in ipsa morte) Regiæ Majestati detulerunt; in quem Regia Majestas culpam ejus necis injecerit, satis constat. Adhæc cum dicti demortui duo fratres adhuc superstites sint, possunt, prout tantos viros omni exceptione majores (qui nihil in mei gratiam nec alicujus odium dicturi sunt) decet, si rogantur, de hoc negotio veritatem dicere. Insuper ratio ipsa convincit, quòd à nocentibus & juvantibus satis firmum deduci possit argumentum. An non medici jubent, quòd illud, quod sensibilibus ægrum juverit, cæteris paribus, continuandum sit; quod noxium, fugiendum? Hinc equi & boves umbram petunt in æstu, cum hunc sibi nocivum, illam proficuum senserint. Juvit autem ad miraculum meum aurum potabile. Quod inde constat, quòd sensus & mens redierunt, somnus & sudor subsecuti, variolæ copiosè eruperunt. Illorum verò medicinæ quæcunque fuerant, nocuerunt; quod inde patet, quia symptomata priora funestissima redierunt, nempe delirium, variolæ retrò revulsæ disparuerunt, & mors subse-

Subsecuta est: quæ ut est linea rerum, ita quoque tanquam recto lineæ ductu demonstrat, si hominis culpa commissa sit, cui imputanda. Ex his itaque circumstantiis quas oportuit me largiores recensere, cuilibet, nisi malitiosè veritati sit adversus, apparet, livorem instar aranei, ex optimis quid mali exugere, & in despectum medicamenti hujus verè aurei nil non machinari. Quod nisi adhuc quotidie à prædictis invidis seipsa fieri animadvertissem, eos (nimirum) contra conscientiam propriam & omnem virtutis respectum calumniis falsissimis multorum vires, meam famam, & dicti medicamenti innocentiam vulnerare & onerare, hanc veræ historiæ relationem non produxissem, quâ ipsis apologeticè responsum sit.

Generosa virgo *Cecilia* Boulstred, ætatis circiter viginti annorum, Regina à servitio notissima, gravissimis symptomatibus affligebatur. Ad quam cum celeberrimi ex Collegio medici numero sex vocarentur, ab his omnis opera impensa in administratione medicamentorum cujusque generis, tam cordialium, quam ad morbificas causas respicientium, prout illa in Pharmacopoliis prostant, vel aliàs arte singulari parata erant. Adfuit ei assiduus vomitus, & rejectio omnium assumptorum, Cibi, Potus, & Pharmacorum, cum animi deliquio, cruciatu ac torturâ totius corporis.

*Vomituum
cum ani-
mi deli-
quio &
tortura
corporis.*

ris. Lugendum à multis nobilitate conspicuis spectaculum. Perferebat illa totos dies atq; noctes insomnes; unde velut à morbi magnitudine ac diuturnitate, ità & dolore cōtinuo, ac quietis somniq; privatione miserè afflicta, viribus omnino destituta est. Ne minimum quidē liquoris seu jusculenti, aut alterius nutrimenti, apud se retinere potuit: Venter ob inediam omninò contractus & sui officij oblitus videbatur. In hoc statu miserabili, cum nihil aut parum levaminis, per duos integros menses sensisset, remedijs per dictos medicos administratis, sed omnia potius in pejus, quàm melius, tenderent: hinc mater Generosæ hujus fœminæ à medicis præsentibus quæsit, Anne brevi quid auxilij suæ filia præstare se posse sperarent? aliàs se velle me accersere. Medici itaque assumunt sibi præscriptum tempus, in quo omnem possibilem sibi operam adhibuerunt, ut me omnibus excluderent modis. Jusserunt itaque Pharmacopolam, per diem noctemque sequentem Dominae aegræ assidere, eique singulis ternis horis, quid de Cordialibus aut alijs medicamentis in os ingerere. Quo finito, cum jam sese nihil proficere animadverterent, Accersite (inquiunt) Antonium, & sit Deus ei propitius. Ad hanc igitur cum venissem, auxilio medico orbatam, & derelictam ab omnibus, Deum, obtestor, ut medicinæ huic benedictæ solitas vires largiri dignetur. Mox, consideratis omnibus, non cochlear integrum, ut communiter,

niter, imò vix quartam cochlearis partem primâ vice illi propino: quod, ut verum fatear, veluti alia omnia hæcenus, regessit magno cum sonitu & vehementiâ: paulo post, iterum tantundem præbui: quod similiter rejecit eodem conatu. Hinc tertiâ vice ministravi, cujus aliquam partem quoque rejecit, aliquam tamen retinuit, cum conflictu (ut nobis videbatur) tamen quodam. Tunc suasi ut aliquandiu respiraret, ne nimis irritaretur natura, & ut experiretur an somnum aliquem capere posset. Reposuit igitur se in dextrum latus, & supervenit somnus per integram horam satis profundus, quod præsentibus nobis omnibus manifestè satis apparuit ex stertore: & hoc omnibus valdè videbatur mirum. Expergefacta autem, meliusculè se habere confitetur. Jam quarta vice semicochlear propino, quod totum apud se retinuit. Atq; sic mihi ac plurimis adstantibus nobilissimis fæminis, curationis spes non mediocris apparuit. Neq; illa nos, ex Dei nutu, frustrata est. Nam ex consequentibus ejusdem medicamenti assumptionibus semper in quantitate majori, ejus vires, spiritibus confortatis, non solum indies auctæ fuerunt, sed & morbus evictus, symptomatibus cessantibus sensim omnibus. In hunc modum, Deo sit laus, gravissimam hanc symptomatum catervam hoc uno benedicto auxilio repuli & extirpavi, cum malevolorum invidiâ, adstantium stupore, & amicorum gaudio maximo. Non hæc im-

postu-

posturæ aut corrosivæ virtutis signa sunt: sed Corroborativæ & Dogmaticæ insignia.

*Sympto-
mata præ-
gnanti
superve-
nientia.*

UXor Nobilis Domini Francisci Leake, Equitis aurati, cum prægnans in summam maciem corporis incidisset, ac insuper gravissimis symptomatibus ex copiosâ pituitosæ materiæ collectione affligeretur, nempe spuitionis molestissimæ fluxu, vomitione præterea omnium quæ assumpserat: varijs medicamentis per totum illud tempus, ferè quinque mensium, quo in hunc modum laboravit, usa, nihil auxilij sensit omninò; ideoque vel abortum, vel propriæ vitæ discrimen incursuram se non absque causâ verita est. Hinc ex persuasione amicorum, qui nostræ medicinæ efficaciam optimè noverant, assumpsit tertio ferè mense ante partum, de auro potabili, repetitis aliquot vicibus: unde non solum vomitus & spuitio mox cessavit; sed & ipsa toto tempore gestationis optimè se habuit, donec partu felici filiolum ediderit satis vivacem & adhuc superstitem.

UXor nobilis Domini Edwardi Barret Equitis aurati, & soror superius nominatæ Domina, laborans difficillimo partu, adeò ut obstetrices quotquot aderant, de salute tam matris, quàm fætus desperarent: ex consilio Dominae cujusdam nobilis tum præsentis, aliquantulum

tulum assumpsit de auro potabili nostro : quo hausto, præter omnium adstantiũ opinionem & spem, mox liberata est fætu vivido & bene se habente. Verum quia ex naturæ imbecillitate secundina apud eam mansisset, atque hinc in idem aut maius periculum incidisse videretur, accepit denuò de eadem medicinâ, quâ secundinam feliciter ejecit, pristinaeque sanitati post optimè restituta est.

Similiter in aliis quamplurimis difficultate partus laborantibus, atque etiam ipso fætu mortuo in extremitate omni derelictis mirabiliter profuit : adeò ut hac in parte vix quicquam medicamenti felicius administrari possit, ex quibus exempli vice pauca sequuntur.

In difficultate partus.

UXor Josephi Pemberton in Civitate Ipswich, in summâ difficultate partus liberata est per potabile aurum.

UXor generosi viri, cuius nomen Horatii Palavasini, in eodem partus periculo liberata est hujus medicinæ ministerio.

UXor Thomæ Blackborne civis Londinensis, postquam per duos integros dies in partu pe-

K

tu periclitaretur, assumpta auri potabilis uncia una, qualibet (scilicet) vice ad cochlearis mensuram, tandem liberata est.

UXor Nicolai Colman habitantis in Parochiâ Sancti Bartholomei magnâ, in ipso vitæ periculo nostram imploravit opem, & nutu Dei post assumptam hanc medicinam infantem peperit, & sana evasit.

UXor Magistri Foxton Londinensis, habitâs in vico Rubræ Crucis, summo in vitæ periculo fuit ex fætu mortuo: A quo, post assumptionem auri potabilis feliciter liberata est, & pristinæ sanitati restituta.

UXor Magistri Castoll generosi viri in Comitatu Essexiæ, in eodem vitæ periculo consistens, cum ex obstetricis relatione fætus per duos jam dies mortuus expelli non posset, hoc nostro auro potabili adjuta, eundem feliciter ejecit, subsequente sanitate eius integra.

UXor Magistri Harde, habitans in vico vocato, Monte Sancti Petri, à fætu mortuo liberata fuit: Quæ, cum doloribus, & alijs vehementissimis symptomatibus etiamdum afficeretur,

retur, ipsi uxor Magistri Fitzgarret Armigeri ibidem propè habitans, de auro meo potabili, quod tum penes se habuit, sequenti post partum die circiter horam nonā matutinam propinavit: unde eodem die circiter horam secundam pomeridianam alio fœtu mortuo feliciter excluso, post optimè se habuit.

UXor Magistri Johannis Bingley Receptoris pecuniæ Regiæ, fuit in discrimine vitæ ob summam partus difficultatem; Hinc matrona quædam generosa tum præsens, ad ferri curavit de auro potabili, quod parturienti propinavit: Atque sic eam non solum periculo liberavit, sed & in causâ fuit, quòd fœtus vivus & sanus hoc medicamento feliciter in mundum sit editus.

UXor Domini Johannis Pretiman Equitis aurati, puerperam agens, feбри ardente, cū vigilijs alijsque symptomatibus, molestissimâ correpta est. Quæ cum alijs remediorum generibus uti nollet, nec securè posset, desideravit solum hoc nostrum aurum potabile assumere: unde brevi perfectissimè curata est.

UXor Magistri Edmundi Kingston in Comitatu Glocestriæ, in puerperio laborans febris æstuosa, & fluxu per alvum sanguineo, eadem medicinâ à quadam generosa Dominâ, ipsi, ut & proximè præcedenti, propinatâ, felicissimè sanata est.

Simili modo uxor Christophori Blackwell de eodem Comitatu, puerpura, à febris & fluxu alvi hoc medicamento reconvaluit.

UXor Johannis Sherington mercatoris Londinensis, imprægnata, propter accidentia quædam abortum verita, idem medicamentum sumpsit, & benè suo tempore sanum fætum edidit.

EX quibus apparet hoc medicamentum esse diversissimarum virtutum: nempe fætum mortuû, ut aliquoties retulimus, expellere: & vivum conservare, ne ante tempus expellatur per abortum. Nec hoc solum, ut matri conveniat, sed etiam infanti recens nato, veluti patebit exemplo, quod sequitur.

UXor Magistri Richardi Browne Armigeri, habitantis in Parochiâ quæ fuit olim nigrorum

rum fratrum , gravissimo partu aliquamdiu periclitabatur , adeò ut binas obstetrices apud se haberet: Cui cum generosa quædã fæmina ex vicinis suaderet , ut de auro meo potabili assumeret , ùa ex obstetricibus dixit sese habere æq; huic rei convenientia & meliora , quàm aurum potabile foret. Verum cum illarum ope , nec spes aliqua salutis appareret, dicta generosa curavit quid de auro potabili adferri, & laboranti ministrari. Hinc continuo optatissimus effectus, Deo dante, sequutus , & ægra fætu vivo liberata est. Postridiè cum eadem vicina accederet, & inveniret infantem recens natum in gremio obstetricis, non bene dispositum, obstetrix ipsa rogavit eam, ut de eodem auro potabili aliquid huic infantulo daret: Cui cum referret vicina, an nunc vellet infanti tantillo id præbere, quod heri matri dissuasisset ? obstetrix respondit, se vidisse mirabiles effectus, quos præstitisset in matre, nec dubitare , quin eosdem in hoc infantulo absque ulla noxâ præstiturum sit. Eoq; dicto præbuit infanti cum lacte materno, qui & optimè inde se habuit, & sanus evasit.

Si itaque cum tenellis pusionibus , qui vix lucem huius mundi hauserint, & morbificum affectum (antequàm malâ victus ratione uti potuerint) secum ex utero matris attulerint , hac medicina, ut & in puerperis, gravidis & periclitantibus in partu,

tā mirabiliter operetur, vel hoc solo nomine dignissima esset, ut non solum in precio, sed & promptu haberetur; hoc est, ut nobiles & generosa femina ante & post partum, aurum potabile semper penes se haberent, quo sibi, & exiguis suis infantibus, quotiescunque necessitas postulaverit, in tempore succurrere possint. Cum ipsa, ut & pueruli, nulla alia fortiora, aut minus jucunda medicamenta (quæ interdum vel ipsa copiâ sunt onerosa) ferant aut admittant.

Dominus Ludovicus Leuknar Eques Auratus, anno 1611. correptus vehementissimis symptomatibus cum febris ardentissima, vocavit ad se medicos duos huius Civitatis sat celebres: qui cum omnia auxiliorum genera ipsi per sex dies adhibuissent, nec febris æstum, aliaque symptomata mitigare possent; sed omnia in pejus cum eo tenderent ingravescentibus malis, ac Bubone quodam in inguinibus apparente, verissimè pestem esse contagiosam quæ tum Londini passim, nec ab eo tempore, grassata est) pronunciârunt: Ideòque cum alios multos nobiles in urbe viros visitare tenerentur, ne eos inficerent, sese ipsum ut relinquerent nolentes volētes cogi. Atq; sic dictū virū nobile in extremis tanti morbi periculis à curâ suâ abdicârunt. Ad quem vocatus, licet primò luis ignarus, mox tamen ex signis præsentibus, quale genus mali esset, cognoscens, cum non relin-

quen-

quendum putavi: sed omni modo annitendum, ut contagium à corde revocaretur, illo corroborando præsentì quodam & satis forti remedio. Dedi itaque ei sex grana de essentiâ auri mixtâ cum auro potabili & aqua cardui, quantitatis sufficientis. Undè paulò post in sudorem incidit, qui per integram noctem, & sequentis diei permagnam partem continuò perduravit. Repeto eandem potionem sequenti nocte & diebus proximis quatuor, eâdem ferè quantitate. Atque hinc, sudore copiosissimè erumpente, nò solum febris malignitas & æstus remisit, viresq; satis constantes permanserunt; sed & Bubo, qui ad insignem magnitudinem deductus erat, indies imminutus est, & tandem evanuit, applicato saltem stiptico quodam emplastro. In hunc modum, morbus tam lethalis & cõtagiosus prius à me ex Dei gratiâ curatus fuerat, quàm vulgò cognitus. Nec jam invulgandus, nisi ipse Dominus tum optimè restitutus, de morbi sui genere, & curatione hac, apud amicos sæpe narraverat: A quo cõtagioso affectu, cum Bubone similiter complicato, anno præcedenti eiusdem Ludovici uxorem similibus auxilijs, Deo propitio, liberaveram.

Domina Edmundes vidua, circiter 78. annos nata, in aulâ regiâ, ut & præcedentes, satis nota, tribus ab hinc, annis Hydropica facta, omnia patiebatur symptomata & signa quæ hoc genus affectus comitari solent:

*Obstri-
ctio visce-
rum hy-
drops.*

Adfuit obstructio viscerum, Epatis & Lienis: hinc non solum valdè intumuit, sed & contabuit, sanguificationis officinâ obsessâ & impeditâ. Huic de auro potabili, debito modo & tempore, aliquid propinatum, per repetitas vi-ces: Unde & morbus gravissimus in ætate tam gravi propulsatus & sanitas postliminio restau-rata est, ut adhuc omnibus muniis suis obeun-dis absque ullâ difficultate apta sit, nullo alio medicamento usa, quàm nostro auro. Non au-tem hæc nobilis Domina pepercit diligentiz aut sumptui in eo assumendo, ut à tam diris af-fectibus, qui eam morti addicare viderentur, li-beraretur. Nam circiter 12. dies manè sumpsit grana tria essentiz auri cum cochleari uno li-quoris seu auri potabilis, atque tantundem ve-speri sub horam somni: Sub cibum quoque prandii & cœnæ, eiusdem liquoris absque es-sentiâ cochlear unum hausit: atque hinc sen-sim in minori quantitate: Cum enim natura sit operatrix & propulsatrix morborum, atq; hæc in provectioribus ætate non adeò firma aut ve-geta ut in juvenibus, hinc restaurativo sæpiùs & copiosius repetito opus se habere animadvertit ad evincendum morbum: quod nec fefellit.

*Sympto-
mata in
senectute
curata.*

DOminus Thomas Parry eques auratus, ex privato Regiæ Majestatis Concilio, ætatis annorum 77. vel circiter, hyeme jam nu-per elapsa, tussi continuâ ac violentâ, quâ nocti-bus

ous diebusque molestabatur, ad eam debilita-
tē redactus est, ut somno maximā ex parte no-
ctis interrupto (quem saltem per duas primas
horas cepit, post usque ad lucem tussi macera-
tus) non solum ad officia publicē gerenda inha-
bilis esset, sed quoque vix se domi viribus susti-
neret. Ad hunc cum accersitus venirem, eumq;
de auro potabili assumendo in hoc casu satis
probatum, præ cæteris admonerem, non solum
mihi consuluit hoc meum consilium, sed etiam
maximē sibi salutare expertus est. Dedi autem
illi manē jejuno, atque horā vnā ante prandium
et cœnam de eodem auro potabili cochlear u-
num singulis vicibus: atque præterea singulis
noctibus post somnum primum noctis (quem
natura concessit per duas tantummodò horas)
grana duo essentiæ auri in liquore dicto soluta.
Hac essentiā sumptā, mox supervenit somnus
qualibet nocte, tussi remissa, in multam lucem
perdurans. His continuatis, vires quoque mira-
biliter (ut ipse quoq; sæpè prædicare est solitus,
adhuc superstes) indies restauratæ fuerant, ut
officio suo in tanta ætate, in quā tusses aliàs dif-
ficillimæ curationis habentur, satisfacere possit
absque molestiā. Deo sit laus in æternum.

Quidam generosus vir, annos viginti natus,
cuius nomini parcendum, ad me venit ex
Comitatu non longe abhinc remoto, con-

*Gonorrhœa cum
macie corporis.*

querens, quòd noctu diuque semen sibi genitale involuntariè deflueret: indeque summa corporis extenuatio, cutis discoloratio, cum instanti tæbe oriretur. Cum verò unicus esset patris satis locupletis filius, ac ex parentum consilio quandam in matrimonium ducere teneretur, tentatis priùs, quocunque potuit, auxilijs tandem meo hoc auro potabili, tam ad vires recuperandas, & maciem tollendam, quam fluxum cohibendum, usus est tam feliciter, ut mox ductâ conjuge, corpulentus satis, & novâ prole lætus, post Deum, magnas mihi gratias reportarit. Sive enim hoc fluxionis genus ab intemperie renum calidâ, irritatâ vi expultrice, aut alias retentivâ debilitatâ, sive ex aliâ causâ Catharroâ, phlegmaticâ, aut biliosâ oriatur, indeque macies, perinde est: Cû hoc uno remedio materie superflue per urinam vel sudorem educantur, qualitates noxiæ eius temperie contemperentur, sanguis purificetur, spiritus vitales augeantur & venæ corroborentur, unde necessariò hæc symptomata originem ducunt.

UXor Roberti Dixon Secretarij Dni. Henrici Montegue Militis aurati, Recordatoris Londinensis, ex fætu mortuo, ardentissimâ & continuâ feбри afflictâ fuit, cum magnâ symptomatum congerie. Ad quam curandam tres medici vocati omnia præsidia ex artis methodo præ-

do præscripta, quantum ipsis possibile fuerat, usurparunt. Sed quantum opis inde senserit, hinc patet, quòd ab ijsdem denegatâ manu medica, omninò derelicta fuerat. Cuius miseratione & compassione ducta nobilis quædam Matrona, Domina Tanfilde, de meo potabili uero ad illam misit, quæ tum insensilis erat. Exstantibus quidam ministravit illi in os cochlearium, unde sudor blandus consequutus est, somnusque invasit. Post somnum rediêre sensus & loquela amissa: reperunt cochlearia interjectis vicibus. Unde ex Dei gratia omnis æstus cum cæteris afflictionibus cessarunt, & in paucissimis diebus ipsa extra omne discrimen vitæ posita videbatur. Verum cum post paucos dies, ex incuria, nimium aëris frigidiusculi hausisset, incidit in stuporem quasi Paralyticum totius corporis: Unde omnia membra refrigerata, loquela & sensus debilitati, viresque prostratae fuerunt. Tum, eadem nobilis Domina, ipsi aurum potabile denuò propinari curavit, quo, sudore nox perfusa, profligata omni morbifica causa, sanitati optimæ sensibilibiter restituta est. Eadem, cum annis sequentibus, ijsdem omnino affectibus tam calidis quàm frigidis post fætus vivos editos affligeretur, unico hoc nostro auxilio usa post Dei opê, sèper sana evasit, adhuc superstes.

Enerosa virgo, filia nobilis viri Magistri Fizgaret, ætatis circiter annorum undecim, peste correpta, solummodo aurum potabile

Pestis.

tabile cum essentiâ auri accepit : atque hinc omne periculum ex Dei nutu evasit, benèque sanitati est restituta.

Nullum est dubium quin aurum hoc potabile (ut genuinum promittit) si pluribus in luis illius pestifera, omnium morborum maxime horribilium, desperatis casibus tanquam summum cordiale & alexipharmacum propinatum fuisset, iisdem salutiferum extitisset. Verùm ab eo tempore, quo hoc arcanum fruor, ea non fuit hic Londini epidemia, nisi sparsim in initio huius usus, quod hoc loco monendum esse duxi.

EX relatione ipsius generosi Guilhelmi Bold de Comitatu Hamptoniæ, accepi, uxorem eius affectibus præternaturalibus quibusdam detentam malè sese habuisse per integram septimanam: Hinc cum apud reverendiss. Dominum Episcopum Wintoniensem ipse conquestus esset, sese ab eius R.Dig. accepisse auri potabilis aliquam portionem : quâ propinatâ, uxorem eius per alvi solutionem magnam materiæ quantitatem per vices ejecisse, indeq; meliusculè habuisse. Verùm cum idem affectus rediret, nempe materia morbifica nondum satis evacuata, monuit maritus ut eodem medicamento uteretur : quod cum ipsa renueret, rogata cau-

a causam, alvi solutionem ab auro potabili aufatam, sibi molestam adeò, ut se lecto continere non posset, prætendit: Alvi autem solutione illa cessante, cum pejùs ægrotaret, persuasit li maritus ut denuò id assumeret. Atque sic odem auro potabili assumpto, alvi solutione emmentissima subsequuta, perfectè reconva-
lit.

Magister Guilhelmus Rowden, in aula regia Marshallus, septuagenarius, feбри continua, cum æstu maligno tenebatur; vehementia verò symptomatum, ac provec-tæ ætatis abecillitate victus, nullū ex adstantibus agno-
t, ita ut res ad extremum devenisse cum eo vi-
eretur. Tum, ut alias sæpius, ubi nulla relin-
uitur spes, itur ad nos. Ego adveniens, contra-
em deploratum hunc è mortis faucibus eri-
o. Nam post propinationem potabilis auri-
na cum essentia, in consuetis dosibus, vigor
medicinæ morbi malignitatem evicit, vires re-
auravit, æstum extinxit, & materiam morbifi-
am per debitas vias urinæ, & transpirationem
utis, non sine sudore superveniente, è corpore
luxit, sanitatemque, qua adhuc fruitur, in-
uxit.

*Febris
maligna*

Magister Guilhelmus Gore, Mercator trās-
marinus ac primarius civis, sexagenarius
aut

*Quarta.
na febris.*

aut circiter, mensibus novem febris quartana
 conflictatus, ac post multorum pharmacorum
 ingestionem viribus omninò destitutus, cum o-
 mnem medicinæ consuetæ usum abhorreret, ex
 auditione cognitum habens, aurum potabili
 nostrum nec injucundum assumptu, singulare
 esse corroborativum, illud assumere primâ oc-
 casione voluit. Verùm ex medicorum ipsi fami-
 liarium concepta erga me invidia dissuasus, per
 aliquot septimanas abstinuit, donec summa ne-
 cessitate tandem, nempe morbi longitudine, &
 vehementia, virium collapsu, & frustranea ali-
 orum remedium non sine fastidio adhibito-
 rum usurpatione, cogeretur ad me mittere pro
 auro potabili: quod cum aliquamdiu in con-
 suetis dosibus assumpsisset, atque hinc contra
 invidorum detrectationes manifestè sensisset
 vires sibi refici, quotidieque morbum minui, ac
 penitus abigi: post id temporis hoc medica-
 mento adeò salutari, tum ad suos suorumque
 morbos curandos, tum ad sanitatem conser-
 vandam, carere noluit; sed id hucusque in pos-
 sessione retinuit, & feliciter usurpavit.

UT autem contigit cum prædicto viro, quòd ab
 invidis calumniosè persuasus mentem alienam
 ab auro potabili prius habuerit, ita cum pluri-
 mis nobilibus & generosis huius regni usu venit
 quòd illi in summis suis aegritudinibus hoc lubentis-
 simè usi fuissent ad suam salutem, nisi ab iisdem ca-
 lumniis

nniatoribus, medicis quibusdam potius suo lucro
am egrorum vitæ consulentibus, forent à bonâ suâ
nitione ab alienati & retracti. Verum cordatiores,
quibus non, ut pueris, terriculamentum inane fi-
poteſt, pro ſua diſcretionē facile diſtinguēt, quid
bonum & ſalutare potiùs exiſtat, quàm conſul-
ibus huiusmodi lucroſum: quid ab invidia proſi-
atur, quid à veritate. Atque ideò non ſemper il-
um monitiſ obſequentes erunt, etiãſi ex livore
imi, tam benediſtæ medicinae reſtiterint, & potiùs
ro ſanitatem inviderint, quàm ſua placita repro-
ri conceſſerint.

M Agiſter Mathæus Dale, Juſticiarius & Ju-
dex, ætatis 76. annorum, affectu ſenibus
multis conſueto vexatus eſt, nempe per-
etuo ſtillicidio urinæ: unde noctes inſomnes
eſque cum dolore tranſegit, ut vires tam ex
ivatione ſomni, quàm cruciatu continuo in
lo ſenio facile minuerentur. Vigefies & eo
nplius in tempore ſomni urinam reddere fu-
coactus. Hic tantum levaminis in auro pota-
ili invenit, ut ab alijs medicamentis quibuſ-
unque omninò abſtineret. Nam ex eius uſu,
olor & hæc moleſtia abierunt, & ſanitas illi æ-
ati congruens redijt; nec eius uſum reliquit,
onec poſt aliquot annos in locum illum com-
munem nulli hominum vitabilem, ex fato divi-
no conceſſit, annorum plenus.

*Vrina
ſtillicidium
in prope-
ta ætate*

Uxor

*Tabes
cū tussi.*

UXor eiusdem septuagenaria, tabida ex pulmonum vitio & tussi facta, eiusdem medicinæ beneficio, quasi alias moribunda, per aliquot annos sustentata est.

Epilepsia.

DOminus Guilhelmus Hericke Eques auctus, ex uxore sua duas filiolas, unam post alteram suscepit, quarum singulæ circiter viginti simam ætatis suæ hebdomadam epilepticis convulsionibus correptæ, obierunt. Hinc cum tertiam ex eadem uxore natam haberet, nutricem, cuius lactis vitio reliquas obijisse existimabat, mutavit: alia in eius locum recepta. Cum hæc filiola fere decimam sextam ætatis septimanam ageret, similiter Epilectica facta est. Unde pater sollicitus de salute eius, cum audivisset meo auro potabili eiusmodi infantulos à convulsionibus sæpè curatos; Nutricem cum infantula ruri degentes, ad se vocavit: tunc ad me quoque misit. Huic infantulæ cum de auro potabili & essentia auri aliquandiu dedissem (interim non neglecta nutricis suæ ratione) filiola benè liberata est, idque circa tempus veris. Verum cum eandem curam circa initium autumnus reiterari consulerem, ut ipsius morbi radix extirparètur penitus, parentes fortè arbitrati, cum benè se haberet, non opus fore, aut fortasse admonitionis meæ immemores quod consului neglexerunt: Unde in eundem morbum

bum recidisse suam filiolum animadvertunt. Hinc secundâ vice ad me miserunt, ut inceptam curationem perficerem : quod & cum Dei gratiâ complevi, & ab eo tempore exactis jam tribus annis, nullum paroxysmum sensit.

AD eundem modum curatus est ab eodem affectu filiulus Domini Georgij Write Equitis Aurati, ejusdem medicamenti efficaciam ac viribus. *Epilepsia.*

JAnitor Domini Henrici Hubbard Equitis Aurati & Judicis Regij, nomine Johannes Unet, ætatis 46. passus est ex chronicâ ægritudine tantam virium dejectionem, loquelæ privationem & sensuum debilitatem, ut pro jam jam mortuo haberetur, ac non solum omnibus valedixisset, sed etiam campanæ pulsatio ejus nomine iterata foret. In quo quasi mortis articulo consistenti Domina Hubbard, de auro meo potabili aliquantulum adferri jussit, eique in os infundi. A quo ille, qui morti erat deputatus, vitæ restitutus est, ex Dei vivificantis virtute & gratiâ. De ejusmodi Raymundus Lullius libro de quintâ Essentiâ loquitur : *Chronica ægritudine desperatus.*

Mortuos appellamus non illos, qui simpliciter sunt mortui, sed secundum quid, id est, secundum opinionem medicorum; illos nempe dico, *L de qui-*

de quibus ultimatè desperatur, ita quòd à medicis
& à vitæ actibus sunt derelicti in tantum, quòd et-
iam sensibus non utantur, &c. Pro mortuis igitur
reputati, si vitam ac vires recipiant quinta auri es-
sentiâ, à mortuis revixisse dicendi sunt.

*Casus de-
speratus
in sene.*

HUc quoque spectat alius vir senex, vicinus
nobilis Domini Ludovici Leuknar : cujus
nomen Robertus Brodebottom, qui ad si-
milem seu extremum vitæ suæ statum erat re-
ductus, ut pro more, Campanæ sonitus in eccle-
siâ, per horas aliquot auditus ejus de causa fo-
ret; Quâ de re cum sciscitaretur dictus vir no-
bilis, ac senem suprâ nominatum in agone exi-
stentem animadverteret, misit ad ipsum aurum
potabile quod ipse apud se reservatum habue-
rat, ac hominem à morte ad vitam hoc modo
revocavit. Nam eo accepto in somnum incidit,
& simul in sudorem, à quo, sensus & loquela
redierunt, & pòst, ipsa sanitas.

*Exan-
themata.*

Nobilis filia ac hæres Dni. Waltheri Coape
Equitis aurati, exanthematibus sive vario-
lis erupturis conflictata est non sine peri-
culo, cui ad expulsionem juvandam propina-
tum est aurum potabile in solitis suis dosibus:
atque hinc apparuerunt exanthemata,
& ipsa pòst benè con-
valuit.

Ad

A Deundem modum quamplurimis alijs in Exanthematis, variolis & morbillis hæc medicina ad faciliorem eruptionem consulit. Nomina quorū recordor, sunt sequentia.]

Generosa Domina, uxor Richardi Ogle ordinis Equestris.

Generosa quædam femina à servitio Domine Barret.

Generosus Juvenis & Assecla Domini Hen. Carye Equitis aurati.

Ejusdem Domini filiola in morbillis.

Ejusdem filius & hæres in variolis.

Filiola Dni. Rich. Nortoni equitis aurati, in morbillis, qui, superveniente frigore, intrò repulsi magnam periculum intentabant: Verum assumptâ assentiâ auri in lacte muliebri dissolutâ, ilicò convalescit.

Filiolus Edwardi Cordwell Londinensis Civis.

Servus Magistri Marshe armigeri, qui tunc temporis habitabat in vico vocato Coleman streate.

Ancilla quædam inserviens Magistro Roberto Dixon secretario Dni. Henrici Montague Equestris ordinis.

Alia Ancilla inserviens Magistro Johanne Morris mercatori.

Infans Magistri Price servi regij.

Quotidiana experientia insuper testatur, quamplurimos difficili exanthematum eruptione,

ptione, tam adultos quàm natu juniores ad periclitari, ut, licet morbus per se non magnæ curationis læstimeretur, tamen in præsentissimum vitæ discrimen, ac ipsam mortem haud paucos conjiciat: quibus si ejusmodi medicamentum probatissima, quæ cordi in corroborando, & malignam exanthematum materiam expellendo, suppetias præstet, ad manum sit, ac in tempore & modo debitis propinetur; nullum erit dubium quin Divino favente numine, expulsi vâ virtute auctâ, & materiâ expellendâ subtiliatâ, hoc uno eodemque medicamento felicissimè evadent. Cujus usus uti semper saluberimus inventus est ijs qui assumpserunt, ita multis qui eo frui non potuerunt, & immaturâ & dolendâ morte in primo ætatis flore (non raro medicamentis à superficie ad centrum, seu à cute ad Cor materiam revellentibus irritati) succubuerunt, absque dubio ex Dei nutu prosperimos effectus demonstrasset.

*Vomitio
continua.*

Nobilis Domina Dorothea Skot, vidua, ætatis 70. annorum, cum vomitione continuâ quæ ex morbificis causis diutissime collectis ortum habuit, affligeretur, nec quicquam cibi ac potus retinere posset, atque hinc viribus extremè dejectis languida foret, auro potabili accepto refocillata est: Undè satis conspicuum est, hanc unam eandemque medicinam & interdum vomitiones, ubi à naturâ requi-
run.

untur, excitare, & easdem, ubi superflue sunt, sedare.

Magister Napper, Armiger, habitans Oxonia, ætatis 60. in Diarrhæam, unâ cum vomitione vehementiori incidit, quâ variè colorata & in magnâ quantitate tam per anum, quàm os ejecit, non sine adstantium studio. Expertus medicorum non solum ejus loci, sed quoque quorundam Londinensium curationes, nihil aut parum operis persensit. Nam dum diu ita maceratus esset, usque ad extremam evacuationem, & debilitationem totius corporis; licet tunc illa symptomata remiserunt ad tempus; tamen ubi cibis ac potu vires aliquatenus recuperasset, mox in idem malum incidit, per multas vices successivas per integrum annum. Tandem, quasi desperans de hactenus usurpatis remedijs, filium suum ad me ablegavit, ut & casum patris exponeret, deque meo iuro potabili quid ipsi apportaret. Hinc brevi morbus remittitur, & tandem vir dictus sanitatem recuperavit, ut Oxoniensium plurimi narrant, & hic Londini attestati sunt hoc ipsum, non sine omnium admiratione.

*Diarrhæa
cum Vo-
mitione.*

Uxor Magistri Guihelmi Wiseman Jurisconsulti, post partum incidens in symptomata difficillima, nempe fluxum tam per matricem

*Puerpera
sympto-
mata.*

cem quàm alvum, una cum perpetuis vigilijs & virium imbecillitate, unde in præsentissimum vitæ periculum, prout in ejusmodi puerperij casibus accidere solet, conjecta, nostro auro portabili cum essentiâ auri, quibus aliquoties per vices ordinarias utebatur, sanitati integræ restituta est.

*Febris
Endemiæ*

Dominus Edwardus Barret Eques auratus in comitatu Essexiæ quandoque commorans, ubi cum ex febre endemiâ, istis locis utpote palustribus, quotannis populariter grassante, bis diversis vicibus decubuiſſet, toties beneficio hujus medicinæ aureæ ab ista lue perfectè liberatus est. Nec ille solùm, sed plurimi ex servis ejus, ultra denos, diversis temporibus eodem morbo laborantes, inter quos œconomia præ cæteris miserrimè afflictæ est, ut omnes de vitâ ejus desperarent; nihilominus ex Dei gratiâ eodem medicamento brevissimè sana evasit. Sunt autem illæ febres istis locis satis morosæ, quæ multos menses plerumque perdurare solent, nec facile remedium huic malo accommodatius inventum est. Eodem modo innumeribidem ab his febribus curati sunt, quos omnes recensere non est hujus loci: veluti quoq; idem morbus in Cantia comitatu frequentissimus est, iisdem ex causis, ubi sæpiſsimè quoque nostræ medicinæ efficacia, eodem felicissimo effectu sat cognita est.

Magister

Magister Temp. Savage, Juris Civilis Doctor eodem affectu endemio febrili in Essexia decumbens, me ad se advocavit pro ejus mali curatione. Ad quem accedens, antequam quid medicinæ administrassem, video ipsum incidisse præterea in convulsiones seu contractiones partium extremarum, manuum, pedum, oris, &c. Huic cum dosim unam de quintâ essentiâ auri in pondere quatuor grana unâ cum auri potabilis cochleari propinasssem, post paucissimas horas symptomata ista gravissima, subsequente sudore copiosissimo, cessarunt; ac mox, eadem medicinâ reiteratâ, omni morbifico affectu liber evasit.

Febris Endemia cum convulsionibus.

Dem, anno præcedenti aut eo amplius à morbo Chronico, quo diu afflictus, medicorum ejus loci, ut & quorundam Londinensium, consilio usus, nihil inde levaminis sentiens, adeo ut pro desperato haberetur, nostro medicamento, & auxilio, post Deum, non destitutus, sed integrè curatus fuit: veluti plurimi ejus conditionis, si opus sit, attestari possent.

Hoc ipso anno jam corrente, cum idem vir clarissimus febre malignâ populariter grassante hic Londini corripere, ad hanc quoque medicinam confugiens Dei auxilio presentaneam inde

Febris maligna.

opem reportavit ex assumptione illius per aliquot vices repetita. Unde brevi domum ab hinc per 17. miliaria se contulit. Verum aëris aut motus repentinâ inopportunitate concitatus, in symptomata convulsiva (quæ olim quoque passus fuerat ab assumptione quibusdam medicamentis non convenientibus) incidit. Misit itaque ad me denuò pro quintâ meâ Essentiâ auri; quâ propinatâ omnes isti adfectus subito sedati sunt & penitus sublati, valetudine integrâ mox subsequutâ.

*Obstru-
ctiones
Viscerum.*

Thomas Driwood in Essexiâ, vir bene notus & sat locuples, ætatis 30. annorum, de Northokenden, ex occultis quibusdam obstruccionibus, alijsque causis, languorem sensit diuturnum, unde in maciem corporisque absorptionem ultimam devenit. Hic præsentissimam Dei manum in hoc auro Potabili sentiens, sanitatem integram est consecutus.

*In difficul-
tate par-
tus.*

Uxore ejusdem in difficultate partus, & imbecillitate post partum, accepit quoque hanc medicinam, atque hinc speratum effectum nempe sanitatem.

Filia eorundem circiter quatuor annorum, diu quoque affectu molestissimo laborans, haustâ exiguâ quantitate auri potabilis, vomitione ejecit viscosam & lentam materiam in

in notabili copiâ, unde, cum nulla alia remedia
admitteret, mox benè se habuit, & valetudinem
integram recepit.

Flliola Johannis Fanne Civis Londinensis in
vico Aldersgate habitantis, quinque nata
annos, ex inveteratâ obstructione viscerum
nutritionis, & thoracis, difficillimè respirans,
aurum potabile bibit unâ solummodò vice, un-
de per vomitum, mucilaginosam, & vitri instar
liquidi lentam materiam, quæ vel cultro disse-
canda foret, ejecit, atque sic sanior evasit.

*Difficul-
tas respi-
rationis.*

Magister Guilhelmus Snelling piscium
mercator, in plateâ Thamisis habitans, fi-
liolum habebat ætatis unius anni morbo
caduco laborantem, sed frequentius, nempe
vigies uno die vexatum: qui cum per ali-
quot dies ita miserrimè affligeretur, nec quid
auxilij ab ullâ alia medicina sentiret, paucis in
diebus cum essentia auri à malo tam horrendo
liberatus est, nec ab eo tempore (ab hinc tribus
annis) unquam recidivam passus est.

*Morbus
caducus*

ANcilla Domini Thomæ Smyth Equitis au-
rati, circiter ætatis 22. annorum, gravissimis
Convulsionibus & symptomatibus epile-
pticis dies & noctes incessanter excruciatâ, re-

*Epileptica
convulsio-
nes.*

media aliorum, utpote clysteris injectionem, necnon alia experta est absque fructu. Tandem itur ad nos. Ego cum hoc Arcano, sanitatem, Deo dante, morbo curato reduxi.

*Colicæ
doler.*

INfantula ætatis anni unius cum dimidio, filia Domini Edwardi Barret ordinis Equestris, graviter diu conquesta est de magno cruciatu & tormine ventris. Domina Paget Baronissa, Infantuli hujus avia dederat ei cochlear unum potabilis auri. Illa in continenti evomuit crudam quandam materiam & pituitosam, unde benè se habuit per duas horas. Postea torquebatur ut priùs & fortasse vehementius: sumpto autem auro potabili, iterum evomuit, scilicet, viscosam materiam diversis coloribus tinctam; tunc dormivit per horam integram. Subitò autem expergefacta è somno moribunda videbatur. Omnia enim mortis signa comparuere, cum animi deliquio, faucium lapsu, &c. adeo ut Domina Paget, per totum illud tempus infantulam in amplexu & supra genua gerens, coacta fuerit cum violentiâ aperire ejus os, & tertiâ jam vice infundere de auro potabili cum cerevisiâ mixtâ, quod tum denuò vomitum promovebat. Erat autem ista materia, in formâ nigræ & malè olentis mucilaginis. Postea autem bene se habuit infantula.

Magister

Magister Tho. Allin armiger, 60. annos natus languebat diu. Tandem viribus omnino prostratis ad tabem usq; meam implorat opem. Hic auro potabili restitutus est integrè, idque paucis in diebus absque usitata Pharmacia.

Ex morbo Marasmo.

Magister Robert. Small Attornatus, & studiosus Juris, de hospitio vocato Fernfalls Inde, ætatis 35. per multos menses quartanâ laborabat satis forti, ictericus etiam erat: qui cum à cæteris auxilijs parum aut nihil juvaretur, auro potabili aliquot vicibus assumpto integrè curatus est.

Quartana.

Similiter à quartana febris eodem medicamento liberatus est Antonius Tuttesham, 20 annorum, filius Antonij Tuttesham generosi, de hospitio vocato Staple Inde.

Quartana.

Filiolus Domini Johannis Talesburrow Equitis aurati, circiter quatuor annorum, febris Endemia in Essexia populari decumbens, cum abhorreret ab omnibus alijs assumendis medicamentis, accepit essentiam auri, nec non aurum potabile aliquot vicibus, & perfectè curatus est.

Febris endemia.

Filia

Filia Domini Arthuri Capel Equitis Aurati, circiter 14. annorum ætat. post ægritudinem diuturnam in tabem & virium absumptionem incidit: Pro quâ pater ad me misit, & de auro potab. aliquid expetijt, quo illa brevissimè ex Dei gratiâ, optimam valetudinem recepit.

Pestis.

Elizabetha Elward famula & cognata Edwardi Rugham, peste infecta fuit. Cum itaque nobilis vir Dominus Knevet Baro, *Aula Regiæ Londini* præfectus, ipsi Edwardo Rugham, qui inserviebat dicto Baroni in aulâ Regiâ, de auri mei potabilis viribus in hoc casu narrasset, ad me missum fuit pro eo, quo dicta Elizabetha perfectè reconvaleuit.

Paralysis

Franciscus Wonnam Capitaneus de Darkin in Comitatu Surreii, Colonus, ex paralyfi & nervorum resolutione totius corporis laborabat. Huic M. Guilhelmus Radeliff de Darkin, Armiger, nonnihil de auro potabili, quod pro suo usu contra Calculum magno cum sui levamine à me acceperat, propinavit; unde ille ab affectu gravissimo liberatus est, ita ut manibus & pedibus pro libitu uti posset, ut prius.

*Paralysis
lingua.*

Juvenis quidam generosus, ætatis circiter 17. annorum, nomine Johannes Studolf, moratus in ædibus matris suæ viduæ prope Darkin præ-

prædict. paralyfi linguæ unâ cum vomitione alimentorum correptus fuit. Ad quem vocatus, cum ei per tres ferè dies præfens, de auro nostro potab. iteratis vicibus propinasset, loquela redijt, vomitus cessavit, & brevi reconvaluit. Verùm, ut intellexi ab ejus amicis, anno inde exacto, in eundem morbum recidit: quò, antequam pro medicamento mittere potuerat, extinctus est.

M Agister Johannes Coles, alias Capitaneus Coles dictus, 44. annos natus aut circiter, incidit in gravissimum & diuturnum affectum pulmonum, cum Asthmate & tussi, nec non sputatione purulentâ: unde in tabem & corporis absumptionem devenerat: qui continuo auri potabilis usu perfectissimè sanitati restitutus est.

*Asthma
cum tussi.*

Servus Domini Edwardi Barret Equitis aurati, cui nomen Henricus Smith, loquelæ usu ex paralyfi destitutus fuit. Ad quem curandum misit ad me ejus Dominus jam dictus pro auro potabili. Quo recepto, eique per aliquot vices propinato, valetudo integra ipsi redijt, cum sermone.

*Paralyfis
linguæ.*

Servus Domini Thomæ Smith Equitis aurati, quartanâ feбри aliquandiu afflictus, cum nihil sibi proficuum sensisset ex remedijs quæ

Quartana.

quæ adhibita fuerant, tandem auro potabili perfectè curatus est.

*Convul-
siones
cum stu-
pore.*

UXor Magistri Seabright generosi viri Lon-
dini benè noti, 60. annos vel circiter nata,
diversis affectibus, utpote convulsionibus,
paralytico stupore & sensuum diminutione læ-
penuerò vexata, aliquoties relevata fuit usu
auri potabilis nostri. Quod ut eo majores vi-
res in tanta materiæ copia exerere posset, mo-
nui, ut de essentia auri sæpe quid assumeret. Ex
cujus assumptione ejecit melancholicam &
nigram materiam copiosam; A quo tempore
dictis symptomatibus nunquam perturbata
fuit.

*Obstru-
ctio visce-
rum.*

Magister Johannes Sherington Londinen-
sis mercator, filiolum habuit circiter tres
annos natum: Cui aliquandiu ægrotan-
ti & emaciato dederunt quædam contra ver-
mes, sed absque effectû, quia omnia pejora red-
di visa sunt. Verum postquam de auro potabili
nostro per aliquot vices accepisset, vomitione
materiam viscosam & crassam ejecit, unde ob-
structionibus viscerum referatis optimè recon-
valuit.

*Contra
abortum.*

UXor ejusdem Johannis Sherington impræ-
gnata, propter accidentia quædam abor-
tum verita, idem medicamentum sumpsit,
&

& bene suo tempore sanum fætum edidit. Ex quibus apparet, hoc medicamentum esse diversissimarum virtutum: nempe fætum mortuum, ut aliquoties retulimus, expellere: & vivum, conservare, ne ante tempus expellatur per abortum.

Similiter jam memorata recens, nata filiola, sextum agens mensem ætatis, ægritudine correpta est vehementi: Cui idem, auxilium medicum præstitit.

Vidua Magistri Henrici Coles (habitans in vico vocato Colman streate) tum recens ex peste mortui, cum ipsa prægnans simul à morte mariti contagio infecta esset, & reliqua auxilia tam pro se quàm fætu usurpanda in hoc casu nimis fortia reformidaret, (quippe quæ abortum absque dubio & mortem ipsius atque fætus accelerassent) usa est ex Dei nutu meo auro potabili unà cum essentia; & illa unà cum fætu salvata & liberata est.

Pestis in prægnanti.

Maritus obiit; uxor eodem morbo occupata, salvatur: quæ aliàs mortis causam, nempe fætum apud se gestavit. Nihil hic nisi manus Divina videtur; quæ per aurum potabile mirabiliter operata est. Taceant itaque invidi, & Dei miracula speculentur.

Edmun.

*Morbam
chroni-
cum.*

Edmundus Nusum habitans propè Charin-
giam Crucem ante aulam Regiam, ætatis
40. chronico diu laborabat morbo. Tar-
dem in gravissimo suo affectu, vocavit ad se
medicum hujus civitatis, virum satis doctum
& notum: qui assistens suâ opera patienti
præscribendis & porrigendis consuetis reme-
dijs non defuit: adeò ut nihil intentatum re-
linceret, quod existimaret ipsi profuturum
Interim cum nihil proficeret, uxori ægrotan-
tis mortem viro suo in propinquo esse nuncia-
vit. Tum misertus hujus, nobilis quidam vi-
ægri vicinus, misit ad me suum servum ut ad di-
ctum patientem venirem. Venio, & pharma-
copœum ante ostium invenio, qui me his ver-
bis affatur: In vanum laboras. Respondeo: Et-
iam si nihil fortè profuturus sim, certè obesse
illi nolo. Ad ægrum cum accessissem, nec ali-
quam spem vitæ superesse perspexissem, nihil il-
li aut astantibus pollicitus, dedi tamen aliquan-
tulum tentandi gratiâ de auro potabili, idque
iteratis vicibus singulis ternis horis, per totam
jam instantem noctem. Undè ex Dei gratia, le-
tho propinquus & quasi destinatus, revixit, re-
valuit & restauratus est, non sine omnium ad-
miracione adhuc superstes.

*Casus de-
ploratus.*

Magister Guilhel. Parkinton generosus pro-
pe ibidem habitans, & satis notus, pericu-
lose decumbens, eodem medico usus est
per

per longum tempus. Ipse quantum possibile fuit, remedijs omnis generis curationem instituit: æger tamen neutiquam levatus est. Imò deploratus est habitus à medico ipso, à conjuge alijsque amicis. Ad quem tandem vocatus, propinavi quoque ei nostrum aurum potabile, maximè verò essentiam auri; & sic Deus ille qui vulnerat & sanat, qui in fauces mortis nos iniicit, & iterum eripit, per hoc medium hunc virum integræ restituit sanitati, ut adhuc vivat.

Filius Pharmacopolæ paulò antè nominati, cui nomen Nathan Darley, correptus quoque morbo gravissimo acuto, nempe feбри ardente, usus est non solum jam nominati medici, sed plurimorum quoque aliorum auxilijs; quibus parùm proficientibus, ac omnibus cum patiente in pejus tendentibus, cum omnis sensus & loquelæ usus abesset, & mors quasi ob oculos ægroto versaretur; pater desperans & properans sub mediâ concione diei festi, ad me venit, opemque meam postulavit: cui volens cum morem gererem, egroque de auro potabili propinasssem, idque aliquoties repetiissem, ille mox ex Dei gratiâ refocillatus, vires & sanitatem recuperavit.

Ex quibus proximis tribus casibus, quasi ab uno eodemque medico, in uno quasi vico seu loco ac ferè tempore derelictis, & ab uno auro potabili demum curatis, quilibet perspicere potest, me non

nisi vocatū accessisse tum, cū omne auxilium hūanū agris denegatum esset ab aliis, & nostram medicinam singularem benedictionem à Deo optimo Max. accepisse. Unde non invidiā & calumniis prosequenda & extenuanda, sed pro dono Dei singulari honoranda & estimanda sit. Ne quis autem ideò fastidiat hoc medicamentum, quòd unum & simplex, multisq; morbis & agris accommodatum sit: sed ideò magis extollat & in precio habeat: quia quò quid simplicius, eò veritati, quæ ipsa simplex, proximius, & e contra. Adhæc, vulgò dicitur, frustra fit per plura, quod potest fieri per pauciora, ut in omni vitâ, sic quoque in medicinâ. Hinc Damascenus inquit, scelus est, uti composito, ubi simplex medicamentum profuerit

EX hætenus productis, & lectori candido absque ullo fuco fideliter partim ex Anglicano sermone translatis, partim in formulis suis retentis testimonijs, quilibet, (quem non à veritate fallax opinio aut prava distorta natura, invidiæ morbo penitus obseffa) judicare & discernere poterit, an non hæc nostra medicina, aurum potabile verissimè dicta, sit ex maximè salutaribus, tutis & efficacissimis remedijs, quæ hodierno die sunt in usu; tum ad morbos deploratos, spe ferè omni abjectâ, humanoque auxilio denegato, curandos, viresque ægrorum mirificè refocillandas cum cordis singulari corroboracione: tum ad cuiusque sanitatem conservandam & retinendam. Quod si

ita est, videntur illi ipsi qui me hactenus contra Dei mandatum, Christianam charitatem, veritatis amorem, proximi necessitatem, & fortassis etiam contra propriam conscientiam odio plus quam viperino persecuti sunt, mea que omnia veracissima facta & dicta pro nihilo habuerunt, & in chartis suis maledicis mille modis me hucusque onerârunt : non solum mihi, sed omnibus bonis, tam summæ quam infimæ sortis hominibus, maximam & deplorandam injuriâ intulisse ; mihi ; quod veritatis amanti, & opera charitatis exercenti, in faciendâ hac medicinâ alijsque communicandâ, convitia pro honore, contumeliam pro labore, & blasphemiam pro munere retulerint : Bonis quibuscunque, quod pro suo posse impedire conentur, ne hoc illis ministretur ad sanitatem recuperandam (quod multoties efficacissimè opitulatur ubi alia quæcunque remedia omnino sunt frustranea.) Verum ille, qui cordium scrutator est & Iudex, ut illis lividis viperis secundum merita faciet recompensationem ; sic synceris & benevolis donorum Dei veritatisque ipsius amatoribus, secundum gratiam & misericordiam suam, quæ est vita & salus in Christo Domino nostro, largissimè concedet. Quod si respiciamus ad antiquorum medicorum, longe suprâ Galenum, ætatem, & quorundam medicamenta rarissima, inveniemus à proposito nostro nō multò alienū illud, cuius meminit Quintus Curtius libro tertio in rebus gestis Alexandri Magni,

qui cum difficillima & lethali ægitudine detineretur, & remedio præsentissimo indigeret, nec admitteret in medicando moram, quia ad certum diem cum Dario hoste manū conferre promississet, consilium inivit cum amicis suis ac medicis, quibus uteretur remedijs in hoc perduto statu. Usitata Pharmaca invalida reputavit: ignota non admittebant medici. Unus tamen ex eis, nomine Philippus Acarnanus, pollicitus est concinnare regi medicinam & securam & satis efficacem, licet reliquis medicis incognitam. Parmenio autem, quem Alexander maximè præ cæteris suis nobilibus fidelem sibi adjunxit, regem dehortatus est, ipsique suavit ut à Philippo præcaveret; illum mille talentorum munere à Dario esse corruptum. Verùm Alexander post mirabilem sui à morbo liberationem per medicum dictum, in calumniatorem animadvertere, quem propter proditorem post occidi iussit, medicumq; fidelissimum suæ post Deum sanitatis auctorem præmijs decorare. Cuius medicinæ operationem nostræ non absimilè, dicto loco in hunc modum legimus. *Ut verò medicamentum se diffudit in venas, sensim toto corpore salubritas percipi potuit: Primò animus vigorẽ suum, deinde corpus quoque expectationem maturius recuperavit: quippe post tertium diem quàm in hoc statu fuerat, in conspectum militum venit, nec avidius ipsum regem, quàm Philippum intuebatur exercitus, pro se quisque dextram eius amplexi grates habebant, &c. Hæc ille.*

ille. Similiter satis ab experientia & rei veritate
 innotuit, quod hoc nostro medicamento quā-
 plures vel eodem morbi genere, quo Alexan-
 der ille relevatus, vel similibus aut gravioribus
 decumbentes Heroes, nobilesque fæminas, ab
 alijs medicis derelictos, & desperatæ vitæ, bre-
 vissimo tempore ex Dei nutu curaverimus, &
 optimæ sanitati restituerimus. Idcirco vos, ut
 nobili prosapia ita ingenio ornatissimi viri,
 quicquid à calumniatoribus contra me move-
 tur, pro nihilo æstimabitis: qui, non tam vestrā
 salutem, quàm meam perniciem: non tam rei
 veritatem, quàm propriam utilitatem respici-
 unt: vosque potius sopori perpetuo consecra-
 rent, quàm vel tantillum ab invidia suā recede-
 rent. Vestrum erit, album à nigro, falsum à ve-
 ro, & lumen à tenebris discernere; meque, ve-
 ritatemque ipsam patrocinio vestro defendere
 & vindicare. Quòd si quis vestrū circa quæ-
 dam jam prolatorum dubitet; En habetis no-
 mina singulorum in quibus de veritate inqui-
 rere poteritis, veluti & scripta authentica pluri-
 morum apud me videbitis. Hoc fat scio, omnes
 honestas personas, hoc auro potabili curatas &
 sanatas, tantum Deo gratiæ habituras, ut agno-
 scant in hoc Dei beneficium, nec cum novem
 illis ingratis, à salvatore immediatè restitutis,
 perpetuo silentio præterituræ, ne dicam contra
 conscientiam denegaturæ sint. Ab ijsdem disce-
 re licet, quòd omnibus hoc profuerit, nec ulli
 nocuerit; quòd tam tuta, quàm efficax & ju-

cunda sit medicina, & verè regia, cuius est benefacere omnibus, & ab ingratis non benè audire. Producant calumniatores contraria, ac producta à nobis tenebris oblivionis involvant, si poterunt: aut pudoris & conscientiae propriæ non immemores, taceant in perpetuum. Non has curationes medicinales verè reales, & hominibus ægris derelictis utilissimas, cum suis tricis & quisquilijs grammaticalibus (quibus si verba subtrahas, nihil rerum dixisse videbis) ad nullam rem nisi excitandas rixas, & veritatem obfuscandam aptis, delebunt. Imò illæ in honestorum omnium mentibus insculptæ manebunt, cum horum maledicæ chartæ non oculis aut auribus dignæ, sed alijs usibus vilioribus mancipandæ censebuntur. Ne unicum invidi illi casum referre poterunt, in quo hæc medicina occasionem noxæ alicuius præbuerit: à quâ tamen aliæ præstantissimæ compositiones veterum, ut Theriaca, Mithridatium, & innumere aliæ non semper sunt immunes, præsertim si in manus imperiti inciderint. Non omnibus, quibus unquam propinata est, (dicent fortasse) profuit ad vitam, quoniam aliqui mortui sunt.

Solutio. Verùm his respondeo: mortis eorum, medicinam hanc non fuisse causam: Sed morbum lethalem & derelictum ab alijs. Sciant omnes (inquit Hippocrates) medicinam mala omnia tollere non posse. Fatale enim punctum evitare nemo potest. Impedimentum igitur non est in medicinâ ipsa, sed in imperscrutabili Dei consilio,

Obiectio.

Solutio.

Hipp. lib. Arte.

filio, qui non vult ut ex omnibus morbis curari possint omnes ægri; cum interdum illi nec corpus ab intemperantiâ, nec animam à peccatis (quorum merces mors est) liberari experant.

DE TERTIA PARTE QUÆ CONTINET USUM HUIUS AURI potabilis.

Quod Philippus Macedonum Rex olim de auro dixit, eo omnes civitates, arces, propugnacula, castella etiam munitissima oppugnari & expugnari posse: id nos, utiliori ad hominum salutem modo, de auro potabili verè affirmare possumus: quòd (nimirum) vires eo corroborari, morbus eijci, velut hostis, corpus, instar castelli in sanitate conservari possit, dummodò ritè abministretur, quod est medici dogmatici. Hic enim veluti capitaneus æquè contra hostem ijsdem legibus, artibus, studiis, stratagematis & apertâ acie pugnare tenetur, nec minori auctoritate aut gloriâ. Hostes autem invisibiles & ex insidijs pugnantes, quo sunt perniciosiores visibilibus & in aperto constitutis: ita & morbi atrociores

M 4 sunt

sunt quibuscunq; alijs externis inimicis, quippe qui civile & intestinum bellū intra ipsa hominis viscera moveant. Ex quibus si medicus victoriā seu stratagemate seu apertā vi reportet, non immeritò Æsculapio debetur gallus, victoriq; brauiū. Verū prout belli gerēdi cōtra hostes armatos nunc longè aliud est institutum quàm antiquitūs, inventis tot novis bellicis machinis & armis, uti stultū sit ad arietes & onagros, & eiusmodi antiquorū nostro tēpore redire: ita quoq; contra hostes corporis ipsissimos morbos, etsi vetus pugnandi ratio non omninò rēijciatur: tamen si qua nova auctaria ei accesserint, quale in primis est hoc aurum potabile, inter alia rariora Chymica rarissimum, insanum videtur ea velle spernere, & ad vulgarissima & viliora & effectū & pretio, recurrere. Sint militibus macharæ, frameæ & piones, quia hæc vetusta arma, ut & clypei & umbones: at ne negligantur interim tormēta & bombardæ quas Muschettas vocant, cum sint nova: imò hæc illis præferantur, prout effectus mirabilis harum demonstrat. Ita in suo precio maneant electuaria, syrupi, pillulæ, & pulveres quicunque ad morborum expugnationem probati longo usu. At ne aurea vis, quæ semper celebratissima fuit, inter postrema recenseatur; quæ cum in auro potabili sese exerat, hoc medicamentum cæteris ut longè preciosius, ita efficacius existit. Antiquis militibus dura lex posita fuit, non cedendi, at gnaviter pugnandi contra hostes. Medicis dogmaticis.

maticis & in Academijs promotis sua conscientia Juramēto Hippocratico firmata itidem suadet, jubet & urget, non cedere morbis quocunque modo : at in eorum expugnationem vel-
le uti efficacissimis quibuscunque remedijs, sive veteribus, sive novis, dummodo tutis & jucundis, absque alterius præjudicio, seu invidia seu præeminentiæ. Hippocrates Imperator, Galenus rex, Avicenna princeps nobis omnibus placeat. Interim, dies diei magister est, nempe posterior prioris, &, quælibet ætas habet suos rivos donorum ex immenso illo omnis boni fonte, Deo, scaturientes. Inter quæ hoc nostrum aurum potabile, ad hominum morbos curandos utilissimum, non minimum est. Idcircoque non nisi à momis (qui nihil probant, nisi quod ipsi fecerint) aut mimis (qui huic simile aut longè præcellens ore promittunt, re non præstant) aspernandum erit ; quales inter medicos dogmaticos, qui habentur pro strenuis & expertis viris, inveniri non opinor. Cum verò quilibet ex ægris, aut etiam sanis, qui nobiscum hoc utilissimo Dei dono ad hominum salutem concessio, uti & frui cupiunt, præsentem medicum doctum ubicunque habere nequeant, quamvis ex antè dictis epistolis & relationibus satis de usu constet : tamen hac tertiâ & ultimâ hujus libri parte, de eo, seu utendi modo, adiectâ morborum & symptomatum singulorum, quibus commodissimè adhiberi possit, enumeratione (velut promisimus) tractabimus.

*Prima
forma.*

Est autem hæc nostra medicina in triplici differentiâ seu formâ, ne quis erret in nominibus vel administratione eius. Primò, quando solutio auri est facta suo proprio menstruo, tû, menstruo detracto usq; ad consistentiam gummi liquidi coloratissimi (ut Lullij utar verbis) & unctuosissimi, affunditur spiritus vini, qui hinc tingitur colore ruberrimo, & separatis fæcibus albis manētibus in fûdo, conservatur per se in vitro, vocaturque tinctura auri medicinalis. In quâ formâ potest trāsmitti & gestari etiam ad remotiora loca leviori onere, & absque sui corruptione diutissimè est perdurans. Atque hanc constituimus primam formam.

*Secunda
forma.*

Accipitur jam hujus tincturæ uncia una diluitur cum uncijs sedecim vini potentis, aut Hispanici aut alterius albi : tunc nominatur aurum illud potabile cujus toties fecimus mentionem. Et cochlear unum aut duo pro vice, vel etiam unciam unam in prædictis morbis adhibuimus, aut adhiberi debere statuimus. Sit hæc secunda forma.

*Tertia
forma.*

Tertia forma Est, cum spiritus ille vini ita tinctus ruberrimo colore, lento igne balnei abstrahitur, dein vitrum trāsfertur ad cineres, & edistillatur phlegma ad siccitatem materiæ. Tum denuo recens vini spiritus superfunditur: materia solvitur : humiditas ut suprâ edistillatur donec materia sicca sit ut pulverifetur : rursus fæces in vitro remanebunt. Istudque opificium toties repetitur, segregatis semper subsidentijs

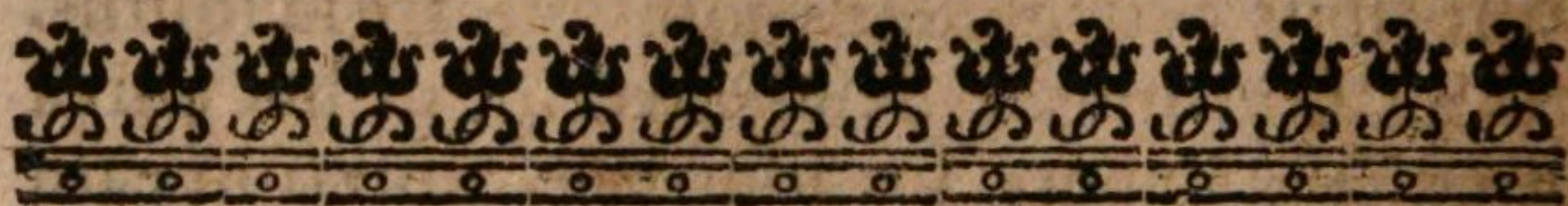
dentijs ac fæcibus, donec nullæ ampliùs fæces in solutione remaneant. Tum demum materia ad summam puritatem reducitur, & essentia auri nuncupatur. De quâ.2. aut 3. grana, aut ampliùs pro morbi ratione, cum aquis aut liquoribus accõmodatis administrare sũ solitus.

Qui itaque desideraverint de hac aureâ medicinâ habere aut usurpare, poterunt eam vel ut aurũ potabile, vel ut tincturam auri medicinalem, vel ut eiusdem essentiam à nobis accipere, & suis usibus diversis accommodare.

Aurum potabile cum vino mixtum, in omnibus morbis absq; ulteriori permixtione aut additione, satis est conveniens in nostris regionibus, ubi (cum temperatior sit aër etiam æstivus) in vino datum est affectibus calidissimis, in quibus plerumque exoptatum refrigerium post id, magis quàm post ulla Julapia, aut cremores, liquores aut aquas ex violis, hordeo, amygdalis & similibus sequutum est: ut patet ex nostris & aliorum experimentis suprâ notatis. Nihilominus, ubi aër intensior, & consuetudo loci, aut medici præsentis discretio suaferit, temperari poterit hæc mixtura cum aquis appropriatis, aut in eis omninò ministrari. Ubi verò æstus vehemens, vel aliàs morbi aut personæ necessitas requirit, usus erit crebrior & aptior tincturæ ac essentiæ: quia utraque cum alijs pro libitu permisceri poterunt: nempe cum frigidis & appropriatis: tinctura cum liquidis, essentia cum siccis aut liquidis pro arbitrio sumptis.

Du-

Duplex itaque usus, primò in sanis; secundò in ægris, ut duplex medicinæ practicæ finis aut sanitatem præsentem conservare, aut amissam restaurare.

DE USU AURI POTABILIS IN SANIS.

Mnes medici, tam qui partim ex priori nostro Tractatu, partim hîc in præcedentibus citati sunt, quam innumeri ferè alij, quos nominatim non advocavimus, conveniunt in eo, quòd aurum potabile, ad sanitatem cuiusque conservandam in quacunque temperie corporis humani, sit utilissimum: quòd imminentes morbos prohibeat: Cor, spiritus vitales & vires restauret, sanguinis boni generationem adjuvet, atque hinc virile semen augeat, & ad generandi actiones in utroq; sexu mirificè faciat, sterilitatem removeat, abortum in fæminis præcaveat, partum acceleret, canos retardet, senium immaturum emendet, juventutem

tem vegetiorem inducat & conservet. Hæc adeò sunt nota partim antedictorū rationibus, partim proprijs & secretis experiētijs, ut nullā hic probatione egeant. Adhæc, ab epilepsia, apoplexiâ, leprâ, hydrope, cancro, arthritide, febribus omnis generis, tam juvenes quàm senes ex parte præservat. Et in summâ, omnibus affectibus seu morbis à materiali causâ orituris, quocunque nomine appellentur, resistit, & materiam antecedentem & ex quâ generari possent, subtrahit per vias naturæ convenientes.

Hi, qui ad sanitatem conservandam eo uti volunt, saltem simpliciiori modo id assument: nempe, si id fieri possit aut libeat, in lecto; sin minus, extra, pro vice cochlear unum aut duo jejuno corpore, quò sæpius eo melius. Si enim quisquam id sibi utile fuisse ex binâ vel ternâ assumptione sentiat, eius dosin augere vel minuire poterit. Nihil enim periculi est in aucta dosi, modò omnem mediocritatem non excedat; ut est in croco, theriacâ & alijs cordialibus, aut purgantibus. Si quis etiam unâ horâ aut duabus ante prandium aut cœnam, aut etiam vesp̄i dormiturus (conciliat enim somnum, & digestionem absolvit) eâdem quantitate assumat, pro necessitatis aut instituti ratione; in eo non peccabit. In morbis qui ad motum lunæ reguntur, præcavendis, ut epilepsiâ, mensium inordinatione suis temporibus; contra illam, tribus aut pluribus diebus ante novilunium & plenilunium: contra hos, quibus diebus instare solent,

Quòd

Quòd si verò quis, ut evidentius operetur, non erit contentus hac simplici assumptionis formâ, sed cum quibusdam ex proprietate morbum præcavendum respicientibus uti malit, ille, ut antè dictum, ex medici præsentis consilio, eiusmodi quodlibet, adjungat.

DE USU AURI POTABILI IN ÆGRIS.

IN Ægris, Dosis est eadem, aut paulò major, vel etiam minor, pro personarum & morborum respectu. Communiter datur cochlear unū de auro potabili: guttæ aliquot de tincturâ permiscendâ liquori: grana 2. aut 3. de essentia. Ubi dosis maior necessaria sit, duplicanda est, aut triplicanda simplex, seu duo cochlearia vel tria, usque ad unciam unam de auro potabili dantur. De essentiâ, ad grana quatuor ac sex: De tincturâ eodem respectu. In extreme debilitatis aut nauseabundis, primo dimidia dosis, vel tertia pars eius sufficit, quæ deindè augenda pro viribus, quemadmodum hæc omnia ex antè relatis exemplis satis clarè apparent. Convenit etiam infantulis essentia auri. Accipiatur eius granum unum, solvatur in lacte muliebri si placet: huius mixturæ pauxillum, & po-

Dosis.

& postea plus, securè datur secundo aut tertio post partum die : Atque æquè securè potabile aurū in mediocri quantitate cū liquore mixtū.

Singulis horis, binis aut trinis interjectis, juxta morbi exigentiam securè repetitur medicina pro libitu toties, donec effectus speratus consequatur, morbus decreascit, viresque augentur.

Datur omni tempore, mane plerunque jejuno stomacho, aut duabus horis sub prandium aut coenam : Etiam in nimis repleto ventriculo post epulas contra indigestionem. Digestionem enim absolvit, & morbos præcavet, qui ab indigestione proveniunt. Ad conciliandum somnum noctu datur, aut aliàs urgente necessitate, quacunque hora.

Effectus huius medicamenti sunt, cordis *Effectus* corroboratio : spirituum vitalium atque ipsarum virium infirmarum restauratio, idq; semper quantum homini possibile : quod tam astantibus quàm ægro innotescit, & ex somno leviori insequente ut plurimum : velut etiam ex doloris mitigatione, vel symptomatum vehementium sedatione percipitur. Sæpè sudor supervenit : nonnunquam vomitio : aut urinæ copiosa emissio : aliquando, licet rarius, alvi subductio : eaque omnia pro morbi, partium, & ægri differentiâ ex naturæ motu, qui motus hoc medicamento adjuvatur, contingunt.

Atq; hæc de simplici eius administratione sufficiunt. Verū etiâ si hæc medicina sua virtute
ad

ad quoscunque morbos curandos ex Dei gratiâ multum præstet auxilij, veluti ex adductis exemplis, ubi rarissimè quid aliud præter hoc adjectum est, satis constat: tamen cum sit diversitas ingeniorum, naturarum, morborum, temporum, locorum & gentium, & suus cuique mos laudabilior videatur, ne accusemur ab alijs, tanquam omnium aliorum pharmacorum usum negligamus aut contemnamus; nos pro ut antehac sæpè protestati sumus, committimus hanc medicinâ quibuslibet rationalibus (non invidis) dogmaticæ sectæ artificibus & medicis, ut pro suo arbitrio & judicio, quæ videbuntur ex utilitate ægri futura remedia, huic adjungât & usurpent, quemadmodum in alijs magnis medicinis factitatum fuit. Illis enim nihil præscribimus, nec quicquam contra rationem aut methodi ordinem imponimus: dum tamen nostræ medicinæ operationem non interrumpi aut impediri patiantur ab alijs. Hi noverunt ubi præsentés sint, qualia, quâ quantitate, ordine, tempore & loco, cui morbo & ægro cuique conveniant, aut non: quid faciendum, quid omittendum fuerit. At ubi eiusmodi non sint ad manum, veluti in prædijs aut rure, alijsve locis, nos brevem quandam admonitionē hinc addemus.

Notum est medicis, qui Chymicos libros vel leviter attigerint, iisque non omnem fidem (veluti increduli quidam preposterè faciunt) abrogârint, quid de effectu, efficaciâ & usu medicine illius universalis multis in locis decantatum sit; ita ut à nobis ejus rei testimonia produci non sit opus. Ea medicina, ut antehac confessi sumus, supremum suum finem consecuta est. In mineralibus enim, non solum humanis corporibus, suos effectus laudabiles exerit: Ut patet in illis Raymundi verbis: Quinta essentia auri remanebit in fundo vasis purissi. & separata, spissa ad modum mellis sive gummi coloratissimi & unctuosissimi, valens mirabiliter ad omnem humanam scilicet & alchymisticam medicinam. Hec autem nostra non tam sublimem in gradum est exaltata, sed saltem humanorum corporum curationi est destinata. Veruntamen cum utraque quicquid laudabilium virtutum habeat, ratione aurea forma equata

De medicina secretissima.

Et temperatissima possideat, (quum ubi uno fonte Et fundamento utraq; deducta sit) bine non immerito eundem usum huic nostro auro potabili, quem Lullius suo lapidi, aut medicina, ascribendum putamus. Si enim causa agens Et effectus conveniunt, Et non sunt genere dispares, quis de usu dubitabit? Quicquid igitur Lullius in libro Mercuriorum, cap. 26. de modo administrationis sue medicinae seu aquae aureae, seu lapidis dixit, hoc adducendum non abs re censemus, cum differentiam quandam specialem usurpandi hanc medicinam praescribat, quae hoc loco necessaria est. Multa sua verba in pauca contrabam. Sanis igitur ad conservandam valetudinem hoc regimen instituit: Misce cum quantitate vini albi, & da Phlegmatico in hyeme. Si est Cholericus, da cum aqua simplici: & melancholico da cum brodio, ubi sit coctus muto. Et si est sanguineus, in vino albo simplici. Et erunt securi ab aegritudine, & rectificati contra qualitatem temporis. Et si vis dare infirmis, sit mixtura efficacior. Nec cures cognoscere infirmitates (inquit ille) quia sapiens natura per suum instinctum, dedit virtutes lapi-

di dissoluto ad rectificandū seipsam. Fili,
ista medicina habet potestatem contra in-
firmitates calidas & frigidas, naturales &
accidentales. Hæc & alia Lullius de usu hu-
jusmodi medicine prodit: quæ nos huic ne-
gotio apprimè convenire, ab experientia ipsa
didicimus. Tamen ad symptomata magis ur-
gentia quoq; respici interdum debere nos ag-
noscimus, quæ nonnunquam patientem in
presentissimum vite discrimen precipitant.

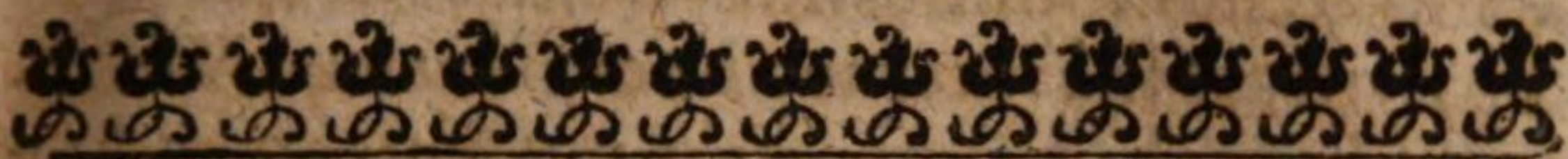
Qualia sunt viriū imbecillitas, vigilia, æstus,
rigor, fluxus alvi, uteri, appetitæ dejectio, de-
liriū, sitis, & his similia. Hæc omnia & alia hu-
iuscemodi ex Dei nutu hac unicā medicinā mi-
tigata fuerunt etiā primis vicib. repetitis. Ni-
bilominus multa adduci possunt appropriata
& conveniētia cuilibet morbo. Quòd si igitur
eger tantā materiæ copiā gravetur, ut etiam
per alvum educitio eius adjuvāda sit, eccopro-
tica & leviter alvum subducentia, pro cuius-
que delectu approbamus. Interdū morbus per
urinam aut sudorē evacuari desiderat: quod
utrumq; licet ab auro potabili effectū detur,
tamen in casu hæc excretio juvari posset. Si sit
alvi profluvium, aut dysenteria in intestinis

inferioribus, ad qua medicina per os sumpta non ita penetrare posset, & antequam descendat, rapiatur à venis, Clyster conveniet abstergens cum adstrictione. Somnus cum sit reparandis viribus maximè requisitus, & interdum à dolore, fumis calidis aut siccis Cerebrum petentibus, Catharro, & alijs causis impediatur, ad hunc inprimis respiciendum. Qui licet virtute hujus medicamenti occultâ sæpissimè concilietur, tamen si opus sit, adjuvetur. Sanguinis missio opportuna non negligenda.

Cetera discretionis usurpantis committimus.

CON-

CONCLUSIO

LIBRI.

Nunc ad te, Lector benevole, redeo, cui omnia mea studia, labores omnes do, dico, dedico, cōsecro, voveo : obnixè rogans, ut hæc quæliacunque sint dextrè accipias : inque quibusdam, liberioris meæ mentis excursum, candidè interpreteris. Quæ hîc exposita sunt testimonia, in nullius præjudicium aut ignominiam cedere poterunt, cum detrectatione aliorum, quantū in me fuerit, penitus abstinuerim : nec illis, quibus ex lege talionis deberem, per convitia responderim. Habeant sibi suam loquentiam maledicam : ego meâ simplicitate veridicâ contentus sim. Vivat interim veritas, & ex vulnere recipiat vires, ex attritu odorem spargat instar aromatis suaveolentis : Amaraci que suavitatem æmuletur. De quâ narrant, quòd si fragrantiam eius cogantur apertis naribus haurire, emoriantur : stupendo naturæ miraculo : quòd res per se bona & innoxia, ex malitiâ suillæ naturæ ei cedat in venenum. Sic mihi contigit circa hoc medicamentum : quod cū omnibus saluti fuerit, nulli da-

damno ; nihilominus, sunt quibus odio sit, quibus virtute suâ internecinum videatur. Verum ut Philosophi dicunt, quod nutriens convertatur in naturam nutriti, & non contra : ita malevoli, quicquid inimico respiciunt oculo, aut manu tractant invidâ, licet per se optimum sit, suæ tamen naturæ, hoc est, pessimæ assimilare student. Ut in ape & araneo manifestè videtur : quorum illa mel, hîc venenum sugit ex ijsdem floribus. Conferat omnia inter se æquus & eruditus lector, & maturo judicio perpendat, quid verum, quid falsum, quid sincerum, quid fucatum inveniat, & non in alicuius odium aut favorem inclinet : sed mente libera, quasi bilance æquitatis singula exactiùs pendat : juxta commune dictum : *Inter bonos benè agier oportet.* Nullum est mihi dubium, quin multi ex antè relatis, totiusque libri tractatione, plurima ambigua movere possint : quæ tamen homini ægro nec utilia nec proficua sunt, utpote qui salutaribus remedijs, non verbis subtilibus curari desideret. Quocircà nos, singulis captionibus otiosorum si respondere vellemus, & otio nostro & benevolorum patientiâ abuteremur. Pauca saltem sunt, quæ te admonere volui, candide & amice lector, ne, ut in præfatione huius tractatus præmisi, hoc nostrum institutum aliter, quàm dextrè interpreteris. Nec te statim ad dehonestationem rei aut personæ per verbales aut scriptas injurias, accingas aut conferas. At si quæ inveneris, quæ vel tuo captui aut judicio

non

non satisfecerint, ut me, velut ingenuum decet,
eorum præmoneas & certiolem facias, hoc est,
per facialem prius nuncies, antequam verita-
tem oppugnes. Adhæc, si cui nostra viluerint, il-
lum obnixè rogatum velim, ut meliora sua in
medium hominum usum (attamen non mino-
ri experienciâ & temporis usu probatissi-
ma) benevolè proferat, ac interim,
dum ea expectemus, his ho-
mines frui ne im-
pediat.

FINIS.

A P P E N D I X L E-

C T O R I C A N D I D O

R E S E R V A T A.

Non te fugit, Candide lector, Mattheum Guinium in libri sui illius in me in vectivi praefatione, Regiam Magnae Britanniae Majestatem sollicitare, & majorem in modum precibus orare, uti & mihi praxis medica, & auro potabili usus & aestimatio interdicere-
tur, dum inquit: Tolluntur una medici, Chirurgi, Pharmacopœi, si una obtineat unius Antonij universalis medicina. Et paulò post. Firmet hunc ordinem Majestas tua, ne ordo medicorum architectonicus, ne ordo chirurgorum polychrestus, ne ordo Pharmacopœorum Londinensium, honestus, doctus, dives, vel invicem distinctus confundatur, vel in vasoribus Chymicis confundetur. Verùm quàm ini-
qua.

quasi sit hac ejus petitio, ne dicam, præjudicialis veritati, nemo non videt. Si Deus aliquod singularis medicina donum concesserit, quod præ multis alijs medicamentis utilissimè usurpari possit, an hoc reiiciendum, propterea quòd aliorum aestimatores, hinc non aequè lucrentur? An vas illud electum justè silere & vapulare cogitur, quia ex ejus sermone idolorum fabricatores, non tantum lucri capturi essent, quàm aliàs? (ut sacris profana confervam) neutrum, nisi iniquissimè, liceat. At vice versa, si una obtineat unius Antonij universalis medicina, florebunt magis medici, chirurgi, & Pharmacopœi. Non confundetur triplex ille ordo; medicorum, licet Architectonicus; Chirurgorum, licet Polychrestus; Pharmacopœorum Londinensium, licet bone-stus, doctus, dives: sed magis stabilietur, & confirmabitur. Si enim illi terni, dum ad agri curationem accedunt, emulationem, invidiam, & sordidi lucri odorem ante ostium deponerent, (ut Ethnici illi antiqui senatores consultaturi de repub.) tùm medici in hac medicinâ si non universali, tamen ei proximâ, invenirent morbis deploratissimis auxilium

lium haud aspernandum & utilissimum. Tum
 Chirurgi, veluti in animi deliquiis, & in ca-
 ssibus, ubi requies, somnusque abest, ac virium
 dejectio comitatur, experirentur maximè
 Polychreston hoc remedium. Tum Pharmaco-
 pœi, in honestate, in doctrinâ & divitiis ni-
 bil amitterent, si & banc medicinam apud
 se in agrorum commodum inveniri pateren-
 tur. Apud quos tamen etiam utilissima haud
 pauca, & à quibus assumendis multi abhor-
 rent, in singulis angulis & thecis prostant.
 Nolim ego enim hac meâ medicinâ illis quid
 detractum, sed plurimum potius adjectum;
 idque in communem reipubl. utilita-
 tem, cui me, meaque omnia, di-
 co, consecro, offero.
 Vale.

INDEX

INDEX MORBORUM
HOC TRACTATU
CONTENTORUM, QUI AURO
potabili tanquam unâ & universali medicinâ
feliciter curati sunt, & ex innumeris
alijs hîc citati.

A.		Convulsiones cum stupore.	174	
A	Bortus præcautio.	174	Causos.	108
	Alvi fluxus continuus.	122	Cruciatus intolerabiles.	110.
	Appetitus amissus.	110	D.	
Ardores corporis.	122	Delirium.	100	
Asthma cum tussi.	173	Diaphoreticum.	129	
C.		Desperatus.	161.162	
C	Alculi præcautio.	125	Diarrhea cum vomitione.	165
	Capitis dolor.	126	Difficultas respirationis.	169.
Casus desperatus in sene.	162.	Dysenteria.	103.104.111	
Casus deploratus.	176	E.		
Colicus dolor.	103.170	Epilepsia.	103.104.105.	
Congelatio.	100		160.161.169.	
Cordis tremor.	103	Epile-		
Cordis dolor.	134			

Epilepticus Paroxismus.
126.

Exanthemata. 104.106
136.162.163

F.

F*Febris maligna.* 123.
157 167.

Febris Causos. 108.117

Febris ardens. 111.177

Feb. quartāa. 101.116.158

Febris continua. 130.133

Feb. cōtinua ardens. 132

Febris acuta ardens. 132

Febris quotidiana. 132

Febris tertiana. 133

Febris Epidemica. 134

*Febris post infelicem
partum.* 154

Feb. Endēia. 166.167.171

*Febris Endemia cum
convulsionibus.* 167

G.

G*Onorrhœa.* 144.11

*Gonorrhœa cum ma-
cie corporis.* 154

H.

H*Epatis & Lienis ob-
structio.* 152

Humores maligni. 129

Hydrops. 152

I.

I*Nfās recens natus.* 149

*Intestinorum excoria-
tio.* 110

L.

L*Oquela amissa.* 117.
124.125.155

M.

M*Ania.* 124.137

*Marasmus ex mor-
bo.* 171

Matricis affectus. 104

Matricis suffocatio. 103

*Melancholia hypochon-
driaca.* Ibid.

Menstrua immodica. 103

Membrorum tumor. 122

Morbus maligni moris.
131.

Morbus Chronicus. 120.
134.167.176

Morbus caducus. 169

Moribundus. [117.131

Moribunda. 120

Morbi recidivi. 111.112

Morbilli. 104

N.

N*Ansea.* 119

O.

O*Edema.* 115
Obstru-

O bstructio viscerum.	174.	Scorbutus.	110
O bstructio viscerū cum hydropē.	152	Stranguria.	114
P.		Stupor.	155
P aralysis.	172	Symptomata pregnantī supervenientia.	144
P aralysis lingua.	172	T.	
173.		T Abes cum tussi.	160
P artus difficultas.	144	T ormina.	108
145.146.147.169		Tumores.	115
P estis.	150.155.172	Tussis vebemens.	152
P estis in pregnantē.	175	V.	
P regnantium sympto- mata.	144.145	V arioli.	104.106
P odagra.	104	V entriculus ab ine- dia contractus.	142
P uerperæ symptomata.	165.	V ermes.	100.104
Q.		V eternus.	134
Q uartana.	101.116.158	V igilia.	108.110.122.142
171.173.		V irium debilitatio.	112
R.		122.172.	
R enum debilitas.	108	V omitus.	103.108.119.164
S.		V omitus cum animi de- liquio.	141
S anguinis profluvium.	106.	V irium debilitatio.	212
S anguinis cum urina stillicidium.	114	122.227	
		V irina suppressio.	108
		V rina stillicidiū.	114.159

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in approximately 15 horizontal lines.]

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

CONCILIATOR
ENUCLEATUS

S E U

DIFFERENTIARUM

PHILOSOPHICARVM ET
MEDICARVM

PETRI APPONENSIS

Compendium

Operâ

GREGORII HORSTI, D. PRO-
FESS. MED. PRIMAR. IN ACAD.

Gieffena & Archiatri Haf-
fiaci

elaboratum.

EDITIO NOVA.

G I E S S Æ,

Imprimebat Casparus Chemlinus.

M. D C XXI. 15.

CONCILIATOR

ENUCLEATUS

SEU

DIFFERENTIARUM

PHILOSOPHICARUM ET

MEDICARUM

PETRI APONENSIS

Commentarius

Opus

GREGORII HORSTII D. PRO-

FESS. M. D. PRIMARI IN A. C. A. D.

Gieschen & Wittenberg H. L.

1711

Tabularum

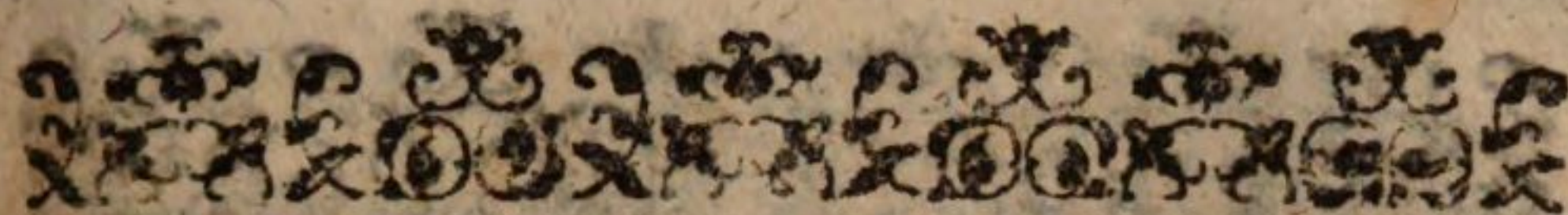
EDITIONUM

GIESSEN

Imprimatur Cassinus Cheminus

M. D. C. L. X. I.

ILLVSTRISSIMO CELSISSI-

moque Principi ac Domino,

DOMINO FRI-
DERICO,

HASSIÆ LANDGRAVIO,
Comiti in Cattimeliboco, De-
cia, Zigenhain & Nid-
da, &c.

*Literarum ac Literatorum fauto-
rioptimo,*

Domino suo Clementissimo,

DIFFERENTIARVM PHILOSO-
phicarum & Medicarum Consi-
liationem enucleatam

EX OPERE PETRI DE APPO-
no Philos. Medici ante trecentos
annos celeberrimi.

*In gratiam Studiose juventutis de-
ductam*

& loco publicarum exercitationum Anno
M D C X V. propositam.

Submissa observantia ergo

D. D. D.

GREGOR. HORSTIUS D.

INDEX DECISIONUM, IN PARTE PRIMA contentarum.

- Exercitatio I.
- Diff. 1. An Medico sit necessarium ceteras scire speculationis scientias?
2. An opus Medico Logicum esse?
3. An Medicina sit scientia?
4. An Medicina sit scientia theórica vel practica?
5. An Medicina sit artium excellentissima?
6. An corpus humanum, sit Medicinæ subiectum?
7. An corpus humanum, subiectum scil. practicum, pluribus potius vel uni Medico committendum?
8. An doctrinarum ordinariarum numerus sit trinus?
9. An natura humana debiliior sit quàm fuit antiquitus?
10. An Medicus per Astronomiam cognitionem conferat aliquid salutis aegrotantium?
11. An quatuor sint Elementa?
12. An terra sit primum frigidorum Elementorum?
13. An aer sit primum elementorum humidorum?
14. An aer calidus?
15. An ignis calidus?
16. An Elementa sint in mixtis acta secundum

INDEX DECISIONUM.

- dum formas substā- 26. An puer sit juvene
tiales? temperatior?
17. An complexio sit 27. An puer sit juvene
substantia? calidior?
18. An temperata seu 28. An masculus sit fœ-
aqualis inveniatur mine calidior?
complexio?
19. An poni possit com- Exerc. II.
plexio simplex? 29. An humores in je-
core simul generen-
20. An Melancholicus, tur?
velis, qui iustitiale
temperamētum ha-
bet propinquior sit æ-
qualitati ponderis?
21. An complexio cali- Appendix I. An san-
da & humida sit lon- guis generatus ex a-
gioris vite? limentis sit ejusdem
speciei cum generato
ex phlegmate?
22. An complexio in- II. An generata ex coi-
nata vel radicalis tu vel combinatione
mutari possit per æ- animalia, & genera-
tates? ta ex putrefactione
sint eadem specie?
23. An duo vel plura in- III. An digestio com-
dividua possint ean- munis fiat in venis.
dem complexionem IV. An digestio subse-
habere? quens corrigere va-
leat precedentem.
24. An cerebrum sit ca- 30. An solus sanguis
lidum? nutriat.
25. An nucha vel spi- 31. An sanguis arteria-
nalis medulla cere- lis seu vitalis nutriat.
- bro frigidior?

INDEX DECISIONUM.

- App. An sanguis tan- 40. An caput propter
tum in vena conti- cerebrum factum sit,
neatur. an vero propter oculos.
32. An eadem sit causa 41. An nervi oriantur
efficiens sanguinis & à cerebro.
Melancholiae. 42. An caro sit organum
tactus.
33. An sint humiditates, 43. An cutis sentiat.
humores secundi dictæ. App. An ossa sentiant.
34. An sperma decida- 44. An panniculus car-
tur à toto corpore. nosus sit pars simplex
vel composita.
- App. An in congressu 45. An organum olfa-
plus delectetur mas- ctus sint nares, an ve-
quam fœmina. ro caruncula, sive ad-
dicamēta mamillaria.
35. An testiculi ad gene- 46. An tunica arteria
rationem sint neces- interior construatur
sarii, an vero melioris ex villis in longitu-
gratia. dinem protensis.
36. An genitura sit pars 47. An vena oriantur
cōstitutiva Embryonis. ab hepate.
37. An semen mulieris 48. An sperma decisum
ingrediatur consti- sit animarum.
tutionē Embryonis. 49. An natus ætimestris
vivat.
- App. An partes sper- 50. An digestio proce-
maticæ unione soluta dat subciliando vel
restaurari possint. ingrossando.
38. An unum vel plura 51. An
sint mēbra principalia.
39. An cranium unico
esse constituatur.

INDEX DECISIONUM.

51. An attractio, quæ à 59. An calor & spiritus calido fit, reducatur differant.
ad eam, quæ fit à va- App. An spiritus in a-
cuo. nimali permaneat
idem numero.
52. An medulla nutriat 60. Virum actio fiat
ossa. Exerc. IV.
à quantitate.
53. An ventriculus nu- App. An quantitatē
triat chylō. aliqua efficacia.
- App. An dentur chysteres 61. An frigida ingre-
nutrientes. diatur operationem
nature.
54. An pili & ungues 62. V. digestio fiat à
nutriantur. frigiditate.
55. An virtus augmen- 63. V. actio membrorū
tativa à nutritiva officialium ex com-
differat. positione dependeat.
56. An augmentum fiat 64. An visio fiat reci-
secundum partes for- piendo vel emittēdo.
males, an vero secun- App. An oculos coloratus
dum materiales.
57. An virtus vitalis alia 65. An sanitas sit species
sit à naturali & ani- subalterata.
58. An virtus animalis App. An corpus ut nūc
motiva prius in mu- neutrum vel agrum
sculum influat, quam sit à generatione vel
nervum. ab extra.
- App. An idem nervus 66. V. ver sit calidū &
possit esse motus & sen- humidū, an tēperatū.
- sensus principium.

INDEX DECISIONUM.

App. V. autumnus di-
stemperatus.

67. V. sub AEquatore
possibilis habitatio.

68. V. carnes cochlea-
rum laudabilis nu-
trimenti.

69. V. ovi albumen ca-
lidū, vitellus frigidus.

70. An vinum calidum
& siccum.

App. An vinum compe-
tat pueris.

71. V. forma specifica,
dicta tota substantia
rei, sit substantia.

App. Vnde oriantur di-
cta qualitates.

72. An inter sanum &
agrum accidat mediū.

73. An dolor sit morbus.

App. An stupor sit mor-
bus an symptoma.

74. V. sit aliquis mor-
bus compositionis.

App. Qui sit complexio-
narium morborum
numerus.

75. V. sit quis morbus
communis.

App. An Apostema sit
morbus simplex, an
compositus.

76. An unica tantum
doloris causa.

77. V. dolor sentiatur.

78. Icteria ante se-
ptimum an sit bonum
signum.

79. V. caput parvum
sit melius magno.

80. V. dilatato corde
simul dilatentur ar-
teria, constricto con-
stringantur.

81. V. dilatatione arte-
riarū fiat attractio,
cōstrictione expulsio.

82. V. unum sit genus
pulsuum.

83. V. in pulsu percipia-
tur musicalis conso-
nantia.

84. V. egestionis coloris
varietas sit laudabilis.

85. V. color prius detur
urinae, quam substantia.

86. V. ad rupturam ve-
narum, quæ circa re-
nes,

INDEX DECISIONUM.

- nes, sanguinis sequatur mixtio.
87. V. febris calor sit.
88. V. humores possint periodicè confluere.
89. V. sanguis putrescens generet febrem sanguineam vel cholericam.
90. V. febris sanguinea cum aliis componatur.
91. V. ex cholera prasina & eruginosa febres causentur.
92. V. in Epialia sit frigus interius & calor exterior.
- App. An rigor causetur à calido vel frigido.
93. V. hectica fiat incipiendo.
94. V. febris pestilens sub Ephemera reponatur.
95. V. apostema intrinsecum, causet semper febrem continuam.
96. V. cerebrum & ossa possint apostemari.
97. V. Cor possit apostemari & solutione continuipati.
98. V. agritudo consuetasit deterior insuetas.
99. V. pleuritis dextrilateris sit deterior ea, qua sinistri.
- App. An pulmo, an vero diaphragma sit proprium anhelitus organum.
100. V. peripneumonia phlegmatica deterior sit cholericas.
101. V. vermes seu lumbrici possint in ventriculo generari.
102. V. hyposarca sit deterior ascite.
103. V. crisis diurna sit laudabilior nocturna.
104. V. vigesimus & 17. sint magis critici & indicativi, quam 21. & 18.
105. V. crisis diei septimi sit fortior decimi quarti.

INDEX DECISIONUM.

106. An si puerpera febre corripiatur, à die partus, an eo quo cepit febricitare, computatio critica facienda sit.	tum somni deterius, quàm in aliis tēporib.
107. V. mors in morbi declinatione cōtingat.	109. V. recidiva sit una ac eadem cum sua radice.
108. V. in principio paroxysmi sit nocumē-	App. 1. An ova competant in febribus.
	App. 2. An sanguis mēstrui fluxus sit naturalis.

INDEX DECISIONUM

PARTIS SECUNDÆ.

Exercitatio IV.	debeatur preservatio, seu regimen per contrarium & non simile?
Diff. III. An calidum innatum magis consummat humidum radicale, quam influens.	App. An naturales distemperantie appetāt similia & agitudinales contraria?
112. An humidum radicale possit restaurari?	117. An complexio calida & humida vel alia facilius ferat jejunium?
113. An mors possit retardari vel ita beneficio aliquo prolōgari	118. An primo bibendū ac deinde comedendū & simul?
114. An cibus & potus magis aere nos innutent?	App. An post vel ante cibum fieri debeat exercitium?
115. An in vere magis abbrevietur vita, quàm aliis temporibus.	119. An
116. An corpori lapsō	

INDEX DECISIONUM.

119. An cibus subtilis
grossum debeat pra-
cedere?
120. An semel tantum
in die naturali comre-
dendum?
121. An Cœna debeat es-
se major prandio?
122. An super fructus sit
bibendum?
123. An super dextrum
latus dormire melius
conveniat?
134. An exercitia æſopo-
diſica conveniant in
regimine sanitatis?
125. An anno quolibet
evacuandum?
126. An super pharma-
cum sit dormiendū?
127. An Theriaca con-
veniat post assumptū
pharmacum?
128. An balneum conve-
niat secūda post pur-
gationem?
129. An pharmacum
conveniat in regimi-
ne sanitatis?
130. An convalescense-
vacuandus?
131. An & vomitus con-
ferat oculis?
132. An in continente
(aere ambiente) cali-
diori & sicciori sint
frondes populus ster-
nenda?
133. An sit morbus ali-
quis, cui non compe-
tat cibus aliquis, usq;
in statum?
134. An dieta procedat
in grassando vel sub-
tilando, hoc est, anni
morbis à principio
crassior, vel subtilior
cibus sit exhibendus?
135. An confidentia in-
firmi erga medicum
conferat aliquid ad
sanitatem restituen-
dam?
136. An Medicina sor-
tiatur suam comple-
xionem ab innata
vel influente calidi-
tate, hoc est, an medi-
camentū dicatur ca-
lidū in comparatione
ad calorem innatum
vel influentem?

INDEX DECISIONUM.

137. An sit aliqua Me-
dicina temperata?
138. An humidum fri-
gido junctum possit
ultra secundum gra-
dum alterari?
139. An medicina cali-
da in primo gradu
adjuncta medicina
calida in tertio gra-
du reducat eam ad
secundum gradum
caliditatis?
140. An sit aliquis mo-
dus, quo medicina
possit deduci ad actū
& praesertim frigida?
141. An medicina at-
tractiva pergat ad
humorem attrahen-
dum?
142. An medicina at-
tractiva, si non sol-
vat, convertatur in
humorem quem de-
bet attrahere?
143. An Medicina le-
nitiva sit admiscēda
adstringens?
144. An aliquis ordo
evacuationis medi-
cinae effrenitantis?
145. An omne amarum
sit calidum?
146. An amplius deco-
ctum reddatur ama-
rius vel dulcius?
147. An parum pipe-
ris urinam provocet,
multum vero ventrē
laxet? paucum vero
scammonea ventrem
solvat, & multam
urinam provocet?
148. An serum lactis
sit calidum?
149. An Mentha sit fri-
gida?
150. An Cicutā sit fri-
gida?
151. An argentum vivū
sit calidum vel frigi-
dum?
152. An Colocynthis sit
multum conterenda
vel parum?
- Exerc. V.
153. An omnis Curatio
per contraria fiat?

INDEX DECISIONUM.

154. An morbi curatio à forti medicina inchoanda? 163. An movendum in die motus ipsius agri- tudinis?
155. An odores curent alendo vel solum al- terando? 164. An evacuandum sit usq; ad lipothy- miam?
156. An præcantatio- nes ad curationem conferant? 165. An evacuatio sym- ptomatica conferat?
157. An somnium con- ferat aliquid ad cu- rationem? 166. An pharmacia seu purgatio in præ- gnante sit periculo- sior, quàm venese- ctio?
158. An calor innatu- ralis digerat? 167. An in acuta agri- tudine post quartam quoque diem sit in- stituenda venese- ctio?
159. An digestio debeat- ur causa conjuncta vel antecedenti? 168. An in prima vel aliâ luna quadrâ ve- nesectio instituen- da?
- App. An humor sit cau- sa Efficiens vel mate- ria in febre? 169. An ptisana hor- dacea febrî confe- rat?
160. An materiâ dige- stâ possit fieri morbus vel febris? 170. An syrupus aceto- sus, ut oxymel, con- ferat in omni mate- ria digerenda?
161. An in principio morbi sic evacuan- dum? 171. An
162. An evacuatio cõ- petat cause conjun- cta solum?

INDEX DECISIONUM.

171. An aqua frigida 180. An in scabie con-
conveniat in febrib. veniat venesection?
& in acutis? Exerc. VI.

172. An vinum compe- 181. An solutio continu-
tat in febrib. & uni- ad interius cranii
versaliter in acutis? penetrans possit sine

173. An balneum com-
petat in febribus? assis elevatione cu-
rari?

174. An senex causone 182. An in Apoplexia
laborans magis quā nihil infra 72. horas
juvenis refrigerā. sit operandum?

App. An aegritudo im- App. An febris cum A-
proportionalis peri- poplexia coincidere
culosior sit opposita? possit?

175. An in causone com- 183. An paralysis sinistri
petat phlebotomia? lateris sit curationis

176. An Apostemati
convenient repellētia? difficilius, quā
dextrilateris?

App. An formica cura 184. An in tortura fa-
perficienda sit penna ciei, locale remediū
concavitate? sit ponendum super

177. An in lepra edu-
ctio vel evacuatio 185. An vinum conve-
conveniat? niat in aegritudinib.

178. An Theriaca vene-
num qualitate vel 186. An Veneris exerci-
proprietate depellat? tium conveniat in

179. An Theriaca Dia-
teseron morsui canis aegritudine phlegma-
rabidi conferat? ticā?

187. An

INDEX DECISIONUM.

187. An sanguis de super
fluens sit compescen-
dus? mammis in retentio-
ne mēstruorū pone-
da cū scarificatione?
188. An subscannatio, 196. An in cura morbi
hoc est, incisio aspera calidi cordis calida
arteria, conveniat in medicamēta cōveniūt?
- Equinantiā seu An- 197. An in Apostemate
gind? epatis, & praeipue in
189. An gargarismata sanguineo, phleboto-
cōveniant in morbis mādus sit pes vel man?
- pectoris & pulmonis? 198. An hepar superca-
lefactum sit epithe-
mandum cerussa?
190. An centaurea cō-
petat in sputo sāguinis.
191. An in pleurisi com- 199. An bezel seu inci-
petant repertuiva sio umbilici conve-
medicamenta? niat in hydrope?
192. An fluxus ventris 200. An fluxus ventris
curet Apostema pecto- in principio morbi fa-
ris seu pleurisi?
193. An phthisis possit 201. An dysenteria ex
curari? sanguine sit deterius
curationis aliis?
- App. An phthisis possit 202. An in dysenteria
fieri à siccitate? hypatica cōveniāt sti-
ptica vel adstringētia?
194. An lac competat 203. An illica passio ex
phthisicis? stranguria prove-
niens febris superve-
niente curetur?
- App. An saccharum ro- 204. An
195. An ventosa sub

INDEX DECISIONUM.

204. *An narcotica cō-* *potentiale sit lauda-*
 veniant in colica? *bilius actuali?*
205. *An diuretica com-* *App. An laudabilius*
 petant in aegritudi- *actuale cauterium*
 nibus viarum urinae; *ferro vel auro fa-*
206. *An in podagra* *ctum?*
- sanguinea dextri pe-* 209. *An medicinarum*
 dis sit phlebotoman- *alterativarum copu-*
 da manus sinistra, *lacio possit medicinā*
 & contra? *purgantem consti-*
207. *An omne ulcus e-* *tuere?*
- geat exiccatione?* 210. *An composita plus*
208. *An cauterium* *perdurent simplicib.*

IN

In Compendium

Decisionum Conciliatoris,

PROOEMIUM.

U A N Q U A M (referente
Bern. Scardeone in lib. 2.
class. 9 hist. Patavinæ) Petrus
Aponensis, Medicus sui se-
culi celebris, hereticos accusatus, pendente
lite Anno Salvatoris M. CCCXV. mor-
tuus, Inquisitorum, ut vocant, vehemen-
tiam effugere non potuerit, dum effigiem
ejus in medio foro Patavii combusserunt,
publice lectâ condemnationis sententiâ:
non tamen magis istius viri famæ, quam
Athos mons Thraciæ umbrâ suâ Lemniæ
bovis statuæ, nocere potuerunt, quod
maximè patet ex opere istius egregio, sub
Conciliatoris titulo posteritati relictum.
Hujus lectio cum propter defectum exem-
plarium cuiusvis obvia non sit, ab officio no-
stro minus alienum esse duximus decisio-
nes præcipuas ex Differentiis ipsius extra-
ctas,

et as, & paucis declaratas discentium examini proponere, quod præfationis ergo præfari placuit.

σὺν θεῷ

P A R S I.

Medicinam theoricam illustrans.

EXERCITATIO PRIMA

Continens

QUÆSITA TAM QUO AD MEDICINAM in genere, quàm quo ad ea, quæ doctrinam Elementorum ac temperamentorum illustrant.

Publicè Resp. Ioanne Bilgero, Zuvvingenbergense.

D I F F E R. I.

An Medico sit necessarium cæteras scire speculationis scientias?

A *Firmat autor alias scientias & artes liberales in Medicina maximè necessarias esse, sed saltem necessitate secundo modo dicta. Quasi dicat, ipsam Medicinam esse quidem habitum effectum,*

Etivum, adeoq; proprie loquendo tantum in *noīce* consistere, multis tamen indigere præcognitis ex omni disciplinarū genere deductis, ob nobilitatem sui subiecti, ac difficilimum operandi modum.

II.

An opus sit Medico Logicum esse?

Affirmat Autor, quia Logica dirigit, juvat & illuminat ceteras scientias & disciplinas in modo processus, quatenus est ejusmodi doctrina, quæ circa rationem negotiatur. Quasi dicat, Medicum oportere esse Logicum, propterea quod verus Medicus non experientia tantum, sed maximè quoq; ratione utatur, utpote, quæ duo quasi fulcra Medicinæ constituent: at rationis usus jure meritoq; beneficio Logicæ dirigitur, ut notum ex ignoto colligatur, ac verum à falso distinguatur.

III.

An Medicina sit scientia?

Affirmat Autor, quia verum habet

subjectum, nimirum corpus humanum sanabile, quia subjectum illud in intellectu est comprehensibile, quia illud ipsum quoque per se subsistit, quia passiones ejusmodi obtinet, quae de ipso per media demonstrari possunt. Sed nota, quod Autor addit, Medicinam in communiori significatione vocari scientiam, quatenus proponit eiusmodi scientificam cognitionem, quae philosophiae naturali subalternatur, velex eadem ex parte desumitur. Interim negari nequit, quod proprie loquendo Medicina sit ars seu habitus effectivus, quatenus omnia quae proponuntur, solum propter $\pi o i n o u$ traduntur.

IV.

*An Medicina sit scientia the-
rica vel practica?*

*Respondet Autor. quod practicum & theoricum dupliciter dicatur, & ratione rei & ratione intellectus seu modi. Ratione rei theoricum est, quod opere naturae & non nostro productum est: ratione intellectus, in quantum ipse rem quamlibet utcumque speculativam redde-
re po-*

generatim.

re potest. Vnde tertio de anima: intellectus speculativus, cum speculatus fuerit aliquod agibile seu factibile, jam nihil precipit aut persequi aut fugere. His positis recte tandem concluditur, Medicinam omnia sua theoremata speculativa ad praxin dirigere, quocirca subjicitur Al-saravii decisio, qui de ortu scient inquit: Medicus non efficitur perfectus, nisi per duas virtutes, quarum una est virtus super universalia & canones, quae acquiritur ex libris Medicinae: & altera virtus, quae advenit per longitudinem frequentiae actionum Medicinae in aegris, & studii in iis per longitudinem experimenti & visionis corporum individuorum, & per hanc virtutem potest Medicus mensurare medicinas & curationes, scilicet unumquodque corpus in unaquaque dispositione.

V.

An Medicina sit artium excellentissima?

Affirmat Autor triplici ratione, puta respectu subjecti, modi procedendi, & ef-

B

3

fectivi

fectivi principii & finis. Respectu
 subiecti dignior & excellentior est Me-
 dicina aliis disciplinis & artibus, quia
 versatur circa corpus humanū sanabile,
 creaturam inter ceteras præstantissimā.
 Ratione modi procedēdi quoq; clara
 & decora non parum redditur Medicina,
 præ cæteris sc. artibus, cum videatur quæ-
 dā particularis naturæ scientia. Ratione
 principii effectivi, quia Deus Medicum
 creavisse dicitur, Eccl. 38. maximè pro-
 pter mobilitatem finis, nimirum pro-
 pter sanitatem, cuius possessio omnib. iis,
 quæ cæteris artibus comparantur, longè
 dignior & magis necessaria est.

VI.

An corpus humanum sit medi-
 cinæ subiectum?

Affirmatur questio ab Autore, nimi-
 rum corpus humanum sanabile, quatenus
 hoc vocabulum denotat aptitudinem cō-
 servativam sanitatis & dū vāpū ipsius re-
 ceptivam ægritudine remota. Vt scil. hac
 ratione res considerata & modus conside-
 rādi determinētur. Sed nota, quod sub-
 jectum

generatim.

7

jectum hoc non sit subjectum demonstra-
tionis, ut vult Conciliator, licet conditio-
nes illius primo eidem accommodari posse
videantur, quia omnino supervacaneum
ejusmodi subjectum in artib. querere, quod
proprie scientiis, proprie sic dictis, conve-
nit: sed verè est subjectum operationis, illud
sc. in quo Medicus operatur, & effectum
suum producit, qua ratione quoque cuncta
illa, de quibus Medicus agit, ad huma-
num corpus reducuntur, quod aliàs fieri
non posset.

VII.

An corpus humanum, subjectum sc.
prædictum pluribus potius vel
uni Medico committen-
dum?

Prius Autor asserit, nimirum pluribus
Medicis corpus agrotantis committendū
esse, ita tamen ut unus sit principalior, qui
totum negotium dirigat, & observata sua
cum reliquis candidè communicet. Qua-
les autē isti Medici esse debeāt, statim sub-
jicitur, nimirū docti, æquales, exercitati,
solliciti, diligentes, benevoli, in salutē cor-
poris humani simpliciter intēdētes, inter

B

4

quos

quos Conciliator illum constituit principaliorē, totiusq; curationis directorem, qui agrotanti præ reliquis amicus & familiaris, juxta Celsi præceptum, ubi dicit: cum utriq; par scientia fuerit, utilior tamen medicus extraneo est amicus. Approbamus & nos autoris hanc assertionem, in gravissimis scilicet casibus, ubi datur Medicorum copia, jure meritoq; plures advocari debere, unus enim, inquit autor, propter promptitudinem naturæ humanæ ad labendum, non potest ita omnia, ut plures corpori, humano emergentia, aut sibi necessaria, prævidere, cum extent ferè infinita, &c.

VIII.

An doctrinarum ordinariarum
numerus sit trinus?

Respondetur ex Autore, quod in præsentia doctrina scientia & disciplina idem re ipsa significant, licet ratione differant, quia doctrinæ vox refertur ad docentem, disciplinæ ad discipulum, scientiæ ad scibile. Sunt autem præterea duo respicienda in omni doctrina vel scientia,

entia, nimirum ratio seu deductio quaedam cui tanquam lumini innititur, qua ratione omnis est ordinaria: deinde considerantur etiam res illae, quibus disciplina quaedam continuativè constituitur, secundum quas ordinaria dicitur, si ordinatae fuerint, vel per accidentia, qualis est descriptio & divisio, vel per essentialia, quod apparet in compositiva resolutiva & definitiva methodo. Sed nota, quod minimè demonstratio sit cum ordine confundenda, quod in tota hac differentia fieri videtur, dum ex modo cognitionis scientia ordinaria vel inordinaria vocatur: etenim licet rerum inquisitionem à causis proximis, ab effectis, ab accidentium collectione, per definitionem, per divisionem minimè improbemus, non tamen hanc ob causam disciplinam quandam ordinariam vel inordinariam dicimus, sed ordinem observamus, qui nihil aliud est, quam ejusmodi Logicum instrumentum, quo jam cognita priori vel posteriori loco collocantur, melioris cognitionis gratiâ, quemadmodum hac omnia quondam in

Institutionibus Logicis pluribus discussi-
mus. IX.

Annatura humana debilior sit
quam fuit antiquitus?

Asserit Autor, quod natura humana
cum aliis quæ sunt sub orbe lunari aliquā-
do debilitata existat, aliquando fortifica-
ta, interdum vero mediū servet, sicuti ra-
tione Astronomica & philosophica demō-
stratur. Quoad Astronomiam proba-
tur hoc, nostro tempore naturam debilio-
rē esse, primo quoad stellas fixas, propter
precessionem æquinoctiorū, quoad stellas
erraticas propter conjunctionem Saturni
& Iovis, ut & solares atq; lunares Ecclipses.
Quoad philosophiā idem confirmatur
à corruptione elementorum & princi-
piorum propter diluvium, aliasq; nocivas
ac pestiferas transmutationes, itē ab ab-
usu sex rerum non naturalium, quia homi-
nes nostri tēporis avaritia, gula, & luxu-
rie debitum sanitatis regimen pervertūt,
ac tādē propter modum generationis
observatum antiquo & nostro tempore:
non enim olim generationi proles quilibet

generatim.

II

cuiusvis ætatis operam dabant, sed robustiores tantum, adultioresque.

X.

An Medicus per Astronomiæ cognitionem conferat aliquid saluti ægrotantium.

Affirmat Autor, quia corpora cælestia agunt in hac inferiora, cum inferior mūdus necessitate quadam sit cōtinuus latioribus superioribus, sitq; illud ipsum tribus modis, universali scilicet particulari & quasi medio. Universaliter corpora cælestia agūt in hac inferiora motu & lumine: particulariter datur influxus stellaris unicuiq; individuo ferè differēter ab alio propria nativitate aut revolutione ejusdem inditus: tādē medio modo sidera operantur complexionib. suis quas possident, non quidem subjectivè sed effectivè. Hoc omnia Medicus merito cognoscit, quia sæpiissimè indicationes curativæ variantur iisdem, ubi vel promovent vel impediunt ea præcepta, quæ de remediis diateticis, pharmaceuticis & chirurgicis præscribuntur: atq; hac ratione cognitio Astronomica plurimum operitioni Medicorum confert.

An

An quatuor sint elementa?

Affirmat Autor, propterea quod ejusmodi qualitates elementares, quæ vim agendi primò obtinent, tantum quatuor dentur, nimirum caliditas, frigiditas, humiditas, siccitas: adde quod tantum quatuor illarum qualitatum veræ sint combinationes, nimirum calidum siccum, calidum humidum, frigidum siccum, frigidum humidum. Imo ex gravitate & levitate, horumque intermediis idem confirmatur, licet hoc argumentum potius in universo, quam in mixtione quaternarium elementorum numerum confirmet. Tandem quoque ex resolutione fit argumentatio, quatenus mixtum in quatuor principia resolvi potest.

XII.

An terra sit primum frigidorum Elementorum?

Negat Autor, illudque potius aquæ, quam terræ tribuendum, censet, quia terræ primò convenit siccitas; E. secundariò frigiditas: probatur terræ primò

com-

competere siccitatem, quia secundum Platonem ignis & terra sunt priora elementa: Ergo quemadmodum ignis primam obtinet qualitatem activam, sic etiam terra primò obtinebit qualitatem passivam excessu, quæ alia esse nequit, quam siccitas, cum ignis humiditatem excludat. Adde quod proportio Elementorum hoc ipsum quoque requirat, ut activa qualitas à passiva excipiatur. Imò ab effectu quoque demonstratur non terram sed aquam summè frigidam esse, cum terra caliditatem cælestem citius aquâ retineat, ipsaq; aqua calefacta suâ naturâ citissimè nativam frigiditatem sibi restituat.

XIII.

An aër sit primum elementorum humidorum?

R. Autor, humidum dupliciter considerari potest, vel quantum ad ejus essentiam principaliter non impeditam, & tale quid est aëris; aut ad inhaerentiam apparentem, quod est aquæ. Est igitur aër primò humidus, prout illa qualitas præ
reli-

reliquis maximè passiva & alterabilis
huic elemento primò & essentialiter con-
venit. Sed nota ex hujus differentia ap-
pendie, licet qualitates primas primò &
essentialiter elementis cōvenire dicamus,
non tamen propterea sunt formæ illarum
essentiales, quia quicquid revera est, ut
forma, illud nulli potest esse accidens.

XIV.

An aër calidus?

Concluditur aerem secūdum se totum
naturaliter esse calidum, eā tamen ratio-
ne, ut caliditas non semper actu sed poten-
tia quoq; consideretur, cum propter pluri-
mas causas qualitates alias interdū actu
possideat, ob naturam suam satis mutabi-
lem, & alterationi obnoxiam.

XV.

An ignis calidus?

Videtur quidē hæc quæstio super vacua
cum sensus affirmativam approbet. Ve-
runtamen cum per ignis vocabulum non
semper ignis noster culinaris, quem sensus
calidum deprehēdimus, sed etiam in uni-
verso levissimū elementū, & in mixtione
maxi-

maximè activum principium, intelligamus: idcirco decisionem Conciliatoris repetimus, nimirum ignem esse calidū quia calefacit, resolvit, rarefacit, congregat homogenea & segregat heterogenea, summa petit, nisi impediatur &c. Sciendum tamē est, quod intensior caliditas est in igne hoc materiali, quam in igne formali seu elemento, eo quod eadem intendatur, ubi solidiori subiecto recipitur.

XVI.

An elementa sint in mixtis actu
secundum formas substantiales?

R. Autor, dicendum cum Aristotele & ejus diligentioribus interpretibus, quod elementa per qualitates eorum activas & passivas ad invicem agant & patiantur, ita ut remissis earum excellentiis ad medium quoddam præfiguratum divisibile deducantur. Quasi dicat, remanere quidē formas elementorū in mixtis revera, ita tamē ut suas formalitates nō retineant, sed ut unā misti formā constituant, qua ratione philosophorū plurimi statuunt, formas elemen-

mentorum in mistis remanere non formaliter sed realiter.

XVII.

An complexio sit substantia?

Respondet Autor, quod complexio possit considerari dupliciter, primò quidem, quantum ad rem, aliter verò quantum ad modum: priori ratione impossibile est complexionem substantiam fore, quia est accidens & ex qualitatuum unionem resultat: posteriori respectu substantia dicitur, sed improprie, quatenus scilicet cum substantiis in similitudine convenit, tum quod per complexionem pars aliqua inesse suo conservari, tum etiam quod per eandem immediatè & primò operari videatur.

XVIII.

An temperata seu æqualis inveniat complexio?

Respondet Autor, primò quod complexio temperata seu temperamentum ἐν μέσῳ ad pondus nō detur natura: quia repugnat Elementorum proprietatibus, ut æqualiter uniantur: quia non potest fieri

fieri complexio, nisi per actionem & passionem; at verò ubi est actio & passio, ibi una qualitas alteram superat: quia non potest unum fieri per essentiam, nisi alterum componentium per modum potentiae sese habeat, cum ex pluribus actu existentibus non constituatur unum per essentiam, verum tantum per aggregationem; non ergo datur complexio equalis ad pondus, quia illud quod in mixture locum habet actus, rationem obtinet dominantis alterius respectu.

XIX.

An poni possit complexio simplex?

Respondetur, quod complexiones quatuor simplices non secundum medietatem Arithmeticam, sed quoad nos, medietate Geometrica concedantur. Si enim ponamus medium rei, simplex complexio non dabitur, quia ex principio actionis & passionis hoc facile colligitur, juxta precedentem decisionem: at quoad nos, juxta medium rationis, quod Geometricum dicunt, nihil obstat, quin cōplexio
C *sim-*

simplex dari possit, non quidem dispositione habituali, quæ semper suo more permanet, sed actuali, quæ continuo mutatur. Hinc simplex complexio facile mutatur: caliditas enim major reddit corpus siccius: frigiditas excedens humiditatem causat extraneam: siccitas intensa calorem acuit, quemadmodum humiditas superflua frigiditatis origo statuitur.

XX.

An melancholicus, velis, qui iustitiale temperamentum habet, propinquior sit equalitati ponderis?

Posterius innuere videtur Autor, cum in temperamento ad iustitiam conditiones mixtionis perfectius observentur, quam in melancholico, ita, ut etiam de quolibet excessu perfectius ex temperamento iustitiæ quam melancholico judicare possimus.

XXI.

An complexio calida & humida sit longioris vitæ?

Innuat hoc ipsum Philosophus lib. de

de long. & brev. vitæ, dum vitæ longi-
tudinē ad calidi & humidi copiam ac
proportionem; at brevitatē ejus ad in-
opiam & improportionem refert. Sed
notat Autor, illud quod Aristoteles di-
cit de calido & humido, referendum esse
ad temperatum temperamentum, cum
calidum humidum in se consideratum
corruptioni & putrefactioni protinus an-
sam præbere possit. Observandum hic,
in consideratione temperamenti humani
non tantum ad mixtionem Elementa-
rem, sed simul etiam ad principia vitalia
respiciendum esse, nimirum, ut calor in-
natus ab ignea, eccellente & consumente
qualitate recedat, ne voracitate suâ citius
quàm par est, spirituosam & humidam
vitalis principii materiam consumat: ut
humidum optimè temperatum, à peregri-
nis qualitatibus separatum, ac benè pro-
portionatum sit, ne vel copiâ vel infe-
ctione citius vitales actiones depra-
ventur atque penitus extin-
guantur.

XXII.

An complexio innata vel radicalis mutari possit per ætates?

Affirmat Autor: ubi notandum quòd complexio radicalis accipi possit pro temperamento, quod juxta principium generationis nostræ nobis concessum est, & radicis & fundamenti sui ratione non mutatur: vel denotat ejus modi temperiem, in qua simul etiam ista mutatio per ætatem includitur, quæ internis calidi humidi variationibus definitur. Hinc patet in cujuslibet constitutione aliud radicale, aliud acquisitum esse posse.

XXIII.

An duo vel plura individua possint eandem complexionem habere?

Negat Autor, quòd complexio cujusque individui sit singularis, tanquam consequens formæ substantialis: quòd complexio sit instrumentum animæ proprium in quolibet individuo: quòd individuum intemperies causis inferioribus, semine

mine & sanguine materno, superioribus, siderum videlicet constellationibus & influxu diverso, & mediis nimirum formatrice virtute, loco generationis, utero videlicet, & aliis huc pertinentibus varient. Nota tamen, etsi duo individua nunquam possint punctaliter (ut ait Autor) eandem complexionem sustinere; nihilominus ad hanc appropinquare possunt, ut habitus, actus & huiusmodi judicentur sensu similes, &c.

XXIV.

An cerebrum sit calidum?

Etsi Isaac cerebrum naturaliter calidum & humidum, quod ex generibus pinguedinum & medullarum sit, accidentaliter verò tantum frigidum pronunciat: nihilominus Autor ab ejusdem assertionem recedit, & cum communi statuit, cerebrum naturaliter esse frigidum, quia est exangue: quia inter principes partes excessu frigida deesset: quia cordis calor (intellige respectu spirituum contemperandorum pro sensu,

motuque conficiendo) contemperari non posset aliâs: quia cerebri functiones frigiditate & humiditate indigent, quemadmodum ex sensu, motu, somno & similib. patet; quia nervi, membrane, organa sensuum sua frigiditate innuunt principium quoque tale; quia cerebrum facile leditur à frigiditate, ob similitudinem.

XXV.

An nucha vel spinalis medulla cerebro frigidior?

Affirmat Autor, quia minus cerebro calore & influxu nativo afficitur, cum suum influxum à cerebro habeat: quia fonti caloris cerebrum propinquius, si cōnexionem per communia vasa consideremus: quia motus, calidi effectus intensior & perfectior à cerebro quàm à nucha: quia rigor à spinali medulla citius quàm à cerebro suum initium obtinere solet.

XXVI.

An puer sit juvene temperatior?

Negatur quaestio, statuendo juvenilem ætatem ad constitutionem temperatam

ratam & æqualem proximus accedere, quod probatur à substantialiter in-
 herentibus, operantibus & casibus: quia
 in juventute temperamentum ad perfe-
 ctionem suam accedere videtur, augmen-
 tatione peracta, superflua humiditate re-
 missa & elegantiori perfectioriꝫ corporis
 totius æqualitate producta: quia opera-
 tiones animales vitales & naturales præ-
 stantiores ac minus impeditæ sunt in ju-
 venibus: quàm pueris: quia juvenes in-
 ter duritiem & mollitiem, asperitatem
 & levitatem, aliqꝫ hujus generis tempe-
 ratas qualitates possident, nec ita cum
 pueris excrementorũ superfluitate scatet.

XXVII.

An puer sit juvene calidior?

Distinguit Autor, quod calidum sit du-
 plex, cœleste videlicet & Elementare,
 quæ decenter ad invicem concurrentia &
 mista constituent generatum, sc. innatũ
 calidum, quod in humido radicali ful-
 ciatur. Hoc variare dicit, secũdum subje-
 ctũ quatenus humidũ amplius vel minus
 concretum, quo respectu obtusius in puero

acutius in juvene statuitur. Est & aliud calidum fluens, virtute digestorum & potissimum cordis productum, quod quantitate & qualitate quoque magis in juvenibus abundat. Hinc ergo concludit autor: juvenes calidiores sunt pueris tam primo quam secundo modo: licet enim radix caloris, precipue propter calorem caelestem, utcumque magis vigeat in pueris quam juvenibus, cum abundantiore & amœniore habeat materiam; adest tamen in juvenibus ejusdem intensio conveniens, ob siccitatem amicam & nondum excedentem, cum humido radicali adhuc sufficienti.

XXVIII.

An masculus sit foemina
calidior?

Respondet Autor affirmando, cum in mare calidiora vigeant elementa, qualitatum combinatio perfectior & efficacior sit, & omnes operationes promptiores quam in foeminis esse videantur. Sed addit Autor, varias ob causas fieri posse, ut fo-

& temperamentis.

25

ut fœmina quandoq; mare sit calidior,
dum generationis nostræ primordia re-
motiora, propinquioraq; cum suis circum-
stantiis perpendit.

EXERCITATIO II.

Continens

QUÆSITA, QUÆ NATURAM
humorum, seminis, membrorum, fa-
cultatum & spirituum ex-
planant.

Resp. Ioanne Huldericho Streittero Spiren-
si Nemetano.

D I F F E R. XXIX.

An humores in jecore simul
generentur?

A F F I R M A T I V E respondet
Autor, quatenus humores, sumuntur,
(cum vox Humoris variè aliàs ac-
cipiatur) pro chylositate ex ventre rece-
dente, & in epur per mesaraicas tendente,
ut Autor loquitur; pro massa scilicet illa
sanguinea, sive humido alimentari, quod

diversis partibus constare, certis rationibus infra demonstrabitur. Probat autem Autor suam opinionem. 1. Quia unus idemq; calor toti chylō, in quem pari robore & conatu agit, incumbit. Nec 2. necesse est, ut calor, qui unus in hepate tantum est, varius dicatur, quia diversi producuntur humores: cum quodlibet agens pro aptitudine suae materiae agat, & idem solis calor pro ratione objecti diversos sotiatur effectū. Nec. 3. humores iidem numero sunt, cum quilibet in suo genere primitus perfectus sit, ut ita perfectus imperfectum non necessario sequatur. Non tamen generantur, quod recte Autor contra quosdam concludit, in instanti vel indivisibili, cum non respondeat diversitati materiae, & varietati instrumenti agentis. Instans enim temporis opponitur. Interim tamen materia ratione primò successivè generari necesse non est, cum, licet diversa, sit, non causa distinctionis & actus esse possit.

Appen-

Appendix I.

An sanguis generatus ex alimentis sit
ejusdem speciei, cum generato
ex Phlegmate?

Affirmatur ab Autore: *Et quidem
maximè de eo, qui generatur in hepate;
cum innuerit in præcedenti quæstione,
alterationem quandam chyli in venis
Meseraicis in sanguinem fieri posse, al-
terationi in hepate vicinam. Et note-
tur, Autorem alterationem, quam dicit
in hepate & venis fieri, interdum cum
Aristotele & aliis pro eadem sumere,
falso illo præsupposito: Non hepar sed cor
esse sanguificationis organum. Licet sen-
tentiam suam aperte in tertia hujus quæ-
stionis appendice declaret. Probat au-
tem quæstionis præsentis affirmativam
suam: 1. Quia videmus virtutem hepa-
tis cum ejus calido, materias alimento-
rum apparenter differentes, ut vitellum
vel aliquod aliud extraneum, ad eandem
formam sanguinis suscipiendum dispo-
nere & preparare. 2. Quia forma & fine
conveniunt: uterq; enim est humor cali-
dus & humidus, nutritioni inserviens,*

Appendix II.

Angenerata ex coitu sive combinatione animalia, & generata ex putrefactione sint eadem specie?

Questio hac facit ad ulteriorem præcedentis declarationem, & ab Autore affirmatur, ex illa Hypothesi; quod materia tandiu elaboretur à calore solis, donec respondeat effecto producendo. Ex phlegmate enim virtute generativa, hepatis calore scilicet, eundem specie sanguinem generari posse cum eo, qui ex chylo, antea demonstratum fuit: eadem ratione calorem cælestem ad materiam putrem sese habere jam ostendit. Quæ inter se licet non sint similia secundum genus univocum; sunt tamen secundum genus æquivocum seu analogum, quod Autor vocat Logicum: quia producuntur ab aliquo existente actu, ut à corpore cælesti, quod actu est; & propterea sol & huiusmodi animalia ratione actus ejusmodi conveniunt, qui analogicè de utrisq; prædicatur. Nec formæ necessitas à materia omnino

omnino sumenda est, verum magis à fine,
cum reliquis causis necessitatem imponat,
& causa causarum hac ratione dicatur.
Confirmat tandem Autor suam
sententiam. 1. Quia inter dicta anima-
lia non potest identitas esse numeralis: nec
generalis: causæ autem adsunt sufficientes
identitatis specialis. Calidum siquidem
adest elementale materiam preparans,
quod non est putrefactibile omnino, scili-
cet respectu animalis ex putri producendi;
cui accedit calor cælestis: cum aliàs im-
possibile sit, accidens, quod de calore pu-
trido dicitur, producere substantiam.
2. Quia adest locus; & qualis hic est, ita
operatur natura: ut loca ostendunt tem-
peratè calida, in quibus sponte generata
non raro perfectiora sunt, quàm combi-
natione producta in locis his oppositis.
3. Quia eadem dictorum animalium
est compositio, figura & protractio: com-
positio autem arguit complexionem, com-
plexio eandem formam, cum sit proprium
hujus instrumentum. 4. Quia figura est
una, ex Aristotele, cum figura sit ex re-
bus

bus essentialiter consequentibus, nec magis & minus variet hac in parte speciem.
 5. Quia fine & actu conveniunt: Actus autem nos ducit in formam, ut transmutatio in materiam.

Appendix III.

An digestio communis fiat in venis?

Negative respondet Autor, enumerando requisita necessaria, quæ ad digestionem communem requiruntur. Ut scilicet adsit organum digestivum cavitatem habens, & scissuras, in quo chylus residens velut objectum distinctum, à meseraicis jecori delatum, virtute ipsius substantiæ & calore in sanguinem realiter convertitur. Notetur tamen pro conciliatione, venas quidem præparare sanguinem atq; alterare, ita tamen ut opus habeat absolutione ulteriori, quæ fit in jecore, cujus principatus salvatur, quando ultrò conceditur, quod illud ipsum ultimam perfectionem sanguini addat.

Appen-

Appendix IV.

An digestio subsequens corrigere valeat præcedentem?

Commune Medicorum axioma est: Vitium prioris concoctionis non corrigitur à secunda. Cum autem Autor in præcedentibus probaverit; plurimū in ventriculo in vêtum, licet non verum phlegma, sed tantum superfluitas sit phlegmatica, tandem ulteriori digestionem in sanguinem posse converti; affirmativam hujus questionis defendi posse, videtur. Sed rectè negativè respondet Autor, dum per corrigere non solum intelligit, quando una digestio alteri in modicum suffragatur: verum cum una perfectius alteram corrigit, & emendat quemadmodum corpus agrotans in pristina reducitur naturam. Rationes dantur sequentes:

- 1. Quia prior concoctio indigere videtur facultate fortiori: vêtriculi autem prior est hepatis, & quæ in hoc sit prior illa, quæ in singulis partib.*
- 2. In essentialiter ordinatis, ablato priori aufertur posteriori? & non cõtra: Digestiones aut dictæ tres videtur essen-*

essentialiter stabilita, ut una sub alia sit contenta; ordinantur namque omnes inde perditæ restorationem. 3. Si deficit agens fortius: multo magis & debilius: ventriculus autem respectu hepatis videtur fortior, non solum C. & humiditate, ejusdem inserta substantia, sed etiam propter partes circumjacentes: hepar autem fortius membris reliquis. 4. Correctio hæc digestionum, vel fit in corpore sano & eucrato, vel lapsa & intemperato. Non in sano: si enim primæ desit digestionis actus, qui amplius alterat ad secundam, ut masticatio ad primam, nihil poterit digestio sequens in prioris correctionem: neque in lapsa vel intemperato: quia dyscrasia illa erit vel æqualis vel inæqualis: illa, vel modica vel excedens: Si modica erit æqualis intemperies scilicet circa illas qualitates, quæ non propriae sunt in digestionem membri præcedentis, propria verò membri digestivi consequentis, tunc putat Autor, epar digestionem ventriculi aliquo modo corrigere posse. Si autem intemperies æqualis erit excedens, poste-
rior

rior digestio nequaquam potest corrigi, verum potius corrumpitur. Ponatur enim ventriculus C. in mansione prioris gradus primi, & hepar C. in tertia quarti. Hic certè excedens dyscrasia tandem actum propriae virtutis corrumpit, & ut flamma major minorem, sic caliditas excedens hepatis debilitatam ventriculi caliditatem ad se trahit. De intemperie inaequali videtur res manifesta, cum pars qualibet totaliter immutata officio suo fungi nequeat.

XXX.

An solus sanguis nutriat?

Respondet Autor affirmativè: distinguendo tamen inter sanguinem purum simpliciter, qui nullam habet admixtionem, sicut vinum penitus aqua non mistum; & illum, qui medicam recipit admixtionem, ut vinum tam modicè mistum, ut omnino dominium retineat. Et h. m. censet juxta Hipocratem Autor, purum nutrimentum in corpore reperiri. Quae distinctio cum illa Medicorum con-

D venire

venire videtur, ubi in hujus quaestioris resolutione distinguunt sanguinem prout est pars massae sanguineae, humor scilicet C. & H. purus, à bile, melancholia & pituita distinctus, quo modo non solum sanguinem nutrire contendunt: & pro ut dicitur tota massa sanguinea, diversas partes partibus nutriendis in se continens, quae ratione solum sanguinem nutrire demonstrant, ita ut differentia inter humores alimentarios & excrementitios maxime necessaria observetur. Quam differentiam innuere videtur Autor noster in reliquis: Eadem n. materia est generationis & nutritionis: iisdem n. nutrimus ex quibus constamus: materia autem generationis est sanguis: minime humores excrementitii, sicut pluribus ab Autore confirmatur

XXXI.

An sanguis arterialis seu vitalis nutriat?

Affirmativam Autor sequitur sententiam, eamque probare conatur, auctoritatibus Galeni & aliorum & rationibus.

1. Ex iisdem nutrimur, ex quib. constamus

constamus autem non solum ex naturali
 sed etiam ex vitali sanguine: 2. In Em-
 bryone venæ duæ & arteriæ ab utero ad
 umbilicum perveniunt, venæ & arteriæ
 umbilicales dictæ; illæ ut sanguinis men-
 strui parte fœtum alant, hæ, ut cum spiri-
 tu sanguinem arterialem adducant. 3. Par-
 tes nostræ constant arteriis, quas non
 tantas assignasse natura videtur pro ve-
 hendis spiritibus solum, quib. vita instau-
 ratur, sed etiam propter vitalem sangui-
 nē, qui nutriat. 4. Sanguinis duo genera
 membris occurrunt, ideo & iisdem nutri-
 ricertum est. 5. In hemicrania, ut & in
 Epilepsia perseverantia Galeni cōsilio ar-
 teria temporum inciduntur, quare & mē-
 bra superiora sanguine arteriali nutriun-
 tur. Probabiliter ergo concludendum
 putat Autor, sanguinem arterialem nu-
 trire, cum præcipuum officium ejus sit nu-
 tritionem actuare.

Appendix.

An sanguis tantum in venis contineatur?

Affirmativè Autor respondet, qua-
 tenus per venas non tantum intelligit

venas propriè sic dictas, & quæ ipsi dicuntur vena non pulsantes & quæta; sed etiã arterias, quas venas vocat pulsatiles. Quibus adduntur partes iisdem proportionata, cor scilicet & lacuna, quam vocat, quæ in concursu trium sinuum oritur, ex quibus venæ eunt ad cerebri substantiam, & aliis torcular, Haly autem vena tertiã dicitur. Rationes addit Autor sequentes: Quia duplex tantum sanguis est, naturalis scilicet & vitalis, qui in venis & arteriis continentur: quia uterq; tantum in hepate, ut venarum, & corde arteriarum principio generatur & perficitur. Salvabitur ergo & conservabitur in venis & arteriis, cum Galeno teste, sanguinem ex iisdem excurrentem non solum extra sed etiam intra corpus, ut in pulmone, vesica & matrice turbari videamus.

XXXII.

An eadem sit causa efficiens sanguinis, & Melancholiæ?

Autoris sermonem de Melancholia
natu-

naturali, seu de succo potius Melancholico, prout scilicet pars est massa sanguinea, & ob id ab Autore boni sanguinis fex, hypostasis, turbulentia & superfluitas dicitur; non de humore excrementitio vel naturali vel præternaturali, intelligendum esse, patet ex sui ipsius declaratione ulteriori. Distinguendo aliàs respondet, causam scilicet efficientem humorum, calorem scilicet in hepate, vel in se considerari, vel prout refertur ad effectum: In se unus tantum est, prout autem effectibus applicatur, variat, uti supra Diff. 29. declaratum. Vnde calorem alium requiri pro generanda melancholia facile conceditur, cum crassa sit & terrea, respectu mediocris sanguinis propriè sic dicti, substantiæ. Notetur autem, quod in principio sue sententiæ Autor monet, quando calorem unum, & ita eandem causam sanguinis & melancholiæ quidam dicunt, intelligendum non his invicem comparatis, sed respectu phlegmatis & cholera, ita ut calor generans melancholiam, quasi temperatus (respectu scilicet phlegmatis & cho-

cholera, prout hæc opposita sunt, & melancholia medi rationem habere videtur) & ita medius cum latitudine, ut loquitur Autor (cum nec adeo diminutus nec tamen etiam excedens nimis sit) dici possit. **XXXIII.**

An sint humiditates, humores secundi, dictæ?

Præter Autoritates Galeni, Isaaci Halii, Averr. & Almanforis, &c. non solum quæstionem Autor affirmat, sed etiam rationibus quaternarium dictorum humorum numerum defendit. 1. Quia ab autoribus dictis, & præsertim à Galeno tot siccitates ponuntur: contrarias ergo tot esse humiditates necesse est. 2. Quia febris hectica tres dantur species, inter quas prima duas primas possidet humiditates. 3. Quia videmus nutrimentum omne inspissatum ferè & dealbatum, ita ut substantia & colore non parum à sanguine sit mutatum. 4. Quia sanguinis nutritis diversa est substantia, quæ ut partibus assimiletur, sine transmutationibus fieri non posse videtur. 5. Natura ab extremo

*per medium tendit ad extremum, nec, ut
Autor loquitur, saltum committit. Vi-
demus autem in artificiosa sectione humi-
ditates dealbatas & in spissatas per partes
solidas & maxime per ossa defluere, quas
extremi rationem respectu sanguinis ha-
bere negare non possumus.*

XXXIV.

*An sperma decidatur à toto
corpore?*

*Distinctè Autor respondet : quod
sperma seu genitura à toto corpore dupli-
citer vel mediatè vel immediatè pro-
fluere possit. Immediatè quidem descen-
dere à vasis seminariis & testiculis, ad
quos quomodo adducatur, ex plurimorum
vasorum ad ipsos tendentium enumera-
tione probat, per quæ ultima superfluitas
sanguinei alimenti, vigore vehementis
caliditatis & subtilitatis, ut Autor loqui-
tur, spiritus deportatur; Mediatè autem
non quatenus ab omni parte minima, sed
potius à principalioribus & tribus qui-
dem propriè sic dictis, spiritus in virtute
unus, ex tribus conflatus spiritibus,*

cum virtutibus proportionalibus, à corde cerebro & hepate corporis virtutem habentibus descendit, & in vasis seminariis perficitur, ita ut virtute generativa informetur. Probat hanc suam opinionem Autor: Quia non videtur necesse esse, ut ab omni parte decidatur, cum in una parte sint omnes partes; & partus causa non sit materia, quæ influxa est ab omni membro, sed potius virtus informativa: quia sperma est principium generationis: principia autem sunt minima quantitate & qualitate maxima; quia virtus generationis informativa à toto decisa, materiam quandam generationis, etsi non decidatur à toto, generationis forma potest informare, cum videamus virtutem solam cælestem ex ferè continua & eadem materia diversa animalia etiam specie procreare: quia semen minimum à tota arbore maxima, ratione materiae scilicet, decidi non videtur.

Appendix.

An in congressu plus delectetur mas
quàm fœmina?

Re-

Respondet Autor distinctè: mulierem scilicet magis delectari extensivè, quia diutius voluptas perdurat: rarius enim & tamen plus spermatis emittit; suscipit item viri genituram successivè: Intensivè autem marem magis delectari, quia in modico illo ejaculationis tempore voluptas magis intenditur: tactus item in temperatioribus perfectior est, unde voluptas etiam intensior: vir autem fœmina multò dicitur temperatior: calidius item semen pruritum producit majorem: quo pertinent meatus viri longiores & angustiores.

XXXV.

An testiculi ad generationem
sint necessarii, an verò
melioris gratia?

Per esse melioris gratia intelligit Autor cum Aristotele testiculos hominidatos esse: non propter esse, sed propter bene esse: itaq; appositos tanquam textorum pondera docet, ut vasa seminaria extendant, quò commodior fiat seminis

ejectio : imò iisdem cordis robur aliquo modo adjuvari putat. Quæ sententia Aristotelis, quem tamen Autor noster magnâ ut inquit, reverentiâ adhibitâ, excusare conatur, ex parte ab ipsâ anatomicâ refutatur. Affirmativam prioris partis aliâs Autor noster rectè sequitur: Quia unumquodq; generatur à sibi simili & convenienti: velut hodie loquimur, mutatio univoca perfectâ fit ad naturam illius, quod mutat: quemadmodum videmus albam mammarum substantiam sicut hepar chylum facit rubrum, lac è sanguine elaborare: quia lesio testiculorum seminis generationem primariò ledit. Hominem item ut perfectissimum animal, in cuius productione natura plus intendit, ut & reliqua animalia perfectiora, præter vasa spermatica ad spermatis generationem, testiculis opus habere, ita ut eorum incisio, quod Eunuchi ostendunt, grandem in animali inducat permutationem.

An genitura sit pars constitutiva Embryonis?

De genitura viri, quam Autor vocat, quaestio est, non de spermate muliebri, quod Autor simpliciter negat, de quo in differentia sequenti. Dupliciter autem animalium perfectorum genituram embryonem posse ingredi, ex sententia aliorum ab Autore respondetur, non solum ut pars materialis constitutiva, verum etiam, unde motus initium & forma impressivum. Posterius Autor defendere conatur, ubi primo fundamentum ex Arist. lib. 2. de gen. an. cap. 3. praesupponit, intellectum scilicet, generationis principium cum semine emitti, licet sit separabilis, quam hypothesein vix aliquis ex isto loco philosophi demonstrabit. Ab aliis tamen, qui animam rationalem per traducem propagari statuunt non difficile hoc probari posset. 2. Quia sperma subtilitatum & vaporosum redditum in spiritus convertitur formantes & factores Embryonis. 3. Quia coaguli vitus in lac

non

non imprimitur, nisi vaporazione coagulifulcita. Prius autem decisionis membrum, quod scilicet sperma viri sese ut materiale principium habeat, licet ab Autore in dubium ferè vocetur & mulieris sperma dictum merè se passivè habere innuat; tamen sententiam suam prodit, dum genituram constitutionem embryonis non mole neq; vigore solum ingredi statuit, verum eo spermate in spiritus resoluta, quem modum ferè medium obtinere dicit. Nos vero communem opinionem retinemus, quæ semen duplici materia constare statuit, spirituos à scilicet & tenui, in qua facultas generandi habere dicitur: & terrea atq; crassa, quæ postea ab illa in partium prima rudimenta cogitur.

XXXVII.

An semen mulieris ingrediatur constitutionem Embryonis?

Conatur Autor noster in presentis questionis declaratione defendere, fœminis sperma non competere, & per
confe-

consequens constitutionem embryonis
 non ingredi. Experientiam adducit, &
 inter alia, suspectum illud & à multis re-
 futatum exemplum, de ancilla quadam,
 quàm vicinam vel suam vel Averrois
 vocat, quæ, se in balneo ex attractione
 seminis à viro quodam pravo relictæ, im-
 pregnatam fuisse, juraverit. Nec enim
 videtur ratio probabilis, matricem se-
 men maris attrahere forma specifica. Ra-
 tiones adduntur, quas cum alibi exami-
 naverimus, relinquimus, & pro affirma-
 tiva utriusq; membri paucas impræsen-
 tiarum addimus. 1. Membra generatio-
 ni seminis inservientia pulcherrimè & à
 natura non frustra in mulieribus sunt
 condita. 2. In testibus mulierum inter-
 dum ita copiosè semen reperitur, ut αἰθρῶς
 effusum secantis manum impediat. Adde,
 similitudinem liberorum matrem sæpè
 exactè exprimentium, morbosæ item re-
 spectu matris dispositiones fœtui relictas,
 non aliunde quam à proprio materno se-
 mine in partium conformatione coope-
 rare peti posse. Posterius questionis mem-
 brum

brum confirmat elaboratio ex sanguine optimo spirituq³ affluente in testibus. Non autem quis facile spirituosam seminis partem hic mortuam & sopitam penitus judicabit. Quamvis autem hac ratione & aliis facunditas seminis materni concedatur, eidem tamen eadem agendi virtus cum semine paterno denegatur. Quare ratione Aristotelis opinio ad bonum revocatur sensum, quatenus videlicet primum generationis tempus consideramus, in quo principium effectivum solum penes virile semen statuitur.

Appendix.

An partes spermaticæ unitione soluta possint restaurari?

Loquitur Autor de unitione vera, ubi scilicet pars redditur, qualis erat, & non de illa quæ fit per mediam cicatricem. Negatur itaq³ questio. 1. Quia virtus informativa fœtu jam absoluto discedit. 2. Materia eadem deficit spermatica. 3. Adest virtus debilitata ex solutione continui. Concedit tamen Autor, fieri posse

posse consolidationem dictam alteram, quæ per sanguinem fit inspissatum, colligantem ad invicem vulneris labia. Facilius itidem uniuntur solutiones mediæ, quas vocat Autor, quàm majores, habito tamen respectu subjectorum temperatorum vel intemperatorum: quò pertinent partes spermaticæ exquisitè vel minus tales dictæ.

XXXVIII.

An unum, an verò plura sint membra principalia?

Rectè distinguit Autor: principale membrum posse dupliciter dici, vel radicaliter & primò: vel manifestativè, in quo scilicet operationes principaliores præ aliis maximè apparent. Radicaliter ergo principale unicum tantum membrum, Cor scilicet statuitur; quatenus nimirum eidem animam radicaliter inesse cum aliis statuimus, ita ut hæc anima radicatio in corde de illa eminentia intelligatur, quam cor præ reliquis membris habet in eo, quod totius animalis vitæ per generationem caloris & spirituum

tuū prospiciat. Manifestativè autem, ut Autor loquitur, vel quatenus Medicus principaliorem partem illam statuit, in qua facultatis alicujus principalioris, puta naturalis animalis & vitalis operationes maximè apparent. Quo modo cordi, jecur & cerebrum annumerantur. Non enim respectu essentiae, quod notandum, facultas à Medico consideratur, (licet ubi anima sit, essentialiter etiam inibi esse concedatur,) sed respectu operationis, ita ut animalis in cerebro, naturalis in hepate & vitalis in corde collocetur, quatenus scilicet in his dictis partibus, facultatum dictarum operationes pra aliis maximè apparent. Respectu enim originis quaelibet facultas in qualibet parte merito statuitur, non tamen actu secundo vel respectu operationis, quam Medici considerant.

XXXIX.

An cranium unico osse constituitur?

Distinguendo respondet Autor, quò facile Autorum apparenter differentes sen-

sententia conciliantur. Propriissime enim ab Aristotele sumitur cranium, pro parte verticis coterminabili sutura sagittali, quo respectu quatuor capitis parietes cranio duriores esse dicit: Minus autem propriè sumitur, pro quatuor parietibus ante & retro, dextra & sinistra: quæ cum duobus ossibus temporum, sex propria cranii ossa constituunt. Qui parietes Autoris hodie parietalia sunt, ossa scilicet duo syncipitis. Sumitur etiam cranium pro omnibus capitis ossibus ab Almanfore, ab aliis item aliis modis: unde diversâ acceptione, diversæ Autorum opiniones de numero ossium in cranio conciliari, & ob minus exquisitam, quoad veteres, Anatomie cognitionem excusari possunt.

XL.

An caput propter cerebrum
factum sit, an verò pro-
pter oculos?

Licet Autor simplicem primò propo-
nat quæstionem, determinat tamen ean-
dem, & in declaratione addit, summum
etiam locum capiti, propter cerebrum

E

non

non propter oculos datum esse. Rationibus utriq; quæsito satisfacere conatur sequentibus. 1. Quia caput ad quantitatem figuram & dimensionem cerebri sese accommodat. 2. Quia cerebrum reliquis membris (utpote intelligentis facultatis, etiam secundum Platonicos, organum) excellentius & præstantius, in supremum locum rectè collocasse naturam facile concedunt omnes. 3. Quia interdum caput in quibusdam animalibus sine oculis reperitur. Licet autem non negetur, caput propter cerebrum esse cõditum, quod Autor etiam saltem probare videtur, situm tamen capitis sublimem propter cerebrum esse primario à natura datum, non probabile videtur: cum cerebrum in aliqua quoq; parte locatum, spiritum animale membris reliquis transmisisset; oculi autem non nisi in alto collocati totius corporis incõmoda præcavere potuissent. Quod maxime apparet in illo animalium genere, quæ ὀσπῶν ὀδεῖρα, quasi crustata dicuntur, appellantur, in quibus cornua oculos propter eminentiorem situm infixos habentia

facultatibus & spiritibus. 51

na conspiciuntur. Adde Autorem ipsum, cerebrum in quibusdam animalibus in pectore reperiri, ab initio hujus questionis affirmare. Ita his & aliis rationibus moti, contrarium potius statuendum esse putamus, nisi simul ad sensum organa respicere velimus, quatenus in tali situ non admodum commodius, praesertim respectu visus, perficitur.

XLI.

An nervi oriantur à cerebro?

Cum Aristoteles l. 3. de histor. animal. negativam Autor sequitur sententiam, eamque praeter dictam & aliorum auctoritates, probare conatur rationibus.

I. Quia cor omnium primo preparatur, quod ulterius ab Autore declaratur, quando à cordis dextro & supremo latere, prima scilicet seminis ebullitione facta, vesicas duas ramificatas quasi fieri statuit, quae postea à corde separentur, ita ut ex dextra epar oriatur; alia verò sanguine ad albedinem declivi impleri, ex qua postmodum cerebrum creetur. Occultar itamen postea nervos putat, cum à corde in

cerebrum protenduntur, ceu fluvius ex
pelago in lacum disseminatus ampliore.
Quicquid autem causa causa est, est etiam
causa causati. 2. Principium virtutis est
etiam principium instrumenti. 3. Princi-
pium sensus & motus necesse est ut &
ipsum sentiat, & moveatur, quod de ce-
rebro negatur: nam propter quod unum
quodque tale est, illud magis tale. Pro ve-
ritate tamen contrarium potius statuen-
dum nobis esse videtur. Primis enim sta-
tim diebus, dum semen ebullire incipit,
mox in tres ampullas oculari sensu distin-
gui potest, quae membra principalia, cere-
brum, cor & jecur denotant: Imò jecu-
prius absolvi quoad perfectionem, quam
cor, cujus usus in embryone adhuc nullus
est, dum vitâ matris adhuc vivit, proba-
bile videtur, cum contrâ jecoris composi-
tio tam operosa non sit. Nec nervi à cor-
de ad cerebrum protenduntur, quos postea
occultari dixit Autor, sed potius à toto
nervum admodum exile tantum esse
& à conjugatione nervorum à cerebri
prodeuntium oriri monstrat. De ratione

facultatibus & spiritibus. 53

bus reliquis, cum alibi quoque agatur, easdem relinquimus & Aristotelem excusari posse putamus, cum illius tempore nervorum natura nondum satis fuerit explorata.

XLII.

An caro sit organum tactus?

Duplex organum tactus esse, Autor respondet; Radicale unum cor scilicet, quatenus hoc cum Aristotele primum sensorium statuit, quod quomodo concedi possit ex superioribus patet, quatenus scilicet anima principium omnium facultatum radicaliter in eodem statuitur: Secundarium alterum, & hoc ponitur ab Autore nervus dupliciter: 1. quatenus ad illius originem, scilicet cerebrum, quod in hac differentia originem nervorum secundam Autor vocat, pertinet: 2. quatenus determinatur in partes dispositas, à principio suo separatus, & ita carni admixtus. Hocque posteriori modo nervum tactus esse organum defendit: quia vehementiores dolores nervo occurrunt, quam carni: quia

nervus temperatus esse videatur in S. & H. frigiditasq; quam alii statuunt, carnis caliditate corrigatur. Concedit tamen Aristoteli, carnem organon tactus esse, si caro cordis intelligatur, aut quatenus nervus sub carne comprehendatur, cum dentes, in quibus nulla caro, maximè sentire experiamur. Nos inter tactum indefinitum & legitimum distinguentes, facile carni & nervo ut & multis membris alii priorem concedimus, quatenus reliquis membris nervus vim sentiendi communicat: non tamen eundem pro organo primario, ut & reliqua, quia temperata non sunt; sed cutim & eam præsertim, quæ in vola manus est, quæ temperamento suo temperato apta est ad omnium excessum in sua specie & gradu cognoscendum, agnoscimus.

XLIII.

An cutis sentiat?

Affirmativa ex præcedendi satis patet; eandem tamen ulterius declarat Autor distinguendo inter cutem, quam
cuti-

facultatibus & spiritibus. 55

cuticulū hodie nominamus seu ἐπιδέρμιν
quasi super cutem, pelliculam, hymen te-
gmen insensibile, & inter cutem veram,
δέρμα scilicet quasi δερμα vinculum totius
corporis; hancq; partem spermaticam,
non illam, sentire probat: quia cutis ex
nervo videtur componi: ubi per composi-
tionem nō intelligitur, quasi nervi prin-
cipia materialia dicantur cutis, ut qui-
dam volunt, cum potius ex semine &
sanguine constituantur; sed quatenus, ut
Auctor addit, nervos in se ut & alia vasa
desinentia recipit. 2. quia corpus alias la-
sionibus & corruptionibus undiquaque
esset obvium; Ideoque necesse fuit, ut to-
tum corpus sentiens superficietenus po-
neretur.

Appendix.

An ossa sentiant?

Negative respondet Auctor: quia
sensus tantum competit partibus tempe-
ratis: quia nulla est continuitas inter os-
sa & nervos: quia ossa non egent custo-
dia, propter quam sensus animali datus
est: quia ligamenta quorum origo ab ex-

tremitatibus ossium est, sunt sensus expertia. Additur etiam declaratio controversie de sensu dentium. Et sentire Autor dentes respondet, non ex seipsis, sed ex transmissione & radiatione virtutis animalis, ad radices ipsorum, gratia nervorum pervenientis, quatenus scilicet nervuli exigui iisdem inferuntur.

XLIV.

An panniculus carnosus sit pars simplex vel composita?

Negatur prius: quia constat ex nervo & ligamento, licet rarius idem ex nervo solum constare videatur. Hic membrana crassior est, neque aequalitatem suam servat, cum in collo crassior sit praesertim in animalibus, ubi fibris carnosis donatur quo muscas abigant. In modo natis carnem refert, in adultis membranam, unde inter partes similes, ad sensum tales, quas vocant, seu minus exquisitas merito numeratur.

An

An organum tactus nares sint, an
verò carunculæ, five addita-
menta mammillaria?

*Quæstio est de organo proximo seu
primario, cum nemo neget, nares odora-
tus organum esse, sed ut Autor loquitur,
organum tantum delativum, quatenus
scilicet odores in iisdem preparantur quasi
& ad cerebrum transferuntur, ita ut in-
star cause sine qua non se habeant. Pro-
cessus autem mammillares, quos vo-
cant, seu caruncula Autoris dictæ, pro-
ximum odoratus esse organum, probatur:
quia odoratus sensus positus est intra te-
stam in duobus ventriculis cerebri ante-
rioribus: at exinde processus dicti mam-
millares ad nares prodeunt; quia non fit
olfactus, nisi per inspirationem ad hasce
partes odor perveniat: quia his partibus
læsis, naribus tamen sanis, etiam odoratus
læditur. Addit tandem Autor, pluribus
instrumentis ad hunc sensum opus esse,
quia cum difficultate propter cerebri ni-
miam F. & H. nobis alligatur.*

Antunica arterię interior construa-
tur ex villis in longitudinem
protenfis?

Negative respondet Autor, & ut
ex longis villis exterior, sic ex latis inte-
riorem constare fibris probat. 1. Ex arti-
ficioſa arteriarum & præcipue arterie
magnæ decoctæ ſectione: 2. Ut inſpira-
tio prior expiratione, ſic attractio aëris
prior expulſione: illa autem ſit fibris latis,
quas hodie rectas vocant, utpote agenti
propinquiores, tunica ſcilicet interiori.
Aliquando tamen villos per ſe operari
concludit Autor, ut latos attrahere, trāſ-
verſos retinere & longos expellere: in-
terdum v. per accidens, ita ut unus alte-
rius opus ſibi oppoſitum peragat: ſic enim
non ſolum tranſverſos ſed etiam latos re-
tinere concedit.

An venæ oriantur ab Hepate?

Cum Ariſtotele, Averroë ejusdem In-
prete & aliis Autor noſter negat, &
prin-

principium venarum cor statuit. Cujus opinionis rationibus cum alibi satisfactum sit, in presentia pro parte affirmante rationes tantum dabimus principales.

1. In cordis sinu dextro sanguis continetur spumofus & tenuis, nec cum venoso sanguine convenit, qui est in jecore.
2. Quædam animalia dextro cordis sinu destituuntur, ubi tamē venosi sanguinis elaboratio fieri à parte negāte dicitur.
3. Quia αὐτοψία demonstrat, à jecore omnes venas originem sumere; venam portæ autem cum suis disseminationibus cor non attingere.
4. Quia venæ unā cum corde non pulsant more arteriarum.
5. Artificiosa etiam sectio monstrat totum cavæ truncum cor non ingredi, sed solum hiatus constituisse ad cordis dextrum ventriculum, postea relictā viā sursum tendere.
6. Sanguis à corde per venas non distribuitur, quod fieri necessum esset, si venæ orirētur à corde; obstant enim venæ cavæ ostiola, quæ valvulis suis prædita promptè admittere quidem non autem refundere sanguinem queant.

queant. Notetur tamen, principium triplex posse dici, radicationis scilicet generationis & cōservationis. Istud hepar esse demonstratum est: illud, quia spermaticæ partes sunt, semen est: hoc autem ut omnium partium sic & venarum cor esse facile concedimus, cuius scilicet calore & spiritu influente reliquæ partes omnes foveantur & conservantur.

XLVIII.

An sperma decisum sit animatum?

Affirmatur ab Autore, distinguendo; Animatum posse dici potentiâ vel actu: quorum prius de spermate affirmatur, animatum scilicet illud esse potentiâ & quidem proximâ, non, quod penitus non sit, cum ens in potentia non sit non ens, sed quod in actum possit traduci. Ita ut vis illa ~~in actu~~ eidem insit non excitata sed latens, quæ nihil aliud est, quàm aptitudo proxima ad facultatem recipiendam; non ipsa statim facultas, unde non statim presupponit animam, quamvis ab

*anima vi testium in animalium semini-
bus fuerit producta. Quod innuit Au-
tor, quando semen mediam quasi natu-
ram animæ habere probat, cum nō habeat
animam actu, ut animal perfectum, nec
tamen sit eadem privatum ut mortuum.
Vis ergo formatrix in semine latēs non
propriè completa facultas animæ est, quæ
ipsam animam tanquam principium suū
conservans semper præsupponat. Licet au-
tem dicta de anima informativa, vera
appareant, de anima tamen intellectiva
dubia videntur, quam cum semine etiam
propagari cum multis aliis, statuit Autor
noster, ubi se potissimum à Jacobitarū
intellectu erroneo defendit, qui ipsum in-
tellectivam animam de potētia materia,
prout reliquæ virtutes, uti Aristoteles vo-
cat naturales, educi, statuere accusabant.
Quod cum pluribus ab Autore agatur, &
quæstio illa ut nobilis sic difficilis sit &
intricata, tam alibi etiam à nobis
tractata, præsentī instituto
ulterius nihil ad-
dimus.*

An natus octimestris vivat?

Non simpliciter octimestrem partum vitalem negat Autor, sed in comparatione ad septimestrem, quod confirmatur. 1. A scientia Medica seu Naturæ, quod refert formationem fœtus & motum, quatenus scilicet à Medico naturaliter fieri dicuntur. 2. A vinumerorum. 3. Ab Astrologia. In prima dicta ratione motus & cōformationis instituit proportionē; propter quā tempus partus, quod septimo quā quod octavo fit, perfectius dici posse, putat. Cum n. duplex conformationis tempus ad motū & triplex motus tempus ad partum necessariū concedatur; cōcludit septimestres vitales esse propterea, quod plasmati, ut inquit, seu conformati 35. moveantur 70. & 210. nascentur. Rationes ex hoc fundamento dantur sequentes. 1. Quia in septimestribus celeriter à natura opus perficitur, propter informatricem virtutem, quam plasmativam vocat, fortissimam & quod fœtus inveniat utilem sanguinem & commensura-

sura.

furatum. Hinc Hipp. de nat. puer. rectè dicit, primas puerperas, qui sanguinem humidum & tractabilem, matricem vero parvam ac debilem habeant, citius aliis septimo mense parere.

2. Fieri non facile potest, ut infans consequenter duas afflictiones simul absque lesione patiatur: unam scilicet in mense septimo respectu conatus exeundi, alteram vero in ipso partu, mense octavo. 3. Quia ipsae praegnautes quarto & octavo mense maxime periclitantur; ergo multo magis infans tenerrimus. Quarto quidem, quia sicut quartus dies index septimi in crisi, & ex illo de hoc quoad crisin bonam vel malam futuram judicatur, ita quartus mensis index potest dici septimi, quia tunc embryo plurimum sanguinis trahere incipit & matrici vehementius inniti & alligari: octavo autem, propter labores duos vehementiores simul concurrentes periclitatur. In secunda ratione principali respectu numerorum, vim & efficaciam numeri septenarii ut & denarii pluribus demonstrat Autor; sed concludit, etiam si

iam si hæc ratio sit grata Pythagoricis, ex falsa hypothesis, longe tamen à veritate, quam Peripatetici & Galenici defendāt, eandem abesse. In tertia ratione principali proponit assertionem Astrologorum, argumentatione sumpta à planetis, quos singulis mensibus præesse statuunt, ita ut Saturnus frigiditate & siccitate suā primo mensi præsit, quatenus facit ad constructionem & occultationem seminis in utero, qui cum redeat octavo qualitatibus suis vitæ adversus statuitur. Hactenus Autor. Plura de hac questione in compendium redacta videat lector lib. 1. de Natura hum. Ex. 12. q. 8.

L.

An digestio procedat subtiliando an verò ingraffando?

Vtrumq; concedit Autor, quatenus digestionem distinguit in illam, quæ fit in juvativo, & illam quæ in nocitivo. Vbi per primam nihil aliud intelligit, quàm nutritionem cujuslibet partis propriam vel privatam, quam vocant, per quam pars alimentum affluens sibi reddit simile.

Hanc

*Hancque tum ingrossando tum subtilian-
do fieri probat, quia quilibet pars ob di-
versas particulas diversam requirit ali-
menti partem, crassiorem scilicet & te-
nuiorem. Digestionem enim dictam in
juvativo simpliciter tendere vel in re-
stauracionem deperditæ substantiæ
grossioris, quam etiam dici posse putat
F.S. teream scilicet & crassam, cum ex
eadem etiam constemus; quæ enim ad fi-
nem sunt, ut Autor loquitur ipsi fini pro-
portionabiliter disponuntur, cum iisdem
finis necessitatem imponat; finis autem
digestionis est, ut etiam grossum deperdi-
tum restauretur: Vel tendere dictam
in juvativo digestionem in restau-
rationem deperditæ substantiæ sub-
tilioris, per quam nihil aliud intelligit,
quam generationem spirituum vitalium
in corde & animalium in cerebro; nam &
hæ actiones naturales à plerisque ad dige-
stiones vel concoctiones referuntur. Per
digestionē autem in nocitivo (quam
feri circa illud dicit, quod per omne cor-
pus, intra & extra venas sparsum est,
F vel*

vel etiam in parte aliqua cōgregatur) nī-
hil aliud intelligere videtur, quā natu-
ræ concretionem humorum peccantium,
quæ & ingrossando & subtiliando secun-
dum Autorem fieri potest, quatenus vel
propter eorundem nimiam tenuitatē vel
etiam grossitiem vel viscositatem inobe-
dientes, eosdem incrassando, incidendo &
attenuando natura sibi reddit obediētes,
& excretioni idoneos. Horum diversa ge-
nera adduntur, alii enim sola qualitate
peccant, alii redduntur omnino putridi,
quod inflammationibus vel tumoribus
quatuor humorū diversis ulterius patet,
quæ vel resolutione vel maturatione, per
abscessum scilicet finiuntur, licet quando-
que in duriciem permulentur. In quibus
à diversis indicantibus diverse indica-
tiones à Medico sumuntur.

LI.

An attractio, quæ à calido fit
reducatur ad eam, quæ
fit à vacuo?

Distinguendo ab Autore respōdetur.
reduci sc. attractionem à calido ad eam
quæ

quæ à vacuo, si prior sumatur pro quodam motu, qui sit propter finem: fieri namque ne vacuum accidat in natura, quod quomodo tanquam absurdum & odiosam naturæ non concedatur, ulterius ab Autore declaratur. Nō autem reduci, si attractio à calido dicta consideretur, ut motus, qui sit à suo principio: & h. m. dicendum putat, omnem actionem universaliter, ut loquitur & initialiter à calido fieri: cum attractio, in quantum attractio est, appropriata sit calori; & potius putat attractionem quam à vacuo fieri dicunt (quod patet in ventosis) reducendam esse, ad eam, quæ à calido, & non contra. Calidum ergo efficienter trahit, vacuum vero finaliter sive intentionaliter. Omnem autem attractionem à calore initialiter & absolute fieri probatur, & per consequens omnem ad eandem reduci: quia omne, quod in multis per unam rationem reperitur univocam in aliquo illis priore reperitur, quod omnium illorum causa existit, sicut omne calidum in primum calidorum reducitur, quod est ignis.

An medulla nutriat ossa?

Respondet Autor, medullæ finem esse duplicem, humectare scilicet ossa, ne frangantur, cum per motum exsiccentur, & nutrire: ita ut medulla ferè obtineat vicem phlegmatis humectantis ac etiam nutrientis, cum necessitas causæ occurrit. Et item priorem finem principaliorē, posteriorem minus principalem statuit. Quod autem nutrire possit, probatur: 1. Quia nutritionis modum colligit: cum enim prius esset sanguine, subtilis sanguinis more digeritur, ingrossatur & dealbatur, ut ossi similis reddatur. 2. Quia calida est & humida, per quas qualitates nutritio perficitur. 3. Nutritio perficitur similitudine; medulla autem configuratur ossi, non minus quam sanguis carni: alba item, & in osse undiq; sparsa. Nec obstat secundæ rationi: ossa F.S. esse, medullam autem C. & H. Vbi nulla ratio videtur similitudinis. Nutriēs enim nutriendo non debet esse simile a-
ctu,

facultatibus & spiritibus. 69

ctu; sed potentiâ, & potius in principio
alimentum alendo contrarium, quia nu-
tritio quædam transmutatio est & gene-
ratio: utraque enim ex oppositis: & na-
tura partis alimentum contrarium trans-
mutare potest, & in se convertere. Requi-
ritur etiam ratio finis secundum Auto-
rem principalioris dicti, ut C. sit & H. quò
humectare & emollire possit.

LIII.

An ventriculus nutriatur
chylo?

Negatur ab Autore, & ventriculum
sanum seu ut Autor loquitur naturali-
ter existentem, potius sanguine quàm
chylo verè nutriri defenditur. 1. Quia
venis abundat, per quas nutrimentum
verum fieri constat. 2. Appetitus, quem
caninum vocant seu βελιμία, cum ciborū
sacietate non accideret. 3. In nervosis
partibus, quibus ventriculus constat, nu-
tritionem tam cito fieri posse non facile
conceditur, cum mediū requiratur tem-
pus inter nutritionem carnis & ossis.

4. Nutritio ventriculi, infante in utero existente, qualis est, talis esse videtur extra uterum; ventriculus autem infantis solum sanguine nutritur, quia chylus non adest. Concludit tandem Autor ventriculum chilo nutriri non nisi improprie, & quasi per quandam irrorationem; & ut alii dicunt per delectationem, propter quandam qualitatis cognationem.

Appendix.

An dentur chlysteres nutrientes?

Affirmat Autor, & mundis intestinis chlysterem ad ventriculum pervenire posse, probare conatur; 1. Quia quandoque extraneum magis & inimicum, naturâ etiam debiliori ad ventriculum pervenit: quanto magis amicum quid, & viribus fortioribus. Prius probatur: in Iliaca enim passione & colica interdum pars clysteris per vomitum, ut & in illâ lethali fecese vomuntur. 2. Tolerare famem, stomachum vitiosis, juxta veteres, replet humoribus. 3. Videmus naturam necessitate sic urgente pro conservatione

Indi-

Individui operationes inducere mirabiles, & materiam peccantem in partes diversas & longinquos per meatus nobis incognitos expellere, quod in apoplexia, præcipuè autem in pectoris & thoracis affectibus satis patet. 4. Licet clyster ad ventriculum non semper perveniat, intestinis tamen vis omnis digerendi non denegatur, quod supra ulterius fuit declaratum, quemadmodum venis respectu hepatis nō omnis chyli alteratio; cum intestina ejusdem ferè cum ventriculo temperamenti sint & substantia. 5. Venæ meseraicæ omnibus intestinis sunt continuæ, colonq; in primis iisdem est refertissimum, quæ alimentum naturæ amicum & digestibile, si non ad intestina gracitiora perveniat, nā nihil in colo immutatum exsugere, & per venam portæ ad jecur deferre possunt. Hic nota, quod in statu s. n. nihil ad intestina tenuia à crassis pervenire possit, ob valvulam principio crassorum additam: at in statu p. n. semper hoc necessarium non est.

An pili & ungues nutriantur?

Rectè distinguit Autor *inter nutritionem* veram vel perfectam , & non veram vel imperfectam. Prior illa dicitur, quando alimentum in partem alendam, secundum omnem dimensionem, convertitur, velut Autor loquitur, secundum omnem partem signatam apponitur. Altera, quæ fit per juxta positionem, quando scilicet nutrimentum aliquibus tantùm membri partibus apponitur. Et h. m. pili & ungues nutriuntur. Non enim inquit Autor, ipsorum alimentum transsubstantiatur per omnem primitus partem, sed per quandam juxta positionem. Patent hac ulterius, si illa quæ de pilorum & unguium fine & vita, in declaratione questionis Autor habet, his adjiciantur.

LV.

An virtus augmentativa à nutritiva differat?

Negativè respondet Autor; licet enim

facultatibus & spiritibus. 73

enim affines eadem sint, non tamen sunt eadem realiter. Sicut enim propter esse, homo nutrimentum requirit à facultate nutritiva, quatenus illud substantiam reficere potest: Sic etiam ex eodem alimēto, indiget augmento per augmentativā, quatenus illud est quantum: Diversas etiam facultates esse ulterius probatur: 1. Quia definitione differunt: nec 2. earundem idem est instrumentum, objectum, tempus, actus, modus & finis. Earundem ergo non eadem essentia.

LVI.

An augmentum fiat secundum partes formales, an vero secundum materiales?

Eadem videtur esse quæstio cum illa, an totum ratione formæ an verò ratione materiæ fiat majus. Licet autem diverse Autorum reperiantur sententia, quod h. in l. per partes formales & materiales sit intelligendum: in præsentiarum tamen Autoris sententiam videbimus.

F 5

bimus. Hic augmentum secundum formam cum Aristotele fieri potest, non quatenus forma est, tunc enim sequeretur omnem formam augeri: quod absolum: sed in eo fieri augmentum, quod quantum sit & formam habens: non autem secundum materiam, quia hæc fluit & refluit, non eandem observans dispositionem. Augmentum enim rem fixam & stantem requirit, qualis forma est. Res illustratur ex Aristotele exemplo: Si quis lagenam mensuret aquam, eadem lagena aliam item atq; aliam aquam, mensura tamen, ut lagena, permanet, formam propriam inconcussè observans. Hic aqua parti proportionatur materiali, lagena autem formali. Cum itaq; Aristoteles partem formalem viderit permanere continue, materiale verò successiva advenire & recedere, principaliter augmentum à formâ perfici posse, statuit tanquā per id, in quo augmentationis ratio præcipue salvatur. Fieri tamen etiam per materiam alimenti, tanquam per id, quo mediante perficitur: per materiam

facultatibus & spiritibus. 75

autem membri, tanquam per id, in quod per partem formalem introductum est augmentum. Adduntur pro confirmatione sententiarum rationes, quas ex parte ab initio innuerat. 1. Quia augmentum super rem statam & fixam qualis forma est, fieri debet. 2. Quia omnis perfectio rei aderit ratione entis in ea perfectioris. Augmentum autem quaedam est perfectio; & forma ens illud perfectius. Notandum tamen, quod pro conclusione additur; Augmentum partis formalis esse per formam, non tamen, quod forma per se augmentetur, quæ invariabilis est, necq; per se generetur, sed tanquam per id, quo: forma enim ratio est qua afficitur augmentum; Nihil enim augetur nisi compositum.

LVII.

An virtus vitalis alia sit à naturali & animali?

Distinguendo respondet Autor: pro diversa enim vocabulorum
apud

apud Philosophos & Medicos acceptione,
diversæ possunt dici facultates. Nomen
enim & ratio non univocè de iisdem di-
citur, sed magis analogicè. Est autem a-
nimalis virtus à naturali diversa, quod
hec adheret ordini uni, & naturam imi-
tetur; illa verò ad utrumq; oppositorum
pro intentione voluntatis variâ est ac-
commodata: Vitalis mediomodo sese
habet, dilatione & constrictione simul
sed præter intentionem voluntatis agens.
Si ergo naturalis arctius sumatur, prout
nutrimentum conficit in salutem speciei
& individui: & vitalis ut principaliter
operatur ad vitam, meritò distinguun-
tur. Sciendum autem esse docet Autor,
quod quæsitum referri possit ad totum ge-
nus viventium, vel ad speciem & sic ad
animal, præcipuè perfectum. Divisionem
item animæ in suas potentias, divisione
subjecti esse in accidentia, & non generis
in species: non enim in qualibet parte,
ipsius animæ tota ratio salvatur. Addit
tandem Autor, principatum vitalis fa-
cultatis respectu reliquarum, ita ut hac
prin-

principaliter, reliquæ autem duæ conse-
quenter in corde statuuntur. Quod quo-
modo concedatur, superius dictum, qua-
tenus scilicet animam radicaliter in cor-
de posuimus, eiq; vitalem facultatem re-
spectu primariæ operationis, præ reliquis,
adscriptimus. Hanc à reliquis differre
probat Autor, quia virtutum dictarum
definitiones, subjecta, instrumenta, ob-
iecta, actus & fines differunt. Nec mo-
veat quenquam, inquit Autor, virtu-
tum pluralitas: Licet enim secundum
subjectum una est, differenstamen est
officiis per membra. Vnde Damascen-
us: Virtutes secundum diversa in sub-
iectis membris officia diversis vocabulis
nuncupantur. Adde. Medicum non de-
monstrationis sed operationis subjectum
habere, ita ut in omnibus à philosopho Phi-
losophicam adhibere nequeat; ideoq; fa-
cultatem in illa parte statuit, in qua illius
operationes maximè apparent.

LVIII.

An virtus animalis motiva prius in
musculum influat, quam in
nervum?

Posterius Autor affirmat, & virtutem motivam immediatè magis irradiare nervum, & musculo consequenter immitti, cum plurimis Autoribus, sequentibus probat rationibus: 1. Rei mobilis ad motorem debet esse proportio: Nervus autem cum sit simplex magis proportionatur virtuti simplici, quam musculus qui est compositus. 2. Virtus subjectum per quod deferatur, sibi requirit proximum: tale autem nervus erit, quem à cerebro & spinali medulla oriri, superius dictum fuit. 3. Lucidus item est, pervius, porosus; quæ adjuncta in receptivo animalis virtutis requiruntur. 4. Læso item nervo motus laeditur & sensus, non autem musculo: cui sensus interdum inesse potest, propter nervum, cum ex eodem & ligamento propriaque sua carne componatur.

Appendix.

An idem nervus possit esse motus & sensus principium?

Affirmat Autor: 1. In subordina

tis

tis, quod majus poterit, poterit etiam mi-
 nus. Motus autem & sensus inter se sunt
 subordinata: motus enim sensus gratia
 est, & contra: & uterq; in salutem ani-
 malis. Movens autem nervus majus
 quid posse videtur, cum movere sit agere,
 ad quod plurimum virtutis, sentire au-
 tem pati, ad quod modicum virtutis re-
 quiritur. 2. Nervus uterque & qui
 motui & qui sensui inservit nihil aut mo-
 dicum distat complexione. 3. Idem ner-
 vus utriq; actioni videtur idoneus. Ca-
 vitas enim, porosa scilicet interior sub-
 stantia, eidem propter sensum competit:
 fortior verò est ob motum, & durior pro-
 pter quietis fulcimentum. Adde spiri-
 tum animale tam sensui quàm motui
 inservientem, unum esse, quam ob cau-
 sam quilibet nervus sensui & motui in-
 servire potest. Quod autem actu non qui-
 libet sensum efficiat, hoc fit ratione par-
 tium quibus inseritur, quarum quedam
 ad sensum, alie ad motum prestan-
 dum sunt accommo-
 data.

An muscoli etiam virtutem habeant influentem?

Per innatam virtutem, quæ musculo, differentiâ proxima precedenti attributa est, intelligit Autor facultatem naturalem, præter quam etiam virtute seu facultate influente musculos præditos esse, tum ex superioribus patet, tum sequentibus facile probatur: 1. Quia musculus pars est officialis, quæ præter innatam virtutem etiam requirit influentem. 2. Quia duo tantum, juxta Autores, innatam solum virtutem habent, non scilicet sentientia, ut os & caro. 3. Quia superius probatum præter naturalem facultatem musculos per nervos fulciri facultatibus animalibus, motu scilicet & sensu. Vena namq; & arteria non sunt de musculi constitutione essentiali; verum ut meatus, quibus ipse conservatur, vitam & alimentum deferendo. Conceditur tamen, innatam tantum habere virtutem musculū, si sumatur pro carne musculosa, quæ

sanitatis & rer. non natural. 81
quæ pars muscoli dicitur, & quasi sanguis
est inspissatus, motu & sensu carens.

LIX.

An calor & spiritibus dif-
ferant?

De calore innato & spiritu insito,
questio est, non de iisdem influentibus.
Distinctè aliàs Autor respondet: eosdem
scilicet subjecto convenire, differre ta-
men etiam eosdem realiter. Prius patet,
quia uterq; calor scilicet & spiritus proxi-
mum est anima instrumentum. Realiter
eosdem differre; (quatenus scilicet
sumitur pro eo, quod est esse res diversas.)
1. Quia calor interdum, alio fulcitus
subjecto, spiritum ex adequata materia
novum generat, sicut calor ignis ex nova
materia, aëre scilicet, novum ignem, qua
ratione sese habent, ut causa & effectum.
2. Quia calor qualitas est, spiritus au-
tem substantia. 3. Movens & motum,
non sunt eadem essentiâ, nec 4. Pro-
prietates unius alteri con-
veniunt.

82 De membris spirit. & facultat.

Appendix.

An spiritus in animali permaneat idem numero ?

Rectè questionis affirmativa ab Autore confirmatur de spiritu infuso, quem vocat complantatum, non autem de spiritu influente seu corrente : quia tria tantum sunt principia, quæ circa principium nostræ generationis complent substantiam : quia anima una permanet eademq; continuè, cujus primum spiritus dicitur appendiculum : quia humidum radicale, licet aliquo modo restauratum idem numero permanet, quod innatus spiritus complectitur, & quasi informat.

De spiritu autem influente, contraria contrarium concludunt.

EXERCITATIO III.

Continens decisiones LI.

EXPLICANTES QUÆSITA,
quæ moventur circa naturam operatio-
num, sanitatis rerum non naturalium,
morborum, signorum, febrium, apo-
stematum, crîsæws ac dierum
criticorum.

*Publicè Respondente M. Constantino
Weckero.*

D I F F E R. LX.

Utrum actio fiat à qualitate
nec ne?

QUÆSTIO est de actionibus
naturalibus non voluntariis, seu
ut Autor loquitur de actionibus
conversivis, quando agens repatitur à
passo alternatim & agit. Notat itaque
Autor pro dissolutione hujus controver-
siae, quod actionem ab aliquo progredi du-
pliciter possit provenire. Aut quod illud
sit velut principium primum & funda-
mentum

mentum ipsius actionis, quoratio contrarietatis sustentetur, & sic formae substantiales sunt activa & passiva, non tamen essentialiter, cum in eis contrarietas non possit habere locum. Secundo, potest ab aliquo actio provenire, eo quod sit immediatum à quo provenit actio, licet per viam instrumenti magis agat, quam per modum principalis agentis. Priori modo à forma posteriori à qualitatibus omnis actio dependet. Nam omnis actio est per contrarium. Contrarietas autem per se inest qualitatibus: Omnis E. actio à qualitatibus; intelligendo per qualitates non tantum eas quae ab elementis dependent, quaeque primarum & secundarum nomine Physicis veniunt; verum & illas quas tertias seu occultas iidem vocitant, Medici totius substantiae, speciei, Hermetici virtuales, magneticas appellitant, quas ab altiori principio quam elementis prodire docet Autor exinde, quod nihil agat ultra suam speciem, & agens omne effectum sibi proportionabilem in materiam introducat.

Appendix.

An qualitatis sit aliqua effica-
cia seu actio.

*Simpliciter & per se à quantitate nul-
la provenit actio, quia quantitati nihil
contrarium, secundum Aristotelem in
categ. quant. Omnis autem actio perfi-
citur contrario. Secundum quid verò
consequenter & coadjutivè quantitati
actio tribui potest, quatenus omne quale
quantum est, quantitasque actionem co-
mitatur, aq̃ agentibus nec est nec potest
esse sejuncta, licet ab iisdem revera sit
separata, unde illud in majori quanto
major est virtus. Nota tamen actionis
vocabulum dupliciter accipi posse. 1. latè
prout actus quoscunq̃ etiam formales in
se concludit, quæ ratione etiam quantita-
ti actionem aliquam tribui posse asseri-
mus, ut sunt extensio, æqualitas &c.
2. strictim pro actione propriè dicta, se-
cundum quam in subjectam materiam
agere dicimus; quæ actio quantita-
ti adscribi haut ullo potest
modo.*

LXI.

An frigiditas ingrediatur operationem naturæ essentialiter
an per accidens?

Quod essentialiter ingrediatur probat Autor hoc modo. 1. Unumquodque ut se habet ad esse, ita etiam ad operari, eo quod esse ordinatur ad actum. Frigiditas autem cum aliis qualitatibus essentialiter cum earum subjectis facit ad esse mixti. E. & ad operationem. 2. Nisi frigiditas ingrederetur essentialiter operationem naturæ, caliditatis excessus utique destrueret compositum; Indiget E. frigiditate contemperante. 3. Videmus in caloribus p.n. frigida exhibita calorem extinguendo corpus ad justam & naturalem reducere temperiem. Vnde liquido constat virtutem in corpore uti frigiditatis actu. Nec obstat quod frigiditas in animalibus vel actu plerumque non sentiatur, vel minima sit; Reperiuntur siquidem 1. animalia, quæ etiam ad tactum frigida sunt; deinde si propter exiguum actum
abo-

ab operatione excludenda esset, frigiditas quid de caliditate dicendum, quæ non etiam, nisi remissa essentias & operationes ingreditur.

LXII.

Utrum digestio fiat à frigiditate?

Respondetur, quod frigiditas prædominans non causat digestionem, quippe quæ calido & humido potissimum perficitur secundum Arist. & Gal. eadem tamen ad coctionem, cum juvativam, tum nocitivam concurrit tam per se, quam per accidens. In juvativa per se. i. quia pars est complexionis orta ex permistione. 4. prim. qualitatum. 2. quæ temporat calidum cum humido ne nimium excedens acutumque sit; per accidens, quia poros corporis undique occludens calidum interius naturæ coadunit & fortificat. In nocitiva operatur per se, quia intemperiem calidam p. n. ad naturalem reducit; per accidens, quia curationem alicujus morbi juvat materiam incrassando,

LXIII.

Utrum actio membris officialibus
communiter attributa, ex
compositione depen-
deat necne?

*Assertio Autoris est, licet operatio-
nes non sint nisi compositi per se ex utraq;
scilicet complexione & compositione,
proprius tamen complexioni adscriben-
das esse 1. quod ipsa sit instrumentum
immediatius animæ vires attingēs com-
positione, eò quod omnis actio fiat à quali-
tate, propter rationem contrarietatis in
ipsa solum repertam: Complexio autem
immediate causatur à qualitatibus.
2. Calidum naturale est instrumen-
tum naturæ quo actus perficiuntur, cate-
ri, cui E. plus est affine, in ejus actiones
magis confert. Hæc autem est complexio,
non compositio. 3. Actus officialium
causæ principaliori existenti in eodem ge-
nere, & non secundaria debent adscribi.*

Hæc

Hec autem est complexio, quippe quæ
 causa compositionis; quicquid autem cau-
 sa causa, est etiam causa causati. 4. De-
 structa complexione in membro quã-
 tumcunq; perfectè organizato, mox tolli-
 tur actus. Concludit itaq; Autor, officia-
 lium seu organicorum membrorum actus
 radicitus & primò à complexione existe-
 re: compositionem verò secundariò &
 manifestè conferre velut ulterius instru-
 mentum, cum sit quedam ad operationes
 habitatio. Quæ assertio, ut ritè perci-
 pi possit, notandum puto, singulas corporis
 nostri partes organicas peculiarem habere
 temperiem, non solum ex elementorum
 mixture, sed simul caloris nativi partici-
 patione, ex quibus in unum congregien-
 tibus oritur verum partium organicarũ
 temperamentum, proximum facultatis
 cujusq; instrumentum, adeoq; omnis a-
 ctionis fundamentum & principium,
 quamvis actio perfectà à toto orga-
 no dependeat secundum

Gal. I. M. M. c. 6.

An visio fiat recipiendo, an
emittendo?

Prius affirmat Autor. *Rationes ejus sunt hæc .i. Omnis facultas sensitiva est passiva. Virtus visiva est sensitiva facultas. E. At foras emittere est agere, recipere, pati. Fit itaq; visus aliorum sensuum more receptione. II. Si quid emittitur, illud aut erit substantia corporea, aut accidens, incorporeum enim, quia omnis motus expers, locum hic minimè habet. Non substantia, erit namq; hæc aut conjuncta cum viso & vidente, vel separata à vidente rei q; conjuncta vise, vel cum una parte visi conjuncta, cum alia non, vel separata à viso & vidente. Sed neutrum horum dici potest; non primum, quia i. cum infinitis fermè vicibus die uno claudamus & aperiamus oculum, semper aliquid periret & dissolveretur in oculo; mirum igitur quomodo tam diu possit subsistere oculus. Deinde res ab oculo remota videretur eadem figurâ quâ prope.*

pc. Non secundum, quia nulla intercedit continuatio inter rem videntem & visam, quæ omnino requirebatur, si quidpiam tribueretur rei visivæ à vidente: non tertium, quia hac ratione non videretur totum, sed illud tantum quod tangeretur: non quartum quia hoc non posset absq; utriusq; alteratione & corruptione generari; Non Ergo est corpus. Neque etiam accidens, quia hoc aut esset instrumentum aut medium: si illud, cum animati sit instrumentum, anima quoq; præditum erit, atq; ita aër, in quo est, animabitur: si hoc, medium pars erit organi, & τὸ πρῶτον sequuntur. Quare rectè docet Aristoteles non emissionem sed receptionem fieri visionem, 2. de anima c. 7. de sensu & sens. c. 2.

Appendix.

An oculus sit coloratus?

Distinguendum secundum Autorem inter colorem prout vel communiter accipitur, estq; idem quod visibile, vel propriè prout est determinatio perspicui. Coloratus est oculus, colore non vtro, qui

92 De natura operationum
qui est corporis terminati, prohibente
suspceptionem alius coloris: sed colore im-
proprio & extenso, prout diaphanum &
visibile quodcumque coloratum dicitur.

LXV.

An sanitas sit species subalterna sic-
ut ægritudo ita ut interposita ve-
distinctionis nota definiri de-
beat, velut ægritudo
necne?

Hoc querit Autor, an sanitas sit spe-
cies specialissima, an verò subalter-
na, hoc est, an sanitas sicut morbus possit
dividi in similem organicam & com-
munem? Statuit autem negativam ve-
ram esse ob sequentes rationes. I. Speci-
fica sanitatis differentia est operatio-
num integritas, consistens in bona com-
plexione, compositione & unione; At
dividi non potest. E. nec sanitas. II. Quæ
sunt sanitatis differentie, illæ à subiecto
sine aut gradibus desumuntur. At neu-
trum horum inducit specificam differen-
tiam, non subiecti diversitas, alias albedo
niveis

nivis & parietis differrent specie; nec
 finis, alias quæ unum intendunt finem,
 specie convenirent; nec gradus, alias ma-
 ius & minus variarēt speciem. III. Cau-
 sa una simplex proxima & immediata,
 non nisi unum specie effectum habet. Sa-
 nitatis causa unica est proxima imme-
 diata, dispositio nempe partium omnium
 n. E. IV. Totum perfectionale non
 potest dividi in species; sanitas est totum
 perfectionale. E.

Appendix.

An corpus ut nunc neutrum vel ægrum
 sit à generatione, vel ab extra?

Corpus neutrum ut nunc dicitur,
 quod præsentī tempore atq; ipso actu neu-
 rum est, hoc est, neq; exactè sanum, neque
 ægrum; ægrum ut nunc, quod jam jam
 ipso actu ægrum est. Vtrumque à genera-
 tione existere probat Autor hoc mo-
 do. I. Posito uno contrariorum poni-
 tur etiam alterum, cum eorum opposita
 sint rationes. At datur corpus exquisitè
 sanum & ægrum à generatione.

E. et.

94 De natura operationum
*E. etiam ut nunc. II. Si corpus est tale
ab extra, aut tale est per conservatio-
nem, ac tunc non potest dici quod ab ex-
tra eadem sanitas insit, aut per curatio-
nem, sic nullum corpus esset ut nunc sa-
num, nisi prius curetur, quod absolum.*

LXVI.

*Utrum ver sit calidum & hu-
midum an vero tempe-
ratum?*

*Utrumque, diverso respectu. Prou-
est unum quatuor temporum anni, cali-
dum est & humidum, non temperatum,
quia si tale esset, participaret aequaliter de
omnibus qualitatibus, quas anni tempo-
ra habent. Per relationem vero ad
corpus nostrum, temperatum magis est,
reliquis temporibus anni, dum ratione
actionis, quam facit in corpore humano,
ei proportionabile existit, ipsoq; sensu teste
temperatum in corpore nostro producit
effectum.*

Appendix.

Utrum Autumnus sit distemperatus?

Omni.

sanitatis & rer. non natural. 95

Omniⁿo , quia subita ejus mutatio, quæ accidit in eo eodem die, nunc ad frigiditatem , nunc ad caliditatem , corpus pravè alterat & permutat magis , quàm diutina frigiditas vel caliditas intensior, cum natura omnem subitam mutationem maximè aversetur. Esse verò hanc in singulis diebus inæqualitatem , cuilibet liquidò constat, dum videt mane & vespere vigere frigus, circa meridiem calorem. Hinc aph. 9. sect. 3. Autumno in univ^{er}sum accidunt morbi acutissimi & perniciosissimi , ver autem saluber^rimum.

LXVII.

Utrum sub Æquatore sit possibilis habitatio?

Zonam torridam, seu illam terræ plagam, quæ directè posita est inter duos tropicos, inhabitabilem olim dixit Ptolomæus cum multis , propter calorem Solis semper inter tropicos discurrentis. Verum in meritò , ipsaq; experientia, fertilissimas sub Æquatore deprædicans regio-

regiones, hoc abundè refutat commen-
tum, Ac ipsa natura hanc terræ plagam
habitabilem reddidit, cum ibi 1. nullus in
qualitate aliqua temporum sit excessus
2. Venti plurimi, mare, flumina, lacus,
calorem temperantes: 3. Ipsiq; radii solares
recta provenientes ad apicem terræ, pro-
pter reflexionem parvam, tantum non
possint causare calorem, ut terra inhabi-
tabilis fiat.

LXVIII.

Utrum carnes cochlearum sint
cæteris laudabilioris nu-
trimenti, necne?

Laus nutrimenti attenditur in eo,
quod sit facilis digestionis, non viscosum
modicæ superfluitatis, non nimium subti-
le, ac familiaris cum eo, quod nutritur
naturæ. Quod igitur tale est nutrimen-
tum, simpliciter bonum & laudabile di-
citur, quod verò in horum aliquo deficit,
jam quodammodo malum censetur. Sic
cochlearum caro ventriculo quidem gra-
ta est, tenacis ac plurimi nutrimenti.
Vnde

Vnde hec̃ticis præscribitur à Medicis; aſt difficilioris coctionis, unde valentem requirit ventriculum, longioremq; in eo moram, inſuper craſſum, frigidum & atrum ſanguinem generat obſtructionesque parit. Vnde ſi ad conditiones laudabilis nutrimenti examinetur, atque cum aliis carnibus conferatur, vix inter illas aliquem dignitatis locum obtinebit.

LXIX.

Utrum ovi albumen ſit calidum, vitellus frigidus?

Reſponſio Autoris eſt, quod ovum dupliciter poſſit conſiderari, vel quatenus eſt ſperma gallinae & generationis principium, vel prout nutrimentum. Priori modo ſi capiatur, plus caloris eſt in albumine, quia eſt ſemini ſimilimum, a quo ſum aereum; ſiccus verò & terreſtris vitellus. Quatenus vero reſpectu corporis humani extra illum calorem facile exhalantem (unde ipſius albuminis poſt coctionem & diutinam in aere moram

minoratio) consideratur, albumen frigidius est vitello, quia hic dulcis omnis autem dulcedo à calore moderato, secundum Gal. 9. de simpl. med. fac. illud insipidum. II. Vitellus citius digeritur, & in substantiam corporis mutatur, quam album. E. convenientior natura humana & per consequens calidus & humidus sicut ipsum corpus. III. Albumen ovi aegritudinibus confert calidis: frigidum E. sit necesse est, cum omnis curatio fiat per contraria.

LXX.

An vinum sit calidum & siccum necne?

Calidum esse vinum qui neget, hactenus non est inventus; an verò siccum idem, an humidum sit discrepantes sunt Medicorum opiniones. Qui humidum id dicunt & calidum, his sese adiungit Autor & præter auctoritates sequentes adducit rationes. I. Omne nutrimentum quo magis nutrit, eò magis in caliditate & humiditate cum natura nostra conve-

convenit : Vinum autem quam optime
nutrire in confesso est apud omnes medi-
cos. E. II. Quod spiritus restaurat &
cor letificat, seu ut Autor loquitur ani-
mam dilatat, illud est calidum & humi-
dum : convenit enim maxime cum cali-
do innato. Vinum citissime restaurat spi-
ritus, hilaritatemq; inducit. E. III. Idem
docent effectus vini : conspiciamus pa-
tantes modicè vinum benè carnosos, co-
loratos, agiles, fœcundos, quæ omnia &
similia caliditatem & humiditatem de-
monstrant. Sed nota, quod hæ rationes
authoris de vino procedant quæ est alimen-
tum, at ipse ait, quatenus scilicet omne,
quod nutrit actu humidum, liquidum,
nempe & fluidum, facile in totum corpus
distribuitur, exiccatas partes humectat,
quod absumptum restaurat, sangui-
nem, spiritus & humidum corpori ne-
cessarium auget. Propterea tamen nihil
obstat, quin idem vinum potentia siccū
sit, & in rei veritate alimentū medicamē-
tosum, calidū & siccū; id quod velunicus

spiritus vini ab ipso extractus, in quo tanta vini vis residet, abunde testatur. Idem confirmat vis vini deterfioria, mundificatoria, & conservatoria; sitis item & vigilia, quas ipsummet largè bibitum largissimè causare solet.

Appendix.

An vinum competat pueris?

Dicit Autor, vinum ut alimentum in quantitate sufficienti & qualitate non competere pueris, & maximè lactantibus, propterea quod nullum ab ea suscipiant nutrimentum, sed nocumentum solum, idq; non exiguum: 1. Replet vinum caput ipsorum, vapores augendo: 2. venas propter siccitatem coarctat, ut & poros anhelitus. 3. facile inducit intemperiem caliditatem augendo: 4. nervos molles replet. 5. facile furorem inducit. Idem tamen vinum iisdem competere ait, ut medicamentum, videlicet in alterando complexionem aliquam, inprimis frigidam ventriculi, exiccando humidam, vel humores crudos digerendo,
vel

vel aperiendo, vel urinam provocando
&c. si indebita quantitate, qualitate &
& modo exhibeatur.

LXXI.

Utrum forma specifica, dicta tota
substantia rei, sit substan-
tia, nec ne?

*Queritur non de forma substantiali,
materia per se advenienti, ex quibus
compositum exurgit, quam substantiam
esse nemo negare potest, quippe quæ actus
est separans, distinguens, totiꝫ rei esse tri-
buens; Sed de virtute illam mirabili oc-
cultam, quæ ipsas formas nobis manifestat,
quam totam rei substantiam & speciem
vocant Medici: Rectius Philosophi quali-
tatem occultam vocant. Etenamque
non substantiam sed qualitatem,
adeoꝫ accidens à substantia fluens demō-
strari facili potest negotio. I. Recipit
qualitatum aliarum instar magis & mi-
nus, dum in eadem specie quoddam ejus
individuum fortioris extat operationis
alio. II. Plurificantur ejusmodi virtutes*

102 De natura morborum
in eodem subjecto, forma autem substan-
tialis non est nisi unus unica. III. De-
struitur hæc virtus substantia integra
manente. Est E. accidens, & quidem
tale, per quod suas operationes específicas
forma substantialis exercet, propterea ad
qualitatum classem referendum, quippe
quæ sola operationum naturalium cause.

Appendix.

Unde oriantur dictæ qualitates?

Dictarum qualitatum originem alii
immediate à Deo; alii à formarum dato-
ribus, quos intelligentias vocant; alii à
mentibus separatis, quas ideas appellant;
alii à cælo; alii ex elementis deducere co-
nantur. Autor neutram ex his opinio-
nem sequendum esse prolixè demonstrat,
ac qualitatem occultam seu totam illam
Medicorum substantiam formis inter-
nis & essentialibus referendam esse cen-
set, ex eo quod omnis activitas est tan-
tùm à forma primò. Hæ autem qua-
litates habent quandam acti-
vitatis rationem. E.

LXXII.

An inter sanum & ægrum accidat medium, nec ne?

Non consistere dispositionem quandam mediam inter sanam & ægram specie ab ambabus differentem cum Aristotele concludit Autor, quia fanitas & ægritudo sunt in predicamento qualitatibus & quidem prima specie: At in his non datur motus, sed tantum mutatio: ubi hac, ibi non datur medium, ad quod pervenimus cum de extremo ad extremum res moveri potest. Amplius, in privativis non datur medium. Sanitas & morbus sunt privativè opposita. E. Et quamvis dentur plurimæ constitutiones ab optima sanitate deflectentes, quas naturales vocant Medici, tamen hæc à sanitate, ut & inter sese, specie non differunt, sed solum ratione majoris & minoris. Nec propterea Medici neutrum illud, quod vocant corpus peculiariter considerant, quod specie à sano differat, sed quod distincta ob varias mutationes Medici officia requirat.

LXXIII.

An dolor sit morbus
necne?

Secundum Autorem dolor potest dupliciter accipi formaliter & materialiter: primò modò dolor non potest esse morbus, cum sit in alteratione omnimoda & nondum adeptus sit aliquam permanentiam: aſt altero modo dolor morbus eſt cum permanentiam aliquam habeat. Assertionem hanc probat, quod dolor in prima ſignificatione ſit paſſio & alteratio, qua motus, non ergo permanēs, nec morbus; Dolor verò ſuſceptus cum permanentiam quandam habeat, non eſt in tertia, ſed prima ſpecie qualitatis & ideo morbus. Verum hæc reſponſio, etſi admodum ſubtilis videatur, vix veritatis trutinam ſuſtinebit: Primò namq; nimis latè morbi vocabulum accipit, pro omni ſcilicet eò, quod non eſt cauſa morbifica; deinde dolorem paſſionem & alterationem dicit. In conſeſſo autem apud omnes eſt Medicoſ, dolorem nō morbum propriè dictum, ſed

*sed symptoma esse unitatis soluta, quippe
qua posita dolor sequitur & contra. Neq;
alteratio dolor est, sed causa tantum dolo-
ris mediata, quatenus scilicet solutionem
continui introducit.*

Appendix.

*An stupor sit morbus an sym-
ptoma?*

*Stupor, inquit Autor, si accipiatur
pro oppilatione pororum presentiam spi-
rituum impediente morbus potest dici or-
ganicus: si verò accipiatur propriè, prout
est difficilis quædam sensatio à dictis cau-
sis introducta, symptoma est, & hoc veriùs
& rectiùs dicitur quàm morbus, cum per
se permanens non sit, sed mediante dicto
aliquo morbo parti insit, eumq; sequatur,
ut umbra corpus.*

LXXIV.

*Utrum sit aliquis morbus
compositionis?*

*Quod detur cum communi Medico-
rum schola statuit Autor, quia duplex*

actio, similis seu inorganica quæ fit & perficitur temperie tantum, & organica, quæ fit beneficio totius organi, ad cuius constitutionem plura requiruntur, quibus inter se concurrentibus & consentientibus fit unum. Ut itaque ad hanc actionem necessario requiritur compositio certa; sic si eadem vitietur actio quoque organi necessario primò ac per se laeditur, proptereaquæ aderit morbus.

Appendix.

Qui sit complexionalium morborum numerus?

Sedecim esse intemperies statuit Autor, tot enim modis à naturali temperie potest fieri recessus. Vel una qualitas excedit, vel duæ. Si una quatuor intemperies oriuntur simplices, cal. frig. hum. sic. Si duæ, itidem quatuor pro quatuor primarum qualitarum combinatione, calidum & hum. cali. & sic. frig. & hum. frig. & sic. Atque singulæ hæ intemperies vel possunt esse sine materia, vel materiam habebunt adjun-

ctam.

Utrum

LXXV.

Utrum sit quis morbus communis nec ne?

*Cum ad partis tam similis, quàm dissimilis constitutionem & sanitatem necessario requiratur quedam continu-
tas & unitas, ita ut hac utrique commu-
nis sit; necessario, si hac dissolvatur, mor-
bus quoque aderit communis, tam simila-
rem quàm dissimilarem partem afficiens,
ac utriusque actionem ledens. Ast hoc
impresentiarum non adeò quaeritur, sed
magis. An morbus, soluta unitas, di-
ctus indifferenter similibus & in-
strumentalibus competat, an verò
uni principaliter, alteri minus? Autor
respondet, quod morbus communis prin-
cipaliter parti similari conveniat, conse-
quenter verò officiali, quia ledit partis si-
milaris actionem nullius alterius inter-
ventu, organicarum verò quatenus ex
similibus sunt compositae, quatenusque
non potest fieri virtutis communi-
catio, ad vitam & actionem
primò necessaria.*

Ap-

Appendix.

An apostema sit morbus simplex,
an compositus?

Posterius affirmat Autor, quâ enim peccat in ipso intemperies cum materia affluxa, ad intemperiem materiale pertinet, quâ pars attollitur, ad morbum magnitudinis, quâ erosio accedit, ad solutam unitatem refertur. Idem etiam dicit, primo referendum esse ad morbum similem, consequenter ad organicum, cum propter illam materiam pars attollatur, continuiq; solutio primò competat partibus similaribus.

LXXVI.

Utrum unica sit causa doloris
tantum, subita scilicet
alteratio necne?

Quod subita alteratio non tantum sit causa doloris, ex eo concludit Autor; quod hæc tantum in qualitatibus sit primis, dolor verò etiam possit causari ab aliis, ut luxatione, vulneratione, & aliis, quæ quovis modo continuum solvunt. Cum verò

verò unius effectus non sit nisi unica causa proxima, alia ponenda est immediata. Hanc dicit Autor esse improportionem vehementem, membro sentienti repente occurrentem, quam aliter vocat violentam & repentinam transmutationem. Verum enimverò, cum non videretur quavis repentinam ac violentam transmutationem dolor necessario sequatur, adhuc specialius causa illa determinanda, proximamq; & immediatam causam exponenda. Proinde dico eam repentinam alterationem eatenus dolorem causare, quatenus pervenit, ut continuum solvat. Videmus quippe ubi continui adest solutio, ibi dolorem quoq; adesse, & contrà, ubi dolor, ibi continuum solvi. Ut hæc tanquam causa & effectus immediate se ponant ac collant.

LXXVII.

Utrum dolor sentiatur
necne?

Sentiri dolorem asserit quidem Autor, idq; rationibus quibusdam probare
allabo.

110 De natura morborum
allaborat. *Ast intelligendus de materi-
li doloris, non de formali (quod ipse quo-
innuere videtur) hoc est, de illo quod fa-
cit, ut dolor existat, quod sentitur, ob-
etumq; est improporionatum, unde or-
ganum corrumpitur, actio depravatur
& dolor propriè dictus exurgit, qui à G-
leno definitur tristis sensatio, ac à medi-
inter symptomata actionis depravata n-
meratur.*

LXXVIII.

Icteria ante diem septimum an
fit bonum signum nec ne?

*Questio est de aph. 62. f. 2. qui ita lo-
ber; Quibus per febres morbus
gius ante septimum diem superv-
nerit malum. Hujus aphorismi veri-
tem adstruit Autor ex sequenti-
I. Nulla bona & perfecta crisis fit,
de critico; atqui ante septimum non
tur dies criticus. Icteria E. per se &
gulariter ante septimum est malum
gnum. II. Quæ febres biliose solvun-
tur transmissa bile criticè ad cutem,*

bile crassiore fiunt, quæ ante septimum
perfectam non potest admittere coctio-
nem, proinde nec salutariter transmitti
ad cutem.

LXXIX.

Utrum caput parvum sit me-
lius magno?

R. Magnitudo & parvitas capitis
duplex existit. Una ratione capaci-
tatis, ut cranii, & talis parvitas ex ne-
cessitate vituperatur cum cerebrum ad
ipsam sequatur parvum, spirituum ani-
mæ paucitas & obscuratio, neque
etiam magnitudo hujusmodi omnis lau-
danda, cum talis evenire possit absque
virtutis fortitudine, sed temperata.
Alia est parvitas & magnitudo capitis,
que accidit ratione paucæ & multæ carnis
super cranium existens, & maxime
in partibus anterioribus, & talis parvitas
ad actiones confert, magnitudo obest.
Tale caput magnum pondere scilicet
ipsum inclinare facit, motum impedit, ce-
brum humectat, evaporationesque prohi-
bendo

bendo spiritus obtenebrat. Parvum contra minus est ponderosum, ad modum magis aptum, exhalationes cerebri facit transmittit, nec ullo modo actiones cerebri impedit, meritò itaq; magno præferendum.

LXXX.

Utrum dilatato corde simul dilatentur arteriæ constricto constringantur nec ne?

Negativam sequitur Autor, ex eo potissimum fundamento, quod cor & arteria, dum constringuntur expellunt, dum verò dilatantur, attrahunt. Iam si eodem tempore constringerentur cor ac arteria non esset quò transmitteretur, nec quò reciperet, cum quod constringitur, in se non possit recipere. Si verò eodem tempore dilatarentur cor & arteria, nec cor ab arteriis, nec arteria à corde traherentur, duo siquidem motus se invicem impedirent. Verum putat Autor per contractionem

Etionem ita coarctari arterias, ut nihil plane possint recipere, quod omnino sensui repugnat, qui aliqualem tantum contractionem monstrat, manente nihilominus naturalicavitate ad recipiendum, quod à corde transmittitur, satis sufficiente. Deinde putat, arterias à corde & cor ab arteriis tantum trahere, quod itidem veritati contrariatur, trahit enim cor præterea à pulmonibus aerem, arteriæ ex venis tenuiorem sanguinem & per univsum corporis habitum aërem externum. Cur itaq; dicendum non sit dilatato corde, dilatari simul arterias, & contracto contrahiratio nulla est, in primis cum hoc ipsum in vivorum anatomia ad oculum demonstrari possit, ipseq; tactus eodem tempore pulsum fieri satis percipiat, si una manu tangatur arteria, altera pectori imponatur.

LXXI.

Utrum dilatatione arteriarum fiat attractio, constrictione verò expulsio?

I

Asser-

*Assertum hoc fuit decisione præcedē-
ti, nunc rationem addam ex Autore.
Omne quod debet attrahere, necessum est
ut sese explicet, viamq; attracturo ape-
riat, contrā, quod debet expellere sese
coangustet, ut quod continet exprimere
possit; illud fit dilatatione, hoc constrictio-
ne. Huc faciunt etiam villi recti, ad at-
tractionem, transversi ad expulsionem
necessarii, quorum hi partem constri-
gunt, illi dilatant.*

LXXII.

*Utrum unum sit genus pulsum
necne?*

*Respondet Autor, licet pulsus secun-
dum magis & minus possint esse infiniti,
ad decem tamen genera reduci posse, atq;
cum omnis pluralitas tandem ad unita-
tem sit reducibilis, hos ad unum quoque
reduci, qui desumitur à tempore quietis
& moræ, quod omnis pulsus componatur
ex morula & motu. Esse verò hunc
denarium pulsum numerum suffi-
cientem demonstrari potest hoc modo:*

In omni motu considerata 1. spatium, per quod fit motus, 2. tempus, quod consumitur in spatii transitu. 3. quies, quæ motum utrumq; insequitur, 4. ipsa pulsus causa efficiens, 5. instrumentum, per quod fit. Qualibet autem differentia pulsus vel unum primò respicit vel plura. Si unum oriuntur 10. pulsus simplices: 1. Respectu spatii seu distensionis & contractionis in spatio pulsus est magnus vel parvus. 2. respectu temporis, cui respondet qualitas, est celer vel tardus. 3. respectu quietis, seu quantitatis quietis, est creber vel rarus. 4. ratione moventis est debilis vel vehemens. 5. ratione loci, arteria nimirum, est mollis vel durus. Atque sic decem sunt pulsus differentia primaria: Si verò plura simul in uno pulsu consideres, aut ipsos pulsus inter se conferas, plures omnino erunt pulsus differentia, de quibus videatur Galenus.

LXX XIII.

Utrum in pulsu percipiatur
musicalis consonantia
necne?

*Affirmat Autor. Est namq; musica-
lis consonantia proportio quaedam quan-
titarum unius generis ad se invicem. Vbi
E. quantitas habet locum, ibi & hæc esse
potest. In pulsu, ut dictum q. præc. locum
habet quantitas. E. & rhythmus. Am-
plius Rhythmus nihil aliud est quam col-
latio temporis systoles cum tempore dia-
stoles, sed tempus hoc tactus sensu cogno-
sci potest. E. & rhythmus.*

LXX XIV.

Utrum egestionis coloris va-
rietas sit laudabilis
necne?

*Responsio Autoris hæc est: Diversitas
coloris excretorum aut pervenit ab arte
per pharmacum, aut à natura. Si
prius, & pharmacum habeat vim ex-
purgandi plures humores, bonum signum
est*

est diversitas coloris in excretis. Si verò ad unum tantum humorem educendum comparatum sit, excernantur verò coloris diversi, non bonum est; multitudinē enim humorum in corpore denotat, quam cum nō regere possit natura, sponte emit- tit. Si verò sponte fluant huiusmodi diversi coloris humores, aut sunt omninō pravi & corrupti, vel non simpliciter tales, & adhuc quodammodo naturales; atque tunc aut expelluntur in principio morbi, aut in statu: Si prius aut virtus est debilis, aut fortis: Si humores pravi & virtus debilis, necem denotat; si fortis longitudinem morbi. Si in statu egerantur crisis erit vel perfecta, & tunc bonum est signum; vel diminuta & tunc mediocri, cum hac accidat excretio aut propter materiæ multitudinem aut virtutis debilitatem.

LXXXV.

Utrum color prius detur urinae, quam substantia?

Ad componendam hanc controversam,

sam, Conciliator noster distinguit, inter urinam naturalem & non naturalem. Si sermo sit de urina non naturali, aquosa, cum humoribus mista, aut à calore p. n. tincta, color tempore substantiam antecedit, eo quod is facilius suscipitur quam substantia, quæ coctione demum imprimatur. Si verò urina accipiatur sana, prout effectum est caloris naturalis, omnia digerentis, unientis & assimilantis, substantia præcedit naturâ colorem, tempore autem simul sunt, cum connexio materia cum forma sit causa omnium accidentium simul.

LXXXVI.

Utrum ad rupturam venarum, quæ circa renes, sanguinis consequatur mictio nec ne?

Inter causas, ob quas sanguis mingitur, refert Autor, non immeritò aperture venarum, quæ sunt circa renes. Videmus namq. in calculosis, quando lapides asperi, vel ex substantia renum ad ureteres, vel ex his ad vesicam tendentes,

venas incidunt, magnam sæpius fieri sanguinis per ureteram excretionem. Idem evenire ait autor, si vena quæpiam emulgens aperiatur, eam potissimum ob causam, quod, quando frangitur vena, excitato dolore, natura accurrat statim cum spiritibus & humoribus plurimis, qui cum neque à natura partis debilitata regi possint, nec in locum aliquem recipi, à natura per loca expulsionis dicata expelluntur.

LXXXVII.

Utrum febris fit calor,
nec ne?

Quod calor (extraneus scilicet, qui est qualitas superexcedens calori naturali impressa, ipsumque à dispositione naturali mutans, non quatenus infert passionem sensui, sed prout est mala dispositio vel habitus) sit ipsa febris essentia confirmat autor sequentibus. I. Illud est forma & essentia rei, quod definitione exprimitur. At omnes medici definiunt febrem per calorem. E. II. Quod effectus habet caloris, calor est, effectus n. causam suam notificat. Actio febris est intese calefacere, ita ut et-

120 De natura morborum
iam actiones ledat, febris igitur essentia
in calore consistit.

LXXXVIII.

Utrum humores possint perio-
dicè confluere nec
ne?

*Arduam illam de causis februm in-
termittentium controversiam sequenti
modo explicat Autor. Quod humores
periodicos faciant confluxus, à duplici
causa dependet, externa & interna. Ra-
tione causæ internæ quatuor conside-
randa, substantia, quantitas, qualitas &
locus; ex quibus consurgunt congregatio-
nis humoris ad putredinem tarditas aut
velocitas, facilitas putrefactionis aut
difficultas, ac ipsius accelerationis celeri-
tas aut mora. Si humor fuerit substantiæ
mediocris, multæ quantitatis, calidus hu-
midus, intra vasa detentus non periodicè
confluet, sed continuè propter dictas cau-
sas; Quando verò materia est extra
vasa, non continuatur motus, sed ^{per} ~~per~~ ^{ve-} ~~per~~ ^{otus}
per oppositum ejus evenit; quando enim
calidi-*

caliditas consumit materiam ad putredinem motam, cum non sit in vasis, cogens expirare quod subtile, remanente terreo, non amplius adest febris, donec itidem antecedens causa ex cibo non rectè elaborato ad mineram concurrat putredinis, ubi ex putrefactione præeunte inflammatur vice alia, hæcque inflammatio eò usque perdurat, quò usque causa ad mineram putredinis movetur, inveniens in ea caliditatis præcedentis vestigia sufficientia ad paroxysmum. Quia verò phlegma post sanguinem est adauctum, & quia humidum parumque frigidum, viscosum, locum obtinens extrinsecum, facillimè putrescit & putredinem diu sustinet; Melancholia contra, quia grossa, pauca, frigida & sicca, trahiùs putrefactioni subicitur; quando autem mota fuerit diutius ejus perdurat exacerbatio, propter impressionem in subjecto terrestriori factã. Cholera verò medium inter hos obtinet humores, nec ita ut phlegma ad putrefactionem est apta, neque ut melancholia indisposita, minoris enim quantitatis existens

I 5 . quàm

quàm phlegma & majoris quam melan-
cholia sicca & amara, putrefactioni resi-
stir, & quia subtilis; ceteriter dissolvitur
ut ejus paroxysmus nō permaneat. Cau-
sa externa duplex existit, aut enim se-
habet per modum agentis principalis &
sunt corpora cœlestia aut instrumentorum,
& sunt elementa, quibus humores appro-
priantur, aut ratione substantiæ, aut quanti-
tatis, aut qualitatis, aut motus. Ratione
qualitatis, cui caliditas inest & humidi-
tas citius movetur: sunt n. qualitates cau-
sativæ motus & affluxus. Sic phlegma
maximè humidum, ex putredine calidū,
citius movetur, minoremq; interpolatio-
nem habet; at quia in Cholera calidita-
ti junctæ siccitas, quæ motus impedimen-
tum existit, motus impeditur, ut interpo-
latio major quàm in phlegmate interve-
niat. In melancholia, quia frigiditas
& siccitas concurrunt, confluxus tarda-
tur maximè; quibus accedit substantia
terrestris planè in melancholia, minùs in
cholera, minimè in pituita. Si intenda-
tur in motus elementorum, cholera
ignis

*ignis instar minori tempore movetur,
quiescit majori ; phlegma instar aquæ
diutius movetur, perparum quiescit; me-
lancholia terræ instar minimè move-
tur ; Sanguis verò instar aëris, si semet
movetur, in perpetuo manet motu. Ra-
tione quantitatis, quanto copiosiores
sunt humores, tantò mobiliores. Si verò
respiciamus ad causam agentem, à quâ
primum fit motus, ad corpora nim. cæle-
stia, sciendum, quod humores, reliqua-
rum aquosarum instar, Lunæ subjician-
tur, quare, quò propius ad naturam æquæ
humor accedit, eò citius à luna movetur.
Idcirco cum phlegma aquæ proximè assi-
miletur, ideo velocius & citius movetur
à Luna, melancholia, quia longissimè ab
aquâ recedit, motum ejus imitatur quàm
parum, donec scilicet dispositione Lunæ
satis affecta moveatur. Mediam
inter hos obtinet cholera &
proinde mediocriter
movetur.*

Utrum

Utrum sanguis putrescens genere
febrem sanguineam, vel cho-
lericam, seu aliam?

*Duplex febris genus ex sanguine oriri
Autor testatur; primò synochon non
putridam, qua tantum ex inflamma-
tione sanguinis exurgit, ex peccato ejus-
dem quantitativo majori, & qualitativo
minori, sine illius putredine: Deinde
synochon putridam, quæ fit ex sangui-
ne peccante in qualitate & quantitate
putrescēte in venis, quam febrem ex san-
guinis & non bilis putredine genitam es-
se patet inde, quod nullam vel periodum,
vel exacerbationem, vel effectum osten-
dat febris biliosa. Proinde etsi extra ve-
nas in locum quendam effusus sanguis
putrescens in bilem convertatur statim,
febremq; causet cholericam, non tamen
sequitur, quod idem in venis quoq; eve-
niat, cum ibi, tanquam in proprio loco,
per aliquot tempus sub propria forma san-
guis putrescere possit.*

Utrum

XC.

Utrum febris sanguinea cum
aliis componatur, nec
ne?

Negat Autor, nam quod attinet synochon non putridam, eam cum aliis febribus conjungi non posse constat inde, quod si alia febris incipiat, ipse quoque sanguis in alium humorem statim degeret. Neque etiam putrida synochos cum aliis connecti potest, non cum continuis, quia sanguinis predominans caliditas & ad putredinem aptitudo, omnium aliorum humorum in venis putrescentium calorem ad se traheret, sicut majus lumen ad se rapit minus, & multus ignis modicum, neque cum intermittentium aliqua stare potest, non cum phlegmatica & melancholica, quia tales non sunt nisi in corporibus, in quibus sanguis imperium non obtinet, imò utriusque humoris frigiditas sanguinis inflammationem impediret, neque cum cholestica stare poterit, ipsa namque bilis sua calidi-

lilitate, subtilitate & motus agilitate citius in causas putrescentes sanguine deduceretur. Attamen, si febris fuerit symptomatrica, ut apostematis, tunc poterit febris sanguinea cum aliis & maxime biliosa complicari; vel manifestè, ut quando duo sunt apostemata in diversis corporis locis, unum ex cholera, alterum ex sanguine, tunc ex duplici materia putrescente vapores ad cor pervenientes, febrem efficerent, aut occultè, quando apostema componitur ex sanguine & bile mistis, quia enim materia mista, summi quoque febrem causantes mistierunt.

XCI.

Utrum ex cholera prassina & æruginosa febres causentur necne?

Ad utrumq; negativè respondet Autor, ob rationem sequentes. I. Quicquid febrem causat humoralem, necesse est ut putrescat: dicta cholera non possunt putrescere, quia sunt natura ignea, siccissima & calidissima, per longissimam
bilis

bilis assationem & corruptionem genita.
II. Quicquid est maximè corrosivum
& venenosum, non potest tam diu in loco
aliquo corporis contineri, ut putrescat &
febrem causet: citius enim partem erodit
& hominem interficit. At dicta cholera
maximè propter summam acredinem,
quâ prædita, erodunt & pravißimis va-
poribus partes sensiles gravissimè afficiunt.
E. Potissimum tamen hoc esse accipien-
dum vult autor de cholera æruginosa seu
zinaria, quam aut vomitu rejici, aut su-
bitam mortem inducere veneni instar
ait, non verò adeò simpliciter de cholera
brassina, ex quâ febrem generari posse
concedit, verum eam syncopalem & le-
thalem.

XCII.

Utrum in Epiala sit frigus inte-
rius & calor exterior,
necne?

Epiala febris, si vel solum nominis
spectes ethymon, febris est in qua sentitur
calor & frigus. Causa est, quia oritur à
copia pituitæ vitreæ propter summam
frigi-

frigiditatem, crassitiem & densitatem ad
 putredinem minus aptæ, quare si à causis
 validissimis superetur, ut pars ejus aliqua
 putrescat, de potentia infrigidandi dedu-
 citur in actum non secus ac nix, à calido
 liquescens: infrigidat itaq; tum magis
 interiora, cum propter actionem contra-
 riorum tum motum, unde sentitur frigus
 interius, exterius propter calorem in cor-
 de p. n. accensum, calor. Si tamen idem
 phlegma inaequale sit & acido permistum
 excitantur ac mittuntur ad partes exter-
 nas vapores putridi acres, qui partem tan-
 gentes sensilem rigorem causant exiguum
 ut ita pars eadem p. n. calefacta frigus
 quoq; aliquale percipiat.

Appendix.

An rigor causetur à calido vel
 frigido?

Vtrumq; concedit Autor. Atq; à re
 calida subito corpori occurrenti causari
 rigorem ostendūt scintilla in id incidens,
 aqua ferventissima confestim affusa ei-
 dem, medicamentum causticum applica-
 tum,

tum, vapores calidi initio paroxysmi febrilis ad exteriora delati. A frigido eundem ortū trahere docent aër & aqua valde frigida corpori occurrentia. Itaq; & a calido & frigido corpori repente occurrenti horrorem ac rigorem excitari docet experientia; quibus addi etiam potest, quod continuum quoque modo solvit, quippe saepius ad continui quoq; solutionem eos sequi videmus. Cum autem unius effectus non sit nisi una causa proxima & immediata, non abs re me facturum puto, si illud, in quo omnes causae tam interna quā externa rigoris conveniant, explana vero. Dico itaq; Gal. 10. Meth. c. 4. & 2. de caus. sympt. c. 6. quod rigor sit virtutis expultricis validus motus, excitatus à re molesta & stimulante. Quāprimum namq; res molesta corpori offertur, quacumq; qualitate praedita illa sit, horrorem & rigorem, spiritus ad principium vitae revocatis, excitari experientia, rerum omnium magistra, abunde edocet.

XCIII.

Utrum hectica fiat incipiendo?

Dicit Autor, quod febris hectica plurimum non occurrit incipiendo, sed alias consequitur febres & agritudines; nonnunquam tamen incipiendo advenit, sed raro, cum ejus causa raro occurrat. Assertionis rationes hæ sunt. I. Vnumquodq; agens in materiam dispositam formam inducit. Aliæ corporis partes ad caliditatem p.n. suscipiendam magis sunt dispositæ, humores puta & spiritus, quam solidæ. In his E. facilius causa febris pedem figet, quam in illis. II. natura in quantum potest solidam cordis substantiam tuetur; est enim omnium actionum fons & sustentaculum. Non E. admittet facile, ut in illam inducatur calor p. n. At potest initiando quoq; fieri hectica, tam cause, quam subjecti ratione. Causæ ratione primitus inprimitur cordis substantiæ p.n. calor, si ita grandis ea sit, ut immediate in cor usq; penetret & dispositionem calis-

calidam inducat. Subjectum verò ita dispositum esse potest, ut levior causa partibus solidis calorem p. n. imprimere queat; si scilicet totum corpus tendat in calidum & siccum.

XCIV.

Utrum febris pestilentialis sub
ephemera reponatur,
nec ne?

Negativa cum Autore & ratione consentit. I. Febris ephemera uno terminatur die, febris autem pestilentialis ad plures dies extenditur secundum dispositionem patientis & fortitudinem agentis. II. Omnis ephemera salubris est, pestilentialis ut plurimum mortifera. III. Vbi signa putridæ febris, ibi adesse eam pronunciamus: signa enim deducunt nos in cognitionem essentia morbi. At in febribus pestilentialibus adsunt signa putridarum febrium, siccitas lingue, caliditas inordinata, sitis vehemens, angustia anhelitus inquietudo, nausea, vomitus, syncope &c. Febres ergo erunt potius putridæ, quàm ephemera.

Utrum apostema intrinsecum
causet semper febrem
continuum?

*Quod & continuum & interpola-
tam febrem apostema intra corpus geni-
tum causare possit, docet Autor : Inter-
mittentem, quando membrum, in quo
consistit, fuerit frigidum, ignobile, à
corde remotum, nec ei manifestè con-
iunctum, nullius vel pauci sensus; si materia
apostematis frigidior, paucæve quantita-
tis. Contrà, continua exurget, si materia
calida, multa, excitet apostema in locis
cordi vicinis, & maxime iis, qui ma-
gnam habent cum corde affinitatem, qui
nervosi & multi sensus, apti, ex stimula-
tione rheumatis propter dolorem, spiri-
tus inflammare, multis arteriis prædi-
ti, per quas maiorem habent continui-
tatem cum corde, spiritusq; ac sen-
sus in eo continentur fer-
ventiores.*

Utrum

XCVI.

Utrum cerebrum & ossa possint apostemari?

Dupliciter ad hoc quæsitum respondet Autor. Primò duplex facit apostema, verum & propriè sic dictum in prava complexione, continui solutione & tumore p. n. consistens, quo affici ait partes in duritie & molitie medias: aliud non ita propriè dictum, quando aliqua cavitas ingrossatur, & ejus augmentatur humiditas, & hoc modo cerebrum & ossa apostemari asserit. Deinde apostemata duplici modo generari rectè dicit, vel per viam rheumatis, quando ex venis & arteriis materia defluit in membrorum substantiam spongiosam; vel per viam congestionis: quando nutrimentum superfluum congeritur. Primo modo ossa & quæ dura sunt non possunt apostemari, aut cerè rarò, cum ductibus careant, quibus demandatur humor in membra; posteriori verò modo possunt, cum alimentum suscipiant, eoq; extendantur, & per consequens

quens illius superfluo etiam p. n. intumescant, indurata superfluitate retenta super ossis aliqua parte, aliâq. super eam inducâ, donec aliquis tumor exurgat. Cerebrum verò priori modo apostematur, quia debilis est coctionis, frigidum & humidum, in superiore corporis parte tanquam caminus existens, vaporum ac humorum susceptivus, qui pervenientes ad ipsum, ejus frigidityte condensantur & sic colliguntur.

XCVII.

Utrum cor possit apostemari & solutionem continui pati?

R. Cor potest quidem pati apostema incipiens frigidum, & solutionem continui non adeo magnam in parte aliqua exteriori, ita ut non statim intereat animal, sed adhuc per diem unum atq. alterum superstes maneat; at apostema & resolutionem continui confirmatam & penetrantem tolerare minime potest, quia

I. Quicquid est basis vite, omniumq. facultatum radix, suscipiens aliorum membrorum defectus & nocumēta, id opus est

ut vi-

ut vigorosum existat, si animal in vivis
esse debet: Cor est tale, ut per se manifestum
est. E. II. Quicquid est maxime sensibile
illud dolores perferre minimè potest: Cor
est principale sensibile, quia juxta philoso-
phum anima sensitiva locus primarius:
hinc E. Aristoteles cordis dolores intole-
rabiles propter sensus excellentiam pro-
nunciavit. III. Experientia testis est,
nunquam cor animalis alicujus aposte-
matum repertum fuisse, ac omnes laeso cor-
de subito interiisse.

XCVIII.

Utrum ægritudo consueta sit dete-
rior insueta, nec ne?

Hanc questionem ut determinemus
consideranda, & consuetudo ipsa, &
nocumētum, quod ægritudo, quā talis,
infert. Hujus ratione quanto sæpius oc-
currit ægritudo & in consuetudinem in-
ducitur, tanto deterior redditur insuetā,
& propriè, quando inordinatè affligit &
nocumentum majus est ex parte lesionis
virtutis, quia omne quod virtutē dejicit,
quò sæpius advenit, eò magis destruit. Si

verò ægritudo consideretur ab eo quod consuetum, minus deterior est insuetum, & propriè, cum majus fuerit juvamentum, quàm ratione læsionis nocumentum; quia talis affinitatem quandam contrahit cum natura, ipsaq; natura ex usu frequenti plerumq; ipsi obviandi viam invenit.

XCIX.

Utrum pleuritis dextri lateris sit deterior eâ, quæ sinistri, necne?

Ægritudo dupliciter potest dici deterior alterâ, aut ratione acuminis & accidentium, aut propter quantitatem provocantis materiæ: quantum ad primum, quæ sinistri lateris deterior; quantum ad secundum, quæ dextri; nam convenientior illa est ad maturationem & resolutionem, propter calorem quam à cordis vicinitate accipit, licet propter eandem causam eadem quoq; sit deterior, propter vehementem inflammationem, scilicet provenientem à cordis calore, qui accidit ratione cordis in sinistrum latus

pa-

parum à dextro in homine inclinantis, juxta Gal. 3. de us. part. Quæ dextrilatis, propter cordis & caloris absentiam, facilius potest superari, nec tam acrepus generat, ipsaq; facilius expellitur materia quia pars dextra, propter distantiam à corde, magis extollitur ac ampliatur.

Appendix.

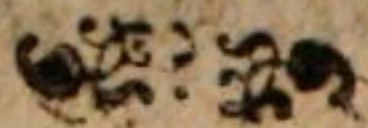
An pulmo, an verò diaphragma sit sit proprium anhelitus organum?

Ad posterius inclinatur Autor, asserens primarium anhelitus organum esse diaphragma; pulmonem verò coadjutivum, seu instrumentum quo, quia I. Anhelitus est motus pectoris; illud igitur membrum, quod movet organum respirationis, principalius erit. Tale autem est diaphragma, quia musculus; non pulmo, qui insensilis. E. II. Si pulmo esset proprium respirationis organum, eò corrupto & per continui solutionem laso, non posset fieri respiratio: at respiratio manet corrupto pulmone & quâdam etiam eius

K 5

parte

parte rejectâ, ut in phthisi manifestum
vadit. Quod verò etiam pulmones
ad anhelitum requirantur probat ex eo,
quod, ablato thoracis motu in quibusdam
affectibus, nihilominus respiratio leviter
superfit, unde concludit non motum sim-
pliciter voluntarium esse respirationem
sed mixtum ex naturali pulmonum &
voluntario musculorum. Nos, conceda-
mus licet ad respirationem maximè
necessariam esse diaphragmatis ut & to-
tius pectoris motum, tamen quia totus
hic motus propter aëris attractionem,
quæ pulmonis proprium est officium, in-
stituitur, pulmoni potius tanquam pri-
mario agenti respirationem adscribimus,
ipsiq; propriam à natura ad hunc motum
perficiendum vim inditam esse haurit ali-
ter ac cordi vis pulsandi, statuimus; dia-
phragma vere requiri, ut causam
fine qua non cum reliquis
thoracis musculis.

Utrum

C.

Utrum peripneumonia phlegmatica deterior sit cholerica, nec ne?

Quod peripneumonia facta ex cholera deterior sit ea, quae est phlegmate, cum principibus Medicorum affirmat Autor; rationes sunt: I. Illa ægritudo est deterior aliâ pari, quae ex deteriori consurgit materia. At materia deterior phlegmate est bilis, quia calida & acris. E. II. Duplex caliditas magis ledit unâ. Cholericæ peripneumonia caliditas duplex est, una per se competens bili, altera ex putredine ejusdem; phlegmatica unica tantum per putrefactionem adest. III. Quam ægritudinem sæviora comitantur symptomata, illa deterior est illa, cui tam sæva non junguntur: In cholerica peripneumonia major est sitis, febris, inflammatio, dolor, citiusq; mentis lesio supervenit, quam in phlegmatica. E.

Utrum

CI.

Utrum vermes seu lumbrici
possint in ventriculo ge-
nerari?

Si loquamur de corpore sano, atq[ue]
de iis, quæ per se magis ac plurimum con-
tingunt, in stomacho non generan-
tur vermes, quia nullum animal in
ipsa digestionē generari potest, sed in se-
gregatione putrefacta, quæ fit in intesti-
nis crassioribus. Deinde ubi viget cali-
dum digestivum humidi & venæ fortis
exiccationis, ibi non potest fieri putrefa-
ctio. At vermes non generantur nisi ex
putridis, cujus signum, quod nutriantur
ex iis. Si verò etiam in ventriculo ma-
gnæ ciborum accidat corruptio & putre-
do, in corporibus p. n. affectis, quin inibi
quoq[ue] queant produci lumbrici, nihil ob-
stat, cum sæpius in ipso varia ver-
mium genera asseruari si-
mus edocti.

Utrum

CII.

Utrum hypofarca sit de-
terior Ascite?

*Dnas inter se species hydropis confert
Autor, anasarcam seu hypofarcam,
quæ totius corporis à subjacentibus aquis
in manifestum tumorem intumescencia,
& ascitem, quæ abdominis tantum ex
subito humore aquoso distensio, quam au-
tor generis nomine indigitat, tanquam
potissimam ejus speciem, & hanc deterio-
rem esse probat. I. Illa hydropisis est de-
terior, quæ cum deterioribus est causis &
symptomatibus. Talis est ascitis consur-
gens ex peccato secunde digestionis om-
nium maximo, cum febre & siti vehemē-
ti, quibus non raro supervenit syncope &
subita suffocatio, propter diaphragmatis
in sursum tumorem, coangustantem spi-
ritalia; tussis quoque non raro accedit, pro-
pter vapores transeundo diaphragma ad
pulmones pervenientes. In anasarca pri-
ma læditur coctio, neutrumque talium sym-
ptoma-*

ptomatum conspicitur. E. II. Materia ascitis in uno loco gravas difficilius educitur, hyposarca verò minutius per totum disseminata, facilius per poros potest evacuari. Ascites igitur anasarca deterior.

CIII.

Utrum crisis diurna sit laudabilior nocturna?

Negativam tuetur autor, eamque sequentibus confirmat. I. Ubi vehementiores sunt motus ægritudinum, crisis sit perfectior: Sed nocte sunt propter vehementiam occupationis naturæ in digerendo materiam, unde noctu acuto laborantes morbo plerumque pejus habent, quam interdies. II. Quando virtus magis unitur, melior sit crisis, at noctu unitur, sedantur & quiescunt motus diurni, spiritus contrahuntur, noctis fugientes tenebras, nec revocantur à suo centro, nec perturbantur per varia objecta. III. Ipsa quoque Lunæ actio, crisis causa, fortior est nocturno tempore, quando non impedi-

Impeditur à Solis præsentia: benigniorem
E. tunc crisi facit.

CIV.

Utrum vigesimus & decimussepti-
mus sint magis critici & indicativi,
quàm vigesimus primus & de-
cimus octavus?

Negatur, nam non dies naturales
vulgares intendunt Medici, cum de
diebus criticis loquuntur, sed medicinales
vel eos, qui oriuntur ex motu Lune perio-
dico, quo plurimas in mundo mutatio-
nes præstari videmus. Constat autem men-
stris periodicus, seu tempus illud, quo Luna
ab uno puncto zodiaci ad diem, emenso
zodiaco, redit, 27. diebus & 8. ferè horis,
qui si in quatuor partes seu septimanas di-
vidantur, prima finitur sex diebus, horis
10. secunda diebus 13. h. 16. tertia diebus
10. h. 12. quarta diebus 27. h. 8. Unde
apparet, criticum tertie septimana diem
medicinalem incidere in diem vulgarem
vigesimum & vigesimum primum am-
bosq;

bosq; dies ad absolvendam tertiam septimanam concurrere. In vigesimo tamen die vulgari plures accidere crises putat auctor, quod is per horæ dimidium plus participet de die critico; rectius diceret, quod natura oneris pertesa, quamprimum diem pugnae destinatum adipiscitur, pugnam incipiat, si fortis, materiam morbosicam expellat. Eadem est ratio indicis tertii, nam si supputatio instituitur, huius quoq; finis incidit in diem decimum octavum naturalem.

C V.

Utrum crisis diei septimi sit fortior decimi quarti?

Affirmatur, quia illa crisis fortior, in qua perfectius reperiuntur ea, quæ ad fortitudinem crisis expetuntur: In septimo reperiuntur fortia: 1. virtus, quia nondum morbo, ut in decimoquarto, est debilitata: 2. materia, quæ mobilior & calidior: 3. Impressio Lunæ, quia tunc in signis fit duabus qualitatibus sibi oppositis, aut certè in activis. At decimoquarto

non est nisi in una qualitate & quidem
passiva signorum oppositio: Crisis E. septi-
mi fortior est crisi decimi quarti.

CVI.

An si puerpera febre corripiatur, à
die partus, an eo quo cepit fe-
bricitare, computatio
critica facienda
sit?

A partu & febre statuit Autor, &
magis à partu, si ex ejus commotione con-
surgit agritudo, & non ex errore in regi-
mine commissio, aut causa aliqua manife-
sta: ab illo siquidem tempore sumendum
computationis initium, in quo causa an-
tecedens fit conjuncta, quia hæc est causa
immediata & conversiva morbi. In partu
causa adest, adsunt præcones & nuncii fe-
bris, et si non manifestè conspiciantur, pro-
pter magnitudinem doloris & anxietatis,
propter quæ, natura accurrente cum hu-
moribus & spiritibus corpus inflammatur,
quæ inflammatio die secundo vel tertio, seda-
tis doloribus magis sentitur. Sed nota quod
principiū omnis agritudinis desumitur à

tempore in quo ager decumbere coactus est, quidni E. & hic? Si verò tempore aliquo post partum puta diebus sex vel pluribus incipiat febris ex errore regiminis vel alia causa evidenti, computatio dierum criticorum inchoanda à febre non à partu.

CVII.

Utrum mors in morbi declinatione contingat?

Si loquamur de morbi temporibus universalibus, per se & vi morbi nemò in declinatione moritur, quia fieri non potest, ut, quando natura vincit & inimicum expellit, quod in declinatione fit, ager succumbar. Amplius mors accidit aut propter debilitatem naturæ, aut propter morbi acumen. Neutrum horum est in declinatione; virtus incepit jam quiescere à motibus præcedentibus remissa, & ideo confortatur indies, morbus incipit mitescere, causâ ejus expulsâ. Per accidens verò etiam in declinatione alicujus morbi mors contingit tripliciter

pliciter 1. propter aegritudinem superve-
nientem aliam. 2. propter peccatum ab
infirmo commissum, si scilicet medico in-
obediens suum sequatur appetitum. 3. Ex
errore vel medici errantis (si medicus ta-
lis dicendus & non potius corruptor na-
tura) vel ministrorum. Quibus 4. à qui-
busdam additur expulsiva debilitas, in
musculis nonnunquam existens, quâ ma-
teria benè digesta non potest expelli. Si
sermo sit de tempore morbi particu-
lari utpote paroxysmo, in hujus declina-
tione, ut in aliis temporibus, potest obire
eger ex natura tam virtutis, quam aegri-
tudinis, potest enim virtus infirma in
principio, augmento & statu sufficere in
ipsam concentrata; in declinatione ve-
ro fatigata, calore à centro ad extrema
eoto, dissolvi, ut accedente vi morbi ager
succumbat.

CXIII.

Iterum in principio paroxysmi sit
nocumentum somni deterius,
quam in aliis tempo-
ribus?

L

2

Si

Si somnus in declinatione noceat
 ejus nocumentum malum eventum praesagire, liquet potissimum ex sequentibus.
 I. Si quid nocet agro, illo tempore nocet
 maximè, cum virtus est infirma. Ad
 debilis valdè est virtus in declinatione
 paroxysmi, ut quæ in pugnata in tribus
 temporibus. II. Si tempore illo, quo quis
 debet juvamentum accipere ab aliquo, id
 non recipiat, sed lesionem, tunc desperan-
 dum magis: indicat enim materiam mul-
 tum & malam non superatam à natura
 adesse. In declinatione somnus solet con-
 ferre, quia natura per motum agitata
 quiete & refectiōe gaudet. Si E. tunc no-
 ceat somnus nocumentum erit maxi-
 mum.

CIX.

Utrum recidiva sit una ac ea-
 dem cum sua radice?

Dicimus, si morbus accipiat
 propriè pro eo, quod actu lædit actionem
 primò & per se, recidivam non esse unam
 & eandem numero cum sua radice, nam
 I. Generatum atq; corruptum in idem na-

mero naturaliter non redeunt. II. Qualitas qua diversis introducitur motibus numero diversa est: at morbus, qui qualitas, in recidivatione ex alia putredine quam prior oritur. E. Si verò accipiamur morbus improprie prout actu non est, sed in fieri & habitudine, poterit dici quod recidiva & principalis sit una aegritudo, unitate scilicet causae cui jungitur unitas specifica: cum recidiva à principali non differat specie.

CX.

Utrum recidivatio sit deterior sua radice?

Si recidiva fiat non longè à solutione morbi principalis, à causa interna occulta, virtute existente debili, non antegressà vel paucà in solutione morbi precedentis evacuatione, deterior est sua radice. Si verò tardius fiat à causa extrinseca manifesta, cum virtutis constantia & precedente evacuatione, non est deterior, quia causa malitia tanta non est, quàm interiùs latentis, atq; hanc citius

possumus amovere illa, virtute existenti debili.

Appendix I.

An ova competant in febribus?

Ratione morbi & causæ morbificæ nullo modo conveniunt, neq; enim alterant, cum sint calida & humida, neq; digerunt materiam, neq; evacuant, sunt per se facile alterabilia & corruptibilia, unde in materia magis convertuntur augmentum, sunt inflammabilia, propter oleositatem quam habent; unde augent morbum. Eadem tamen per accidens convenire possunt in febribus maxime humoralibus, in progressu, cum materia digesta & minorata, virtus autem debilis, ratione nim. confortationis, quæ sit beneficio nutrimenti, cum ova sint plurimi nutrimenti facilisq; coctionis.

II. An sanguinis menstrui fluxus sit naturalis?

Inter plurimas acceptiones, qua aliquid naturale dici potest, illa tantum hic locum habet, qua naturale dicitur id, quod

quod non est præter naturam, seu innatu-
ale; proinde dicimus fluxum menstruum
æminis naturalem, quia ordinatus est ob
salutem naturæ ratione individui & spe-
iei. Ratione individui menstrua tempe-
ratè fluentia sunt causa sanitatis mulie-
rum & mundificationis corporum ab om-
ni nocumento: ratione speciei, quia diri-
gitur in generationem similis ei, à quo de-
iditur.

Decisionum Conciliatoris.

P A R S II.

Practicam Medicinæ partem
illustrans.

EXERCITATIO IV.

Continens

QUÆSITA, CIRCA PRACTI-
cam conservativam seu tuendæ sanitatis
regimen, & circa materias cu-
rationum.

Resp. Iacobo Erasmo Choagio-Dano.

D I F F E R. CXI.

An calidum innatum magis consu-
mat humidum radicale, quam
influens?

RESPONDET Autor, quod humidum radicale plus consumatur à calido influenti, quam ab innato: quia calidum influens actu coëxistit & per consequens majoris est efficaciae, quam innatum, quod potentiâ ferè, ideoq; suave: quia innatum magis participat calido vocato cœlesti, quapropter minus consumense est: quia innatum magis familiare & congenium est, ideoq; minus consumit opposito: quia calidum fluens maximè mobile est, innatum verò quiescit, at motus plurimus consumptionem inducit inflammando.

CXII.

An humidum radicale possit restaurari?

Hic Autor primò monstrat humidum multiplex esse primitus: nam primò quoddam sparsum est in membris simplicibus ceuros, ut est humiditas prima & secunda Avicennae: reliquum quidem ex proximo tempore coagulatum, ut nutriens in effectū, Cambium dictum jam

*jam ad locum attractum, ac restaurans
deperditum. Est & aliud radicale di-
ctum tripliciter, quod habet Autor
precedenti differentia, unum quidem
subtile aerum, quod subjectum immedia-
tum calidi existit innati; aliud est isto
densius & aquosius, quod pabulum existit
innato calido; est & tertium viscosum,
tenax, gluten dictum, quod & partes
corporum retinet conjunctas in mixto,
secedentes in cineres eo absente. His
praesuppositis respondetur, quod hu-
midum radicale non secundum ejus sub-
stantiam indivisibilem, sed quantitate,
qualitate & aliis concretum possit restau-
vari, restauratione tali, quae in corpore na-
turaliter se habere correspondet consum-
ptioni à calido innato factae. Variatur haec
ratione quantitatis, dum in pueris plus
restauratur, quam deperditum fuit, cujus
contrarium apparet in senectute. Varia-
tur ratione qualitatis dū calidius deper-
dito reponitur, quando melancholicum
temperamentū ad sanguineū reducere co-
namur, dum humidum restitutū puritate*

vel impuritate priori non respondet. Variatur propter repassionem, quam primitus radicale sustinet ab humido influente. Variatur etiam ratione situs, quoniam superiores partes in ortu & post ortum inferioribus magis restaurantur. Confirmatur hoc, propterea quod, Aristotele teste, corpus animatum tam diu restauretur ac vivat quam diu manet forma, quae alimentum convertere & transmutare potest.

CXIII.

An mors possit retardari vel
vita beneficio aliquo pro-
longari?

Respondet Autor duplici pronunciat-
to: I. Mors non potest retardari om-
nifariam: quia respectu materiae uni-
versalis cum omnibus rebus sublunariis
nobis communis adest principium corru-
ptionis: quia respectu materiae concretae
nobis insunt contraria, violenta mistio-
ne ad unitatem redacta: quia influxus
caelestis, velut forma, finitus & determi-
natus

natus est, cum infinitam materiam receptus sit; quia efficiens & conservans vite nostra, videlicet restauratio deperditi facta per calorem nostri corporis transmutantis alimentum, propter repaſſionem perpetuum esse nequit: quia propter generationem unius, alterius corruptione necessaria est: quia electorum numerus non compleretur, cum terra omnes simul alere non posset. II. Mors tam accidentalis quam naturalis potest aliquo subsidio retardari. Confirmatur hoc ipsum quia possibile est putrefactionem prohibere, & humiditatem conservantem, ne cito resoluta consumatur, defendere. Probatur hoc ulterius, quia principia materialia nostri corporis possunt beneficio Medicinæ in vigore suo aliquandiu conservari, quatenus humidum radicale suam restitutionem admittit: imò & calidum potest defendi & contemperari, ne citò nimis humidum exiccando siccitatem & frigiditatem corpori inducat, quod maxime ex complexionum permutationibus patet. Addit Autor, quod etiam formalia

lia principia perfecta & in vigore seruentur, si iuventur arte Astrologia, praevidendo videlicet morbos futuros juxta genethliacas praedictiones, vel in salubres regiones cum salubrioribus permutando, quae ratione multa vitare possimus, quae alias vita nostra insidientur.

CXIV.

An cibus & potus magis aëre nos immutent?

Nota quod aër magis corpora nostra mutet facta relatione ad virtutem regitivam, & observato canone comparationis, ut aëris non naturalis & p.n. existentis cum cibo & potu correspondentis fiat collatio. Confirmatur hoc: quia aër maximè recipit alterationem, praecibo & potu, quare magis etiam alterat, cum agens physicè patiatur etiam physica: quia cor, quod aeris attractionem requirit, citius afficitur, utpote à quo omnes passionis incipiunt, & ad quod etiam terminantur: quia aer immediatè attingit principium vitale, ideoq; citius alimentis

*is nos alterat : quia aer ferè continuo
cordi occurrit & nos alterat ; at cibus &
potus per intervalla tantum : quia aer
undiq; nos afficit ; non verò sic cibus &
potus, licet utrumq; sine aere non sit.*

CXV.

*An in vere magis abbrevietur
vita , quam aliis tem-
poribus?*

*Respondet Autor, si quis vellet quæsi-
tum de articulare per omnia , protende-
retur amplius , cum naturarum & eta-
tum quedam se habeant benè aut malè in
comparatione ad diversa tempora. Quā-
tum tamen sufficit simpliciter ad præ-
sens dicendum , quod tempus in quo
minus abbreviatur vita est ver , cum in
ipso humidum sit sufficiens & calido pro-
portionatum. Similiter & calidum non
est immersum radicali humido omnino
ut in hyeme : neq; dissolutum putrefactio-
ni obediens, ut æstate. Cōfirmatur: quia
i. de temperam. universaliter proba-
tur præ reliquis temporibus ver esse
saluber-*

saluberrimum: quia ver est temperatum;
at temperata cōplexio ceteris longævior:
quia in ceteris temporibus morbi sunt
periculosiores. Multiplicatur enim Hyeme
phlegma in frigidans, extinguens & suf-
focans, assumuntur cibaria plurima &
indigestibilia, ut calidum repatiatur non
parum: *A* Estate calor internus ab ex-
traneo resolvitur, prava ciborum digestio
est, humores ad putredinem disponuntur
& ægritudines molestiores temporis ho-
mogeneitate invadunt: Autumnus reli-
quis morbidior dicitur, cum magis ægro-
temus calido in frigidato, quā contrā, pro-
pterea quod frigiditas naturæ inimica po-
ros inveniat apertos adhuc, per quos inti-
mius penetrare potest. Adde quod Au-
tumni natura vitæ contraria sit, in pri-
misq; suis repentinis mutationibus eidem
adversetur. Imò peceantes & adustos hu-
mores per æstatem in corpore constringit,
& causas morbificas, fructuum
commestorum frequentia
cumulat.

An

CXVI.

An corpori lapso debeatur præser-
vatio & non conservatio, seu
regimen per contrarium
& non simile?

*Sciendum ex Autore, quod corpus
animalis triplici permutationi & corru-
ptioni suppositum existit: unum quidem ex
contrarietate qualitatum elementarium
in vicem agentium & patientium con-
surgenti: alii ex actione caloris innati &
humidi radicalis, qua corpus à generatio-
ne ad mortem usque continuè in frigidita-
tur & exiccatur, unde et atatum varietates
oboriuntur: tertiæ, quæ exterius in sex
rebus non naturalibus corpus nostrum
quotidiè alterantibus provenit. His tri-
bus alterationibus nostri corporis hoc
modo occurrimus: primæ quidem semper
per contrariam, ut refrenetur excessus
qualitatum predominantium, quod me-
dicina aut cibo perficitur Medicinali: se-
cundæ fit prævisio per simile, per cibum
scilicet & potum maximè, deperditum
per*

per calidum consimile & humidum, com-
 mensuratum restaurandos quod etiam re-
 spectu tertia mutationis observandum
 est, nisi quod hac preservatio debeat esse
 cum quadam alteratione sed medicâ, ut
 corpus præservetur à lapsu consimilis qua-
 litatis: ubi enim talis adest naturalis di-
 stemperantia magis administrandum est
 regimen ad melius reductivum quam
 per similia conservativum.

Appendix:

An naturalis distemperantiæ appe-
 tant similia & ægritudinales
 contraria?

Respondetur affirmativè quia
 juxta Galenum in arte, ægritudinales
 ventris distemperantiæ differunt à na-
 turalibus eo, quod contraria concupiscant
 & non similia, quemadmodum natu-
 rales similia & nō contraria: quia omnis
 appetitus fit propter indigentiam quam
 in statu naturali similia, in statu p.n. con-
 traria compensant: quia permanentia,
 quæ finē appetitus naturalis cōstituit, hoc
 ipsum innuit, quatenus natura eadē appe-
 tit

tit per similia in naturali, per contraria in
statu præter naturam. Quid autem inci-
tet naturales distemperantias ad similia
& ægitudinales ad contraria subjicitur:
illud facit exinanitio præcedens non per-
cepta, ad quam etiam cum timore vacui
partis desiderium concitatur subsequente
suctione venarum ac tandem facultate ani-
mali: hoc fit occasionaliter, quatenus na-
tura sui conservationem & per consequens
ægitudinis per contraria remotionem
intendit.

CXVII.

An complexio calida & humi-
da vel alia facilius ferat
jejunium?

Negativa concluditur & demonstra-
tur, complexionem frigidam & humidam
præ cæteris facilius sustinere jejunium vel
incubationem, ut loquitur Autor: quia
inest huic temperamento humidum phle-
gmaticum aptum ad sanguinis conversio-
nem: quia hujusmodi complexio causis
consumptivis resistit præ cæteris, cum ca-
lidum

lidum ipsius debile leviter consumat & humidum aquosum calidi vim infringat: quia propter abundans humidum per jejunium agitata os ventriculi huncetur & appetitus dejicitur: quia talis habitus grossus & viscosus difficilis est transpirationis 9. Meth. ideoq; copioso alimento non indiget: quia contrariorum contraria est ratio; at cholericis difficulter ferunt jejunium, ergo phlegmatici facile: quia in phlegmaticis sitim tolerare & cum ea dormire confert; at minus confert in febribus ex cholera rubra provenientibus; juxta Avicen. quia phlegmaticorum calor nec omnino debilis, nec omnino fortis est, sed medio modo sese habet: quia jejunium citius mulieres viris tolerant, ut & animalia frigida humida aliis, quorum constitutio calidior & siccior. Nota tamen ex Autore, quod calida humida complexio per se facilius aliis toleret jejunium, quando consideramus abundans humidum alimentale actu existens, quod in hac copiosius est, quam in aliis.

CXVIII.

An primo bibendum ac dein-
de comedendum vel
simul?

*Concludit Autor duabus assertioni-
bus. I. Nullus potus sumendus est
ventre vacuo, nisi gratiâ Medicinæ:
quia potus simplex vel permistionis vel
delationis alimenti causa sumitur, quod
stomacho vacuo frustra fieret: taceo quod
aquæ nativæ frigiditas stomacho inimi-
casit; caliditate verò vel tepiditate ex-
tranea plurimum debilitari possit: imò
& vinum stomacho jejuno sumptum ner-
vosum genus vehementer afficit. II. Si-
mul comedendum & bibendum
primo parum comedendo, deinde modi-
cum bibendo & demum comedendo,
sicque deinceps ut melior fiat commixtio:
quia alimentum debet respondere con-
sumpto; at non tantū solida sed etiā humi-
da substantia cōsumitur. E. cibus & potus
conjunctim requiruntur: quia hoc mo-
do ap-*

do appetitui utriq^{ue} fami, sitique satisfi;
 quia permixtio ad digestionem necessa-
 ria commodior & elegantior fit: quia ca-
 lidum agens beneficio humiditatis præ-
 sentis in cibi grossitiem citius penetrat.
 Nota tamen quibusdam ex accidenti
 vel ob consuetudinem, quæ altera natu-
 ra est, vel remedi causa potum jejuno sto-
 macho sæpius concedi posse, ob diversas
 causas diversis qualitatibus præditum.
 Sunt etiam aliqui tam humidi stomachi,
 ut nullo vel paucissimo potu indigeant:
 non rarò cibus ipse sufficientem humidi-
 tatem obtinet, dum liquidiora alimenta
 frequentius sumuntur.

Appendix.

An post vel ante cibum fieri de-
 beat exercitium?

Concluditur: I. Simpliciter & ut
 plurimum exercitium in regimine
 sanitatis fieri debet ante cibum:
 quia impedit aliàs digestionem stomachi,
 faciens cibum crudum descendere vel ad
 superiora regurgitare; hinc obstructions
 visce-

viscerum & cruditates oriuntur : quia calorem concoquentem resolvit , à visceribus concoctionis exterius evocando, dum post cibum instituitur : quia facit ad discussionem superfluitatum, totumque corpus firmat & calorem excitat. Nota tamen famelicis à vehementioribus exercitiis abstinendum esse stomacho penitus jejuno, quam ob causam addit Autor ut plurimum. II. Rarius ergo post cibum exercitia cōveniunt, nimirum modica, ut eò melius descendat alimentum vel etiam in aliquibus calor excite-
tur. Excipiuntur enim laboribus assueti, quibus convenit ante cibum, propter caloris alias dispersi collectionem, quiescere.

CXIX.

An cibus subtilis grossum debeat præcedere?

Notat Autor primum, quod corpora, quo ad præsens institutum duplici modo sese habeant : nam est corpus quoddam sanum simpliciter, cujus actus proce-

dunt inculpate, habens membra omnia & precipue digestionis prima sibi proportionabilia invicem & toti. Est & aliud huic oppositum, ut cujus particularum actiones sunt deficientes utcunque, & maxime digestionis prima, vel cito nimis ob debilitatem alimentum transmittentes, vel robustiores, diutius retinentes. Sunt etiam cibaria in duplici differentia, quaedam enim sunt alimenta vera, ut panis, caro & vinum, item quaedam medicamentosa, ceu fructus, olera. His positus respondetur: si corpora fuerint sensibiliter lapsa, ut retentrix debilior sit, grossa procedere debent subtiliora & liquidiora, ut pro sufficienti digestionem cibus justo tempore conservetur. Si autem alvus constipata fuerit, subtilis grosso & liquidum molliens terrestria stringenti pramittatur. In corporibus vero sanis inter cibos proprie dictos nutritionis gratia sumptos, Autor semper solidiores & grossos aliis pramittendos esse putat: quia grossus cibus difficilius digeritur aliis, unde diutinam moram requirit:

rit : quia cibus grossus magis est proportionatus vehementiori calori, qui vacuo stomacho adest, quàm subtilis : quia hoc modo in partem ventriculi calidiorem, scilicet in fundum crassior cibus commodius descendit : quia impedit, quo minus ante tempus pylorus aperiatur, quod fieret alias assumpto cibo subtili & liquidior : quia subtilis sequens grossum magis cum eodem commiscetur, quam si praecederet. Hæ sunt rationes, quibus Autor suam assertionem confirmat, quas suas limitationes pati manifestum est, quum recolliguntur illa, quæ de ordine ciborum observando in calce tractatus de scorbuto proposuimus.

CXX.

An semel tantum in die naturali comedendum?

Respondet Autor : quemadmodum corpora penes res naturales, non naturales & contra naturam variant, sic etiam

*iam circa commestionis vices. Maxime
tamen hic de rebus naturalibus & non
naturalibus agitur, cum de corporibus sa-
nis tractetur. Horum quaedam sunt calida
& humida, crassa, sufficienter densa, vi-
sceribus & contextis laudabilibus prae-
dita, non occupationibus extraneis subiecta,
in locis & temporibus temperatis viven-
tia, & quae necessaria sunt ad vitam suf-
ficienter habentia, quibus in die naturali
semel circa meridiem comedere sufficit.
Quod & pinguibus convenire statuit
Almanfor. At semel in die comedere
corporibus macris & siccis nocet: media
verò duobus diebus ter reficiantur, aut
omni die bis juxta eundem. Porro variat
hic ordo respectu ætatum: quia infan-
tes & pueri trina vel etiam frequentior
interdum indigent commestione; simili-
ter & decrepiti; illi propter augmentum,
hi propter refectionem; medio modo sese
habent adolescentes, & viri: respectu
consuetudinis: quatenus quidam con-
sueti sunt bis vel ter comedere quotidie
quae consuetudo subito mutata nocet:
respe-*

respectu regionum & constitutio-
num calidarum frequentius cibi appo-
nantur, cum stomachus in iis sensibilior
& fluxioni cholerae magis obnoxius sit:
respectu vitæ generum frequentius
cibus assumitur ab iis, qui manuum opera
utuntur, ob nimiam resolutionem, quàm
ab aliis, quibus otiosa & sedentaria vita.
Concluditur tandem naturalius & se-
pius bis in die comedendum.

CXXI.

An cæna debeat esse ma-
ior prandio?

Respondetur, quod alimenta danda
sunt plus aut minus prout digeri possunt,
cum ex digestis toti corpori nutritio suc-
cedat. Digestio verò quadrupliciter con-
sideratur vel respectu ipsius apposi-
tionis, ubi cæna major quàm prandium
convenit, quia tempus longius & somnus
subsequens appositionem juvant: vel re-
spectu subjecti, ubi cæna frugalior esse
debet, dum oculorum & cerebri imbecil-
litas adest, aut aliud humorum vitium;

lanta & copiosa sit, dum imbecillitas corporis absque fluxionum vitio conspicitur, cum major assumptio copiosiores restitutionem indicet: respectu dispositionis inter agens & patiens, consuetudo est altera natura; sit ergo cœna plus minus frugalior, juxta usum consuetum, ejus subita mutatio maximè nocet: respectu continentis aeris scilicet ambientis, pro ratione temporum & locorum variatio adest, ubi Autor statuit in calidis regionibus, nempe in Aegypto & Syria prandium cœnâ majus esse. Concludit autem, cum plures agnitudinum sint materiales & per consequens quam plurima corpora lapsa, majorandum esse prandium supra cœnam.

CXXII.

An super fructus sit bibendum?

Etsi aliqui simpliciter statuerunt, nullo modo super fructus bibendum; alii verò super ipsos bibendum esse voluerunt, ut potu eorum malitia corrigeretur: Concludit tamen Autor, respiciendum esse

esse ad sitim, quæ si maximè intensa, potum requirit: Sin minùs talis potus vel instar medicamenti, vel instar alimenti requiritur; si primum, animadvertendum, an fructus assumpti sint frigidi & facile corruptibiles, præsertim in stomacho frigidiori, quo in casu super fructus vinum vetus odoriferum ac potens exhibendum; si fuerit stomachus calidior, aqueus sit potus in quantitate modicâ, maximè cum sitis adest. Caterùm cum alimenti causa potus expetitur, vinum nō convenit super fructus, quia digeritur celeriter & penetrat cogēs cibum adhuc indigestum pertransire, quam ob causam obstructiones viscerum, chronicarum affectionum & febrium origines producit. Si tamen bibendum, minus nocet aqua, cum hac ratione citius descendant per alvum. Nec obstat, quod multi magnâ generosi vini copiâ post melones & similes fructus assumptos sese ingurgitent: licet enim non subito, sensim tamen superfluos & peccantes humores cumulant. Distinguendum igitur inter

ter

ter illam quantitatem vini, qua correctionis ergò sumitur & inter ingurgitationem.

CXXIII.

An super dextrum latus dormire melius conveniat?

Respondet Autor, primo dormiendum super dextrum latus; quia hoc modo alimentum fundum ventriculi melius petit, in quo major digestio: cum autem descenderit cibus revertendum ad sinistram, ubi hepar suppositum quasi manu ventriculum apprehendens calore suo plurimum cōcoctionem juvabit: tandem digestionem facta rursus super dextrum latus dormiendum melioris distributionis gratia. Nec obstat, quod quidam integrè sani vel in dextro vel in sinistro latere per totam noctem dormiant: est enim consuetudo altera natura: Dixit Autor in sanis hoc permitti posse: at si quis habet ventrem fluidum, super sinistrum latus, si constipationibus obnoxius, super dextrum

dextrum latus accumbat. Similiter habens hepar calidum super dextrum latus non dormiat: at frigido ventriculo decubitus in sinistrum latus convenit. Pronus decubitus debiliori ventriculo, sed supinus nulli penitus prodest.

CXXIV.

An exercitia & Φ ysiotica conveniant in regimine sanitatis?

Recenset Autor primum hinc provenientia juvamenta: deinde addit nocumenta: tertio monstrat quibus naturis conveniant & ad quaestionem respondet. Cum enim debite adhibentur (inquit Autor) hominem reddunt alacriorem, audaciorē, minus irascibilē, minusq; cogitantem, ingeniosiorē, moribus graviorē, corpore leviorē & melius dormientem, calorem excitant naturalem ac ejus firmant virtutes, conferunt Melancholiae ac renum doloribus atq; aegritudinibus phlegmaticis, dummodo caliditas fuerit sufficienter fortis: praeser-

servant ab apostematibus inguinum, & fumum caput petentem revocant, vertiginem, gravitatem capitis & visus imbecillitatem ex fumis hinc ascendentibus provenientes tollunt. At quum indebitè suscipiuntur vitam abbreviāt, senectutem accederant, intellectum ac sensum debilitant, calorem & spiritum corrumpunt, nervos & articulos dissolvunt, cerebrum labefactant, & in summatotam animam, hoc est spirituosam substantiam & corpus corrumpunt. Hec ut præcaveantur notandum, inter naturas corpora calida humida modicis & convenientibus his exercitiis juvari, quæ sequantur temperata, mox cholericæ, tandem phlegmatica ac demum Melancholica: inter ætates adolescentia & juvenus: inter anni tempora vernum præfertur. Concluditur tandem convenire exercitia æquodicta in dispositionibus præcipuè calidis humidis: in frigidis autem & siccis minimè; mediocriter vero in mediis. Cum enim calidum evacuetur è corpore & humidum, consequens est inde

de iuvare his abundantes, reliquos vero
secus, secundum magis & minus.

CXV.

An anno quolibet sit eva-
cuandum?

Respondet Autor, questionem esse
considerandum ad iudicium Medici &
Astrologi. Respectu illius statuit anno
quolibet evacuandum, maxime in regio-
nibus ad caliditatem inclinantibus, cum
rarissime corpora penitus temperata re-
periuntur, in primis circa veris initium,
quod tempus ceteris magis temperatum,
in quo virtus fortior & antecedens per
hyemem superfluum collectio purgatio-
nem indicat. Respectu hujus evacuatio-
nes instituendas esse statuit illo tempore,
quando per certa principia Astrolo-
gica morbus futurus in ali-
qua anni parte col-
ligitur.

An

An super pharmacum sit dormiendum?

Respondet Autor, non quidem vomitorio sed purgante pharmaco sumpto dormiendum, ut calor stomachi magis colligatur & medicamenti virtus citius excitetur: quod solum intelligendum de somno brevi, qui medicamenti operationem antecedit, propterea quod minime conveniat somnus operante medicamento, cum motus pharmaci per somnum inhibeatur. Manifestum est igitur, quod pro ratione pharmaci & ventriculi debilioris vel fortioris hac quaestio limitari queat.

CXXVI.

An Theriaca conveniat post assumptum pharmacum?

Nota duplicem esse Theriacam, novissimam videlicet & aliquot annorum, quae fermentationem convenientem subiit: illa

illa narcoticam vim habet, & post pharmacum purgans exhiberi potest, quando superflua ventris solutio adest, quatenus alterat malam complexionem calidam à pharmaco inductam, fomor infrigitat, tenues humores incrassat, partes laxatas constipat ac insensibiles ferè reddit: hac post assumptum pharmacum non convenit, quia virtutem corporis magis resolveret, humores magis agitare, amplius inflammaret, & motum ad inferiora impediret, quatenus ad cutim materiam resolutam commovet.

CXXVIII.

An balneum conveniat secunda post purgationem.

Pro responsione notat Autor, quod virtus balneandi, id est, ut aliquis balneo uti possit, aut fortis sit, aut imbecillis & prostrata: in hac penitus à balneo quiescendum, ne corporis virtus magis resolvatur: in illa medicamentum purgans aut superfluè agit, ubi Autor

cum calidis temperatis balneandum esse censet, forte quod hoc modo vis pharmaci revocetur aliò; vel quiescit, cessante penitus motu & agitatione purgationis, aut non cessante. Si prius aut sufficienter purgatus est eger, ubi frustra balneum instituitur: aut non sufficienter purgatus est, ubi secundâ aut in principio tertiâ diei balneum convenit, in iis qui eodem delectantur. Hoc modo enim reliquæ difficultates educationum emolliuntur, viscosa materia in juncturis resolvuntur &, quod in habitu corporis est, discutitur.

CXXIX

An pharmacum conveniat in regimine sanitatis?

Affirmat Autor, nimirum determinatione factâ juxta lapsum corporis sani: quia quemadmodum corpora distemperata magis egent alterativo per contrarium quam similibus, sic etiam purgantia requiruntur, quum distemperantium eorum aliquis humorum excessus sequitur.

tur: quia tam secundum quantum quam secundum quale corpus in excessum labitur, etiamsi adhuc sub regimine sanitatis sit, ergo non alterantia tantum, sed etiam purgatiarequirit.

C X X X.

An convalescens evacuandus?

Respondet Autor, per duplicem conclusionem. I. Convalescens certus & verus, qui crisin laudabilem habuit, aut in quo nihil symptomatum ex morbo remanet, non eget evacuatione sanguinis vel alterius humoris, nec etiam alteratione: quæ n. judicantur & judicata sunt perfectè, amplius movere non convenit: quia sanguinem laudabilem sed paucum obtinet, præsertim ubi crisis per hæmorrhagiam præcessit: quia corpus purum habet; at pura corpora purgare non licet: quia evacuatione natura per crisin facta imperfecta statueretur: Imò & alteratio frustra instituitur, cum in tali convalescente nulla dyscrasia præsupponatur:

*tur: II. Non verè conualefcens qui
crifin nullam vel imperfectam ha-
buit, aut cui morbus definit, quod
motus materiæ morbificæ impedia-
tur, quod fieri poffe dicit. Autor plane-
tarum ac fyderum diverfis afpecti-
bus; materiæ heterogeneâ naturâ,
fubtili videlicet affumpta, lenta craffâq;
relictâ; opiatif affumptis putrefactio-
nem materiæ ad tempus inhibentibus;
de lapfu peccantis materiæ in partem
infenfibilem, ut quando Angina materia
defertur ad pulmones; animi acciden-
tibus vehementioribus, ficut eſt confi-
dentia Medici & alia; ex more morbi,
qui ſæpius ſua intervalla habent: hîc, in-
quit Autor, evacuatione & medicatione
indiget: quia in talibus cauſa mali ſuper-
ſtes adhuc eſt, etiamſi operatio ejus ad
tempus inhibeatur: quia conualeſcente;
ſimiles dicuntur ſenibus; ſed ſenes propter
congregationem ſuperfluatorum, indigent
evacuatione: quia corpora talium ſunt
adhuc impura, quàm ob cauſam evacua-
tione & alteratione indigent.*

CXXXI.

An & vomitus conferat
oculis?

*Respondet Autor: Si in oculis nulla
læſio, dicendum, vomitum eis nocere
quocunq; modo, cum materias & vapo-
res infestantes deducat versus ipsos, in ex-
trius ſeca propellendo: Si verò læſio oculi
à ſeipſis, vel à cerebro acciderit,
vomitum magis nocet, cum plus peccantis
materiæ ad eos elevet, & ad caput quaſi
evacuet: ſi læſio erit per conſenſum à
ſtomacho, vomitus cum medicamentis
incidentibus & ſubtiliantibus ſuadetur.
Attendendum tamen quod huiusmodi
vomitum nocet in ipſo fieri, eò quod mate-
riam & vapores dirigit in ipſum cerebrum
& oculos, & ideo ſtudium debet adhiberi,
ut ab eo parum nocumenti cauſetur: fiat
igitur præparatâ materiâ, ſi debilis, parti-
cularis, nec admodum frequens: Imò niſi
humor in ſtomacho exiſtens & oculos læ-
dens omnifariam ſurſum vergat, con-
ſultius eſt per alvum eundem evacuari.*

An in continente (aëre scilicet ambiente) calidiori & sicciori sint frondes populi ster-
nendæ?

*Etsi vegetabilium humidum, maxi-
mè tenellorum fruticum & herbarum,
in ambiente aëre calido facile possit eva-
porare, & præcipuè cum abscissa fuerint,
adeoq; alimenti attrectatione privan-
tur, ad præsentem tamen questionem re-
spondetur negativè, propterea quod
non tantum populi extrema horribili
suo odore sint ingrata, sed etiam vim cale-
faciendi & siccandi habeant; at simile
non addendum est simili præ correctione
ad contrarium. Antecedens probat le-
vitas, aptitudo ad incensionem, odor
gravis, juvamentum, quod
præstant in frigidis af-
fectibus.*

CXXXIII.

An sit morbus aliquis, cui non
competat cibus aliquis
usq; in statum?

*Videtur quod sit: quia in illo tempore,
in quo natura est intenta digestioni hu-
morum, non est impedienda ciborum di-
gestionibus; sed in acutis ab initio usque
ad statum naturæ intendit humorum
digestionem. Ergo in acutis ante statum
non est cibus offerendus. Adde quod
cibus materiam morbificam augeat, cum
propter debilitatem naturæ perfectè non
possit alterari. Sed notat Autor, quod
virtus, maximè respicienda sit, quæ si de-
bilis est, cibationem requirit. Accedie
complexionum diversitas, ubi calidior &
humidior cōstitutio, quæ facile resolvitur
ut & rara corporis textura, humoribus &
spiritibus subtilib. prædita mox à princi-
pio cibi crassioris continuationem requi-
rit: Sic & ætas pueritiæ difficulter jeju-
nium ferre potest, cum aliàs virtus suc-
cumbat & ad statum pervenire nequeat.*

Imò & anni tempora & regionum
diversitates hanc intensiorem variare
possunt, quam ob causas res naturales,
non naturales & præter naturam conjun-
ctim hic perpendenda veniunt, ubi diætæ
ratio præscribatur, ita ut morbum non
augeat & vires nihilominus conservet.

CXXXIV.

An diætæ procedat ingraffando vel
subtiliando, hoc est, an in morbis
à principio crassior vel subti-
lior cibus sit exhi-
bendus?

Respondet Autor: si morbus talis est,
ut juxta præcedentem differentiam ante
statum penitus nullum cibum admittat,
controversia est extra præsentem quæ-
stionem. Si verò morbus à principio sta-
tim cibum expetit, notandum, quod quæ-
dam affectio sit immaterialis ex in-
anitione causata, cœ febris hæctica, quæ
mox restaurationem solidiori cibo requi-
rit, quousq; virtus digestionem tolerare
potest,

poteſt, etiam ſi poſt cibum hec̄ticis, calor & pulſus p.n. augeantur, quod imponit indoctis Medicis, qui propter accidentia ejusmodi aucta cibum prohibent & egros perdunt: nonnulla eſt materialis cum apoſternate actū & potentiā, cujus dieta regulariter procedit ſubtiliando, ita tamen, ut principio uberior, in proceſſu autem ſubtilior cibus exhibeatur, & maxime dum morbus ad ſtatum accedit. Hæc alimētorum præſcriptio tam reſpectu virium; quarum conſideratio primum locum obtinet, quàm reſpectu temporum ipſius morbi, aliorumq; accidentium non parum variat, quemadmodum pluribus Autor in ſpecie demonſtrat.

CXXXV.

An confidentia infirmi erga medicum conferat aliquid ad ſanitatem reſtituendam?

Aſſirmat Autor: cum enim apud egrotantem firma facta fuit impreſſio illius juvamenti, quod ſperat à perito &

celebri aliquo Medico, talis impressio ab intellectu deducitur ad phantasiam & cogitativam, atq; tunc velut materialis facta, magisq; familiaris naturæ, calorem, maxime circa fontem suum, in corde scilicet excitat, unâ cum spiritu vitali, qui alterando, resolvendo & destruendo cum convenientibus remediis adhibitis insurgit contra morbum eidemq; curationem plurimum adjuvat.

CXXXVI.

An Medicina fortiatur suam complexionem ab innata vel innuente caliditate, hoc est, an medicamentum dicatur calidum in comparatione ad calorem innatum vel influentem.

Respondet Autor, Medicina fortitur suam complexionem ab innata simul & influente caliditate, quatenus illa à principis generationis, hæc vero ab ætate & ab usu rerum non naturalium originem suscipit, ex quibus duabus una tertia caliditas,

lidity, compositionis quodammodo, consurgit: quia complexio est natura quaedam, unde necessario aliquid simile materiae, ut est innata, aliquid simile formae, ut est influens caliditas, obtinebit: quia sicut ex calore innato & influente tertius calor consurgit, qui est quasi factor membrorum, ita etiam complexio ab utroque principio deducitur.

CXXXVII.

An sit aliqua Medicina
temperata?

*Affir. Autor, quia si unum contrarium est in natura, etiam & alterum sed medicinam distemperatam multifor-
mem licet reperire: quia dato imperfecto debet etiam dari perfectum, cum contraria sint sub eodem genere: quia ubi datur magis & minus; ibi debet etiam dari medium, quapropter si datur intense calidum & minus calidum, ergo dabitur etiam temperate calidum: quia medicina temperata necessaria est homini, ergo dabitur,*

tur, propterea quod omnia propter hominem creata sint. Nota vero, quod subicit Autor, medicinam aliquam temperatam dici debere non juxta temperamentum ad pondus æquale elementorum, & qualitatum elementarium, nec quod æquales & proportionales habeat qualitates cum proprietatibus humani corporis, sed quia dum à calore humani corporis aliquid patitur, ejusmodi vim agendi nanciscitur, quæ non excedit hominis qualitatem in aliqua duarum extremitatum, æqualitatum, excedentium, simplicium vel compositorum.

CXXXVIII.

An humidum frigido junctum possit ultra secundum gradum elevari?

Respondet Autor, vix aut rarò id ipsum fieri posse, quia frigidum & humidum calorem reprimunt ac hebetant, ut potentia medicaminis eo non possit in actionem immensam corporis animalis destructi-

*structivam elevari: motus namq̃ frigidi
humidi differens est, & se impediens, cum
illius sit contrahere & inspissare, hujus
vero extendere & eliquare. Nota igitur,
quod graduum distinctio hic attendatur,
non rei secundum se considerata, verum
secundum actionem, quæ provenit, cum
medicamentum corpori fuit applica-
tum.*

CXXXIX.

*An medicina calida in primo gradu
adjuncta medicinæ calidæ in tertio
gradu reducat eam ad secun-
dum gradum calidi-
tatis?*

*Respondet Autor, non esse inconve-
niens propter diversos gradus secundi
mansiones medicinam calidam in primo
calidam in tertio ad secundum perducere
posse. Ponamus enim verbi gratiâ cali-
dum in primo habere duos gradus calo-
ris cum dimidio & unum gradum frigo-
ris cum dimidio; calidum vero in ter-
tio tres habeat caloris gradus cum dimi-
dio*

dio & frigoris gradum dimidium : hæc
misceantur & habebis sex gradus caloris,
& duos gradus frigoris , unde equaliter
ista commista reddent subiectum tribus
gradibus caloris , & uno gradu frigoris
præditum, adeoq; in gradu secundo calidi-
tatis illud ipsum constituent.

CXL.

An sit aliquis modus , quo medicina
possit deduci ad actum & præ-
sertim frigida?

Cōmunis responsio juxta Galenū est,
quod medicina calida & frigida deduci-
tur ad actum per divisionem in partes
minimas. Hanc Autor rejicit , quod
sit insufficiens , cum potius occasionem
quam causam quesiti determinet : quia
si medicina non refrigeraret , nisi di-
visa in partes minimas , sequeretur ali-
quid antea non frigidum à seipso ad actum
pervenire, cum divisionis ex natura quā-
titatis nulla sit actio: quia si majus quan-
tum actione destituitur , ergo etiam mi-
nus quantum , nisi aliud quid accedat,
cujus

cujus beneficio nova qualitas excitetur. Satis fit ergo questioni juxta principia Aristotelis, nimirum quod activis & passivis contrariis fortibus & dispositis applicatis ad invicem tempore, secundum Aristotelem & Gal. impossibile est non agere: jam calidum & frigidum potentiale Medicinarum, applicatum calido corporis constituit ejusmodi contraria sub eodem genere: quare mirum non est, quod tam calidum quam frigidum potentiale à calido corporis actuali generetur, vel ad actum traducatur, cum utrumq; calido corporis sit contrarium, ita tamen ut ab eodem pati queat.

CXLI.

An Medicina attractiva pergat
ad humorem attrahendum?

Respondet Autor quod Medicina attractiva peccantes humores ex partibus remotioribus alliciat, à minoribus venis ad magnas & consequenter ad ventri-

ventriculum & intestina trahendo, quæ ploratione medicaminis, vel vomitivi vel purgantis superius aut inferius deiciantur. Quod verò modum istius attractionis attinet, illum Autor hoc modo declarat, nimirum Medicinam à partibus remotioribus attrahentem calefieri & alterari à natura & in fumos quosdam, usq; ad quid dissolvi, ut melius possit speciem & similitudinem suam in medio multiplicare, & hoc modo eò melius attrahat, sicuti succinum attritione calefactum promptius trahit paleas. Concluditur igitur purgans actuari à calore, & realiter contractu corporali medium immutare succedente postea contactu virtuali, quo peccantem humorem attingit, ad similitudinem illius actionis, qua magnes ferrum attrahit. Nota vero quod hic modus actionis fiat per similitudinem totius substantiæ, quæ est inter medicamentum purgans & purgantem humorem, ubi non intelligitur ipsius substantiæ identitas, quia Rhabarbarum non est bilis, nec etiam similitudo in accidentibus,

bus, quæ substantiæ modum sequuntur, crassitiem videlicet, tenuitatem & similes qualitates: sed proprietas nobilior, quæ ex elementis & elementorum mixtione deduci nequit, & quod immediate formam vel essentiam alicujus sequatur, specifica dicitur, quæ ratione similitudo inter Agaricum & pituitam statuitur. Hæc proprietas non tantum certos respicit humores, sed etiam certas quoque corporis partes & cavitates, unde purgans umbilico inunctum, non per Umbilicum sed nihilominus per alvum evacuat, sicut antharides in correctiones brachio appositæ partibus aliis illæsis nihilominus vesicam noxiâ suâ qualitate efficiunt.

CXLII.

An Medicina attractiva, si non solvat, convertatur in humorem quem debet attractare?

Respondet Autor medicinam attractivam in humorem attrahendum converti

verti posse, nomine Medicina materiali-
 ter sumpto, ceu pro subjecto, cui forma
 Medicinæ inheret, quia Medicina, in
 quantum Medicina, nunquam in humo-
 rem permutatur, cum eam digeri oporteat,
 quod rationis est cibi non medicinæ.
 Quod autem possibile sit Medicinā
 hoc modo converti posse probatur:
 quia medicina & humor genere conve-
 niunt; at quæ genere conveniunt, specie
 differentia, ad invicem transmutatur,
 lib. i. de gener. quatenus omnium gene-
 rabiliū & corruptiliū una est materia:
 quia possibile est ut medicamentū mixtio
 ita solvatur quò contrarietates humori
 reddantur convenientiores: quia nutri-
 tio perficitur similitudine; at inter medi-
 camentum & humorem est similitudo,
 quod patet, quia symbola facilius trans-
 mutantur quàm penitus contraria.

CXLIII.

An Medicinæ lenitivæ sit admi-
 scenda adstringens?

Respondetur, quod mixtio medici-
 narum

Narum sit duplex, una qua sit cum alteratione per tempus aliquod, ubi contrarietates, quas habent miscibilia, sopiuntur ac in unam naturam mediam rediguntur; altera per juxtapositionem, sensibilis tantum, & brevi tempore facta. Hujus respectu negatur questio, quia unius operatio alterius actionem impedit: at illius ratione miscetur aliquando cum lenitivo compressivum medicamentum, propter correctionem & emendationem nocuenti. Sic virtus myrobalanorum commode miscetur cum cassia, removens hujus superfluum laxationem, qua stomachum & intestina debilitat.

CXLIV.

An aliquis ordo evacuationis Medicinæ effrenitantis?

Quæritur hic, an in super purgatione sit aliquis ordo humorum, qui evacuantur, an verò indiscretè conjunctim omnes expellantur? Respondet Autor, primo notandum esse, quod medicamentum aliquideffrenitet, hoc est, quod ὁπερκαὶθαροῖσι
 O 2 efficiat

efficiat tres ob causas; vasorum scilicet debilitate; vel pororum eorundem aperture, aut pharmaci mordicativâ acuitate. Deinde ex Serapione tres addit conditiones, nimirum ut virtus pharmaci non deficiat in humorem successiva usq; ad sanguinem evacuatione; ut pharmacum unum tantum humorem primò respiciat; ut humor educendus in loco ad educationem apto constituatur. His conditionibus observatis pharmacum primitus attrahit humorem appropriatum deinde reliquos secundùm subtilitatem & levitatem, sive facilitatē ad motum, usq; ad sanguinem. Ponamus ergo fieri ὑπερχαθάρσις ex cholagogo, primum evacuabitur bilis, dein pituita, tertio, Melancholia & quartò sanguis: ita phlegmogum primò pituitam, dein choleram, tandem Melancholiam & ultimò sanguinem educet.

CXLV.

An omne amarum sit calidum?

Affirm. Autor, quia id ipsum testantur

*stantur: autoritates clarissimorum Me-
dicorū: quia salsa sunt calida, ergo mul-
tò magis amara, quod patet in cinere ad-
ustorum: quia intensior caliditas exor-
iens aëreum humidum primò salsedinis,
deinde amaritici causa est, juxta Philoso-
phum: hinc maria subtropico cancri tam
amara dicuntur, ut in iis nullum animal
vivat; at minus acris sunt illa, quæ sub
Arctico sita sunt: quia amaram lin-
guam abradit & exasperat, quod signum
caloris est: quia desiccant, sitim inducit,
aperit, abstergit &c. quæ omnia calorem
creantur: quia dulcia procedente tem-
pore propter caliditatem intensiorem a-
mara redduntur.*

CXLVI.

*An amplius decoctum red-
datur amarius vel dul-
cius?*

*Respondet Autor, ea quæ decoquun-
tur, aut sunt homogenea simplicia, vel
heterogenea commixta: Si prius aut
sunt saporum frigidorum aut mediorum
aut calidorum: Si frigidorum: ut insipida
O 3 & astring-*

& astringentia, per sufficientem coctionem dulcedo oritur; at hæc jam facta per ulteriorem coctionem, acrimonia, falsedo & amarities subsequitur: quod confirmatur, quia primò per coctionem fit maturatio, quare moventur crude qualitates: ubi vero diutius intenditur coctio humidum æereum exhalat & relictis terreis partibus adustis amarities subsequitur. Similiter posterius, ubi scilicet heterogenea commixta coquuntur, aut fit assatio, aut elixatio: in illa omnes sapes acquiri possunt, pro diversa natura partium concurrentium in heterogeneo subiecto; in hac decoctio imbibit subiectæ materiæ qualitates, id vero quod elixatur, propter amissionem qualitatis suæ sæpius dulcedinem acquirit.

CXLVII.

An parum piperis urinam pro voce multum vero ventrem laxet? paucum vero scammonæ ventrem solvat & multum urinam provocet?

Respondet Autor ex opinione Philo
Sophi

Sophi, quod piperis major quantitas caliditate & acumine suo mordicans intestina per meseraicas transit, humiditates dissolvit, easdemque reducere non valens per vias urinarias evacuat: Si vero paucum extiterit piper non tantus erit morsus, nec tam prompte per meseraicas movebitur, sed diutius in intestinis remanebit & humiditates inventas & obvias dissolvens ad alvi laxationem faciet. Secus accidit in Scammonea, cujus major quantitas ventrem subducit, cum realiter dissolvitur & vi totius substantiae humores liquefaciens & dissolvens more purgantium attrahit. At in pauca quantitate totaliter ferè dissoluta modicum & subtile tantum, quod est in humoribus commovet, quod postea vi naturæ expellentis potius per urinam quam per alvum propellitur.

CXLVIII.

An ferum lactis sit calidum?

Negat Autor, asserendo, quòd aqua la-

Etis secundum seipsam considerata, sit frigida & humida: quia lac totum frigidum humidum statuitur, unde consequens est, cum butyrosa substantia sit calida, serum frigiditate præditum esse: quia operatio ducit in formæ cognitionem; at serum lactis sitim febricitantium mitigat & hæcticos in frigidat, ergo sequitur quod sit frigidum & humidum.

CXLIX.

An mentha sit frigida?

Negat Autor, quia mentha est calida & sicca in secundo gradu ut tradunt, quod ostenditur: quia partes frigidas calefacit, humectatas exiccat, digestionem promovet, venerem in frigidis excitat, vermes necat, apostemata resolvit &c. quæ omnia caloris effecta sunt.

CL.

An Cicuta sit frigida?

Respondet Autor, cicutam esse duplicem terrestrem & aquaticam: illam calidam siccam pronunciat, propterea

pterea quod humores viscosos incidat,
grossos subtiliet, urinam & menstrua
provocet, colicam & ventositatem inte-
stinorum curet, epilepticis subveniat,
coceptionem promoveat &c. quæ omnia
validam siccam naturam innuunt, quam
ulterius confirmant sapor ejus acer, odor
penetrans & fetidus &c. Hæc verò
indubitanter venenosa & pestifera est,
quam magis frigiditate quam caliditate
perimere statuit Autor. Nota quod Au-
tor per cicutam terrestrem possit intel-
ligere cicutam Bulbosam Bauhini, quæ
Clusio cicutaria Pannonica dicitur &
pro specie Myrrhidis Cæsalpino & Lobe-
lio habetur, quam etiam intellexisse vi-
detur Celsus libr. 5. c. 6. Conjunge Rora-
rium in lib. Contrad.

CLI.

An argentum vivum sit cali-
dum vel frigidum?

Respondet Autor, secundum sapien-
tes in argendo vivo duas reperiri sub-
stantias differentes: una quidem a-
quea, reliqua vero terrea est, quæ ali-
quid

quid sulphuris possidet. Potest ergo argentum vivum dupliciter considerari, vel quo ad partem terream sulphuream; & ita caliditate & siccitate participat, quæ extinctione & sublimatione potenter manifestatur, humida aquea evaporante; vel quo ad substantiam aquosam, quæ velut materia existit, & calido concitato evaporat in fumos, ob imperfectam istius mixtionem cum terrestri sulphurea, quæ frigidas affectiones & alia frigiditatis nocumenta introducit.

CLII.

[An colocynthis sit multum
conterenda vel pa-
rum?

Respondet Autor, colocynthidem omnino conterendam esse, ut nulla pars ipsius sit manifesta sensui, sed quasi ad mixturam perveniat intellectus, quò ferè minimum unius alterius tangat, minimum: quod fit ultima trituratione, quâ juxta Mesuem, frangitur, ut absque impressionis & ex loca viscerum transire possit.

possit: ubi vero extremè trita non est, villis ventris & intestinorum adheret, inflat, ulcerat, & apostemata generat: addo quod citius in fumos & vapores resolvatur, quod in pharmaco operante requiratur, quādo plurimū conteritur, cū aliās ob amaritiē crassioris substantiæ sit.

Pro complemento chartæ nota Colocynthis descriptionem ex Autore nostro dum in prædicta differentia inquit: Colocynthis secundum Dioscoridē est planta emittēs ramos & folia extēsa super terrā, similia his, quæ cucurbitæ domesticæ, alba, pilosa, ipsā adurentia, incisuras habentia. Unde Mesues: Per se eam vocant cucurbitam deserti, quæ etiam fel terræ appellatur, eo quod in toto ambitu ipsius herbas interficiat, existens illis ut venenum, & ideo Arabes vocant eam necem plantarum & producit fructum rotundum pilæ similem, estque vehementer amara composita ex partibus igneis & terrestribus adustis plurimum.

Et

204 De Materia Curationum.
Et est duplex, masculus & foemina.
Estque hic villosus, languinosus,
gravis, asperitati attinens & nigre-
dini. Foemina vero laudatur & col-
ligitur in Autumno & propriè cum
expoliata citricitatem acquisivit
&c. Utimur autem pulpa, sive ipsius
adipe, proprièque phlegma visco-
sum attrahit à locis remotioribus &
juncturis, &c.

EXERCITATIO V.

Continens

QUÆSITA CIRCA CURA-
tionem & digestionem generatim & spe-
ciatim circa materiæ evacuationem & fe-
brium atque morborum commu-
nium curationem.

Resp. Johanne Kempfio, Marpurgensi, Hesso.

D I F F E R. CLII.

An omnis curatio per con-
traria fiat?

AFFIRMAT Autor, monstrando,
quod hic Canon universalis sit,
quia

& digestionem generatim. 205

quia actio & passio est inter contraria,
sine qua morbus expelli nequit: quia cu-
ratio est dispositionis præter naturam in-
teremptio, quæ fit contrarietate: quia
conservatio & curatio sunt contraria, at
illa fit similibus, ergo hæc contrariis. Sed
nota quod Autor principaliter hic a-
gat de curatione, quæ sumitur ab indi-
catione curativa, quanquam non negat,
quod interdum exhibitum medicamen-
tum non sit contrarium, vel quatenus
causam morbificam aut symptomata
quædam respicit, vel quatenus contra-
rium est mediatum, inducendo per acci-
dens qualitatem contrariam, qua ratio-
ne aqua frigida per antiperistasin augeat
calorem, &c.

CLIV.

An morbi curatio à forti me-
dicina inchoanda?

Respondetur ægritudinem dupli-
cem esse: quædam scilicet periculosa &
versuta dicitur Autori, sive ipsius peri-
culum mox immineat, sive postea succe-
dat;

dat; quædam huic opposita. Prior confestim à principio forti medicinâ curatur, posterior debiliora præmittenda indicat. In agritudinibus enim, in quibus timor est, ita ut securi non simus propter defectum virtutis, à fortioribus incipendum; at in quibus timor ejusmodi non est, secundum ordinem ad fortiora procedendum, si debiliora non sufficiunt. Hæc Autoris assertio plenius intelligitur, quando naturam morborum acutorum repetimus, eorumq; causas recolligimus, & cum morbis aliis chronicis & non acutis comparamus.

CLV.

An odores curent alendo, vel
solum alterando?

Respondet Autor, odorem verè nari-
rire spiritus, potissimum animales, pri-
mò per vaporosam emanationem, dein-
de quando transit per tracheam arteriâ
in pulmonem & cor, demumque per ar-
terias jugulares in rete mirabile, ubi di-
geritur non parum & ultrò in cerebrum
per-

& digestionē generatim. 207

pertingens & digestior factus, spiritus dissolutos nutrit & reparat; non autem verè nutrit, quando occurrit olfactus organo, cum tunc sit qualitas quedam simplex ac magis intentionalis. Potest ergò dupliciter odor accipi, pro corpore, videlicet odorabili & qualitate odorifera, quare ratione patet, quomodo odor spiritus nutrire possit, quod confirmatur: quia syncope laborantes odoriferis rebus citò reficiuntur; quia odoris substantia spiritus est, ideoque ad spirituum refectiōem accommodata est: quia si aer habet vim nutriendi respectu substantiæ nostræ spirituosæ, multo magis odor, quo circa concludendum, quod odor non tantum alterando, sed etiam alendo possit adhiberi, maxime respectu illius nutritionis, quæ spiritibus convenit.

CLVI.

An præcantationes ad curationem conferant?

Respondet Autor: I. Præcantatio, in quantum talis nihil confert ad cura-

curationem: *Confirmatur*: quia *præcantatio* est oratio, quæ propter nostrum affirmare vel negare non est vera vel falsa: quia sonus *præcantationis* non habet vim alterandi corpora: quia nihil agit ultra suam speciem, at oratio pertinet ad quantitatem, morbus ad qualitatem: quia *incantatio* movens est intentionale, at morbus est aliquid reale.

II. *Præcantatio* potest aliquid conferre ad sanationem per accidens: quod *confirmatur*: quia videmus effectum sæpius respondere, quapropter statuendum id evenire aut à causa immediate interiori seu inferiori, vel exteriori; Illud dupliciter accidit, aut ex parte incantantis affectuosi, cum ejus anima elata fuerit, ut materia huic mundana possit dominari; aut ex parte incantati, singulari confidentiâ præditi; hoc etiam dupliciter fieri dicitur, quatenus causa exterior est substantia universalior, vel particularior; universalior est causa prima, quæ per voluntatem suam absque motu & transmutatione

& digestionē generatim. 209

in hæc inferiora operari potest, quo perti-
nent sanationes miraculosæ per Prophe-
tas & Apostolos factæ; particularior
causa externa, vel est absoluta, vel mo-
bili conjuncta, si primum, aut est beni-
gnus Angelus, credentibus inserviens,
aut est demon seu spiritus malus, cujus
efficacia in filiis incredulitatis est maxi-
ma: si secundum consideratur, Autor
ad intelligentias orbium motrices, vel
etiam substantias mobili corruptibili ad-
herentes respiciendum esse putat. Quo-
usque verò præsens assertio defendi possit
in ipsa *συζήτις* videbimus.

CLVII.

An somnium conferat aliquid
ad curationem?

Respondet Autor, somnium adjuva-
re curam, tum per viam causæ, quasi
immediatè curans, tum per modum si-
gni: Illud ostenditur, quia somnium
docet eligere, quod morbo contrariatur:
quia somnium excitat animum cum ca-
lore nativo super morbum in bonam spem
P salu-

salutis: hoc patet: quia somnium ducit in cognitionem causæ, quatenus significationem habet. Verum addit Autor, quod alicujus virtutis sit somnium cæleste vel divinum dictum, quum anima libera superioribus substantiis applicata representationes earum suscipit. Animale verò & naturale somnium nullius vel paucæ veritatis esse dicit, cum illud magis illusio eorum, circa quæ anima per vigilias sollicita & occupata fuit, hoc autem à rebus non naturalibus dictis maxime variatur, quod patet ex repletionem, nimia spirituum dissipatione & similibus. Non autem quibusvis somnia significatitia accidunt, sed iis maxime, quibus natura temperatior, ad caliditatem & siccitatem magis inclinans. Notandum hic, quod cæleste vel divinum somnium immediate à Deo immissum huc non pertineat, sed illud tantum, quod ex animalibetate cum causis morbificis concurrere oriri potest, nisi causæ naturales vel non naturales impediētes adsint, cujus exempla plurima videantur apud Hipp. lib. de Insomniis.

CLVIII.

An calor innaturalis di-
gerat?

Respondet Autor, quod calor innaturalis, tum in se cōsideratus, tum etiam quatenus mixtus est, quodammodo cum calore nativo, nullo modo digerat: quia qualis finis, talia etiam ordinata ad finē: at finis, nimirum juvamentum ex digestionē, naturalis est: quia virtus & forma digestionis est naturalis, ergo etiam media digestionis sunt naturalia; quia nihil agit ultra suam speciem, ergo innaturalis calor non producet naturalem effectum: quia calor extraneus in febrimateriam peccantem coquens, item pus generans, &c. hoc non facit, quatenus est innaturalis, sed respectu caloris naturalis cum quo conjungitur: quia tandem calor innaturalis, si quid præstat in digestionē, tantum ex accidenti hoc facit, in quantum materiam calefacit, dissolvit & poros aperit.

CLIX.

An digestio debeat causa
conjuncta vel ante-
cedenti?

Respondet Autor, digestionem principaliter causa media inter verè conjunctam & antecedentem convenire, mineræ videlicet putredinis, deinde etiam causa antecedenti, tandem conjuncta quoque propriè dicta, quod ostenditur: quia illi præcipuè competit digestio, cui per se competit; talis autem est putredo, quam digestio cessare facit, substantia remanente. Non autem hujusmodi existit causa antecedens; sanguis enim abundans, venæ sectionem, materia furiosa, purgationem statim ab initio innuit. Vbi verò plurimum cause antecedentis viscosum, grossum vel crudum est, ibi digestio aliquarequiritur. At causa conjuncta propriè non admodum convenit, cum non habeat prædictas illas substantias evacuationi resistentes: quatenus autem calidior, siccior, acrior, acutior, atque venenosior

& digestionem generatim. 213

iosior existit, digestionem quadam altera-
iva eam indigere statuitur. Itaque dige-
stio principaliter competit in febribus
minera putredinis, consequenter causa
intecedenti, & demum conjuncta, puta
fuligini & putrido fumo.

Appendix.

An humor sit causa efficiens
vel materia in febre?

Respondet Autor, humorem sese ha-
bere ad febrem seu agritudinem in ra-
tione causae materialis & efficientis;
quia occasiones materialium agritudi-
num sunt quatuor humores, in qualitate
vel quantitate peccantes; & hoc accidit,
aut à parte materiae, aut à parte efficien-
tis simul: sicut enim se habet humor bo-
nus ad sanitatem, ita pravus ad morbum;
sed humor secundum naturam constitu-
tus est causa materialis sanitatis, ex quo
partium temperamentum consurgit. Si-
militer humor secundum naturam con-
stitutus sanitatem conservat & efficit.
Ergo consequens est etiam in morbo hu-

morem materiae & efficientis rationem habere posse. Deinde subjicitur, quod in humore reperiantur duo, materia sive subjectum & qualitas, ideoque humorem causa materialis & efficientis rationem habere posse statuitur.

CLX.

An materia digesta possit fieri morbus vel febris?

Respondet Autor, quod materia digesta febris vel morbus adhuc fieri possit; quia quousque indicationes curativae non sunt adimpletae, febrim removentes, permanebit & ipsa, cum aliter cessare non possit; sed materia digesta indicationes curativae cunctae non sunt completae, propterea quod praeter semiputridorum digestionem in febribus etiam requiratur putridorum humorum evacuatio & caloris febrilis refrigeratio. Adde quod materia digesta sit nihilominus adhuc humor p. n. quam ob causam impossibile non est, ex eadem febrim fieri, vel de novo generari.

CLXI.

An in principio morbi sit evacuandum?

Respondet Autor, evacuationem duplicem existere, unam quidem eradicativam & perfectam, qua totaliter peccās materia tollitur, reliquam verò minorativam imperfectam dicit, per quam aliquid materiae evacuatur, ut tandem natura potentior reddatur super residuo. Prior in principio locum habet, nisi quid obstet, quando materia est acutissima; si verò talis non est, à minorativa evacuatione incipiendum. Porro subjicit Autor, quo ad reliqua tempora morbi, eradicativam evacuationem in augmento, quia materia tunc magis impacta & virtus impugnata est; minorativam tamen competere dicit & propriè in aggritudinibus longis, in quibus quidem quasi omni tempore partim oportet digerere, partim evacuare, ut natura non permaneat aggravata. In statu quiescendum statuit, si materia fuerit digesta,

vincente naturâ , si verò natura fuerit debilior ad digestam materiam educendam in statu , tunc oportet medicum , illius defectum supplendo , illam evacuare.

CLXII.

An evacuatio competat causæ conjunctæ solum?

Respondet Autor , quod evacuatio principaliter debeaturs cause antecedenti , consequenter verò conjunctæ sive putredinis minerae & tertio verò dictæ conjunctæ , fulgini videlicet , seu fumo putrido.

CLXIII.

An movendum in die motus ipsius ægritudinis?

Respondet Autor , primò quando per motum intelligitur motus criticus , tunc notandum , quod natura movetur ad crisin plerumq; perfectè , interdum verò diminutè , ceu & in aliis ejus actibus contingit : si prius ita ut crisis bonæ signa perfe-

perfectè adsint, tunc utiq; in die motus
agritudinis nihil movendum, juxta il-
lud, quæ judicantur & judicata sunt
&c. si autem natura diminutè moveatur
in crisi, quando plures vel digniores bo-
næ criseos conditiones deficiunt, tunc o-
portet medicum juvare naturam, quò
crisis perfectè perficiatur, quia adjutor
& minister illius est. Hoc ipsum fit du-
pliciter, actiones naturæ dirigendo &
promovendo, ejusdemq; virtutem corro-
borando; Secundò, quando per motus
vocabulum intelligitur paroxysmi dies
notandum, num morbus acutus sit, vel
oppositus. Si prius; non oportet movere
in die paroxysmi, si ve sit continua, si ve
interpolata, febris, eò quod hujusmodi
materia calida, maximè mobilis, natu-
ram extimulando magis affligere possit;
Si posterius, in morbis scilicet chroni-
cis ex materiâ cruda tardus motus, tunc
movendum est cum levibus purgantibus
in die paroxysmi, non autem in ipsius ac-
cessionis horâ, ne fatigetur natura & di-
sturbetur in ejus actu. Motus talis com-

218 De evacuatione febrium
modè per vomitum, vel clysterem fieri
potest, nimirum ante paroxysmum futu-
rum, præmissis, si opus est, incidentibus
ac preparantibus. Humor enim alias se-
gnis & immobilis in paroxysmi die ci-
tius commovetur.

CLXIV.

An evacuandum sit usque ad
lipothymiam?

Tria potissimum hîc ex mente Auto-
ris sunt observanda; 1. quibus morbis ta-
lis evacuatio conveniat. 2. requisita ne-
cessaria nimirum coindicantia & con-
traindicantia sunt perpendenda. 3. mo-
dus etiam non negligendus, quo prædi-
cta evacuatio ad actum traducitur. Ad
primum respondetur, quod principaliter
talis evacuatio conveniat in synocha
inflativa, consequenter etiam in synocha
ex putredine ac in doloribus vehemētis-
simis. Quo ad secundum notandum,
quod indicationes à tribus sumantur, vi-
delicet à rebus naturalib. non naturalib.
& contra naturam. Respectu natura-
lium

lium rerum vivifica virtus custodien-
da est, qua ratione homo requiritur for-
tior; quo ad cōplexionem talis evacuatio
facienda est in cōplexione calida, multi
sanguinis, vitāda vero in phlegmaticorū
& cholericorum corporib. propter illorū
refrigerationē, & horum respectu bilis
ebullitionem; Sic etiam ætatis ratione
talis evacuatio non cōvenit in adolescen-
tiā & pubertate, propter facilem virium
resolutionem, nec etiam in senectute,
cum tunc temporis plenitudo cesset. Si-
militer consuetudo quoq; quæ altera est
natura, minimè negligenda. Respectu
rerum non naturalium talis evacua-
tio tentatur, quo ad anni tempora, vere;
quo ad morbi tempora, circa initium,
antequam vires labefactentur. Hinc Ga-
lenus usq; ad lipothymiam sanguinē edu-
cendum esse statuit, si virtus fortis, labo-
rans juvenis, sanguineus habitu denso
præditus sit, nec corpus admodum rarum
& transpirabile habeat. Respectu re-
rum præter naturam facilis stomachi
passibilitas, formidositas, ejus q̃ evacua-
tur,

220 De evacuatione & febrium
tur, confluxus humoris ad stomachum
cholericum exquisitè sentientem ac hu-
morum cruditas tanquam impedimenta
ab Autore ponuntur. Quoad tertiū
subjicit Autor primò commoda evacua-
tionis ad lipothymiam usq; procedentis,
sed addit modernos potius infra subsiste-
re, sc. non ipsam lipothymiam actu expe-
ctantes, quod sciant corpora nunc minus
solito fortia reperiri. vide disp. Med.
Instit. 18. §. 29. 30. 31.

CLXV.

An evacuatio symptomatica
conferat?

Negatur, quia facit 1. concidere na-
turam, ipsiq; nocumentum inducit, pro-
pterea quod fiat evacuatio, quatenus
virtus lesione stimulatur ad excernendū,
quia symptomatica evacuatio est mate-
ria indigesta, aut fit per regiones incon-
venientes; at utrumq; malum est, quod
non evacuentur quæ evacuari debent,
nec etiam per loca conferentia: quia eva-
cuatio symptomatica vel interitum, vel
morbi

& morbor. commun. curat. 221

*morbi longitudinem, ob virtutis noxam
experientiâ teste, introducit, quia talis
evacuatio natura contraria est, quam ob
causam potius à medico impedienda,
quàm promovenda statuitur; hinc ergò
subsequitur eandem minimè conferre,
propterea quod Medicus natura mini-
ster omnia conferentia promovere co-
gatur.*

CLXVI.

*An pharmacia seu purgatio in
prægnante sit periculo-
fior, quàm venæ se-
ctio?*

*Respondet Autor, dicendum omni-
bus justè uniformiter ad invicem com-
paratis venæ sectionem pharmaciâ uni-
versaliter periculosiorem existere, quod
confirmatur: quia phlebotomia tantum
in primis mensibus & maximè in eorum
medio videtur convenire, cum tunc em-
bryo parvus ac debilis non copiosum ex-
postulet nutrimentum. In secundo verò
tempore, tribus videlicet mensibus in-
terme-*

intermediis, constat phlebotomiam periculosiorem esse pharmaciâ, quod grandior fœtus copiosiori alimento indigeat, at pharmaciam tolerat, propterea quod non sanguinem & alimentarios humores, sed excrementitios expurget, est etiam tunc temporis ita alligatus fœtus, ut ligamenta illa agitationem & motum pharmaci tollerare possint. In reliquis ultimis mensibus licet pharmaciam & plebotomiam difficilius ferat, hæc tamen illa periculosior est, propter copiam sanguinis, quam fœtus tunc temporis requirit. Coniunge Dec. 9. q. 7. & 8. in cunctis. Therapeut.

CLXVII.

An in acutâ ægitudine post quartam quoque diem sit instituenda venæ sectio?

Respondet Autor, si omnes ostensiones testentur phlebotomiam, aut plures & digniores, & virtus dispositio earum, cum earum operibus principalibus, cum urina grossa, spissa, in rubeum tendente, nec

nec adsit nausea, nec ventris indigestio,
aut ejus debilitas vel superfluitas sensi-
bilitatis, choleraq; susceptio, adsit etiam
replens venas materia, vel inclinatio ad
putrefactionem sanguinis: tunc etiam si
post septimum terminetur morbus, ve-
nam incidere licet. Si verò discordave-
rint omnes intentiones, aut plures &
maximè principales, ut virtus sit debilis
&c. sit urina prædicta opposita, adsitque
nausea principalis, peccet potius alia ma-
teria quàm sanguis, eaque magis extra,
quàm in vasis resideat, venæ sectio su-
spendenda est, non solum post quartam,
sed sæpius etiam ante quartam.

CLXVIII.

An in prima vel aliâ lunæ quadrâ
venæ sectio instituenda?

Respondetur ex Autore: venæ sectio
magis in secundâ lunæ quadraturâ con-
sequenter in tertia, minus in prima, mi-
nimè verò in quarta convenit. Confir-
matur, quia quandocunque virtus est
fortis & humorum augmentum, eorumq;
motus

224 De evacuatione & febrium
motus ad exteriora, tum phlebotomia
magis quàm alio tempore convenit, at
hæc principaliter in secunda mentis qua-
dra accidunt, quia tunc virtus est fortis,
propter luminis lunæ receptionem am-
pliore, ex qua etiam augmentantur
humores & forinsecus tendunt, propter
caliditatem moventem de centro ad cir-
cumferentiam: cum enim luna lumine
magnificatur, (inquit Autor) calidita-
tis efficit impressiones. Hæc ex parte etiã
reperiuntur in tertia quadra. At in pri-
ma neq; virtus adhuc fortis, neq; humo-
res adaucti, præsertim in ejus principio.
In quarto quoq; nullum reperitur isto-
rum, & maximè ultra ipsius medium.

CLXIX.

An ptisana hordeacea feбри
conferat?

Etsi variæ sint præparationes & cor-
rectiones ptisanæ hordeacæ, nihilomi-
nus absolutè & in genere per se conside-
rata feбри conferre dicitur, juxta Auto-
rem, in prima colata, quod monstra-
tur

Quia in exhibitione illius sumitur indicatio, ceu in aliis, à rebus cōtra naturam, non naturalibus & naturalibus. A primis quidem triplex iuvamentum est, cum tripliciter extent, causa, morbus, & accidens. Ex parte morbi puta febris, semper confert, quia ratione contrarietatis, cum ptisana prædicetur frigida humida in principio secundi gradus, morbo repugnat, quod apparet, quando hordei & aquæ qualitates perpendimus. Quoad causam febris confert ptisana, quatenus bilem & sanguinem febrilem temperat, materiam viscidam incidit & abstergit &c. Quoad accidentia, si nimis mitigat, asperitatem oris, & universaliter spiritualium instrumentorum tollit, anhelitum facilem reddit, vapores capitis, dolorem producentes, reprimit &c. Ex parte non naturalium, ut temporis, regionis & similium: dicendum in calidis regionibus & temporibus magis quàm in frigidis convenire ptisanam. Ex parte rerum naturalium, virtutis videlicet & annexarum, dicendum,

Q

ptisa-

226 De evacuatione febrium
ptisanam, & maximè faculentam sem-
per conferre in acutis debilitate con-
junctâ.

CLXX.

An syrupus acetosus, ut & oxy-
mel, conferat in omni
materia digerenda?

Respondetur ab Autore, quod predi-
cta medicamenta ad omnem materiam
digerendam faciant, quia alterant, in-
cidunt, subtiliant, ductus & meatus a-
periunt, & medicinis aliis transitum fa-
ciunt. Etenim syrupus acetosus mate-
riam calidam & putrescentem suâ frigi-
ditate & humiditate alterat, grossum &
viscosum incidit & attenuat, sanguinis
caliditatem remittit, choleram alterat,
& ab aliis partibus separat, phlegma &
melancholiam incidendo & subtiliando
corrigit. At hec omnia præstat acetira-
tione (inquit Autor) cujus in frigidati-
le vi causâ frangitur, remanente nihil
ominus vi penetrante & incidente.

Al

CLXXI.

An aqua frigida conveniat in
febribus & in acutis?

Respondetur, cum triplex sit febris
genus, primò monstrandum aquam vel
omninò exhibendam, vel non exhiben-
dam, vel cum conditione concedendum
esse; Deinde ostendendum, ubi dare oport-
eat, & quando. Quo ad primum,
sciendum, quod aliquæ indicationes sem-
per concedunt frigidam, ut est illa, quæ
sumitur à febre, quæ calida sicca est: Sunt
autem rursus alie indicationes penitus
hoc ipsum prohibentes, sumptæ videlicet
à virtute & spiritu, ut potè quorum con-
stitutio cibis & vino melius cōservatur;
aqua verò directè virtutem non firmat,
sed per se ipsam debilitat & prosternit, li-
cet per accidens interdum adjuvari pos-
sit. Quo ad complexionem laboran-
tis calida temperies curationis ratione
aquam frigidam admittit; at frigida
minimè; at si cōservationem temperiei
calide consideras, calidis potius quam
frigidis cōservatur. Quo ad peccan-

228 De evacuatione & febrium
tem humorem, calidus humor, praefer-
tim cholericus, frigida potum admittit,
at frigidus crudus atq; indigestus mini-
mè. Quoad membra, viscerum debi-
litas, oppilatio, minimè admittunt frigi-
dam, at oppositum accidit, ubi talia non
adsunt. Quoad aetates, calidior & ro-
bustior frigida potum tolerat, senilis ve-
rò minimè. Similiter in sexu, forma ex-
terna, corporis habitu & similibus adest
concessio, quando signa super abundantis
caloris adsunt. In primis hic etiam con-
suetudo, tanquam altera natura atten-
denda est. Porro si res non naturales
attendantur, in communi dicendum,
quod potum frigida admittant, prout ad
caliditatem declinant temperatam; at
quatenus tendunt ad frigiditatem mini-
mè. Si res p. n. ut causa febris, considera-
tur, tunc partim conceditur, quatenus
materia potest esse calida, partim pro-
hibetur quatenus materia potest esse
indigesta. Similiter & acciden-
tia, inflammatio, actus, sitis &c.
expetunt; alia vetant, ut rigores, ru-
etus

& morbor. commun. curat. 229

Et us acidi, nausea pedum frigiditas &c.
Quoad secundum, frigida potus conceditur in Ephemera, & maximè, quæ est intentioris inflammationis, idq; circa principia, quando scilicet virtus est fortis: item in hæctica, quæ est absque phlegmone & humorum putredine, pulmonum exulceratione & virium debilitate. In humoralibus febribus potus frigida conceditur, quando peccat cholera vel sanguis, robore membrorum vegeto calore insito partium principalium, habitu carnoso, ætate calida, consuetudine & regione temperatè frigida conjunctis.

CLXXII.

An vinum competat in febribus & universaliter in acutis?

Nota primum ex Autore ratione vini illud esse eligendum, quod visu & virtute aquosum est, nisi interdum propter materie crude & frigide alterationem vetus & generosius requiratur. Deinde subiecti ratione, vinum absolutè sumptum naturis calidis, juvenibus,

230 De evacuatione februm
carnosis, extenuatis, coloratis, calidis, sic-
cis, similibus causis & morbis affectis
minimè dandum, nisi refectio, ratione
lipothymia, vel materia cruditas idipsū
requirat. At oppositis liberius concedi
potest, Medis mediocriter. Particula-
riter verò vinum pluribus Ephemera-
rum convenit, scilicet in declinatione,
dum capitis doloris absunt, dum ex an-
gustia, vel spirituum oppensione oriun-
tur, dum vigilia conjungitur; in hecti-
ca, cujus calor vehemens & acutus non
est, vinum aquā permistum suadetur: in
febre tertianā post digestionem & in
febri phlegmatica vinum subtile albi
coloris ante paroxysmum conceditur à
Galeno: vinum enim super omnia alia di-
gerit semicrudos humores, sudores & uri-
nam provocat, somnumq; producit. Ap-
paret igitur non propter febrim vinū
competere, sed vel ratione causæ, dum
per accidens caliditas intensior remissio-
rem adserapit, & incidendo ac dissolvē-
do cōsumit, vel ratione accidentium,
dum vires debiliores corroborat, spiritusq;
que confortat & reparat. An

CLXXIII.

An balneum competat in
febris;

Respondet Autor, cum tria sunt genera febrium, balneum quidem communiter laudatur in Ephemeris & maxime in illis, quae à causa veniunt manifestae, & propriè, cum jam declinare incipiunt. Qui verò febricitant ex furore, tristitia, vigilia & solitudine, neq; balneis indigent, neq; functionibus multis. Prohibetur balneum, ubi futuram putrefactionem humorum timemus. Ratio, cur Ephemeris conveniat balneum, additur: rarefacit enim cutim, spiritus temperat & fortificat, & caliginosos vapores expellit. Hecticis etiam & emaciatis balneum convenit, cum temperet calidum febrile, & humectet corpus, cibum ad distributionem præparans. In febris putrida cum Apostemate penitus à balneo abstinendum, ne materia commota copiosius ad locum debiliorem transferatur. At si simplex est ejusmodi febris, tunc aut

232 De evacuatione & febrium
erit in declinatione, materiâ jam dige-
stâ, & ita communiter præcipitur bal-
neum, propter intentionem aperiendi
pororum cutis angustiam, & materiam
evacuandi, quia totum corpus mediante
cute per balneum exinanitur. Notandum
verò tria in præscriptione balnei hoc loco
esse perpendenda, nimirum: 1. ut absque
horrore sit febris, quia eodem febris ge-
neratur & augetur: 2. ut nulla pars prin-
ceps imbecillitate quadam affecta sit,
cum aliâs humores per balneum resoluti
in eam recipiantur: 3. ut nulla sit cruditas
humorum & contentorum in primis
viis. Si autem materia fuerit indigesta,
balneum humectativum tātum ac tem-
peratè calefactivum, sed minimè resol-
vens, convenit, quod in quartana sæpius
præscribitur, tunc temporis, ubi crudus
adhuc humor peccat.

CLXXIV.

An senex, causone laborans,
magis quàm juvenis re-
frigerandus?

Respondetur, quantum attinet di-
spositio-

positionem suppositam, senex cansoni-
zans vehementiori indiget refrigeratio-
ne, quàm juvenis: at quo ad virtutem
debiliorem hanc extinctionem non tole-
rat; quia virtus ejus debilis & natura
frigida talem refrigerationem perferre
nequit. Concluditur ergò senem causone
laborantem minus quam juvenem esse
refrigerandum, cum non solum ad mor-
bum, sed simul etiam ad virium conser-
vationem respiciendum sit. At phlegma-
ticus in cæteris ætatibus laborans hoc
morbo cholericò magis refrigerans re-
medium requirit, cum difficilius in illo
quàm in hoc, materia febrim continuum
generans dissolvi possit.

Appendix.

An ægritudo impropor-
tionalis periculosior sit
opposita?

Affirmatur juxta Autorem, quia
ille morbus est periculosior, qui à vehe-
mentiori causa consurgit, cum totum esse
ab ea sortiatur; ad talis est impropor-
tionalis,

234 De evacuatione febrium
nalis, quando natura subjecti, aliq; acci-
dentia rerum non naturalium morbo
contrariantur: quia morbus vehemen-
tior est, cui per causas generationis, ejus
etiam oppositas non potuit resisti, sed talis
est impropotionalis unde senex causoni-
zans vehementius & periculosius labo-
rat juvene.

CLXXV.

Ad in causone comperat phle-
botomia?

Respondet Autor, quod regulariter
& frequentissimè in causone quocunq;
non comperat phlebotomia; per acci-
dens verò convenit quandoq; cum ma-
teria furiosa sanguini permixta fuerit.
Est enim phlebotomia evacuatio multi-
tudinem sanguinis evacuans; at in causo-
ne prævales cholera, vel falsum phlegma,
non autem simul omnes humores, cum nō
adsit plethora, quæ humoribus quantita-
te peccantib. adest, verum Cacoehymia,
qualitate peccans, cui potius pharmacia
debetur. Evacuandū igitur potius in cau-
sone

sone per purgationem, quàm per venæ sectionem. Imò in furiam disponitur cholera, subtracto sanguine, quapropter minime venæ sectio tentanda. Bulliens enim cholera furiosa reddita in locum nobiliorum translata, vel apostema generat, aut extinguit calorem innatū. Fortassis autem rarissime convenit, ut cum causa coniungitur cum sanguinis abundantia, seu quum principium ejus fuerit & sanguinis corruptione.

CLXXVI.

An Apostemati convenient repellentia?

Respondet Autor, per se, Apostemata egere repellentibus, licet per accidens eveniat, ut non indigeant, quod paret in apostematib. emuncteriorum, quib. nihil quod refrenare possit, applicandum est. Prius confirmatur: quia quod prohibet apostematis ulteriorem generationem, membrum ipsum confortat, pravam complexionem alterat, peccantem compositionem tollit, solutionem continuitatis

236 De evacuatione & febrium
tatis dilatari prohibet, ac dolorem miti-
gat, illud Apostemati confert, ab hoc
ipsum repercussivum sua qualitate &
substantiâ operatur. Quod autem ferè se-
cuse veniat, per accidens est, quia aut à
causa primitiva, ut sunt casus, percus-
sio &c. factum est apostema, ubi modica,
vel nulla convenit repercussio, maxime
si corpus non fuerit plethoricum, sed po-
tius cum his quæ fluxa faciunt & in prin-
cipio medicandum, aut à congestione
genitum est apostema, ubi non con-
fert repercussio, nisi timeatur fluxus a-
liarum materierum ad locum doloris:
aut sunt intrinseca, quibus nulla vel
pauxilla repercussio confert, sicut in ex-
ternis, cordi vicinis: aut etiam co-
piosa adest materia, quod patet in va-
riolis, morbillis, scabie & similibus. In
his predictis repercussio non convenit,
quia motum naturæ impedit, materiam
inobedientem sibi repercutit & ad
locum non receptivum
impellit.

Appen-

Appendix.

An formicæ cura perficienda
sit pennæ concavi-
tate?

*Respondet Autor negativè, quando
per formicam intelligitur pustula calida
serpendo hinc & inde per ambulans: Af-
firmativè, quando verruca speciem
denotat.*

CLXXVII.

An in Lepra eductio vel eva-
cuatio conveniat?

*Respondet Autor, lepra vel est in-
via ut confirmetur, vel jam inserta &
confirmata: in illa evacuandum edu-
ctione vel sanguinis, vel aliorum humorum
peccantium, quia in principio sæpè sanatur
abscissione causa, quæ fit per evacuationem.
In hac fortis evacuatio non convenit:
quia, qui malo nutrimento abundant,
citò in purgationibus exolvuntur, pro-
pter abundantiam malorum humorum,
at tale nutrimentum intrinsecus lepro-
sorum*

238 De evacuatione curatione
forum est: quia agit materiam corru-
ptam & quod malignum est, cum residuo
benigno commiscet. At paulatim & pe-
detētim leprosos vacuare suadet Autor,
juxta principem, dum inquit, in phlebo-
tomia leproforum, qui confirmati sunt,
non oportet, ut sit occupatio, neq; in solu-
tione ventris cum medicina forti, quia
superfluitates eo in iis moventur & non
separantur, imo fit alleviatio in decli-
nando materias eorum ad intestina &c.

CLXXVIII.

An Theriaca venenum quali-
tate vel proprietate de-
pellat?

Respondet Autor, ex sententia peri-
tiorum, non esse inconueniens ut ex-
tione & passione simplicium conjun-
ctorum in unum post longum tempus
consurgat & fermentetur proprietas in
Theriaca & similib. quæ venenosa depel-
lat & spiritum atq; calorem innatū con-
fortet. Sciendum n. quod proprietas du-
pliciter accipiatur, propriè quidē gas-
tenum

tenus reperitur in rebus à natura produ-
ctis, vel improprie, secundum quandā
similitudinem, ut in appl. catione rerū in-
gredientium Theriacam factam per ar-
tem. Hoc modo proprietatem, quæ actio-
nis causa sit, exurgere confirmatur; quia
si operatio Theriacæ fieret propter sim-
plicium complexionem solū, & nō pro-
pter compositionem, ex qua facta fer-
mentatione prodit proprietas, Theriaca
recens foret efficacior & utilior fermēta-
tā: cujus contrarium verum est: quia si
saltem qualitatib. venenis resisteret, in-
utilis esset cōtra venena calida, cujus cō-
trarium probat experientia, propterea
quod tam cōtra calida, quàm frigida ve-
nena exhibeatur; quia quemadmodum
coloribus & odoribus, propter qualitates
suorum simplicium singulares propieta-
tes conveniunt, unde rubedo sanguinem,
flavedo bilem extrā movet, odor jucūdus
matricem sursum movet &c. Sic etiā ab-
surdum non est Theriacæ post compositio-
nem suas proprietates competere posse.
Nota tamen, quod operationē quā The-
riaca

240 De evacuatione febrium
viaca proprietate sua perficit, non parum
adjuvet actio qualitatis complexionalis,
quæ scilicet ratione ingredientium ad-
sunt, unde manifestum est, quomodo ra-
tione ætatis ipsa Theriaca variare so-
leat.

CLXXIX.

An Theriaca Diatesseron
morsui canis rabidi con-
ferat?

Respondet Autor, Theriacam dia-
tesseron non conferre morsis à cane rabi-
do, & præcipuè, quum à cholericis fuerit
assumpta, cum vehementer calida sit &
sicca. Si autem confert, aut pueris & pin-
guibus exhibenda est, quatenus calefa-
ciendo & exiccando venenum absument,
vel quatenus Gentianæ proprietate spiri-
tus confortat, vel quatenus urinæ pro-
vocatione & universaliter superfluita-
tum educatione prodest. Magis autem
conferre dicitur, cum super locum Em-
plastri modo ponitur, quatenus calidita-
te & siccitate inflammat, alterat & at-
trahit.

An

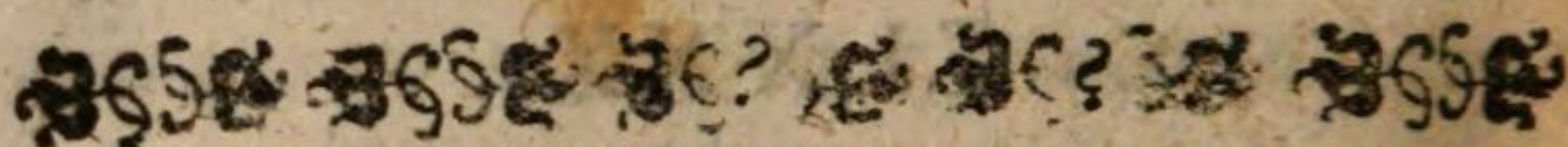
CLXXX.

An in scabie conveniat
venæ sectio?

*Respondet Autor affirmativè, sed
cum limitatione, nisi enim contraindi-
cantia respectu virtutis, vel rerum non
naturalium obstent venæ sectio suadetur,
quia materia scabiei adhuc intra venas
cōsistit. Nam cum materia scabiei sit san-
guis, cum acribus humoribus permistus,
consequens est, phlebotomiam conveniēs
esse remedium. Adde, quod effectus non
tollatur nisi primum auferatur illius cau-
sa; at hoc fit commodè per venæ sectio-
nem. Imò passioni universali, qualis est
scabies, universale remedium, qualis est
venæ sectio, convenire videtur. At ubi
nihil peccantis humoris amplius in venis
adeſt nulla venæ sectione opus esse vide-
tur. Distinguendum igitur inter scabiem
quæ iam facta est, nec amplius ob afflu-
xum materiæ è venis fovetur, &
inter illam, quæ est in
fieri.*

R

EXER-

EXERCITATIO VI.

Continens

QUÆSITA VARIA DE MOR-
bis in specie.

Resp. Bernhardo Langwedelio Ham-
burgensi Saxone.

DIFFER. CLXXXI.

An solutio continui ad interiorus cra-
nii penetrans possit sine ossis
elevatione cu-
rari?

AFFIRMAT Auctor, & addit, quod
hoc fiat solū appositione emplastro-
rum & ungentorum. Observandum ta-
men esse subjicit, ne in causis applicentur,
in quibus apparent accidentia; neq;
etiam applicentur locis, in quibus propter
contusionē cranii humores concurrerunt
ad intra super membranam duram; aut
quando fractura non penetrat, & cursus
factus est prædictus. His conditionibus
presuppositis sequitur duplex modus
empi-

empiricus hujus curationis: quidam, dicit Autor, sumunt vinum Malvasinū, in id stuppas infundunt; dein exprimūt, ac demum pulveres Plantaginis & siliginis grossos, quidam partem nigrarum fabarum addunt & per dies aliquot apponunt, ac demum, ut magis materiam attrahant, fermenti emplastrum apponūt.

Alius modus Autori artificialior dicitur per subsequens unguentum. R. Gummi Elemi ℥ iij. Resinę purissimę ℥ iiij. cerę ℥ vj. ol. rosar. ℥ iij. β. Armoniaci ℥ ij. Terebinth. ℥ iij. 3 v. f. unguentū tum. Aliud affine. R. Gummi Elemi ℥ iij. Opponacis ℥ ij. Bdellii ℥ β. Resinę Pini ℥ j. cerę q. s. fiat unguentum.

Confirmatur hæc assertio, quia naturę robustiori nihil potest repugnare in expellendo; at hic natura robustior est, cum (quod supra dictum fuit) hoc medicamen non sit applicandum, quando prava mortis signa adsunt: quia prædictus modus curationis affluxam materiam resolvit, affluentem inhibet, humorem illapsum educit, dolorem mitigat, aërem

ne ingrediatur, impedit, partes ossis laxiores reddit & amplificat, quæ omnia per considerationem incredientium declarantur.

CLXXXII.

An in Apoplexia nihil infra 72. horas sit operandum?

Respondet Autor, confestim à principio agendum esse, & propriè cum educentibus in Apoplexia, nec tempus aliquod expectandum esse, tum ne defectus aliquis major superveniat, tum etiam, quod in acutis ejusmodi præsagia vitæ & mortis non semper sint certa: hinc accedit juxta Avicennam, ut sæpius inter Apoplecticum & Mortuum nulla videatur differentia, qui tamen nihilominus reviviscit, & sanatur. Adde quod materia apoplexie videatur turgere, quocirca protinus aliquid tentandum esse videtur ex mente Hippocratis. Imò nihil nocimenti timendum ex medicamentis mox exhibitis. Quòd autem Haly Abbas statuerit, ante 72. horas nihil operandum esse, fortassis

taffis eam ob causam factum fuit, quòd in illo spatio temporis omnis laborum effervescentia desinat, cum etiam melancholia in tribus diebus suam periodum perficiat. Quò etiam fortassis inclinatur Almanfordum medicandum esse negat, quando spuma apparet, ipsum spumationis actum (ut loquitur Author) intelligendo, quia tunc acri strangulantur.

Appendix.

An febris cum Apoplexia coïncidere possit?

Respondet Autor, febrim quandoque cum Apoplexia coïncidere posse: quedam enim Apoplexia fit ex materia plurima, oppilatione suffocante, velut ignis tegmine perit, cui febris non coniungitur, propterea quòd fiat ex materia phlegmatica feбри contraria; quedam fit à minori materia, quam vigore expulsionis cerebri paralysis excipit, cum propter materie commotionem febris jungi potest, quæ salubris est, cum calefaciat, ac dissolvat peccantes humores.

An Paralyfis sinistri lateris fit curationis difficilioris, quam dextrilateris?

Respondet Autor, primò notandum esse, quod crebrius latus dextrum, quàm sinistrum paralyticum fiat, propterea quod paralyfis frequenter ex Apoplexia fiat, quacum repleatur magis sinistra pars cerebri, verisimile videtur Autori, expulsionem in generatione paralyseos fieri ad partem oppositam, cum plenum non recipiat, sed vacuum. Fulcita enim est materia in sinistris: meatus autem laxiores sunt in dextris causâ calidi, quod maximè attractivum. Deinde subjicit deteriorem esse paralyfin, quoad curationem, quæ lateris dextri est: quia ille morbus est deterior, qui cum disconvenientia partis affectæ incidit; at talis est paralyfis dextrilateris, quod ex caliditate, motu, robore & similibus in hoc latere colligitur: quia paralyfis dextrilateris magis lædit principium vitæ nutritionis,

curatione speciatim. 247

nis, cum cor virtute magis respiciat dextram partem: quia ledit partem nobiliorem, quam ob causam in ipsa curationis basin non ita fulcire possumus.

CLXXXIV.

An in tortura faciei, locale remedium sit ponendum super partem visam sanam?

Respondet Autor, si tortura fiat à mollificatione, aut chorda dissolutione, vel incisione apparente, tunc super partem visam sanam ponendum est remedium, ut eò melius à parte laborante trahatur, quod peccans est. Si verò tortura contigerit à spasmo humectante & exsiccante, aut apostemate vel duritie cicatricis, super partem apparentem infirmam ponendum remedium.

CLXXXV.

An vinum conveniat in ægritudinibus nervorum.

Respondet Autor, duplici pronunciato.
R 4

ciato. 1. Vinum simpliciter & per se nocet nervis, & præcipuè subtile, penetrans & antiquum. Cōfirmatur: quia nervos relaxat, & dissolvit materias, quas in ipsos deducit: quia in nervis, ubi debilior est digestio, naturam acetiam acquirit, quod his corporis partibus maximè noxium: quia qui vino minimè gaudent, nervorum morbis minus afficiuntur. 2. Per accidens & medicationis gratiâ vinum nervis conferre potest. Confirmatur: quia ipsos humectat, cum fuerint exsiccati, propriè quando, aqua miscetur: quia materiam digestam incitat in expulsionem, calorem naturæ instrumentum fulciendo: quia virtutem roborat & firmiorem reddit, quatenus universaliter spiritum & cor confortat.

CLXXXVI.

An Veneris exercitium conveniat in ægritudine phlegmaticâ?

Affirmatur hoc juxta Classicos, quod
Ve.

Venus morbis à phlegmate prodeuntibus fit cōveniēns. *Nota tamen ex Autore, quòd ad Veneris exercitium requiratur innata caliditas fortis, quam spermatis exitus non destruat. Hinc subjicit. Affirmativā quæstionis esse defendendam, quando aegritudo phlegmatica est in aliqua partium, scilicet minus principalium, ubi tamen cor cum principalibus sufficienter calidum adest; quando talis aegritudo cum humorum vitio jungitur, stomacho non debili & prostrato existente; quando nervorum affectus, externa corporis scabies, lepra & similes morbi desunt. Adhibetur autem Venus in tali casu moderatè, quatenus calidum excitat sopitum, corpus calfacit & siccatur, segnitiam tollit & animum erigit.*

CLXXXVII.

An Sanguis de super fluens sit compescendus?

Respondetur, sanguis de super fluens aut est à naribus, vel ab ore. Si

R 5 pri-

primum, aut symptomaticus est fluxus propter malam complexionem partium, vel sanguinis acrimoniam, aut ejus quantitatem, naturam extimulantem, qui compescendus est per causaremotionem, cum naturam prosterнат: aut criticus, ubi considerandum, an sufficēter expellat, quod superfluum est, ita ut ab ejus educatione sequatur juvamentum, qui non est coarctandus, nisi per excessum vires, resolvat. Si verò arbore sanguis prodit, modo quocunque educendus videtur, si in oris cavitate adhuc cōtinetur: at si in ventris concavitatem effunditur, vel tussi rejicitur à pulmonibus, vel vomitu rursus ascendit à ventriculo. Uterque motus arte juvandus est, nisi sponte suâ natura, quod noxium est, expellat. Cum enim promptè sanguis extra venas corrumpi queat, necessarium est, ut eò citius per vias maximè accommodatas evacuetur.

CLXXXVIII.

An subscannatio , h. e. incisio as-
peræ arteriæ , conveniat in
Squinantia , seu
Angina.

Affirmat Autor, quòd scilicet præ-
vocationes aliquæ in hoc morbo tam
euvæ sint , ut aliis remediis mortem
evacavere non possimus , quapropter as-
perit subscannationem locum habere ,
quando simul adest virium constantia.
Subjicit verò non propter educationem
materiæ , quando tumor aliquis adest: sed
solum ob aeris attractionem hanc incisio-
nem esse tentandam. Confirmatur as-
sertio : quia repentina suffocatio tale
remedium extremum indicat : quia so-
lutio continui respectu tracheæ , absolutè
considerando, non est lethalis: quia vide-
mus animalia sæpius incisâ asperâ arteriâ
diutius vivere; Ergo non impossibilis est
hæc administratio in homine: quia vide-
mus pectoris & humoris vulnera non
absolutè lethalia esse: Ergo & incisio aspe-
ræ ar-

*ra arteria non negligenda, dum aliter
 cordi succurrere non possumus. Modus
 sectionis hoc modo describitur ab Auto-
 re: oportet patientem in conspectu ope-
 rantis federe super sedem posterius eleva-
 tam, ut ejus dorsum conservetur, ejusq;
 caput sublevetur, excorticeturq; cutis
 cum eo, qui illi subjacet, panniculo, & te-
 naculis protrahatur ad diversa, sub trib.
 aut quatuor plus quam semicircularibus
 annulis Epiglottidis: deinde inter carti-
 laginem unam & aliam in panniculis
 fiant tres aut quatuor fissurae rotunda, ut
 duae sint versus dextrum, aliae vero duae
 versus sinistrum, vel fortassis duae suffi-
 cient laterales, dimittanturq; aperte, do-
 nec periculum recesserit, pertractatisq; ut
 expedit, partibus extrinsecis late-
 raliter occurrentibus: deniq;
 medicamine consoli-
 detur incarna-
 tivo.*

CLXXXIX.

An gargarismata convenient
in morbis pectoris &
pulmonis.

Negat Autor: quia *motu & agita-*
ione pellunt materiam in partem debi-
liorem: quia tale remedium tussim inci-
pat, solutionem continuitatis causat &
impliorem reddit: quia non juvat mor-
bos pectoris, cum neq; materialiter, neq;
virtualiter eo perveniat: quia si in ca-
rrho non convenit gargarismus, mul-
to minus in morbis pectoris & pulmonū;
sed prius est verum. Nota tamen que-
oris collutio & alicujus materie humide
pectoris passionibus conferentis retentio
in ore non prohibeatur, quales sunt col-
lutiones, Syrupi, Loch &c. Subjici-
tur tandem sternutatoria quoq; nullo
modo conferre, cum propter maximum
motum agitativum materiam in pectus
depellant. Caput purgia verò vehe-
menter juvare dicit Autor, cum materiā
descendentem in pectus absque lesione
in partem divertant oppositam.

An

An centaurea competat in
sputo sanguinis?

Affirmativè *respondet* Autor: quia
juxta Galen. & Diosc. *est* *presidium*
singulare *Asthmaticis* & *hemoptoicis*:
quia *tussim* *mitigat* , *rupturam* *partis*
consolidat & *superfluam* *humiditatem*
exiccat: quia *mundificat* *acres* *humores*
evacuando, & *astriCTORIA* *sua* *qualitate*
motum *sanguinis* *inhibet*. Nota verò
quod *diversas* *qualitates* *in* *solvendo* &
adstringendo *perficiat* *centaurea* , *qua-*
tenus *vel* *majori* *vel* *minori* *quantitate*
exhibetur.

CXCI.

An in pleurisi competant re-
percussiva medica-
menta?

Respondet Autor, *sive* *vera*, *sive*
notha *sit* *pleurisis* , *cum* *subsequentibus*
conditionibus *convenit* *repercussio* : ni-

mirum phlebotomia præmittatur, si corpus plethoricum vel medium fuerit, quod etiam procedit in aliis corporib. ubi pleurisis ex casu vel percussione suam originem habet: materia sit calida & maximè cholericæ, non frigida, phlegmatica, vel melancholica, quia materia calida refrigeratione indiget, quam præstat percussio: sit eadem in fluxu & nondum in parte laborante aggregata: sit non multa sed pauca, quia alias ad partes principes repellitur: fiat ejusmodi percussio in principio, quia tunc administranda sunt medicamenta viæ strictoria partem corroborantia, ut non admodum recipiat, neque vincatur à materia affluente, qualis juxta Mesuen est emplastratio ex lentibus excorciatis, cum aceto coctis &c. Semper autem fere venæ sectionem præmittendam esse censet Autor, modò virtus patiatur & ætas; plus tamen & minus juxta indicationes, ex latere opposito, si corpus fuerit plethoricum & materia in fluxu; sin minus, ex eadem regione.

par-

partis laborantis. Quod si fuerit in
 panniculo pectus distinguente, vel indif-
 ferenter phlebotomandum, vel magis in
 dextra. Tandem additur in pleurisi, quæ
 partem pectoris superiorem, medianam,
 quæ inferiorem afficit, basilicam potius
 incidendam esse.

CXCII.

An fluxus ventris curet Apo-
 stema pectoris, seu pleu-
 risin.

Respondetur: Pleurisis & aposte-
 ma pectoris aut est in principio, aut in
 fine. Si primum, fluxus ventris ei con-
 fert, quia significat naturam robustam
 in evacuando & educit materiam pec-
 cantem. Si secundum, aut accidit hoc
 eam ob causam, quod materia apostema-
 tis evacuetur, vel propter Epatis imbe-
 cillitatem, cum ventre membris spiri-
 tualibus compatiente, quatenus non
 parvam realem & virtuales habent
 colligantiam. Et si prius, tunc aut erit
 mate.

materia apostematis multa, non domata perfecte à natura, & ita fluxus est pravus, cum materia per cor, aut circa istius regiones, atque universaliter perambulet partes nobiles, debitum locum expulsionis, asperam arteriam scilicet, negligens, unde sequuntur mortifera symptomata: vel erit pravæ qualitatis vigore naturæ domata, & ita fluxus ventris poterit ad bonum terminari, cum forti naturæ nihil repugnans existat. Si verò fluxus fuerit propter compassionem epatis & ventris, tunc non curat pectoris apostemata, verum stimulat naturam, quia naturam prosternit, nihilque evacuat de materia peccante.

CXCIH.

An phthisis possit curari?

Respondet Autor, quod phthisis ut plurimum non curetur, & propriè, quæ jam diu duravit & accidentia terroris impressit, facta propter catarrhum

S

acrem

acrem & corrosivum pulmones exulcerantem. Confirmatur: quia impossibile est, ut pulmonum exulceratio curetur, quatenus obstat mollities & teneritas pulmonis, sanguinis caliditas, subtilitas & acuitas, atq; tandem motus perpetuus, qui dolorem stimulantem, reuma, vasorum amplitudinē & durititem producit: quia pulmo catarrhos consolidationem impediētes facile recipit: quia introducit mala complexio & febris hectica, quibus sanatio impeditur: quia medicina non, nisi plurimū debilitate, ad pulmones perveniūt, si sunt interna: si externa, difficulter vim suam per pectoris crassitiē transmittūt: quia medicina seipsas impediūt in operando, cum huiusmodi passio requirat opposita, propterea quod propter saniei expurgationem opus sit calidis siccis, propter febrim hecticam frigidis & humidis. Concluditur ergo talem phthisin confirmatam non curari, quamvis vita plerumq; diutius, protrahatur. Si verò phthisis jam confirmata non est, nec diu duravit, neq; terribilia

bilia habet Symptomata, ab ulcere pulmonum non sanioso circa partē superiorem producta, vel ob exulcerationem pectoris aut solutionē continui circa tracham asperam proveniens, tam periculosa non est, quia defunt *prædicta* curationis impedimenta.

Appendix.

An phthisis possit fieri à siccitate?

Respondet Autor, phthisis, quatenus est consumptio totius corporis cum exulceratione pulmonum, non contingit primò à siccitate, sed potius eadem sanatur, cum exiccet saniem & consumat ipsius causam. Neque potest fortassis tanta siccitas in pulmone fieri, ut eā ipsius continuum solvatur, tam quia qualitas passiva, quàm quod pulmo semper humectetur phlegmate suscepto.

An lac competat phthi-
sicis?

Respondetur, lac competit in
phthisi, quibusdam ostensionibus
præmissis: *nimirum catarrhus non
amplius sit in fluxu, sed sedatus: securius
in phthisi non confirmata, vel ab exter-
na causa proveniente datur: absit febris,
quia lac velociter alteratum febrilem di-
spositionem auget: nullus adsit ventris
fluxus vel sanguinis egestio, quia in tali
casu hypocrystidos succus admiscetur, aut
chalybecandente alteratur, sicuti etiam
ei quandoque adduntur trochisci diarr-
hodon, propter ventris debilitatem &
Tragacanthum, propter sitim: non ad-
sit capitis dolor: nec etiam hypochondria
suspensa, vel singulare fastidium respectu
lactis. Quod autem observatis illis
conditionibus prioribus lac sit con-
veniens inde patet, quia removet
omnes ferè phthysicorum defectus & vi-*

res corroborat; mundificat enim & abster-
git, respectu substantia serosa, qua ven-
tre etiam leviter movet, nutrit & re-
taurat, respectu substantia butyrosa;
consolidat & exiccat, respectu substantia
aseosa, qua frigida, sicca & adstringens
dicitur. Convenientius est lac mulieris e-
mammi sumptum; deinde lac asina &
caprinum propter stipticitatem, ut &
equinum propter mundificationem &
facilem expuitionem commendantur.

Appendix.

An saccharum rosaceum con-
veniat phthificis?

Affirmat Autor ex sententia Avi-
cennæ & aliorum, illudque confirmat:
quia quod leviter mundificat, abstergit,
consolidat, sigillat, nutrit & confortat,
eximie confert in phthisi; hujusmodi est
saccharum rosaceum, quod ratione sac-
chari mundificat & abstergit, ut & ra-
tione rosarum: quæ simul etiam consoli-

dant & sigillant, quatenus est antiquum vel medium; imò nutrit etiam aliquantulum & vi aromaticâ confortat. In administrationis modo necessum est, ut prius sufficiens fiat abstersio, & deinceps consolidatio & sigillatio, quarum primum non præstat saccharum rosaceum, & præcipuè medium & antiquum, quod tamen ad posteriorem intentionem accommodatum est.

CXC.V.

An ventosæ sub mammis in retentione monstruorum ponendæ cum scarificatione?

Respondet Autor, quod ventosæ cum scarificatione sint applicandæ: quia sanguis menstruus grossus est; at qui per scarificationem exit subtilis: quia iste continetur in venis profundis; at hic tantum residet in cutaneis: quia scarificatione facta cessat celerius vacui necessitas, quo facto destruitur attractio.

An

CXCVI.

An in cura morbi calidi cordis, calida medicamenta conveniant?

Respondet Autor, licet in aegritudinibus frigidis cordis absolute conveniant calida, in calidis tamen non simpliciter expediunt frigida, sed calida illorum remissiva. Confirmatur, quia cum volumus permutare complexionem calidam, non sumus contenti in frigidantibus, propterea quod substantia cordis constat innata caliditate, quæ minime extinguenda sed corroboranda est. Hinc maxime virium conservatio respicitur in presentia cum cor vita, calorisque sit officina. Licet ergo respectu morbi frigida indicentur, nihilominus partis affectus respectu calidis opus est temperatis, non excessivis. Hinc ergo medicamenta cordialia, quamvis calida sit, nunquam negligantur in cordis affectibus.

An in Apostemate epatis, & præcipuè in sanguineo, phlebotomandus sit pes vel manus?

Respondet Autor, primò notandum esse, quod maximè manus & quandoque pes etiam phlebotomandus sit: prius confirmatur auctoritate Hippocratis 6. Aphor. quia in passionibus superiorib. à jecore manus, in inferiorib. pes venæ sectione tentatur; additur ratio, quia facienda est evacuatio per distantiam mediocrem, non admodum propinquam, neque admodum remotam, secundum rectitudinem, qualis est manus potius, quàm pedis distantia respectu epatis. Quandoque tamen pedem quoque phlebotomari posse statuit Autor, quando corpus non est pletoricum, quando tantum derivatione indiget, est que apostema à primitiva causa, in sima jecoris parte. Deinde subjicitur, quod in dextro
potius

potius, quàm in sinistro latere sit vena
 secunda, cum fluxus sanguinis criticus in
 inflammatione jecoris laudetur, quando
 per dextram narem exit; illa laudabilis au-
 tem habetur ex parte opposita. Tandem
 Basilicam in manu principaliter, deinde
 Medianam ac illis non apparentibus
 Cephalicam incidendam esse putat, juxta
 Avicennam & alios. Nos in eligendis
 his venis non admodum religiosi sumus,
 cum circa axillas omnes ex uno princi-
 pio oriantur, quemadmodum pluribus
 patet ex lib. de Scorbuto, & ex lib. I. de
 Natura humana.

CXCVIII.

An hepar supercalefactum sit
 epithemandum ce-
 rusa.

Querit Autor, num in jecoris in-
 flammatione cerussa epithematis instar
 sit apponenda, respondetque, cerussam
 nunquam supra jecur inflammatum epi-
 thematis, instar apponendam esse sim-
 pli-

pliciter, aut etiam commixta cum aliis, quod confirmat; quia non potest ejus virtus, cum stiptica sit, grossarumque partium ad hepar usque penetrare: quia corpus ejus remanet etiam in externis poris cutis: quia si penetraret, venenosâ suâ qualitate calido innato jecoris maximè noceret: quia non habet vim aromaticam corroborantem, quæ in epithematis partium principalium, ob conservationem interni balsami, maximè necessaria est.

CXCIX.

An bezel seu incisio umbilici conveniat in hydrope?

Refert hic Autor authoritates illorū, qui incisionem umbilici concedunt interdum in hydrope, sed subjicit, quod primū oporteat indicationem in hujusmodi incisione suscipere ratione subjecti, quod curatur, & ratione dispositionis. Subjecti quidem respectu virtus sit fortis, corpus carnosum, juvenile, non ab aliqua aegritudine prostratum potens

tens abstinentioniam tolerare & exercitiū.
 Ex parte dispositionis convenit in
Ascite, non autem in Anasarca & tym-
panitide, sitq; morbus adhuc in spe salu-
tis. Porro ratione caulæ quoq; talis in-
tentio variatur, quia frustratentamus
incisionem, ubi mala jecoris complexio,
obstructio vel apostema quoddam inte-
rius adhuc latet, cum hoc modo morbo
morbus addatur, per aquæ educationem
plurimum spirituum deperdatur, ob vi-
scerum aquâ evacuatâ descensum diffi-
cultas anhelitus subsequatur, &c. con-
junge Problem. Therap. Dec. 7.
q. 8.

CC.

An fluxus ventris in principio
 morbi factus sit compe-
 scendus.

Respondet Autor: fluxus hic potest
considerari ut morbus, & ut accidēs;
Si prius, non est compescendus, nisi eo
procedat, ut virtutem prosternat, quem-
admodum sæpius criticus etiam fluxus
compescendus est.

Si

Si verò est Accidens, aut est cibalis, ex indigestione proveniens, aut humoralis. Ille cum his, quæ ventris & intestinorum procurant digestionem interius intromissis, aut exterius applicatis leviter compescendus est, quæ sunt Absynthium, Mastix, Spica, Cydonea, & similia, si fuerit ex imbecillitate Mesenterii, hepatis vel cerebri, curetur cum illorum confortatione. Hic, quem humoralem dicit Autor, aut est cum multitudine, aut intensâ qualitate, vel utraque, supposita virtutis constantia, & tunc ejusmodi fluxus non est compescendus violenter sed blandè: si autem virtus fuerit debilis, cum cautela adstringendus est, partim virtutem conservando & secundum partem fluxui blandiendo.

CCI.

An dysenteria ex sanguine sit
deterioris curationis
aliis?

Respondetur ab Autore: sciendum
quod deterior, quoad curationem, est dysente-

Dysenteria Melancholica, juxta Hippocratem in Aphorismis confirmatur: quia habet qualitates magis effrenas & naturæ humane contrarias: quia non distat à cancro exulcerato. Post hanc prædictam, quam in malitia sequitur illa, qua propter gangrenam intestinorum ob sanguinem huic humori commixtum oritur, peior est illa, qua contingit ex adustione cholerae rubrae in Melancholicam conversa. Deinceps difficilior dicitur ex phlegmate falso facta. Post hanc cholericæ, ac tandem ea, qua fit ab alio humore utrumque corrupto. Denique qua generatur ex sanguine difficilior est curatione, licet raro fiat, & magis hepaticum fluxum constituat: cum enim vena scinditur, intestinum malignitate afficitur: at quando apostematis ruptura facit ad generationem dysenteriae, curationem difficiliorum & leviorum quantitas atque malitia materiae reddit,
&c.

An in dysenteria hepatica con-
veniant stiptica vel ad-
stringentia?

Respondetur, si dysenteria hepatica
contingat ex sanguinis repletionem in toto
tunc cura ipsius consistit in eo, ut fiat edu-
ctio sanguinis per aliam regionem, & vi-
tentur omnia illa, quæ sanguinem mul-
tiplicare possunt, in qua tantum leviter
adstringentibus pro jecoris corroboracione
utimur. Si autem ex hepatis accida pec-
cato, quod propter debilitatem chylum
nequeat attrahere, ita ut venter rema-
neat liquidus, corpusq; macrum fiat, cum
appetitus debilitate, tunc calida compe-
tunt, cum quadam adstrictione.

An Iliaca passio ex stranguria pro-
veniens feбри superve-
niente curetur?

Sciendum, juxta Autorem, quod
Iliaca passio possit ex stranguria consur-
gere,

gere, vel materia exuberantis deductio-
ne ex vesica in subtilia intestina, gratia
communitatis & expulsionis natura de
membro nobiliori ad ignobilius, unde
tormina intestinorum oriuntur, cum
quis urinam p. voluntatem continet; vel
quatenus vesica plena existente serosus
& acris humor ab ea avertitur, & in in-
testina tenuiora, minus viscositate obda-
ta recipitur. Quemadmodum verò
omnis cura perficitur contrario, sic febris
in hoc casu videtur convenire, quia cum
febris sit calida sicca complexio, frigidam
& humidam phlegmaticam materiam
ilei corrigere poterit, liquefaciendo &
dissolvendo materiam constipationis ge-
nerativam: quia crudi viscosique humo-
res febris corriguntur & alterantur juxta
Hippoc. unde sequitur Ileum febris super-
veniente curari posse. Notandum igitur
quandam iliacam passionem ex sententia
Authoris per febrim supervenientem
curari, nimirum illam, quæ
ex prædicta causa
oritur.

Annarcotica conveniat
in colica?

Respondetur, si virtus est fortis,
& materia frigida dolorq; parvus, ab-
stinendum à narcoticis & potius alteran-
tibus anodynis ac resolventibus cura per-
ficienda est: Si vero humores acuti
subtilesque fuerint, narcotica locum ha-
bent, quia fluxum hebetat, calorem re-
frigerant, ac substantiam ingrossant. At
si phlegma, vitreum peccat, vel etiam
ventositas cruda talem effectum gene-
rat, grande nocumentum adferunt. Si
verò accidens superaverit agridi-
nem vehementiâ, opus interdum est nar-
coticis: quia inter duo prava eligendum
quod minus; sed narcoticis uti saepius mi-
noris timoris est, quam eadem cum metu
mortis negligere, cum tempore inter me-
dio virtus recolligi & causa morbifica
digeri & alternari possit: quia narcotici
frangit dolorem, quo vires dejiciantur;
Symptomatibus autem vires prosternen-
tibus

tibus subito succurrendum. Ergo narcotica expetuntur in casu necessitatis, cum modestiâ tamen & suo tempore.

CCV.

*An diuretica competant in
ægritudinibus viarum
urinæ?*

Respondet Autor: Si passio fuerit sine humoris vitio, diuretica cōferunt ratione alterationis & deductionis: prius fit ratione contrarietatis, quatenus diuretica intelliguntur calida & sicca; posterius accidit, quatenus medicamenta alia deportant ad locum affectum. Si autem cum humoris vitio prava sit complexio, aut corpus sit plethoricum vel cacochymicum, tunc prius evacuandum & deinde diureticis pro particulari educatione utendum est. Notat autem Autor ulterius, quod pro diversitate affectuum in viis urinariis non qualibet diuretica quovis modo sint adhibenda. Coniunge Probl. Therap. Dec. 8. q. 5.

An in podagra sanguinea dextri pedis sit phlebotomanda manus sinistra, & contra?

Respondet Autor: Corpus aut est plethoricum, fortis virtutis, & ipsius agritudo est in principio principiare, & ita phlebotomandum est ex loco contradictorio, & non tantum contrario. Plethora enim eget attractione cum evacuatione ad longinquum; virtutem etiam plus debilitat longinquaeductio: & oportet in longinqua membra deducere circa principium passionis, quando materia adhuc fluit. Si verò corpus non fuerit plethoricum, nec virtus ingens, nec morbus in initio, tunc non contradictorie, verum contrarie phlebotomandum. Nota verò quod Authori contradictorie sanguis evacuetur, quando respectu dextri pedis laborantis sit phlebotomia in sinistra manu & contra; Contrarie verò quando pede laborante dextro in opposito dextro brachio vena inciditur.

An

CCVII.

An omne ulcus egeat exiccatione?

Respondetur, omne ulcus, in quantum tale, ut etiam vulnus, indiget exsiccatione, quatenus opus est unitione, quae non potest fieri absq^{ue} sanguinis ingrossatione, quam perficit exiccatio. Sed quatenus ulcus vel vulnus non tantum uniri, sed primum ab impedimentis unionis liberari debet, eatenus saepius ex accidente medicamenta humectantia & resolventia requiruntur ante exiccationem, quod patet in contusionibus, in ulceribus cum escharâ durâ conjunctis, & aliis.

CCVIII.

An cauterium potentiale sit laudabilius actuali.

Respondet Autor, actuale eligendū potius, quàm potentiale: quia actuale convenit ferè omni complexionī, quod de potentiāli dici non potest: quia utilitates cauterii magis actuali, quam potentiāli adaptantur: quia cauterium potentiale penetrans plus ledit, quam

actuale: quia cauterium potentiale non est ita in nostra potestate sicuti cauterium actuale, quatenus in hoc respectu actuale vena sectioni, potentiale verò purgationi respondet. Concluditur ergo, tutius cauterium actuale posse adhiberi, quod concedimus Autori, quatenus ille loquitur de causticis dolorificis suo tempore adhibitis. Cum autem hodie singularia hujus rei experimenta habeamus, non video, quid obstet quo minus potius potentiale quam actuale possimus eligere, cum prædictæ rationes parum contra hodierna cauteria potentia concludant.

Appendix.

An laudabilius actuale cauterium ferro vel auro factum.

Respondetur: cauterium actuale potest dupliciter considerari; & in se & in relatione ad operantes. In se consideratum cauterium, cum aurum sit metallum nobilius, magis temperatum aliis, natureq; humane proportionatum,
& mi.

*& minoris lesionis & facilioris consoli-
dationis, nulli dubium erit, quinejus et-
iam elegantior sit cauterisatio. Fit eò me-
lius, quo aurum purius, magisque compa-
ctum & tardius eliquabile est. Porro fer-
ri cauterium in se consideratum deterius
est; eligendum tamen communiter ab
inexpertis, qui calorem ignis in auro cõ-
mensurare nequeunt. Quare patet, non
tantum cauterii materiam, sed etiam o-
perantium experientiam esse in perpen-
dendam.*

CCIX.

**An medicinarum alterativarum
copulatio possit Medici-
nam purgantem
constituere?**

*Respondet Author negativè: quia
similis est dispositio rei in entitate & in
operatione, quam ob causam consequens
est, non posse alterans per artem in pur-
gans redigi, cum ars formam naturalem,
quæ in purgantibus alia quàm in alterã-
tibus est, introducere nequeat: quia si per*

compositionem artificialem ex alterantibus purgans fieri deberet, oporteret easque in materiam primam redigi; Sed hoc ipsum fieri non potest, nisi per mixtionem veram, quæ non artis, sed nature opus est: quia specierum transmutatio est impossibilis, unde sequitur ex alterantibus purgantia fieri non posse, nisi quis pro purgantibus ea teneat, quæ propriè talia non sunt.

CCX.

An composita plus perdurent simplicibus?

Dicendum juxta Autorem, quod omnibus purificatis, ut plurimum simplicia compositis magis perdurent, quod experientia & ratio confirmant: Quia forma dat permanentiam; at forma simplicium propriè est forma, composita verò sunt per aggregationem: quia dum corpus minoratur, virtus ejus etiam aliquid patitur, quod fit in compositis, non verò simplicibus: quia causa corruptionis est heterogeneorum admistio, quod fit

in compositis : quia plura sunt contraria
alterantia in compositis, quàm in simpli-
bibus. Nec obstant quedam composita,
uæ simplicibus magis perdurant, quod
in Theriaca & aliis patet, quia non qua-
renus composita, sed propter quorundam
simplicium ingredientium naturam
conservantem hoc ipsum præstant.

Hactenus decisiones Concilia-
oris extrahere volumus, liberum
cuiusvis iudicium de his ipsis qua-
estionibus controversis
relinquen-
tes.

DEO SOLI GLORIA

F I N I S.

173

1847

[Faint, illegible handwritten text]

1871

1847

1870

1878-1879

1874

11. *Concilio*

quibus indicantur de his...

ad hunc locum

— 100 —

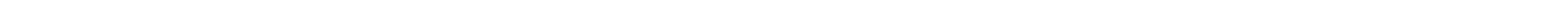
251

Das Gold-Clorid.

3-1-11-1-2

1850

100

Anthony, Francis,

Panacea aurea sive tractatus duo de ipsius auro potabili

Hamburgi 1618

Augsburg, Staats- und Stadtbibliothek -- Phys 20

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11274561-0